

Vatra veche

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

5

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 5(89), mai 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Dalila Özbay, ADAM ȘI EVA-ceramică, 2012

Antologie „Vatra veche”

LUCIAN BLAGA

A fost cândva pământul nostru străveziu

A fost cândva pământul nostru străveziu
ca apele de munte-n toate ale sale,
în sine îngânând izvodul clar și viu.
S-a-ntunecat apoi lăuntric, ca de-o jale,
de bezne tari ce-n nici un grai nu se descriu.

Această-a fost când o sălbatică risipă
de frumuseți prilej dădu întâia oară
păcatului să-și facă pe sub arbori cale?

Nu pot să știu ce-a fost prin vremi, odinioară,
știu doar ce văd: sub pasul tău, pe unde treci
sau stai, pământul înc-o dată, pentr-o clipă,
cu morții săi zâmbind, se face străveziu.
Ca-n ape fără prunduri, fabuloase, reci,
arzând se văd minuni - prin lutul purpurii.

Vatra veche dialog cu Ilie Bădescu

SUMAR

Vatra veche dialog cu Ilie Bădescu, de Stelian Gomboș/3
Vatra veche dialog cu remus Grama, de Anca Sirghie/6
Acatist pentru fratele câine, poem de Dumitru Ichim/8
Vatra veche dialog cu Dalila Özbay, de Luminița Cornea/9
Poeme de Adrian Botez/10
Eminescu și Transilvania, dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/11
Nicolae Băciut la Institutul Cultural Român, de Ioan Iacob/12
Aniversare Lucian Blaga, de Adina Iancu/13
Poeme de Marin Moscu/14
Eseu. Rădăcina fantasticului românesc, de Cosmina Mirabela Radu/15
Inedit. Epistolar Solomon Marcus-Luciana Lăpuțeanu/18
Zece nevoi umane, de Solomon Marcus/18
Poeme de Mihaela Oancea/21
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/22
Cărțile Festivalului Național de Creație „Ana Blandiana”, de Nicolae Băciut/23
O misiune sacră, de Theodor Damian/26
Cultură și spiritualitate românească, de Dumitru Ichim/26
Cronica literară. La taclale cu Dumnezeu (Nicolae Băciut), de Bianca Mihaela Constantinescu/27
Forța ridicării la zidurile sinelui (Nicolai Tăicuțu), de Tudor Cicu/28
Amurg solidar (Valentina Becart), de Adrian Erbiceanu/29
Ochiul curat (Dorina Stoica), de Ioan Vasii/30
De dragoste și moarte (Livia Nemțeanu – Chiriacescu), de Melania Rusu Caragioiu/31
Banalul aparent la Geo Galetaru, de Constantin Stancu/32
Ucenic (Dan Norea), de Iulian Dămăcuș/33
S-au deschis porțile cerului (Decebal Alexandru Seul), de Ioan Mugurel Sasu/33
Caleidoscopul Getei Berghoff, de Mihai Batog-Bujeniță/34
Vânzătorul de apă colorată (Cornel Nistea), de Lörinczi Francisc-Mihai/35
Ciuma boilor (Daniel Drăgan), de Laura Văcean/36
Un car cu pere (Geo Constantinescu), de Ion Hirghiduș/38
Sesiune de toamnă (Eugen Negrici), de George Motroc/40
Marin Preda, Portret între oglinzi (Stan V. Cristea), de Cornelii Vasile/42
Poeme de Ioan Gheorghiușor/43
Oreste Tafrați, de Livia Ciupercă/44
Poeme de Luca Cipolla/45
„De-a teatrul” – idei și imagini (Nicolae Suciuc), de Ioan Marcoș/46
Documentele continuității. Națiunea în stare de veche (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/47
Gheorghe Nicolae Șincan, Dureri nespovedite, de Nicolae Băciut/50
ÎPS Andrei, Mai aproape de Hristos, de Stelian Gomboș/51
Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/52
Restitutio Grigore Pletosu, de radu Botiș/53
Măinile care l-au dezbrăcat pe Dumnezeu (Ion Buga), de Dumitru Ichim/54
Apocalipsa este o înviere, de Tudor Petcu/55
Arhiva. Romulus Cioflec, de Victor Durnea/56
Poeme de Mihaela Aionesei și Coriolan Păunescu/58
Epistolar Aurel Dumitrașcu, de Emilia Amariei/59
Așa se varsă cerul, de-o vreme, pe pământ, poem de Emilia Amariei/59
Starea prozei. Dușmanul poporului, de Dorin N. Uritescu/60
Starea prozei. Mare grijă la ce faci, de Mihaela Rașcu/61
Shakespeare – 400, de Zeno Fodor/62
Biblioteca babel, Cartea sării (Monique Truong), de Mihaela Mudure/66
Debut. Poeme de sora Denisa/68
Picături de Vatră veche, de Traian-Dinorel D. Stănciulescu/69
Timpul colonelului, fragment de roman, de Mihaela Bal/70
Ciobul, poem de Daniel Miha/71
Mărgelele copilăriei, de Simina Lazăr/72
Încercare despre sublim. Interviu cu Mihail Diaconescu, de Sabin George/73
Poeme de George Anca/74
Anchetă Exilul românesc. Carmen Sabău, de Nicolae Băciut/75
Jurnal de călător. Cu rucsacul prin India (Desiree Halaseh), de Any Hariga/76
Itinerarii. Costa Blanca, de Gabriela Călușiu-Sonnenberg/77
Literatură și film. Albastru din unghiuri diferite, de Alexandru Jurcan/78
Bogdan Ulmu, Cehov și femeile/79
Pagini noi dintr-un vechi jurnal teatral, de Bogdan Ulmu/79
Aniversarea Societății Române de Haiku, de Constantin Stroe/80
De la Păstorel citire/81
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/81
Curier/82
Șevalet. Ioan Sbârciu, în ciclul „Corpus”, de Nicolae Bucur/86
Orhan Pamuk, O ciudățenie a minții mele, de Claudia Fitcoschi/88

GEORGE ENESCU-cerneală, 2016

MASCA-cerneală, 2016

Număr ilustrat cu lucrări de
Dalila Özbay

Vatra veche dialog

Ilie Bădescu

“În măsura în care, în viața zilnică a fiecăruia, triumfă trăirea în Dumnezeu, viața lor are profunzime, căci are sens”...

(I)

Prof. univ dr. Ilie Bădescu s-a născut în data de 09.05.1948, în localitatea Luncavița din județul Caraș Severin și e doctor în sociologie, profesor universitar și cercetător. Este director al Institutului de Sociologie al Academiei Române din anul 2002.

În calitate de director, s-a implicat activ în revitalizarea cercetărilor dedicate mediului rural românesc, înființând și coordonând în cadrul Institutului departamentul Comunități și dezvoltare rurală.

Este autorul a numeroase studii, manuale, monografii, enciclopedii și tratate de sociologie, dintre care amintim Noologia. Cunoașterea ordinii spirituale a lumii (2002), Tratat de geopolitică (2004), Enciclopedia sociologiei universale (2005), Tratat de sociologie rurală (2009).

- Stimate Domnule Profesor, în primul rând, permiteți-mi să vă mulțumesc, în mod special, pentru faptul că ați acceptat să-mi acordați acest interviu, în al doilea rând, pentru că ne aflăm în preajma zilei dumneavoastră de naștere (9 mai), dați-mi voie să vă felicit, în mod deosebit, și să vă adresez un sincer și călduros "La Mulți, Fericiți și Binecuvântați Ani!", iar în al treilea rând, vă rog frumos, să-mi spuneți dacă noi, azi, mai trăim într-o Românie profundă, creștină, spirituală și autentică sau avem parte numai de-o Românie superficială, obosită, plictisită, saturată, blazată și resemnată?...

- Domnule Gomboș, mai întâi vă adresez smerite mulțumiri pentru urările de sănătate.

Mă întrebați dacă România mai are profunzime ori, copleșită fiind de forțele „declinului”, s-ar afla azi într-o derivă spirituală cu semnele ei cele mai reprezentative: oboseala și resemnarea, incoerența și neîncrederea.

Chiar întrebarea dumneavoastră cuprinde răspunsul. România are această îndoită înfățișare: e profundă fiindcă este creștină, adică trăitoare de Dumnezeu, dar, România prezintă, totodată, și semne de oboseală socială spre pragul amenințător al resemnării.

În măsura în care, în viața zilnică a fiecăruia triumfă trăirea în Dumnezeu (Iisus Hristos le spune ucenicilor: „Eu sunt adevărul, calea și viața”), viața lor are profunzime căci are sens.

În măsura în care viața noastră cea de toate zilele este vidată de sens, adică fără de Dumnezeu, ea devine searbădă, rătăcitoare, aidoma unui ahasver damblagit, cumulând oboseală, resemnare și plictis, această nenorocită păclă prin care se anunță triumful atotstăpânitor al morții.

Acolo unde nu este Dumnezeu în miezul faptelor noastre, al vieții de fiecare zi și clipe, acolo este vidul existențial, vidul de sens al vieții și toată zbaterea noastră se preschimbă într-un zbcium istovitor, care aduce peste fața societății semnele oboselii, o frică difuză, neasumare de sine, adică o periculoasă criză identitară.

Profeții modernității (o serie de nume ilustre, precum Spengler, Nietzsche, Dostoievski, Tocqueville,

Comte, Toynbee, Huxley, Eminescu al nostru, Kierkegaard, Heidegger, Pr. Seraphim Rose etc., ca să nu adăugăm profețiile marilor duhovnici ai Bisericii creștine) ne-au avertizat asupra ascensiunii forțelor nivelării (cum le numește Kierkegaard) și ale nihilismului. Kierkegaard și după el Baudrillard au lansat teoria nivelării și a esenței nihiliste a epocii postmoderne. Huxley pe urmele lui Nietzsche a nuanțat teoria statului magic, prin care ne descoperă o față neașteptată a controlului prin forțele hedonismului, ale erotismului anarhic, confirmând curentul profețiilor psihiatrice ale marilor psihanalști moderni.

Pe acest fundal înțelegem esența războaielor spirituale în care au fost aruncată lumea și, mai ales, popoarele creștine.

Dacă ținem seama de faptul că România nu este ocrotită de războiul contra terifiantei forțe a nihilismului postmodern, dar și cu ideologia „corectitudinii politice”, înțelegem repede că poporul român face parte din frontul celorlalte popoare creștine care apără familia, biserica, patriarhalitatea, moralitatea simplă, tradiția, înfrânarea sexuală, patriotismul, naționalitatea, capitalismul organic nu cel anarhizant și devastator, autoritatea etc.

Toate acestea sunt semnale că România se află pe frontul războiului duhovnicesc dintre „linia sistemului” și „ordinea proniatoare a creației”.

Când această luptă se va stinge, adică dacă ar ațipi forțele organice ale marii defensive spirituale, pe plaiurile noastre vor fi triumfat plictisul, oboseala morală, nihilismul, viața vidată de sens, căci va fi fără de Dumnezeu și atunci vom putea pune concluzia morții unui popor.

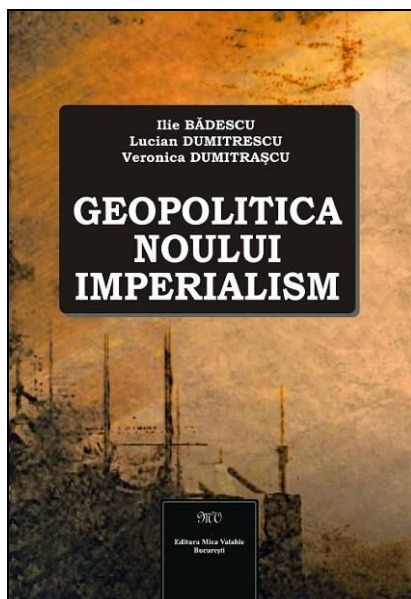
Puținii credincioși ai lumii ar putea să spună atunci, Dumnezeu să-i ierte pe români: au făcut și ei ce-au putut la vremea chemării lor.

Dar eu cred în destinul acestui popor fiindcă, precum spune Pr. Arsenie Boca, destinul este ascuns în Dumnezeu și Dumnezeu nu-i lasă pe cei ce-L cheamă.

Românii de astăzi, în ciuda atâtor necazuri colective, sunt trăitori și chemători de Dumnezeu. Deci, putem spune că România esențială e o Românie, profundă, creștină, încă luptătoare.

-Domnule Profesor, ce anume→

Dr. STELIAN GOMBOȘ

a caracterizat evoluția societății românești în ultimii douăzeci și șase de ani?

- La scară europeană, intervalul la care vă referiți pare marcat de o ciocnire radicală între forțele păcii sociale (ale unui nou consens european) și forțele ciocnirilor, care luptă pentru „hegemonie culturală” ca instrument al strategiilor subordonării.

Forțele ordinii europene se înfruntă cu forțele subordonării (și implicite ale dezordinii) europene.

Acesta este cadrul în care devine inteligibilă și drama poporului român, ca să folosesc o cunoscută sintagmă a lui Nicolae Iorga.

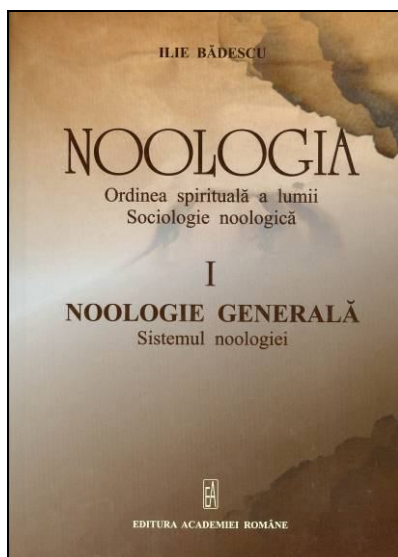
Primul aspect al acestei perioade este tocmai o astfel de ciocnire, războiul României profunde cu forțele nihilismului, ale nimicirii, deopotrivă spirituale și de neam, adică ființiale.

Și ca să nu fiu acuzat de vreo viziune defetistă, voi preciza că această teorie a războiului multiseclar nu-mi aparține mie ci, pe linia profetilor erei moderne, pe care tocmai i-am citat, unui celebru savant american, S. Huntington (ca să nu amintim numele lui A. Toynbee). El delimitează tipologic, la scara lumii, două cicluri războinice consecutive, care însoțesc toată epoca modernă și postmodernă: războiul universal al ideologiilor și războiul civilizațiilor, pe acesta din urmă nuanțându-l când vorbește despre ciocnirea forțelor anti-identitare cu cele identitare chiar pe scena Americii.

La războiul acesta de fundal, desul de accentuat în spațiul românesc, avem, ca într-un ecou absurd, o mare operațiune pe care destui analiști o încadrează în tipologia războiului economic, fiindcă, în România, această operațiune s-a finalizat printr-o economie devastată, o brutală lichidare a industrialismului românesc, moștenit de la epoca anterioară.

Înlăuntrul aceleiași operațiuni distingem și incredibila agresare a sistemului laburist național (atestată de groaznica deprofesionalizare a muncii naționale prin dispariția unor corpuri profesionale întregi și prin emigrație pentru muncă, ambele fiind consecința dezindustrializării rapide asemănătoare unei adevărate deflații nucleare), acompaniată, paradoxal, de o bizară ofensivă inhibitorie asupra forțelor capitalului național.

Acest război atipic (unii specialiști îl numesc „război social”) a

fost acompaniat de unul, tot de fundal, cu linia culturală a poporului român: personalități, opere, monumente, simboluri tradiții, eroii, sfinții și martirii acestui neam etc., au devenit ținta unei operațiuni deconstructive de mare amploare.

Aceste războaie secunde pot istovi forțele vitale ale generațiilor active ale unui popor, chiar dacă spirituale-licește asemenea ciocniri nu au cuvântul decisiv.

- *Domnule Profesor, eu cred că la ora aceasta se duc două războaie: unul, să zic, economic, și un altul la nivelul minții, al iluziei, adică se întreține iluzia – pentru că pe ea se bazează încă exploatarea. Altfel, omul s-ar opri, dar nu o face pentru că este iluzionat să creadă în continuare că lucrurile funcționează. Există criza de care ne spuneți dumneavoastră, pe care Dumnezeu o pune în lume, în sensul că omul se vede subjugat de toate forțele acestea, dar în același timp se propagă în continuare iluzionarea prin media, prin divertisment, prin toată nebunia aceasta a desfrânării care circulă, ca să meargă mai departe orbește într-o direcție sinucigașă, la capătul căreia nu se află nimic...*

- Ați remarcat o latură esențială a acestui război spiritual. Pentru ca omul, mai ales tinerii, să creadă că totul funcționează este îndrumat spre țarcul a două subculturi evazioniste: o subcultură agreată de statul magic postmodern, a distrațiilor, a infuziilor de erotism anarhic, a pornografiei etc. și o subcultură a manipulării prin strategii discursive persuasive țesute în jurul unui surogat ideologic penibil, bazat pe falsul intelectual al unui

inventat conflict dintre forțele progresului și așa numitul nou curent reacționar, susținut, chipurile, de grupul „reacționarilor” (naționaliști, neolegionari, protocroniști, ortodoksiști, dughiniști etc.).

Tineretul este ademenit în chip viclean să intre în acest război contra reacționarilor ca să apere nu se știe ce, fiindcă în toată această operațiune i se inoculează minciuni, sunt aruncate stigmatе în media, prin care sunt insinuate amenințări spectrale la adresa noii ordini, fiind inventați „noi dușmani ai ordinii europene”, ceva similar cu ceea ce legifera cunoscuta lege comunistă a anilor 50, care, incrimina țărani, vechea burghezie și întreaga intelectualitate organică a țării sub binecunoscuta încadrare în categoria de „dușmani ai orânduirii sociale”.

Cu această încadrare, au fost aruncați în pușcăriile comuniste tatăl meu și fratele meu la începutul anilor 50, deținuți politici între miile de deținuți politici din satele Banatului de munte (cu toate că înainte de război nu fuseseră membrii nici unui partid politic, doar întrucât au făcut parte din rețeaua de rezistență din munții Banatului).

Din aceeași rădăcină, iese și actualul discurs menit să inventeze adversari ai noii ordini postdecembriste, devenind astfel text persecutor (întemeiat pe minciuni ticăloase, pe delațiune și denunț, al căror unic scop este să transforme frica în forță inhibitorie).

Pentru români și nu numai pentru ei, războiul cu forțele care ies dintr-o întunecime a istoriei postmoderne (adică din cumulul netrăirii seculare de Dumnezeu, al uitării de cele divine și chiar al refuzului lui Dumnezeu), numite cu termeni aparent neutri, secularizare și ateism, a atins un prag foarte ridicat.

Acesta este războiul de fundal al epocii și savantul american tocmai citat, Huntington, l-a teoretizat cu o remarcabilă intuiție, doar că citește eronat semnele sale în cuprinsul unor spații geoculturale, precum acela al Europei centrale.

Forțele care se ciocnesc aici nu sunt confesiunile creștine ale Vestului și ale Estului, cum crede strategitul american (să ne amintim că cei doi întâi stătători ai celor două biserici creștine universale, ortodoxă și catolică, semnau la București un →

comunicat al păcii, prin care chemau popoarele la pace tocmai când în vecinătatea noastră se putea auzi vuetul bombelor), ci în ciocnire sunt chiar cultura vieții (în și prin care se recompune ordinea proniatoare a existenței) și cultura morții, prin care triumfă forțele careucid sufletește făptura: nihilismul, indiferența spre „nesimțirea împietrită” (cu sintagma Sf. Ioan Gură de Aur) de Dumnezeu (stingerea memoriei ontologice căci e anihilată amintirea de Dumnezeu).

Războiul contra lui Dumnezeu (atestat de texte celebre ale unor gânditori de pe creasta valului, precum, marxștii clasici, dar și ale celor din al doilea și al treilea val, Kropotkin, Lenin și Stalin, Lukacs și promotorii doctrinei hegemoniei culturale ca instrument al luptei de clasă, în frunte cu autorul acestei teorii, A. Gramsci) a făcut posibilă desfigurarea chipului divin al omului, desfigurare adeverită de amplexare unor fenomene precum: pornocrația, antifamilia, antimaternitatea (cazul Barnevernet care opune puterii sensibile și cu totul fragile a mamei, forța abstractă, masivă și oarbă a unei instituții suprastatale, ori transtatale, este grăitor) etc.

Istoria veacului tocmai apus consumăză momentele groaznice ale acestui război, precum e cel memorat în istoria neagră a Europei centrale și de răsărit printr-o inițiativă precum a lui Lukacs numită „Terorism cultural”.

În anul 1919, sub scurtul intermezzo al regimului bolșevic al lui Bela Kuhn, Lukacs a inițiat cunoscutul program de educație sexuală (examinat într-o carte strălucită a unui filosof creștin american recent) în școlile ungurești, bazat pe teme precum: „jubirea liberă, raporturi sexuale neîngrădite, irelevanța religiei, lupta contra codului familiei burgheze, împotriva monogamiei” (l-am citat din memorie pe cunoscutul autor american care ne-a oferit istoria ascensiunii „corectitudinii politice” în Europa și America („femeile erau instigate, ne spune autorul american, împotriva normelor sexuale ale vremii”) etc.

În toate acestea, răzbat elementele revoluției sexuale și sunt prefigurate liniile unuia dintre codurile „corectitudinii politice”, care unifică azi forțe intelectuale redutabile la scara tricontinentului căruia totuși istoria îi datorează totodată și cele mai extraordinare victorii ale genului uman în

ordine civilizațională.

Forțele corectitudinii politice au intrat astăzi într-o ciocnire finală cu această minunată civilizație euroamericană, ameinzându-i tragic fundamentele, echilibrul și șansele de mâine în confruntare cu alte mari provocări care vin dinspre orizonturi nu mai puțin întunecate, pe care, în vechime doar poporul ales le-a cunoscut și a învățat să lupte cu ele.

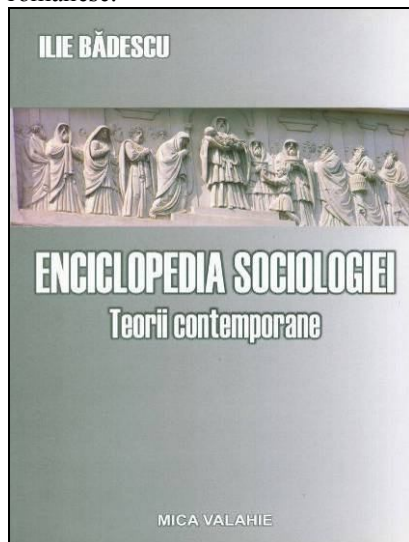
De la anul 1 al erei creștine, a început și ciclul învățătoresc universal prin care popoarele toate pot răzbate la lumina răspunsului salvator, cu condiția să nu-l respingă pe Dumnezeu, redevenind autiste precum erau înainte de înomenirea Lui.

Numai în dialogul cu Dumnezeu păcii și al iubirii universale poate un popor să devină „popor universal” după modelul primului popor universal din istorie, poporul Vechiului Testament.

- Ce modele vor fi create în schimb pentru o generație care, în principiu, ar trebui să revigoreze fibra acestui neam, acestui popor?

- Mai întâi, modelele sfinților lui Dumnezeu. Când fibra istorică a neamului creștin de la Dunărea de Jos era amenințată de forțele întunecate ale infraistoriei unui imperiu care etala o trufie comparabilă doar cu a imperiilor asiobabiloniene, s-au ridicat sfinți creștini comparabili cu cei pe care Sf. Scriptură îi memorează începând cu cartea Macabeilor.

Sfinții martiri mărturisitori Brâncoveni, Constantin Voevod, Constantin, Ștefan, Radu, Matei și sfteticul Ianache, reprezintă lumina sfințitoare care a străbătut întunericul veacului de la un capăt la altul pentru neamul românesc.

Este atât de copleșitor exemplul Sfinților Brâncoveni, că numai elitele ticăloase din istoria politică a acestui neam l-ar putea desconsidera.

Cum să mai îndrăznești să devii limbă la cumpăna acestui neam dacă nu vei fi pregătit precum acești sfinți ai neamului și ai lui Dumnezeu să întâmpini cu spirit de jertfă vitregiile cele mari, care pot aduce chiar primejdia morții tale și a copiilor tăi?!

Dacă nu ești pregătit pentru o asemenea mărturisire, să nu îndrăznești să te urci la cârma acestui popor.

În al doilea rând, aș dori să subliniez un lucru îndeobște ignorat, dar foarte însemnat și anume chestiunea modelelor colective. Popoarele învață unele de la altele și lucrul acesta este dovedit în istorie.

Românii cei de sus, mai ales, adică elitele neamului nostru, n-ar trebui să ignore exemplul învățător al unor popoare vrednice, căroră, civilizația europeană modernă le datorează enorm.

Aș așeza în prima linie poporul evreu, pentru lecția referitoare la ordinea întemeiată pe forța legământului cu Dumnezeu (un sociolog evreu, D. Elazar, a dezvoltat teoria societăților covenantale, dovedind că în temelia procesului constituțional al popoarelor europene și americane, găsim tot forța legământului cu Dumnezeu).

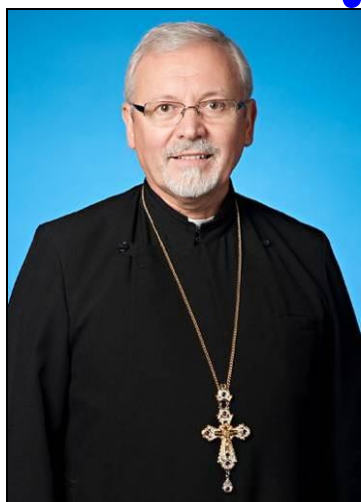
În spațiul european al celui de-al doilea mileniu, se cuvine să punem la pragul erei moderne poporul englez cu acel text învățător de valoare extraordinară numit Magna Charta, și seria aceasta este confirmată culminativ de istoria devenirii spirituale a poporului american.

Nu doresc să devin eurocentric (și cu atât mai puțin occidentalocentric) și să ignor lecția altor popoare mari și mici, dar nu este spațiul aici să dezvoltăm.

Cert este că aceste învățături și Scriptura toată pot deveni astăzi temelia unei naratologii educative în Școala universală care abia astfel va putea să reunifice diversitatea cu unitatea, religia cu știința, particularul cu universalul.

Îmi imaginez o paideuma enciclopedică, fundamentată scripturistic, prin care va triumfa unitatea originară care a nutrit spiritul european, unitate cu patru laturi, în fundamentele ei: greco-romană și iudeo-creștină.

Vatra veche dialog

Remus Grama

AMINTIRI DESPRE POETUL
ȘI SENATORUL IOAN
ALEXANDRU

În popasurile mele la Cleveland, Ohio, din ultimii 4-5 ani, nu a lipsit să vizitez Muzeul Etnografic și de Artă Rom, de pe lângă recent Catedrala „Sf. Maria” și am răspuns invitației de a ține conferințe pe teme literare de a lansa cărțile apărute. La reuniunea literară din 17 mai 2016, tema aleasă pentru conferința mea a fost “Poezia transilvăneană de la George Coșbuc la Ioan Alexandru”. Așa am aflat din spusele părintelui dr. Remus Grama, parohul acestei catedrale ortodoxe, că poetul-senator Ioan Alexandru a vizitat în 17-18 februarie 1993 comunitatea românilor din Cleveland, Ohio, și amintirea aceluia popas a rămas neștersă.

-A/nca/ Sîrghie/: Părinte doctor Grama, pentru că eu am fost colegă de studenție la Cluj cu Ioan Alexandru, aș dori să ne spuneti când v-ați apropiat pentru prima dată de poetul “Imnelor Transilvaniei”?

R/remus/ G/rama/: Pe poetul Ioan Alexandru îl cunoșteam din țară, mult înainte de 1980, când am venit în America. Prin anii ’75-76 așteptam să apară “Imnele Transilvaniei”, care, între toate ciclurile sale, m-au interesat cel mai mult. Eram student la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu în perioada 1972-1976.

- A. S.: Da, noi îi citisem volumul “Cum să vă spun”, de când eram colegi, urmat de alte câteva, printre

care “Viața, deocamdată” și “Infernul discutabil”. Apoi primul lui ciclu imnic a fost “Imnele bucuriei”, apărut în 1973, ca după trei ani să publice “Imnele Transilvaniei”, completate după alți nouă ani, respectiv în 1985. *Ce s-a întâmplat la Sibiu în anii studenției dumneavoastră ca să vă apropiați de el?*

R. G.: Îmi amintesc lansarea de carte a lui Ioan Alexandru la Librăria “Mihai Eminescu” din centrul orașului Sibiu. Era așa o înghesuială mare, încât nu am ajuns să iau cartea ca să primesc și un autograf. Nu am prins rând, pentru că la ora convenită eram obligați să fim la rugăciunea de seară, așa că m-am întors grabnic la Facultate. Dar nu eram supărat pentru că știam că exact în seara aceea poetul urma să vină în Aula șaguniană a Facultății de Teologie Ortodoxă, unde l-am întâmpinat împreună cu mulți colegi ai mei și cu profesori. Toți eram dornici să-l ascultăm. Ne-a vorbit despre versurile lui. Ar fi greu de priceput astăzi cum era atmosfera din societatea românească în plin comunism, când ateismul impus oficial făcea ravagii. Erau vremuri grele, răsfrânte și asupra raportului între teologi și lumea academică. Chiar și căsătoriile se făceau uneori pe ascuns. Tensiunea ideologică atingea cote maxime. În aceste condiții, noi, care studiam la facultate ebraica și greaca veche, respirând aerul de libertate pe care îl conferă mistica creștină, am simțit o extraordinară afinitate pentru el, profesorul de la Universitatea din București, care avea o formație serioasă în acest domeniu. Evenimentul acesta s-a petrecut prin 1973, când eram absolut încântați să ascultăm un cadru universitar laic, mișcându-se cu atâta dezinvoltură prin constelațiile teologice. Ioan Alexandru ne-a recitat poezii cu o împletire armonioasă și inedită a etosului nostru românesc cu sufletul unei credințe autentic creștine. Dacă nu greșesc, “Lumină Lină” era printre ele.

- A. S.: Pentru că am fost colegă la Facultatea de Filologie din Cluj cu el, m-am întrebat cum a crescut credința aceasta în conștiința lui Ioan Alexandru, deosebită de a oricărui alt filolog al anului nostru. Explicația ultimă nu am găsit-o în obârșia lui țărănească. Mai este ceva, mult mai profund, chiar inexplicabil, care îmi scapă, deși am citit câteva teze de doctorat, eseuri și monografii dedica-

te lui. *Cum v-a apărut și cum v-a vorbit vouă, teologilor sibieni, pe atunci, Ioan Alexandru?*

-R. G.: Așa cum stătea în fața noastră, omul acela blond ca spicul de grâu, ușor adus de spate, cum sunt intelectualii care citesc mult, el mi-a lăsat impresia de smerenie adâncă prin întreaga lui ținută. El nu vorbea ca un habotnic, fanatizat, ci cu o credință luminată, folosind un limbaj subtil, teologic, despre logos, despre paradigmele divine, despre lumina lină care este însuși Dumnezeu. Știți, la vecernie, în biserică, se cântă “Lumină lină”, spre a-l invoca pe Iisus, care să coboare în inima noastră, cea care este lăcaș al sufletului. Iisus se coboară în sufletul credinciosului, ca lumina cea necreată, seara, când lumina fizică a zilei este covârșită de noapte. Lumina lină este o metaforă pentru Iisus, care semnifică lumina cea adevărată. Desigur că, în a doua jumătate a deceniului al VIII-lea, poetul Ioan Alexandru devenise mai popular și eu, care îmi încercam condeiul, dar am decis ca poezia să fie un violon d’Ingres, citeam ce versuri apăreau în “Lucașul”, “România Literară”, “Contemporanul” și adesea dădeam de numele lui.

A.S.: Am înțeles că în amintirile dumneavoastră Ioan Alexandru a rămas prezent și într-o altă ipostază decât cea de poet, căci l-ați întâlnit și ca senator român sosit în vizită la Cleveland. *În ce context a venit la Cleveland senatorul Ioan Alexandru?*

-R. G.: Ca să înțelegeți în ce atmosferă s-a desfășurat în februarie 1993 acea vizită parlamentară a lui Ioan Alexandru, ar fi necesar să menționez că Revoluția din decembrie 1989 a fost primită cu mare emoție de noi, românii parohiei ortodoxe “Sf. Maria” din Cleveland. În 3 decembrie 1989, românii din Cleveland au făcut o demonstrație împotriva comunismului și a lui Nicolae Ceaușescu. Televiziunea locală a transmis evenimentul, care a fost comentat și în presă. Apoi, în 17 decembrie, când se împușca la Timișoara, s-au adunat toate comunitățile religioase la Catedrala “Sf. Maria”, fiindcă noi știam că “tiranul putea închide granițele țării, dar nu putea zăvorî inimile și rugăciunile noastre.”

A.S.: *Cum au înțeles românii americani să susțină întoarcerea politică produsă în România prin—*

ANCA SÎRGHIE

Revoluția din 1989?

-R.G.: Românii americani se organizau ca să ajute țara scăpând de un regim odios. De Crăciun 1989, am fost intervievat de "U.S.A. Today", ziarul cel mai important al Americii. Mi s-a cerut să exprim în cuvinte reacția românilor americani față de evenimentele din România. Le-am spus cuvintele: "Cu un ochi plângem, cu altul râdem. Plângem pentru suferințele grele și îndelungate ale poporului român, râdem pentru că s-a ridicat o povară de pe umerii neamului nostru. Eu personal aș fi preferat un proces al comunismului, nu o execuție." Sintetizând formele în care s-a concretizat ideea de ajutor, s-a făcut un lobby românesc în S.U.A., ca să influențeze politica americană față de țara noastră de origine. Am fost primiți de câteva ori la Congresul S.U.A. și la Casa-Albă, împreună cu membrii Congresului româno-american - C.O.R.A. - ca să explicăm situația și perspectivele României. Înalt Prea Sfințitul Nathaniel a fost în fruntea noastră într-un asemenea efort. Au fost înființate fondurile Help for Romania -HFR - și Save the Children, acesta din urmă destinat sutelor de mii de copii din orfelinatele românești. O doamnă specializată în acest domeniu, Carol Stevens, a colectat 300.000 \$ din toată America. Fondul Episcopiei de la Vatra Românească s-a ridicat în 6 ani la aproximativ 80 milioane de \$ în bunuri, constând în aparatură medicală pentru hepatită B și SIDA, 400 paturi de spital, câteva vapoare cu semințe hibridate pentru agricultură. De la parohia noastră s-au trimis manuale pentru școlile de medicină din România. Prin efortul Uniunii și Ligii au fost aduși doctori și profesioniști pentru specializare la Universitatea Case Western Reserve din Cleveland. În acest mediu și ambianță de entuziasm pentru sprijinirea țării, ca membri în Comisia de Politică Externă în Parlamentul României, senatorul Ioan Alexandru și pastorul baptist Petru Dugulescu, poet și el, au fost invitați de președintele nou instalat, Bill Clinton, care a avut mandatul între 1993-2001, la National Week of Prayer de la Washington D.C., unde sunt chemați prin tradiție politicieni și personalități importante din diverse țări.

-A.S.: Mai puțin cunoscut decât Ioan Alexandru este pastoral Petru Dugulescu, pe care l-ați menționat.

Știu că acest poet s-a lansat în politică datorită îndemnului venit din partea lui Ioan Alexandru, care nu numai că l-a încurajat să intre în PNȚCD, ci l-a și pus pe listele alegerilor parlamentare și Petre Dugulescu a devenit primul parlamentar desprins dintre bapțiștii de la noi din țară.

R.G.: Într-adevăr, și eu am auzit atunci pentru întâia oară de el. Poeziile lui, însă, m-au convins că era plin de har. O specificare trebuie făcută aici, anume că Ioan Alexandru, ca și Vaclav Havel al Cehoslovaciei, era om de litere care s-a implicat în politică. Noi îl avusesem cu ceva ani în urmă, în America, pe actorul Ronald Reagan, devenit președintele țării. Și am înțeles atunci că, da, este posibil să combini domenii atât de diferite, cum sunt arta și politica. De altfel, cam atunci s-au început regularizările în toate domeniile, astfel încât funcții de conducere au fost preluate atunci de specialiști de pe tărâmurile dintre cele mai neauzite. Poate că așa trebuie înțeles tâlcul "revoluțiilor". Revenind la subiect, primul popas al celor doi parlamentari români a fost la Washington, în mod explicabil.

-A.S.: Ce program au avut ei în capitala Statelor Unite, din câte vă mai amintiți?

R.G.: Ioan Alexandru ne-a povestit că președintele Clinton i-a primit la Casa Albă și că în întâlnirea lor senatorul Alexandru i-a oferit acestuia o Biblie veche, tipărită la Iași în 1864 de Societatea Biblică Britanică, având traducerea în românește a lui Nițescu. Era un exemplar rar, din colecția personală a poetului. Tot cu bucurie ne-a mai spus că acolo, la ambasada română din Washington, care fusese desacralizată de comuniști, ei au înființat un loc de rugăciune (a prayer corner),

Remus V. Grama, poetul Mircea Ștefan (Bartan), prof.univ.dr. Anca Sîrghie și istoricul (scriitor, editor) Aurel Pop

adică un spațiu de popas duhovnicesc cei ce intrau în frumoasa vilă a ambasadei. Eram pe atunci încă în entuziasmul căderii comunismului și fiecare noutate de acest fel însemna o izbândă. Tradiția Săptămânii Naționale de Rugăciune se continuă la președinția americană până în zilele noastre.

- A. S. : *Cum s-au decis cei doi parlamentari români să poposească și la Cleveland?*

R.G.: Pastorul Petru Dugulescu venea la frații lui în Cleveland. În seara zilei de 17 februarie 1993, eu le-am oferit un tur al Catedralei și Muzeului nostru. Cu Ioan Alexandru ne-am găsit și cunoștințe comune și mare ne-a fost bucuria.

-A.S.: *Ce l-a impresionat pe senatorul Alexandru în mod deosebit la biserica dumneavoastră?*

R.G.: Atunci când am preluat eu această parohie, biserica în stil modern maramureșan era ridicată, avea un tavan de lemn verde închis, dar pereții interiori nu erau pictați, din lipsă de resurse. Ei rămăsese gri. Am intrat cu oaspeții în biserică. În lumina lumânărilor și în miros de tămâie ne-am rugat, am cântat împreună "Apărătoare Doamnă", i-am binecuvântat pe oaspeți. A urmat un nou moment de rugăciune și de meditație. Deodată, îl observ pe Ioan Alexandru că privește coamele de lemn ale tavanului, cuprinde cu ochii de sus toată impresionanta structură a bisericii și spune cu accent apăsător, ardelenesc: "Îi faină, Părinte, îi ca o șură!" Formularea lui avea sens admirativ, în context teologic, căci și Iisus se născuse de fapt într-o "șură". Cu același sentiment creionase și Lucian Blaga taina, spunând că "veșnicia s-a născut la sat."

-A.S.: *Ce program le-ați făcut unor asemenea oaspeți deosebiți?*

R.G.: Desigur că dorința lor era să întâlnească oamenii din comunitățile românești. În seara aceea, ei au vorbit unei adunări de credincioși. →

Îmi amintesc că Ioan Alexandru a vorbit despre "Cântarea Cântărilor" și a citit câteva poezii. Pentru că și el era poet, pastorul Dugulescu a recitat din versurile lui originale. La finalul reuniunii, am aflat că intenția lor era să plece a doua zi la Detroit.

-A.S.: Înseamnă că în programul lor figurau mai multe state și că în mod firesc doreau să-i salute și pe românii din Michigan, o altă

comunitate reprezentativă și numeroasă în spațiul american.

R.G.: Ei, tocmai aceasta avea să fie surpriză, că i-am rugat pe parlamentarii noștri să amâne plecarea spre Detroit. De ce? Auzisem că tocmai în dimineața următoare, la ora 11, pastorul reformat Laszlo Tokes era invitat la City Club din Cleveland, o instituție redutabilă, ca să vorbească despre Transilvania. Românii din Cleveland s-au alertat, deoarece chiar atunci eram implicați în războiul din Kosovo, iar ungurii de la Tg. Mureș au provocat niște evenimente dramatice menite să ațâțe spiritele. Noi nu știam exact ce intenții avea Tokes și de aceea l-am rugat pe Ioan Alexandru să participe cu noi la acea reuniune. A acceptat. Ne-am procurat bilete de intrare și la ora 11 am ocupat o masă. Am cerut permisiunea să filmăm, întrucât cei doi parlamentari veniseră și cu un cameraman de la o Televiziune care filma pentru emisiunea Ora Spirituală.

-A.S.: *Ce s-a întâmplat la Club ?*

R.G.: Pastorul Tokes a intrat în sală, a trecut pe lângă masa noastră și când a dat cu ochii de senatorul Alexandru s-a schimbat la față. Văzându-i reacția, noi am avut impresia distinctă că el a fost foarte surprins. După ce i-am ascultat cuvântarea, am înțeles și de ce. El venise cu o agenda simplă și clară. Vroia să transmită în America ideea că "Transilvania este un Kosovo fără arme." El trebuia să convingă pe americani că în Transilvania naționalitățile conlocuitoare sunt persecutate ca și musulmanii din Kosovo. Ca atare, Tokes sugera oarecum o invitație ca trupele americanilor aflate în Ungaria să intre și în Transilvania, ca să facă ordine. După cuvântul lui, românii americani i-au pus întrebări lămuritoare. Eu doream să iau cuvântul, dar Ioan Alexandru m-a oprit, ca să nu aibă Tokes impresia că eu, ca localnic în Cleveland, fusesem convins de senator să-l contrazic. Oricum, am rămas cu convinge-

rea că prezența noastră acolo a minimalizat efectul nociv pe care putea să-l aibă cuvântul lui Tokes la City Clubul din Cleveland. Cu siguranță, prezența parlamentarilor români acolo i-a tăiat puțin entuziasmul.

-A.S.: Să nu uităm că Traian Băsescu, președintele României, i-a oferit pastorului Tokes o înaltă distincție. *Ce părere v-a făcut acest gest politic?*

R.G.: Pastorul Laszlo Tokes a avut desigur rolul unei scânteii a Revoluției din decembrie 1989. Dar ulterior, din câte am citit și eu, fiind departe de țară, el s-a dovedit recalcitrant, tulburând permanent liniștea Transilvaniei. S-ar putea ca eu să am o impresie oarecum distorsionată, pentru că de departe nu am cunoscut chiar toate detaliile. Consider însă că retragerea acelei distincții de către președintele Iohannis a fost, desigur, îndreptățită. Indiferent de simpatii sau origini, nici în America nu e de conceput ca cineva, care trăiește într-o țară, să se lanseze în acte separatiste.

-A.S.: Ce alte amintiri privind activitatea dumneavoastră spirituală v-a mai apropiat de Ioan Alexandru?

R.G.: În 1999, mă aflam în vizită la București, alături de Înalt Prea Sfințitul Nathaniel, ca oaspeți ai Patriarhului Teoctist. Era o mare sărbătoare a Patriarhiei din România. După liturghie, am intrat în Sala Parlamentului pentru festivități. Eu am remarcat cu bucurie o cruce de lemn fixată pe peretele din față. Un fost coleg mi-a explicat că aceea cruce a fost așezată acolo imediat după Revoluție. Era crucea purtată de Ioan Alexandru în buzunarul de la piept în permanență. Cu ea oprise el la Revoluție pe cei care veniseră să devasteze Parlamentul României. Ulterior, când am aflat în anul 2000 că Ioan Alexandru a suferit un atac de paralizie, ne-am rugat în Catedrala din Cleveland pentru el, întrucât el este un poet de valoare al neamului românesc.

Cleveland, Ohio, 23 mai 2016

Ioan Alexandru și Grigore Vieru

ACATIST PENTRU FRATELE CÂINE

Am spus trecătorilor
că mâinile mele
își schimbă culorile.
Uneori sunt verzi,
ca tristețile lacului cu nufăr.
Alteori
ca tristețea alunelor
ducând prea mult amurg.

Cine-ar putea să-nțeleagă
un copac atât de ciudat?!
Dar eu,
cu crengile mele Te văd,
ca orbii cu mâinile,
ca liliacul prin sunetul Tău.

Singurul meu prieten,
de la capătul maidanului,
este câinele nimănu.

Ce-ar face trecătorii
dacă și-ar pierde
meseria lor de a trece?
Ei atâta știu:
a trece-trecere, semafor
tranzitiv,
dar câinele meu maidanez
știe să iubească: a iubi - Iubire!

Îl mângâi cu tristețile mele,
uneori verzi,
ca ale lacului cu nufăr,
alteori,
ca ale alunelor
căzute sub prea mulți îngeri.
Suflu peste rânile lui
să nu-l mai doară oamenii.
Se gudură,
până-și adoarme "Tatăl nostru..."
în brațele mele
împrumutate a suflet.
Apoi,
cât o dimineată,
deschide ochii lui, mari și triști,
precum ai lui Iisus,
și împreună, toți trei ne rugăm,
la Dumnezeu nimănu
de la capătul maidanului meu...

DUMITRU ICHIM

*Edmonton, Alberta
1 august, 2015*

Vatra veche dialog Dalila Özbay

„Copacii mor în picioare”

- Te rog, Dalila ÖZBAY, la începutul convorbirii noastre, să accepți să-ți spun pe nume, aceasta pentru că ne cunoaștem de ceva timp și consider că așa putem vorbi mai liber. Îți mulțumesc din suflet că accepți să te prezentăm în revista „Vatra veche”.

- Cu mare plăcere și cu bucurie.

- Prin urmare, Dalila, ești un pictor ce, în prezent, trăiești și îți desfășori activitatea în Turcia. Cunoșc că ești doctor în Arte Plastice și lector universitar la Universitatea Namik Kemal, Facultatea de Arte Plastice, Design și Arhitectură, din orașul Tekirdağ. Te rog, mai întâi, să ne spui câteva date despre tine și România.

- M-am născut în Constanța la 26 iunie 1967, tatăl meu, Zamfir Lungu și mama Maria Lungu, eu, fiica, Dalila Lungu. Am absolvit Liceul de matematică – fizică, fără a ști până la vârsta de 33 de ani că pot face pictură. În anul 1987, m-am căsătorit și în 1988 am venit în Turcia. Am două fete: Maria / Zeynep Özbay de 27 de ani și Elena / Dilara Özbay, de 23 de ani. La vârsta de 33 de ani am dat examen la Universitate, fără o țintă anume. Pentru Medicină sau Avocatură, mi s-a părut că mi-a trecut vârsta.

Am preferat ceva de plăcere și am ales istoria artei, dar, după ce am intrat la secția dorită, am mai dat un examen, cu proba eliminatorie, la desen. Așa am ajuns la pictură, în 2000, la Istanbul, Universitatea de Arte Plastice „Mimar Sinan”, Facultatea de Arte Plastice, Secția de Pictură.

- Talentul la desen l-ai descoperit sau ți l-ai descoperit cineva de pe când erai copil? De obicei se întâmplă așa ceva ...

- Îmi amintesc că, în clasa a V-a, la Constanța, profesoara de desen nu credea că eu îmi făc desenele. Mereu mă învinuia că mi le face altcineva.

- Te rog continuă traseul tău în Istanbul.

- În anul 2004, am terminat facultatea, dar am început masteratul. Între timp, mă implicam în tot felul de activități. Astfel, în anul 2006, Institutul Cultural „Dimitrie Cantemir” din Istanbul m-a însărcinat să realizez traducerea la Simpozionul „Constantin Brâncuși”, ținut la Universitatea „Mimar Sinan”. Apoi, în anul 2006, am terminat masteratul și am început, în același an, studiile doctorale. Între timp, am studiat modulul pedagogic în România, sperând să proftez la o școală în Istanbul. În anul 2009, am finalizat doctoratul și am lucrat doi ani la licee. În anul 2012, am intrat la Universitatea Tehnică Istanbul, unde am predat un curs de Artă Contemporană, în limba engleză.

În anul 2013, am intrat ca lector la Universitatea Namik Kemal, Facultatea de Arte Plastice, Design și Arhitectură, în orașul Tekirdağ, la 150 km de Istanbul. Pare departe, dar, la dimensiunile, traficul și populația din Istanbul, înseamnă foarte puțin.

- Despre activitatea ta de pictor, te rog să ne spui mai multe. Eventual dacă ai avut expoziții în România sau despre alte manifestări culturale în legătură cu România.

- Activitatea mea în România a fost restrânsă. Sunt membră a Asociației Artiștilor Plastici din Târgu-Mureș, colaboratoare a revistei „Vatra veche”. În anul 2010, am organizat, la Târgu-Mureș, o expoziție cu desenele copiilor din Istanbul, coordonați de mine.

Colaborez cu Institutul Cultural

Român din Istanbul. Astfel am participat în aprilie 2006 la simpozionul cu tema „Brâncuși - marele sculptor român”, organizat de ICR Istanbul în parteneriat cu Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București.

În acest an, cu ocazia celebrării a 140 de la nașterea sculptorului român Constantin Brâncuși, Institutul Cultural Român „Dimitrie Cantemir” din Istanbul a organizat la Ziua Brâncuși, 19 februarie 2016, la sediul Institutului, o manifestare artistică dedicată complexei personalități a omului și artistului Brâncuși, unde am susținut o conferința „Arta și opera lui Constantin Brâncuși”. Tema prelegerii a avut la bază descoperirea și analizarea elementelor de simbolică care aparțin poporului român și sunt prezente în lucrările lui Brâncuși, pornind de la estetica operei sale. Atunci, am punctat, prin exemple, procesul de trecere, la începutul secolului trecut, al operei brâncușiene, de la suflul tradițional, autohton la cel universal. Prelegerea a fost urmată de proiecția filmului documentar „Brâncuși”, cu subtitrare în limba engleză, realizat de Cornel Mihalache, în anul 1996. Documentarul de artă este consacrat ansamblului de la Târgu Jiu și urmărește firul cronologic al celor mai importante momente din viața sculptorului român.

- Sunt convinsă, Dalila, că cititorii ar dori să afle ceva despre desenele tale actuale.

- Cei de la Institutul Cultural mi-au cerut „ceva” pentru afișul manifestării. Atunci m-am apucat să-l „fac” pe Brâncuși și mi-a ieșit „copac”. Între timp, am ascultat piesa de teatru „Copacii mor în picioare”, a lui Alejandro Casona. Asta m-a inspirat...

Eu oricum lucrăm portrete de la care, prin deformare, transformare sau metamorfoză, intenționez să ajung la alte forme, dar am ajuns la copaci. De ce nu? Toate marile personalități ale unui popor pot fi comparate cu brazi, stejari etc. care au rezistat oricăror condiții și trecând în veșnicie au continuat să-și păstreze demnitatea.

- Mai știi că în prezent ai o expoziție personală la ICR Istanbul. Ce mărturisiri poți să ne faci în această privință? →

LUMINIȚA CORNEA

- La *Institutul Cultural Român „Dimitrie Cantemir”* din Istanbul, la sediul său situat în apropierea pieței Taksim, este încă deschisă și se poate vizita expoziția, cu desenele mele în creion și tuș, cu titlul „*Copacii mor în picioare/ Ağaclar Ayakta Ölü*”.

- **Desigur în imaginația ta de artist creator, copacul este o metaforă.**

- Da, copacul ca metaforă a existenței umane este elementul de la care am pornit.

În viziunea mea, copacul, semn al continuității și al verticalității, apare într-o manieră personalizată în 25 de portrete.

Cu propria viziune, am ajuns la chipuri pline de poveste. Cea mai mare parte a lucrărilor mele ilustrează personalități din istoria și cultura românească, chipuri celebre redade sub forma unor copaci nemuritori.

Mihai Eminescu, Constantin Brâncuși, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Nicolae Iorga, Panait Istrati, Corneliu Baba, Tristan Tzara, Eugen Ionescu sau Regele Ferdinand se află printre „copacii” imaginați de mine.

- **Foarte interesantă idee. Îmi place. Mă bucur că ne poți trimite copii ale tablourilor tale pentru a ilustra revista noastră *Vatra veche*.**

În țară ai expuse lucrări?

- Am expoziții personale și am participat la expoziții colective în România, Republica Turcia și în alte câteva locuri.

O parte dintre gravurile mele se găsesc expuse și în România, la Muzeul de Artă Constanța, dar și la Muzeul Florean din Baia Mare.

- **Îți doresc, din suflet, să ai mult succes în continuare!**

La Galeria „Unirea”, Târgu-Mureș, la un vernisaj

PLUGARUL CĂRȚII

de-o să mai plouă mult prin anticare uita-vom iarăși Sloi de Peruzea: cărțile toate-au dat în urticare slovele-njură fără de perdea!

se pleacă – gârbov – Zeul Anticar să schimbe stelele din zarea dreaptă: multe-și pierdură luci de-argint – pierd var și-n loc de vis – prind mucegai de faptă...

sărman gigantic Dumnezeu din semne n-ai ajutor vreun om la asfințit: n-ai haturi și nici roade să te-ndemne

n-ai lăudaci – pentru cât ai trudit...
...cu trupu-Ți peste Carte răstignit șoptești mereu: „*plugarii n-au sfârșit...*”

FRUMOASĂ-I LUMEA – CULMEA DE ZGÂRCITĂ!

văzduhu-l curmă hârâit de joagăr: icnește-a vomă cântecul din păsări...
da – disperați ce suntem fericirii am face-o – toți deodată – pe fachirii!

frumoasă-i lumea – culmea de zgârcită!
să-i smulgi o rază – tre' s-o pui pe plită...
doar îți arată câte minuni are:
te-apropii – și le vără-n buzunare!

...bieți cerșetori – am obosit de-ntins o mână ce-i uscată-a dor cumplit: când crezi norocul firav că ți-ai prins

paznici din cer retează-te-n cuțit...
...mă dor de-iubire inima și buza:
m-aleg – mereu - cu arzătoare spuza...

NU-NCURCAȚI TREIMEA ÎN UNICITATE

când răstignitorii s-au pornit să rădă Dumnezeu și-arată fața cea mai hâdă:

adică-i satana – vrednic cocalar care-ndoaie lumea pe-al său inelar

să păzim Hristosul – unica-ne stea singura lumină într-o beznă real!
...nu-ncurcați treimea în unicitate căci doar învierea este sănătate!

constelații arse – astăzi – rugăciunea când în fală crește – crăiesc - spurcăciunea
din Cuvânt spre Carte a rămas doar scrum

fariseu vicleanul vrea să știe cum...
...în loc de credință – în loc de uimire pe bot pupați crima – obscenă-izbăvire!

MĂRTURIE DE CREDINȚĂ

„în limba sfântă a păsărilor – în limba sfântă a îngerilor – tânjim să grăim”:

da – numai astfel – voi – Poetilor crai tuturor zărilor – veți fi adeveriți Cavaleri de Viflaim - mântuiți în amin

SUGESTII PENTRU VREUN NOU DANTE

cuvintele – de-acum – se fac bulbuci – nu zei:
suntem într-o hazna – și încă respirăm dar credem că-i Olimp! - ...ooo – ce ne supărăm
când Dumnezeu – oftând – ne spune „*derbedei*”...

cap'd'opere-n sabbatul de reptile o - noi „*tereștrii*”! - „*vip*”-uri din argile
vom contesta decizia divină la tribunalul care va să vină!

...bulbucii aști răscoală excremente și se-umflă munți – reziduuri demente:
e-o simfonie-a scârmei – universul - deci transcendența și-a-nterupt demersul...

...suntem nu oameni – ci eșapamente cuvintele-s bășici de-avertizare: au fost potopuri regulamentare

dar s-au împotmolit radicalmente...
...în ciorba din hazna zbătuți de zor halucinăm Poemul Vidanjor!

ADRIAN BOTEZ

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

Dialog cu Ilie Șandru

(VI)

- Spunea Eminescu: „Oare n-am uitat cumva că iubirea de patrie nu e iubirea brazdei, a țărânei, ci iubirea trecutului”... implicațiile acestei mentalități ajung până la noi? Cum privește românul de azi trecutul nației sale?

I.Ș. - În istoria publicisticii românești, prodigioasa contribuție gazetărească a lui Mihai Eminescu constituie un capitol esențial. Mă refer, în primul rând, la perioada celor aproximativ șase ani, cât timp el a fost în redacția ziarului „Timpul”, care coincide cu deplinătatea puterilor sale fizice și intelectuale, ceea ce i-a permis să scrie articole pe diverse teme, foarte bine documentate, în aproape toate numerele, dar să facă și ceea ce numim „bucătăria” unei redacții (corectură, secretariat de redacție etc.). Și toate le-a făcut cu deosebită răspundere.

Lăsând la o parte publicistica de actualitate, cu tematică social-politică, articolele lui Eminescu cu conținut istoric, legate strict de istoria neamului, nu puține la număr, am putea spune că alcătuiesc, împreună, un adevărat manual de istorie a românilor. Istoria neamului românesc, din care face și el parte, a constituit o preocupare permanentă a marelui poet, iar istoria un permanent izvor de inspirație, nu numai în gazetărie, ci și în creația poetică. E de altfel absolut normal dacă avem în vedere că Eminescu e reprezentantul cel mai autentic al romantismului românesc, iar istoria a fost pentru romantici una din temele predilecte.

În nr. din 19 martie 1881, al ziarului „Timpul”, Eminescu publica articolul intitulat **geniul neamului românesc**, în care pleacă de la motivul „tineretii fără bătrânețe” și al „vieții fără moarte”, pentru a ajunge la realitatea istorică din Țara Românească din evul mediu secolului al XVII-lea, când societatea românească era alcătuită numai din „boiari și rumâni”. În încheiere, ajungându-se la realitatea timpului său, autorul precizează că doar costumele și actorii s-au schimbat. El se întreabă dacă omul rămas tânăr, din motivul basmului popular – geniul neamului românesc –

„a venit asemenea între noi?”.

„Oare n-am uitat cumva că iubirea de patrie nu este iubirea brazdei, a țărânei, ci a trecutului?”

Cu câțiva ani mai devreme, în 24 noiembrie 1877, Eminescu publica articolul intitulat **Bălcescu și urmașii lui**, care, chiar anterior fiind celui de mai sus, conține totuși răspunsul pe care Eminescu îl aștepta la întrebarea, oarecum retorică, din finalul articolului din 1881: „Oare tinerețea care astăzi își uită limba și datinele prin cafenele Parisului, și care se va întoarce de acolo republicană și îmbuibată cu idei străine, răsărite din alte stări de lucruri, va mai fi în stare să înțeleagă pe acest popor, a cărui limbă și istorie n-o mai știe, ale cărei trebuințe nu le înțelege, a cărui simțiri o lasă rece? Fi-vor în stare acei tineri să înțeleagă că nimic din acest pământ, pentru a fi priincios, nu se câștigă fără muncă îndelungată, că toate cocoșăriile lor de-a gata prin intrigi de partidă și prin lingușirea deșertilor și fățarnicilor roșii nu sunt de nici un folos pentru țară?(...) Iată întrebări la cari nu îndrăznim a răspunde. Dumnezeuul părinților noștri să aibă îndurare de noi”.

Doamne, câtă actualitate cuprinde rugăciunea rostită de Eminescu în 1877! Să-mi dați voie să vă răspund și eu la fel ca el: „Dumnezeul părinților noștri să aibă grijă de noi”!

- Cum apreciați românismul prezent în publicistica lui Eminescu și care ar fi ecorurile sale atât în epocă cât și în contemporanietatea noastră?

I.Ș. – Publicistica integrală a lui Eminescu este dedicată ideii de a-și servi Patria și poporul. Este o politică pusă în slujba românismului. Ca să folosească o afirmație a sa, articolele acestea, mai ales cele din *Timpul* constituie „o comoară de idei mari”, toate puse în slujba intereselor

naționale. De altfel, așa putea răspunde chiar prin răspunsul dat de Eminescu unora care încercau să ne atribuie fel de fel de origini: „Daci sau romani, romani sau daci: e indiferent, suntem români și punctum”. Răspunsul acesta ne aduce aminte de celebrul discurs al lui Simion Bărnuțiu de pe Câmpia Libertății, din Blaj, la Adunarea din 3 / 15 mai 1848: „fost-am cu goții dar nu ne-am făcut goți; fost-am cu hunii, dar nu ne-am făcut huni; fost-am cu avarii și nu ne-am făcut avari; fost-am cu bulgarii și nu ne-am făcut bulgari, fost-am cu ungurii și nu ne-am făcut unguri; fost-am cu rușii și nu ne-am făcut ruși, ci ne-am luptat ca ROMÂNI, pentru pământul și numele nostru, ca să vi-l lăsăm voauă, dimpreună cu limba cea ducle ca cerul sub care s-a născut”.

Românismul lui Mihai Eminescu a însemnat preocupare permanentă pentru destinul poporului român, pentru rolul și locul său între celelalte popoare ale Europei. Într-un articol, el apreciază că poporul nostru se află la un moment de răscruce, când trebuie să-și pună serios întrebarea: „ești ori nu ești un element capabil de a înțelega și de a menține ordinea socială ca garanție de dezvoltare”. Numai fiind capabil de așa ceva pot fi atinse „aspirațiile noastre proprii care hotărăsc a ne constitui într-un stat deosebit și cu desăvârșire neatârnat”. Veacurile de restriște au tecut „cetele sălbatice au au pierit una câte una, iar astăzi stăm adăpostii între hotarele țării noastre și nimeni nu mai îndrăznește să calce fără de învoirea ori fără voia noastră aceste hotare”.

Este drept că datorită furtunilor ce s-au abătut peste noi de-a lungul vremii, „e mică țărișoara noastră, îi sunt străme hotarele(...); dar această țară mică și stirbită e țara noastră, e țara românească, e patria noastră iubită a oricărui suflet omenesc(...) S-o facem mare pe țărișoara noastră prin roadele muncii noastre și prin mărirea vredniciei noastre”¹.

Astăzi este greu să crezi că cineva, în primul rând presa contemporană, mai vehiculează asemenea idei „depășite”. Cine mai vorbește acum de „vrednicia noastră”? Cine mai scrie ceva despre păstrarea și dezvoltarea tradițiilor noastre istorice „astfel cum ele s-au stabilit în curgerea →

ELENA CONDREI

¹ Misiunea noastră ca stat, 2 noiembrie 1879

vremurilor?” Se mai face acum ceva pentru „păstrarea firii noastre românești”? și să nu ne grăbim a merge repede înainte „desbrăcându-ne de dansa prin străine legi și străine obiceiuri”?

Sigur, vremurile s-au schimbat radical față de perioada în care Eminescu făcea o gazetărie pusă în slujba românismului. Nimeni nu mai concepe acum să trăim închiși într-o „cochilie” și să nu luăm aminte de ceea ce se întâmplă în jurul nostru. A încercat cineva în urmă cu vreun sfert de secol și s-a întâmplat ceea ce știm cu toții. Dar nici nu ne obligă nimeni să uităm atât de repede tot ceea ce am avut noi mai frumos și mai bun în viața noastră spirituală și care ne-a asigurat identitatea noastră națională. Nu am mai citit în ultimii ani vreo monografie a unui sat – și am citit destule! – în care la capitoul „Viața culturală”, unde se vorește despre obiceiuri și tradiții, despre portul nostru național, despre folclorul românesc în general, să fie folosite verbele la timpul prezent, ci doar la trecut (imperfectul sau perfectul compus).

„Ce prost era de pildă Mateiu Basarab (domnul Țării Românești între 1632-1654), care dacă afla că un străin cumpărase o moșie în țară, scotea numai decât banii din pungă și o răscupăra numaidecât, pentru ca nu un străin să fie proprietar în țară”(…) „Acum ne-am civilizat”²! Tristă realitate! Și tristă „civilizare”! Tristă, dar adevărată! Nu putem să nu ne întrebăm: oare cât la sută din pământul României mai este al... României?.. E o întrebare la care nu știu care dintre politicienii de azi ai țării ar putea răspunde. Și nici nu știu dacă cineva vreodată va da socoteală pentru această situație. Nici nu-mi pot da seama ce ar scrie Eminescu acum, într-o atare stare, dacă atunci și-a ridicat răspicat glasul „înaintea negrei străinătăți care împânzește țara cad codrii noștri seculari și, împreună cu ei, toată istoria, tot caracterul nostru. Moartea, descreșterea populației îndeplinește apoi restul: stârpirea fizică a neamului românesc”³! Oare poți citi asemenea rânduri fără să te cutemuri de adevărul pe care îl conțin?

² Și cum vin cu drum de fier, 22 ianuarie 1880

³ Cultura trecutului, 22 iulie 1880

Nicolae Băciuț la Institutul Cultural Român

La sala de Conferințe a Institutului Cultural Român din București, Nicolae Băciuț a susținut luni, de la ora 18, conferința “Eminescu: Cernăuți – Blaj, un drum inițiativ – 150” și un recital liric cu titlul “Pe unde umbli poezie?”.

Cele două momente cultural-artistice au avut loc în cadrul Seratei “Eminescu, jurnalistul”, ajunsă la ediția a XXV-a.

Manifestarea a fost organizată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România în parteneriat cu Institutul Cultural Român din București.

La serată au participat “importante personalități ale vieții culturale din țară, care au vorbit participanților despre spectaculoase sau istorice trasee, din țară și din lume, cu mari semnificații”, după cum se spunea în anunțul acestei reuniuni.

Moderator a fost Doru Dinu Glăvan, președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. (Red.)

Seratele „Eminescu, jurnalistul”

U.Z.P.R. Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (U.Z.P.R.) anunța, printr-un comunicat neutru, organizarea ediției a XXV-a a Seratelor „Eminescu, jurnalistul” în ziua de luni, 9 mai 2016, ora 18: 00, în Sala de Conferințe a Institutului Cultural Român din București.

Cum participarea mea la manifestarea respectivă era o premieră, mi-am propus să fiu „un spectator discret”, retras „in laterano”, pe o canapea situată undeva pe la mijlocul sălii. Îndemnul de a participa la Seratele Eminescu venise dinspre Radio România Actualități, din partea unui

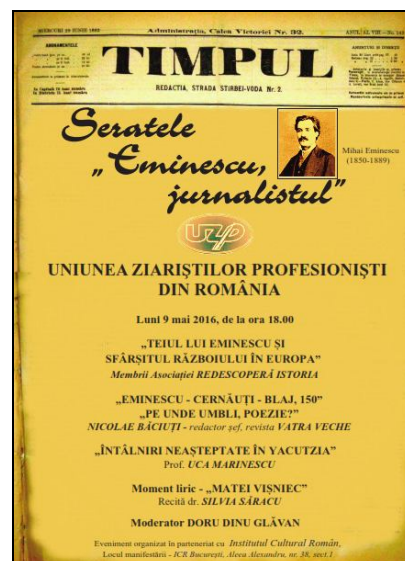
om de Radio deosebit, căruia nu-i voi rosti acum numele, dar voi menționa că l-am descoperit – poate nu întâmplător – datorită poeziei (rostise un poem la o emisiune duminicală și acest lucru mă făcuse să-l abordez și să descopăr nu doar omul de radio, ci și pe cel legat de poezie și teatru, dar asta ar fi o altă discuție și poate că va merita să o facem cândva!).

Mi se sugerase să o caut, înainte de începerea Seratei Eminescu pe doamna Rodica Subțirelu, Redactor șef al revistei „Cronica Timpului” (Director general Doru Dinu Glăvan, președintele U.Z.P.R.), dar traiectoria mea se intersectase la un moment dat cu cea a unei excepționale jurnaliste, care este Mădălina Corina Diaconu și atunci am rugat-o pe ea să mă prezinte domnului președinte Glăvan.

Nu mi-am propus să scriu aici o cronică a Seratei Eminescu din 9 mai, 2016, ci doar să semnalez că – dincolo de comunicatul neutru al U.Z.P.R. – s-au întâmplat și se întâmplă lucruri deosebite, unele excepționale. Voi aminti aici doar câteva dintre ele: evocarea lui Nicolae Băciuț legată de drumul lui Eminescu spre Blaj (și momentul poetic de după), captivantele povestiri ale celebrei exploratoare Uca Marinescu, momentul poetic Matei Vișniec, intervenția din final a domnului general Mircea Chelaru.

Serata a fost moderată cu strălucire și har de către domnul Doru Dinu Glăvan, dar poate că asupra acestei serate va trebui să revenim. Și vom reveni !

IOAN IACOB

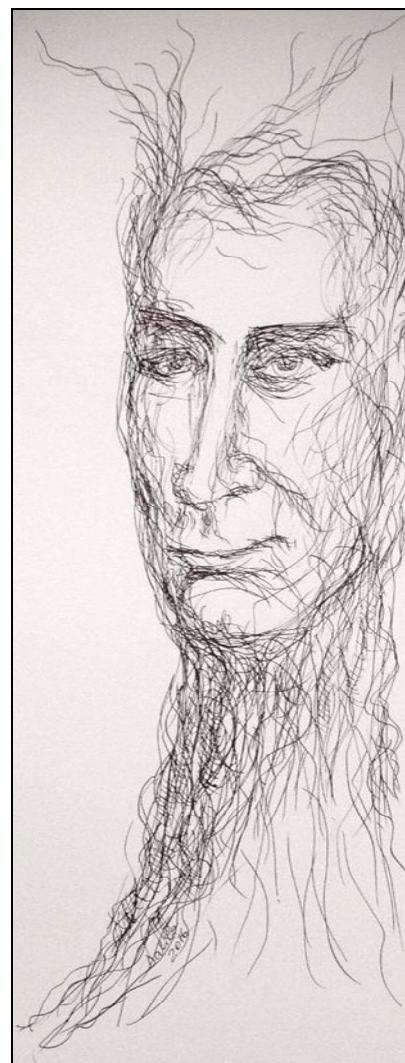
ANIVERSARE LUCIAN BLAGA DE LA „ÎN MAREA TRECERE” CĂTRE „NEBĂNUITELE TREPTE”

În anul 1924, volumul *În marea trecere*, cel de-al treilea apărut după *Poemele luminii* și *Pașii profetului*, avea ca motto: „Oprește trecerea. Știu că unde nu e moarte nu e nici iubire -, și totuși te rog: oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsoară destrămarea.” În același volum, din versurile poeziei *Către cititori*, aflăm că „Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi. / Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii de poartă / și așteptați să vorbesc. – De unde să-ncep? / Cre-deți-mă, credeți-mă, / despre orișice poți să vorbești cât vrei; / despre soartă și despre șarpele binelui, / despre arhanghelii care ară cu plugul / grădinile omului, / despre cerul spre care creștem, / despre ură și cădere, tristețe și răstigniri / și înainte de toate despre marea trecere. / Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce ar fi voit / așa de mult să plângă și n-au putut. / Amare foarte sunt toate cuvintele, / de aceea – lăsați-mă / să umblu mut printre voi, / să vă ies în cale cu ochii închiși.” Depășind „sentimentul metafizic”, „ardoarea dionisiacă”, elanul vital și preocuparea pentru esențe din *Poemele luminii* și *Pașii profetului*, precum și „lirismul magic, spiritualist” din *În marea trecere*, *Lauda somnului* și *La cumpăna apelor*, Lucian Blaga trece, în fine, la o etapă a „tristeții metafizice”, „a contemplării vieții din perspectiva ritmurilor biologice” (Eugen Simion) din *Nebănuitele trepte*.

Zăbovind doar o clipă asupra sensurilor cuvintelor din motto-ul la volumul *În marea trecere*, putem descoperi aici un moment de oscilare între cunoașterea iubirii, pe de o parte, și a nemuririi, pe de altă parte, după cum prima poezie a volumului *În marea trecere*, anterior citată, este o „încercare-confesiune de salvare de la marea trecere.” Ca modalitate de exprimare și ca simboluri ale rațiunii și chiar ale gândirii divine, cuvintele au devenit lacrimi amare ale celor care au voit să plângă și n-au putut. Poetul nu mai poate vorbi, el roagă cititorii, care-i așteaptă cuvintele, să

fie lăsat să umble „mut” și cu „ochii închiși”. Dacă tăcerea eului liric, nu este îngrijorătoare, din moment ce ea oricând s-ar putea metamorfoza în cuvânt, metafora „ochilor închiși” ar avea, în schimb, diverse conotații „tragice”. În acest context, „deschiderea ochilor” este un rit de iluminare, de inițiere în cunoașterea ambelor planuri, „ochii închiși” simbolizând, prin opoziție, întunecarea sufletului și a minții, cu alte cuvinte, „marea trecere.”

În etapa imediat următoare, reprezentată de *Nebănuitele trepte* (1943) și intitulată sugestiv „lumea aievelor”, atitudinea față de cititori se schimbă, sentimentele dezamăgirii fiind îmbrăcate într-o aură de înțelepciune, de atitudine detașată. Lucian Blaga purcede în acest volum de la amintirea zilei de 9 mai 1885 („Sat al meu, ce porți în nume / sunetele lacrimii, / la chemări adânci de mume / în cea noapte te-am ales / ca prag de lume / și potecă patimei. // Spre tine cine m-a-ndrumat / din străfund de veac, / în tine cine m-a chemat / fie binecuvântat, / sat de lacrimi fără leac”), îndreptându-se către un viitor relativ îndepărtat al anului 2000 (*Cântec pentru anul 2000*), când „Vulturul ce rotește în sus // va fi atunci de mult apus. // Lângă Sibiu, lângă Sibiu, prin lunci / numai stejarii vor mai fi și-atunci. // Mai aminti-mă-va un trecător / vreun străin, sub ceasul lor? // Nu cred să mă vestească cineva, / căci basmul ar începe-așa: // Pe-aici umbla și El și se-ntorcea mereu / contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu.” Se poate observa cu certitudine nostalgia și regretul poetului pentru necunoscutul an din viitor, marea taină a transformărilor celor durabile, dar și perisabile reușind să fie intuit doar, nu și percepută în esența sa. Imaginea apusă a vulturului, simbol al contemplării, ar putea sugera apunerea definitivă a soarelui, ca în mitologia asiatică, sau imposibilitatea păsării – simbol de a mai aduce, în coborâre, lumina pe pământ, în „lumea” creștină. Numai stejarul („axă a lumii”), arborele sacru, „investit cu privilegiile supremei divinități cerești”, simbol al măreției, al solidității și puterii, atât în sens spiritual, cât și material, va dăinui peste ani. Speranța că vreun „trecător”, un „trecător prin lume” („muritor”) își va aminti și îi va vorbi despre el este pușă sub semnul unei interogații retori-

Dalila Özbay - Lucian Blaga, desen, 2016

ce, din moment ce aici noi intrăm doar ca musafiri, ca într-o cetate străină, din care nicio fărâmə nu ne aparține înainte de naștere, doar Dumnezeu fiind adevăratul „cetățean”. Legăturii poetului cu satul, ca spațiu securizant, leagăn și mormânt, în același timp, cu satul-dor, satul-veșnic, satul-mit („Pe-aici umbla și El și se-ntorcea mereu...”) i se asociază imaginea fluturilor ca expresie a creativității, a zborului imaginației, și a lui Dumnezeu, întruchipare a bucuriei și perfecțiunii creației, a rațiunii și sufletului, calități idealizante ale omului. Simbol al flăcării solare, al imponderabilității și al instabilității, fluturele se apropie de Divinitate, Dumnezeu devenind prin unicitate și transcendență echivalent cu soarele. Simbol al stabilității, metafora fluturului duce la ideea că nu poate exista creație, chiar și poetică, fără a oscila →

ADINA IANCU
Spania

Iubirea aproapei

Tu, devii floare în fiecare seară,
Aduni pumni de miere în sân,
Vârcolacii rup bucăți din lună
Punându-mi în suflet o mână.
Rămân!

Ochii mângâie filmul cu oase,
Coxatroza apare sub bec,
Eu o simt la mine în șolduri,
Tu unde ascunzi secretul?
Te-ntrec?

Punem ochelarii să se iubească,
Prin ei trec ochii și limba șarpelui,
Trec vârcolacii cu miere și luna,
Și tu cu iubirea mie dăruiată.
Întotdeauna!

Neliniștitul drum

Sufletul universului s-așază în aerul
meu,
Îl respir cu dealuri cărunte și munți,
Țărnicurile mi se prind în mimică
Făcând între durere și fericire punți.

Iubito, îți mângâi azurul din ochi,
Privirea din ram cu rod împlinit,
Mâna ta freamătă zâmbetul în
sărbători
Din începutul ecoului sub care ne-am
iubit.

Albește povestea aceasta în noi
visător,
Pe umeri purtăm platoșa stelelor
stinse,
Strigăm universul și vine sălbatic
Să înnoiască credința în vise.

Ninge în ningerea noastră firavă,

Devenim fulgi sferici în viscolul
luminii,
Ne-om așterne în somnul de veci,
În propriul cavou, mână în mână.

Corabia pământ ne va purta mai
departe,
Amintire venită din oase și fum,
Universul este raza gândurilor noastre
În care pregătim neliniștitul drum!

Apel

Lume cu sufletul curat,
Cu mintea raze de lumină,
Ia bisturiu-adevărat,
Curăță-l bine de rugină,

Dezinfectează-l și-l încearcă
În rănile care-s adânci,
Văd tineretul cum se-mbarcă
În mersul veșnicului brânci.

Adu-l în sănătatea pură
Printr-un efort fără de risc,
Așa încât lipsa de ură
Să fie tuturor câștig.

N-avem încredere-n meteahna
Ce se ascunde între noi,

Să netezim cu grijă rana
Ce-a pus în suflete noroi.

E gândul meu de sărbătoare,
Iubită lume, e-un apel,
Ca fiecare om sub soare
Să aibă propriul lui drapel.

Să-l respectăm, să ne respecte,
Să fim în Domnu-ncrezători,
Să nu trăim doar în defecte,
Cu sângele în zăcători.

Să fim precum e-o poezie –
O floare unsă sus, în cer,
Care nu vrea să-nțarzie
În epitete de eter!

Nici Domnului argați

Marea-i adâncă, muntele-i înalt,
Molima-i profundă, sănătatea-n salt –
Par a fi o glumă ce Domnul ne-a dat.

Mirare, suspin, cântec, tristețe,
Slugi, cărcotași, hoți și altețe
Au fost și vor fi în cârd ca la piețe.

Neliniști, războaie și pacea precară
Vor fi în lume surâs și ocară
Și cât de profund încep să ne doară.

Țară și lume, lumină și vis,
Ocoliți omul de metehne atins,
Puneți-l pe drumul credinței deschis.

Așa, poate, că marea și munții înalți
Sprijini-vor măreția-n puternici
bărbați
Ce nu vor fi nici Domnului argați!

MARIN MOSCU

→între lipsa sentimentului de curiozi-tate, a impulsului de a te întreba ce se află dincolo de aparențe („cunoaște-rea paradisiacă”) și între curiozitatea nestinsă aducând în sfera cugetării „problematicul”, tatonarea teoretică, construcția, riscul și eșecul, neliniștea și aventura („curiozitatea luciferică”). „Bătrânul călugăr” spune: „Vreau să-mi dau sufletul / deodată cu șerpîi striviți în zori / de ciomegele ciobani-lor. / Nu m-am zvârcolit și eu în pul-bera ca ei? / Nu m-am sfredelit și eu în soare ca ei? // Viața mea a fost tot ce vrei, / câteodată fiară, /câteodată floare, / câteodată clopot – ce se certa cu cerul.” Este vorba despre dorința – testament din poezia *Călugărul*

bătrân îmi șoptește din prag, în care monahul întreabă tânărul dacă „mai este mult pân-apune soarele”, vocea călugărului fiind cea a poetului, care oscilează între *cunoașterea luciferică*, cunoașterea ce are în vedere „deschiderea misterului”, pătrunderea în aspectul lui criptic și relevarea acestuia, și *cunoașterea paradisiacă*, cunoașterea primară, normală, ce urmărește „determinarea” obiectului. Deși e tentat să pătrundă în tainele cunoașterii luciferice („Omule, ți-aș spune mai mult, / dar e-n zadar - / și-afară de-aceea stele răsar / și-mi fac semn să tac / și-mi fac semn să tac.” –*Taina inițiatului*), totuși „Sufletul lui e în căutare”, „El caută apa din care bea curcubeul, / El caută apa, / din care

curcubeul / își bea frumusețea și neființa” (*Autoportret*). Pornind de la studiile lui Freud și Yung, tânărul poet-filosof a fost atras de „profunzi-mile ființei umane”, manifestând o nestăpânită curiozitate pentru „celălalt tărâm” al psihismului omenesc. Dintre *modurile* sau *structurile ontologice* stabilite de Lucian Blaga, modul ontologic cel mai complex „e trăsătura structurală fundamentală a ființei umane” (*Diferențialele divine*, București, 1940, p. 78), a cărei superioritate decisivă constă în faptul că omul ca individ și ca gen „respiră și ființază în orizontul misterului și în vederea relevării acestuia”, condiționând, în cele din urmă, întregul *destin uman* și *menirea creatoare a omului*.

În ceea ce privește fantasticul românesc, se pare că rădăcinile acestuia, acceptate de majoritatea specialiștilor sunt folclorul, cărțile populare, gândirea mitico-magică, romantismul german și proza lui E. A. Poe.

În ceea ce privește folclorul, formele de viață populară au trăit dincolo de vreme, având un substrat magic și religios. În folclor, timpul și spațiul au altă funcție decât timpul și spațiul obiectiv. Diversitatea de forme ale creației populare poate fi înțeleasă numai prin raportare la prezența fantastică, experiența irațională de altădată. Doar tehnicile magice dezvăluie creația din adâncuri, din zonele obscure și variate ale sufletului omenesc.

Obiceiurile în legătură cu moartea ocupă un loc important. Nu există o teamă față de mort, ci doar față de mortul care ar putea deveni strigoi (sinucigașii, cei însemnați de rele, vrăjitorii și vrăjitoarele). Oamenii au fost interesați de practicile și riturile menite să-i asigure mortului călătoria în lumea de dincolo, temându-se de revenirea acestuia sub formă de strigoi.

Tulburați de enigme, oamenii au inventat practici magice, în speranța că vor fi apărați de dezlănțuirea oarbă a stihilor. Magia sau vrăjitoria sunt reprezentate de practici însoțite de descântece, farmece, vrăji – forme verbale cărora li se atribuia forța magică. Aceste practici magice presupuneau obiecte simbolice, babe (moașe, vrăjitoare, băbărese), moși (solomonari, vrăjitori, fermecători), existența unor cifre fatidice, figuri mitologice, personificări ale binelui sau răului, întru chipări demonice sau acțiunea naturii asupra bolnavului.

În povestirile sau basmele românești, specialiștii au descoperit 270 subiecte-tip fantastice. Poveștile au un tâlc social, vizând un conținut etic: moral, imoral, prostie, înțelepciune, cinste, ipocrizie, în funcție de personajele care sunt imagini generalizatoare ale binelui și răului. Poveștile cu animale au caracter didactic, snoavele au caracter satiric, iar legendele au caracter explicativ. În poveștile nuvelistice, personajele fabuloase au fost înlocuite cu personaje obișnuite. Povestitorii populari au renunțat la

Dalila Özbay - DURERE-ceramică, 2007

planul hiperbolic fantastic în favoarea realității banale. În basmele cu animale s-a folosit alegoria și se observă peste tot o tendință de a explica ceva. Basmele românești sunt pline de realism, de viață, personajele fantastice nu sunt înspăimântătoare, chiar dacă locuiesc pe celălalt tărâm, nimic nu pare misterios și se remarcă optimism și un simț al echilibrului, într-un cadru peisagistic luminos.

Legendele se bazează pe fondul real al unei întâmplări istorice sau pe imaginarul mitologic. Acestea se apropie de basm, de credințe și superstiții, încercând să explice originea, existența, însușirile unor ființe, lucruri, fenomene. Legendele mitologice atribuie originea fenomenelor din natură unor personaje imaginare, de dimensiuni supranaturale. Multe din aceste personaje se vor regăsi în basmele culte și în narațiunile fantastice: duhurile casei, fata și muma pădurii, ciurma, ielele, joiărițele, pricolicii, piticii, uriașii, strigoi, zânele, alături de personaje din legende hagiografice apocrif: Sisoe, Crăciun, Sîmpetru.

Rădăcinile fantasticului se întind și în poezia epică (eposul eroic), în baladele cu tematică variată. În apologul feeric se confruntă omul cu ființele fabuloase, mirificul se împletește cu realul plauzibil, eroii aparent nătângi intră în conflict cu dracii, cu moartea și cu tot felul de infirmi.

Scriitorii s-au inspirat din creația populară, au căutat simboluri, eroi deosebiți, practici magice, în dorința de a fi originali, răsturnând perspectivele tradiționale; au căutat izvorul irațional care le-a dat naștere și elementele universale. Un autor modern, atras de temele creației populare este interesat de anecdotă, dar și de pitorescul exterior, iar uneori de vocabular. Simbolul folcloric va fi interpretat original și pus în relație cu alte simboluri. Din snoave, autorii de scrieri fantastice au reținut caracterul satiric, demonstrativ. Creatorii sunt tentați de

permanența mentalității mitico-magice. Scriitorii din toate timpurile au valorificat mituri, eresuri, miracole cu ajutorul simbolurilor, alegoriilor, metaforelor desfășurate.

În folclorul românesc regăsim mituri populare, povestiri care ilustrează un eveniment creator petrecut la începutul lumii. Înzestrat cu puteri supranaturale, personajul mitic are trăsături simbolice. Într-un timp mitic acționează Făt-Frumos, Ileana Cosânzeana, Zmeul, Muma Păsurii, care îndeplinesc fapte cu semnificații mitice. Regăsirea miturilor asigură refacerea unității interioare a omului, acestea exprimând un model moral și comportamental, în concordanță cu specificul spiritualității naționale. „*Omul arhaic se valorifică pe sine în termeni cosmici, cu alte cuvinte, se recunoaște ca atare om, în măsura în care își identifică funcțiile în cosmos*”⁴.

Lucian Blaga a diferențiat gândirea magică de gândirea mitică. Dacă mitul e o încercare de a releva un mister cu mijloacele imaginației, magia presupune trecerea de la imaginea unui lucru la un lucru analog. De aceea gândirea magică implică întotdeauna ideea unei substanțe magice sau a unei puteri magice. Pentru a arăta diferența între gândirea mitică și gândirea magică, Lucian Blaga s-a folosit de un exemplu concludent: imaginea de la începutul lumii, când Duhul Divin plutea peste adâncuri, cuprinde elemente mitice, dar porunca „să se facă lumină!”, datorită căreia s-a făcut lumină, este de domeniul magiei.

Tudor Pamfile a alcătuit o colecție de folclor cosmologic românesc în care multe texte au elemente magice. Unele mituri nu au motive magice, iar magia poate fi lipsită de motive mitologice. În majoritatea cazurilor observăm o întrepătrundere a mitului cu magia, ceea ce generează confuzii. În trecerea de la folclor la literatura cultă, fabulosul feeric sau mitico-magic a fost preluat din imaginația colectivă și folosit individual.

Atât miturile autohtone, cât și miturile străine se regăsesc în operele literare ale scriitorilor români. La Eminescu, cercetătorii au identificat mituri dace, egiptene, mesopotamiene, indiene, la care se adaugă și „mituri inventate”. Pe de o parte, →

COSMINA MIRABELA RADU

⁴ Eliade, Mircea, **Comentarii la Legenda Mesterului Manole**.

Mumele, zâna Dochia, Sarmis, Decebal, Ursitoarele, Strigoi; feciorul de împărat fără stea, pe de altă parte, Orphism și Demonism. Mitologia dacă e reprezentată de gigantismul și borealismul mitic inițial până la dacismul și daco-latinismul din ulți-ma parte a creației. *Sărmanul Dionis* relevă dorința ieșirii din timp cu ajutorul magiei cuvântului, iar Dionis are numele zeului Dyonisos din mitologia greacă.

Mitul metempsihozei pe care îl regăsim și în romanul lui Rebreanu – *Adam și Eva*, are ca punct de plecare mitul platonician al despărțirii androginului în bărbat și femeie, care se caută într-un ciclu de șapte vieți terestre. Profesorul de filosofie, Toma Novac, se află în agonie, în urma gloanțelor primite de la bărbatul amantei sale – Ileana. În compania lui Aleman și a Ilenei, protagonistul re trăiește în ultimele secunde ale vieții sale, întreaga viașă pământeană și celelalte vieți anterioare. Două suflete se reîncarnează și se nimicesc până la a șaptea reîntropare, când se produce contopirea spirituală. E o călătorie fantastică în șapte lumi, o călătorie a sufletului.

La Sadoveanu, constatăm în unele narațiuni substanța mitologică sau atmosfera mitologizantă. Țăranul sadovenian, păstrător al lumii vechi, arhaice, patriarhale, este blajin, înțelept, păstrător al unor principii de viață statornicite din vremi imemorale. Acesta se retrage în mijlocul naturii sau răbufnește cu violență penttu adevăr, dreptate, demnitate sau iubire pătimășă. Țăranul sadovenian are înclinație spre confesiune și povestește întâmplări de altădată, petrecute în locuri specifice: crâșma, moara, hanul. Natura este reprezentată de zone mirifice, iar timpul în care se petrec întâmplările este mitic.

Cărțile populare au influențat folclorul și au reprezentat modele pentru diferiți scriitori, datorită coexistenței supranaturalului cu firescul, în conținutul istorisirilor. Cărțile populare în secolul al XVI-lea erau toate parabolice, apropiate de basmul fantastic, având și un caracter moral în sens religios; cele care au apărut în secolul al XVII-lea proveneau din patrimoniul literaturii bizantino-slave, iar cărțile populare din secolul al XVIII-lea aveau un rafinament deosebit. În traduceri sau prelucrări, cărțile populare au format gustul literar al generațiilor din secolele trecute. Personaje și situ-

ații, vorbe înțelepte, expresii memorabile au alimentat povestirile fantastice de mai târziu. Unele sunt cărți populare, altele sunt cărți de autor, cărți de adâncă înțelepciune. În cărțile populare descoperim folclorul universal.

Mircea Eliade, în articolul *Cărțile populare în literatura românească*, analizând trecerea de la religios la epic și apoi la didactic, a constatat fenomenul general al degradării fantasticului, ca urmare a laicizării acestuia, degradare care se împlinește prin coborârea în concret. Tot ce aparține extraraționalului (religie, magie, mit, legendă) se degradează odată cu intrarea în „istorie” și participarea la „devenire”. Procesul de laicizare începe cu transformarea mitului în legendă.

O altă influență asupra literaturii fantastice românești a avut-o, indiscutabil, romantismul german. O modalitate caracteristică prozei romantice e însuși fantasticul, în expresii variate, întoarcerea spre creații populare, curiozitatea pentru viața lăuntrică și pentru vis, simboluri și mituri. Încă de la apariție, fantasticul folcloric a pus accentul pe terifiant, demonic, fapte supranaturale. Un merit deosebit l-au avut în epocă Frații Grimm care au alcătuit trei volume de povestiri populare de atmosferă fantastică.

Romanul romantic e un amestec de vis și realitate, fantezie și meditație filozofică, terestru și supranatural, mister întreținut de atmosfera onirică. Jean Paul Richter consideră că acesta face parte din aceeași substanță cu visele care-i permit inițiere, mister, supranatural, fantastic, magie. Tieck inaugurează seria de romane poetice, fantastice, cu evaziuni în trecutul gotic sau prin intermediul experiențelor onirice. El susține ideea lui Calderon, („viața e vis”), iar artistul poate domina lumea după propria-i dorință.

Dalila Özbay - DANS-ceramică, 2012 (din TRILOGIE)

E.T.A. Hoffmann duce la desăvârșire povestirea cultă. Cu o sensibilitate profund romantică, Hoffmann s-a impus ca un model universal. *Kreisleriana* este povestea stranie a unui muzicant. În narațiune, identificăm câteva din trăsăturile artei sale: dedublarea personalității, metamorfoze bizare în animale, vise obsesive și misterioase, drama artistului între efemer și absolut. Cu ajutorul măștii, eroul își multiplică eul adevărat până la pierderea conștiinței proprii identități. În unele proze se amestecă fantasticul satanic cu fantasticul feeric, burlescul cu tragicul, în situații bufone, absurde, marcate de acumularea surprizelor. Ironia lucidă își păstrează calitatea și în apariții fantasmagorice.

Nu numai sentiment și fantezie găsim la Hoffmann, ca la toți romanticii, dar și critica iluminismului, veșnica nostalgie, satira necruțătoare, simpatia față de așezările mănăstirești. Veșnica nostalgie se reflectă în concepția sa despre dragostea de artist. La Hoffmann, fantezia nu abate atenția de la realitatea vremii lui ci, dimpotrivă, încearcă să o scoată mai bine în evidență. Vraja, în opera sa, intervine pe neașteptate, în cel mai obișnuit cotidian, descris minuțios, realist, cu precizia amănuntului. Magia coexistă cu ironia în ficțiunile hoffmanniene. Note terifiante provenite din romanul gotic, elemente mistice din scrierile lui Schelling, sugestii din cărțile medievale de demonologie, atracția pentru folclor, fascinația tenebrelor interioare, viziunea mitică, sondaje în straturile profunde ale conștiinței, atracția pentru simboluri, viziuni onirice, practici magice sunt câteva trăsături ale operei scriitorului german.

Nuvela *Cezara*, de Mihai Eminescu, înfățișează o poveste fantastică de dragoste, din mantaua lui Hoffmann. Eroina se îndrăgostește de călugărul Ieronim, care poza unui pictor. Idila ce amintește de *Daphnis și Chloe* de Longos, apoi de metafizica schopenhaueriană a iubirii cufundată în beția naturii. La fel ca în alte texte eminesciene, femeia este înger și demon deopotrivă.

În *Gloria Constantini*, de Gala Galaction, Constantin, fiul unei turcoaice și al unui român se îndrăgostește de soția fratelui vitreg. Acesta găsește o comoară, vrea să fugă cu femeia iubită, dar este surprins și obligat de împrejurări să-șiucidă

rivalul. Nu numai problema eredității, a obsesiilor, dar și motivul comorii blestemate amintesc de proza lui Hoffmann. Constantin e un posedat himeric, soția fratelui său e întruchiparea comorii în suprarealul care conferă textului polivalență semantică, specific fantastică.

Mihail Sadoveanu pune accentul pe misterul forței (*Prisaca de altădată*) sau pe misterul erotic (*Povestea cu Petrișor*). În atmosfera misterios fantastică, Petrișor Dămian l-a învins pe vrăjitor. Ambiguitatea permite și o altă interpretare. E posibil ca protagonistul să fi visat această întâmplare, în timp ce fugea călare din calea vrăjitorului.

În *Ochi de urs*, Culi Ursake, pădurarul, urmărește un urs și are deodată sentimentul că a intrat într-o lume misterioasă. Nu găsește nicio explicație și are impresia la un moment dat că a fost ademenit de necuratul, pe celălalt tărâm. Ochiul ursului ar fi ochiul diavolului (N. Manolescu).

Pentru Vasile Voiculescu, magia este un exercițiu al voinței. Ea nu poate exista în afara adormirii rațiunii, fără o pregătire sufletească. În *Lubire magică*, oamenii trăiesc într-un spațiu arhaic, adună aur din râu cu o piele de berbec și puricii pe un vârf de cuțit. În final, asistăm la o metamorfoză cumplită. În locul femeii tinere care-i tulburase mințile eroului, se afla o strigoaică cu ochii de albuș de ou răscopt. Flăcăul din narațiunea *Loștrița*, îndrăgostit de o loștriță pe care o prinde și o scapă în râu, cere ajutorul unui vrăjitor, care-i dă o loștriță de lemn (tema dublului). Un alt caz de magie întâlnim în *Ultimul Berevoi*. În speranța că vor scăpa de un urs care sfâșia vitele, oamenii mergând la vrăjitor. Acesta nu reușește să pornească vitele împotriva ursului și, orgolios, se îmbracă într-o piele de urs, iar cireada se repede asupra lui, ucigându-l.

O altă sursă de inspirație pentru scriitorii români o constituie proza fantastică a lui E. A. Poe.

Fantasticul trebuie înțeles ca o formă de reacție preromantică împotriva raționalismului iluminist. Este strâns legat de Renașterea gotică din Anglia, unde apare interesul pentru nocturn, misterios, tenebros, supranatural. Romanul gotic sau romanul negru a impus ca model pe Horace Walpole care cultivă straniul,

terifiantul, enigmaticul. Neverosimilul, absurdul, introducerea pe neașteptate a elementelor supranaturale sunt câteva caracteristici ale narațiunilor.

Satanismul romantic a fost pregătit de romancierii gotici. În Anglia secolului al XIX-lea, era o adevărată industrie a misterului, în special povestiri cu fantome, cu elemente din tradiția gotică.

Mari scriitori ca Dickens sau Collins au folosit de multe ori tehnica misterului. După ce formula gotică a fost introdusă în America de Charles Brockden Brown, proza romantică a cunoscut o evoluție deosebită, de la umor sentimental la ironie, de la burlesc la grotesc și absurd, la simboluri specifice, parabole, mituri filosofice.

E. A. Poe a preluat elemente din romanul gotic englez, cât și elemente din fantasticul german.

Dacă literatura fantastică germană se bazează mai mult pe sugestie decât pe analiză, fantasticul lui Poe are în vedere, în primul rând, analiza, în timp ce sugestia devine la el o tehnică pentru a releva aspirația spre mister, spre zonele obscure ale sufletului, spre dependențe oculte.

Se poate vorbi în cazul lui Poe de un raționalism pragmatic, gust pentru fastuos, rafinament împins până la morbid, interes pentru doctrine esoterice, mit aristocratic alimentat de iluzii, interes pentru criptografie. E un fantastic lucid și analitic, anticipând „psihologia abisală”, cu tendințe de psihologizare și interiorizare.

La scriitorul american, nu mai contează relațiile obiective, stranii, între fenomene, ci proiecția subiectivă, anormală, morbidă, exprimată de un eu torturat. Eul povestitorului se confundă cu acela al eroului unei aventuri terifiante, care apare în ipostaza de maniac, obsedat, nebun.

În narațiunile lui Poe, fantasticul nu mai presupune, ca la Hoffmann, o negație a raționalului, ci este o modalitate de a analiza situațiile-limită. Scriitorul american consideră misterele psihicului omenesc mai impresionante decât cele referitoare la supranatural și menține în scrierile sale o tensiune de mister nerelevant.

Demonul romantic nu mai e un revoltat. La Poe, demonismul este interior, cu o structură morbidă; o atmosferă pesimistă cu personaje care suferă de un rău metafizic. Prozele sale insistă asupra elementului fan-

tastic – halucinatoriu, prezentat din interior cu ajutorul mărturisirii. Halucinațiile pot părea realități, iar faptele reale doar halucinații. În anumite proze, fantasticul este folosit în sens simbolic sau alegoric.

Dar aceste elemente simbolice nu anulează efectele de sugestivitate magică. În alte povestiri observăm artificialitatea existenței personajului, descompunerea interioară a acestuia.

Eminescu a fost influențat de scriitorul american în scrierea narațiunilor *Toma Nour în ghețurile siberiene*, *Fragment*, *Archaeus*, *Avatarii faraonului Tla*.

I. L. Caragiale, cu amestecul de realism și fantastic din *La hanul lui Mânjoală*, amintește de Poe.

Elementele terifiante, senzaționale, erau pe placul simboțiștilor români. Remarcă acest lucru în poemele în proză ale lui D. Anghel și Ștefan Petică, *Sfinxul* lui N. Davidescu; *Descântecul* și *Flori de lampă* de I. Vineia, *Din paharul cu otravă* și *Jupânul care făcea aur* de Adrian Maniu.

Cazuri tenebroase și enigmatice au fost dezvoltate în opera lor de I. Minulescu, A. E. Baconski, Gib. I. Mihăescu; farsa tragică și istoria extraordinară cu predilecție pentru halucinații la Al. Macedonski, D. Anghel, Ștefan Petică, Ion Vineia; straniul, insolitul, substituția realitate – mască la I. Minulescu, A. E. Baconski; situații-limită, îmbinarea realității cu visul, explorarea profundă a inconștientului, a enigmaticului și misterului la Mateiu I. Caragiale, Al. Phillippide.

În *Remember*, Mateiu Caragiale evocă un fapt divers, misterios. Aceeași tehnică a misterului va fi aplicată și în fragmentul *Sub pecetea tainei*. Se reține portretul personajului efeminat, care avea stări nervoase și înfățișare de strigoi; îl atrăgeau podoabele, științele oculte, era enigmatic.

Este asasinat și aruncat în râu, apoi pescuit, dar nu i se poate stabili identitatea.

Naratorul preferă taina, rătăcirile sufletului omenesc; un fapt concret din realitate este plasat în vis.

Astfel, așa cum am arătat mai devreme, fantasticul românesc este complex, având la bază atât elemente specifice folclorului autohton, cât și izvoare specifice romantismului lui Hoffmann sau operei lui E. A. Poe.

Inedit

Epistolar între vârste

Solomon Marcus – Luciana Lăpușneanu

Dragă Luciana,

După ce te vei mai elibera de treburi, te rog să acorzi atenție textului meu ZECE NEVOI UMANE, pe care îl găsești aici, ca document atașat. A fost apelul meu adresat tinerilor din Cluj la 8 noiembrie 2014. Să-l transmiți și Doamnei profesoare, și părinților tăi. Cu drag,

Marcus

Bună seara,

Vă mulțumesc pentru mail, pentru faptul că îmi răspundeți atât de repede și atât de frumos !

Voi parcurge împreună cu părinții mei tot ceea ce mi-ați trimis în attachement și ei îmi vor explica pe înțelesul meu multe aspecte. Am fost cu toții plăcut surprinși de tot ceea ce ne-ați trimis legat de creierul nostru „năzdravan”.

Acum e pentru mine o perioadă tare aglomerată. După-amiezile sunt prea scurte pentru cât am de învățat și mă gândesc – sincer - la părțile de ski din Ardeal, la bunătățile bunicii, la Moș Crăciun, în care Vlad încă mai crede, așa cum credeam eu acum câțiva ani. Abia aștept să ajungem de sărbători acolo, la bunici, ca în fiecare an de altfel...

Vă doresc sănătate multă și numai bine ! Cu respect,

Luciana

ZECE NEVOI UMANE

Solomon Marcus
Academia Romana
solomarcus@gmail.com

Avem cele zece porunci. În complementaritate cu ele, propun zece nevoi umane. Ele își au rădăcinile în copilărie. Ar fi trebuit să facă obiectul educației și învățării, la toate vârstele.

1. Nevoia de a da un sens vieții, la nivel elementar

Măcar o dată pe zi savurează faptul că respiri; că privești cerul și pământul; că te miști; trăiește-le ca mari evenimente. Bucură-te că ai schimbat un zâmbet cu un copil care a trecut pe lângă ține. Toate acestea să-

ți fie suficiente pentru a simți că viața are un sens, că merită să fie trăită, că este un dar pentru care cei care te-au adus pe lume și te-au crescut au dreptul la iubirea și recunoștință ta.

2. Nevoia de împrăspătare

Dar respirația și mișcarea sunt cu noi tot timpul. Există riscul, tentația că ele să devină rutină, să nu le acordăm nicio atenție, cum de fapt se și întâmplă în general.

Rutina nu poate și nu trebuie eliminată total, o mare parte a comportamentului nostru urmează reguli precise, țin de civilizație. Problema este de a reduce rutina la minimum necesar, de a nu deveni sclavul ei, cum se întâmplă din păcate frecvent. Așa cum avem grijă zilnic să ne împrăspătam corpul prin odihnă, prin mișcare și prin folosirea apei și săpunului, avem nevoie și de o împrăspătare a minții, a simțurilor, a sufletului nostru. Să ne trezim în fiecare dimineață capabili de a arunca o privire proaspătă asupra lumii, cu dispoziția unui nou început, cu o limpezire a simțurilor și a gândurilor; într-un anume sens, să recăpătăm, să recuperăm candoarea copilăriei.

3. Nevoia de întrebare și de mirare

Eram în copilărie într-o permanentă stare interogativă, de curiozitate, de mirare, de extaz în față spectacolului naturii și al lumii, al propriei mele ființe. Pentru a da un singur exemplu, sunt de-a dreptul fermecat de năzdrăvăniile creierului meu, în materie de memorie și de imaginație. În fiecare seară, când mă las pradă somnului, mă întreb ce călătorii neașteptate îmi vor oferi visele din noaptea respectivă. Starea de mirare, de extaz mi-a alimentat totdeauna pofta de viață, a fost mereu o sursă de energie. Atunci când sunt întrebate: de

ce trăiești ? îi răspund: pentru a mă mira. De prea multe ori, școala, în loc să întrețină și să dezvolte această nevoie, o anihilează. Dar dacă nu ne menținem starea de curiozitate, de mirare, de dorința de a înțelege lumea, nu doar de a o înregistra, atunci nu ne putem forma capacitatea de problematizare, de identificare a aspectelor neelucidate, nu putem sesiza amploarea și natură ignoranței noastre.

4. Nevoia de îndoială și de suspiciune

Ce poate fi mai uman decât ezitarea, nehotărârea, nedumerirea? Pentru Rene Descartes, starea de îndoială este semnul clar al naturii gânditoare a ființei umane.

Un același lucru poate fi considerat din mai multe puncte de vedere și, în aceste condiții, spiritul critic ne obligă la o analiză comparativă, care uneori nu conduce la un rezultat ferm, ci la o pluralitate de posibilități, fiecare fiind descrisă în termeni de grad de plauzibilitate. În justiție, se lucrează cu prezumția de nevinovăție. În educație și în învățare, este recomandabil să adoptăm prezumția de suspiciune. Ne naștem criticând; plânsul nou-născutului este reacția sa critică față de o nemulțumire. Să privim cu interes, dar cu suspiciune orice ni se livrează de la catedră, de la o tribună, de pe internet, din cărți, din orice fel de publicații, așa cum un polițist care caută pe autorul unei crime suspectează totul.

Educatorii, profesorii ar trebui să fie primii care să recomande, să stimuleze această atitudine la elevi, la studenți, să le spună acestora: « Cel mai clar semn de respect pe care mi-l puteți arăta este să-mi acordați atenție, dar să nu acceptați nimic din ceea ce va spun înainte că spiritul vostru critic să va asigure de adevărul și de interesul spuselor mele ; dacă nu mă înțelegeți, să nu mă lăsați să trec mai departe, să-mi cereți să fiu mai clar; dacă vi se pare că nu am dreptate, să va manifestați argumentat dezacordul». O atitudine similară se cuvine a fi adoptată față de litera tipărită, din manuale sau din orice alt loc. Omul de la catedră nu trebuie să pozeze într-un a toate știutor, este normal ca uneori să le spună celor pe care-i instruieste : « nu știu », « nu înțeleg nici eu » ; iar atunci când cineva din bancă îi corectează o scăpare, o greșală, să-i mulțumească pentru →

atenția acordată. Uneori introduceam deliberat o greșală în prestația mea, pentru a testa vigilența studenților.

Nevoia de îndoială și de suspiciune funcționează concomitent cu o altă, opusă: nevoia de complicitate la o convenție. De exemplu, mergem la un spectacol de teatru. Ne supunem prezumției de complicitate la convenția de ficțiune propusă de spectacol, o acceptăm, îi acordăm credit. Dar spiritul nostru critic nu încetează să funcționeze și avem dreptul, ulterior, să ne exprimăm eventuală insatisfacție, să pretindem că autorii spectacolului au înșelat așteptările noastre, creditul pe care le-am acordat. La fel, în cazul unei poezii, a unui român etc.

5. Nevoia de greșală și de eșec

De câte ori am eșuat până să deprindem să folosim furculița, cuțitul și lingură ! De câte ori am căzut, ne-am julit genunchii, până să învățăm să ne ținem pe picioare și să mergem! Este clar că învățarea, drumul spre dobândirea unui nou comportament trec prin greșeli și eșecuri; ele sunt prețul pe care-l plătim pentru a ne îmbogăți înțelegerea și pentru a acumula noi capacități. Trebuie deci să distingem între greșelile de acest fel, care au un rol pozitiv, benefic, și greșelile ordinare, făcute din neatenție sau că urmare a altor imperfecțiuni senzoriale sau psihice.

A plasa greșală și eșecul, la modul general, în sfera infracțiunii sau/și păcatului denotă o confuzie gravă, pe care totuși o comite mereu practică educațională. Auzim mereu : «cine a greșit, să plătească». Dar exemplul copilului care cade înainte de a învăța să se țină pe picioare și niciun părinte normal nu se gândește să-l pedepsească pentru acest eșec trebuie să ne stea mereu în față.

O veche vorba latinească de înțelepciune ne amintește că a greși este omenesc.

Dar reflecția respectivă continuă prin a condamna perseverarea în greșală. Aici este nevoie de o precizare. De exemplu, să repeți mereu traversarea străzii pe culoarea roșie a semaforului este într-adevăr de condamnat și de sancționat; în general, nerespectarea deliberată a unor reguli ale comportamentului uman, social este de sancționat și aici intră în funcție justiția și morală; dar să comiți mereu greșeli, alte greșeli, în încercările în care te aventurezi

pentru a străpunge necunoscutul – este un lucru normal, inevitabil.

Istoria abundă în exemple de greșeli și eșecuri ale unor oameni de seamă, în tentativă de a spori cunoașterea umană. S-ar putea scrie o istorie a omenirii centrată pe greșeli și pe eșecuri. O mare parte, poate cea mai mare, a acțiunilor de pionierat, a lucrărilor care au deschis drumuri noi în cunoaștere și în acțiunea socială au inclus greșeli, ca un produs secundar al noutății ideilor lansate. Mai mult, mergând pe urmele unor greșeli comise în lucrări sau acțiuni temerare, s-a ajuns la apariția unor noi idei, noi domenii de cercetare. «Greșală matematică, sursă de creativitate» a fost de mai multe ori titlul unora dintre expunerile mele. Pentru a da un singur exemplu: noua știință a haosului a fost inițiată de Henri Poincare în tentativa sa de a înlătura o greșală dintr-un memoriu al său de mecanică cerească. Am putut verifica personal și bănuie că e adevărat în general faptul că drumul spre multe (poate cele mai multe) idei și teoreme matematice a urmat o cale sinuoasă, de tatonări, rătăcirii, confuzii, greșeli de tot felul, până s-a cristalizat varianta sub care ele sunt acreditate. A cunoaște, zăbuc în unele cazuri, această istorie mbuciumată mi se pare esențial, dacă vrem să înțelegem natura profundă a creației umane. Personal, am făcut această experiență pe unele situații din matematică, din informatică, din lingvistică, din domeniul literar-artistic, dar cred că este valabil în general.

Ținând seama de inevitabilitatea eșecurilor, este esențial să educăm rezistență la eșec, înțelegerea faptului că eșecul este normal; mai mult: dintr-un eșec este totdeauna ceva de învățat.

6) Nevoia de joc

Apreciez jocurile bazate pe reguli prestabilite, de la fotbal și tenis la șah și go. Ele au un rol important și merită atenția tinerilor. Dar nu în primul rând la ele mă gândesc acum. Am în vedere jocurile care valorifică nevoia de libertate, curiozitatea de a înțelege cele percepute prin simțuri și prin observație directă, nevoia de și dreptul la greșală și eșec, fără a fi pedepsite. Am considerat astfel de exemple la punctul anterior: cum învățăm să ne ținem pe picioare și să mergem. Este clar că orice copil de pe

Solomon Marcus

RĂNI DESCHISE

5

- FOCUL ȘI OGLINDA -

Colecția *Distinguo*

Spandugino

suprafața Pământului trece prin această experiență. Acum mă voi referi la un alt joc, și el practicat, pe cât mi-am putut da seama, de toți copiii lumii: jocul de-a v-ați ascuns. Eu mă ascund, iar tu mă cauți și dacă mă găsești, ai câștigat. Acest joc nu face decât să imite un altul, pe care natură, lumea îl practică față de noi, la orice vârstă și de la începuturile omenirii.

În tentativa noastră firească de a înțelege lumea, totul se întâmplă ca și cum lumea ne spune: «cauți să mă înțelegi, dar eu mă ascund; și cu cât lucrul pe care-l cauți este mai interesant, mai semnificativ, cu atât îl ascund mai bine și îl fac mai greu de găsit. Dar merită să-l cauți. Chiar fără rezultatul așteptat, căutarea îți va da satisfacții, care însă ar putea fi altele decât celela care te-ai gândit inițial. Cauți ceva, nu-l găsești, dar găsești altceva; uneori mai interesant decât ceea ce căutai inițial».

Învăț să savurezi acest spectacol al omenescului, să te îmbeți de el – și din nou să simți că viața merită să fie trăită. Căutarea se dovedește de multe ori mai importantă decât găsirea. Plăcerea de a urca un munte stă în primul rând în a savura fiecare moment al parcursului, chiar dacă nu ajungi în vârf. Mai e și un alt aspect, observat de Blaise Pascal: de multe ori cauți ceea ce deja ai găsit. Găsești ceva ca o bănuială, o intuiție, o extrapolare a unor observații empirice. Dar ai nevoie de o confirmare mai convingătoare. Așa se întâmplă, de exemplu, că în matematică multe teoreme sunt 'găsite' mult înainte →

de a fi demonstrate ; cazul teoremei lui Pitagora, găsită empiric mult înainte de Pitagora.

Dar toată căutarea la care ne referim ce este altceva decât învățarea, descoperirea, invenția? Nevoia noastră de a înțelege lumea, de a ne înțelege pe noi. O căutare care trebuie să valorifice toate nevoile umane discutate anterior, dar și pe cele care urmează.

7. Nevoia de identitate

Aici se află o provocarea majoră, dramatică, și o șansă de a da vieții noastre o motivație superioară. Direct implicate sunt toate celelalte 9 nevoi pe care le discutăm. Biologic, avem o identitate individuală, prin faptul că fiecare ființă viețuitoare de pe această planetă are un ADN specific. Acizii dezoxiribonucleici sunt 'cuvinte' pe alfabetul celor patru tipuri de baze nucleotidice. Acest alfabet este același pentru toate ființele trăitoare pe planetă Terra. Dar ordinea în care sunt așezate elementele alfabetului în alcătuirea ADN-urilor este alta la fiecare dintre noi, deci fiecare ființă umană are o identitate biologică specifică. Ne naștem preluând o întregă moștenire genetică de la părinți și, prin intermediul lor, de la bunici, străbunici etc. Preluăm o seamă de trăsături, deprinderi, reprezentări, judecăți și prejudecăți determinate de contextul geografic și istoric în care ne dezvoltăm. Toate acestea ne conferă o identitate genetică, de familie, de loc geografic și de moment istoric, deci o identitate locală, una regională, una națională, de limbă, de credință. Această identitate pe care natura și istoria ne-o imprimă, de multe ori fără a ne da seama, rămâne pentru prea mulți oameni singura lor identitate. Prea mulți oameni nu simt nevoia unei identități mai bogate decât aceea primită fără vreun efort personal. În perioada trecerii de la copilărie la adolescență, ar trebui să începă conștientizarea nevoii de construire a unei identități mai bogate decât aceea cu care ne-a înzestrat natura. Cum să facem să educăm la cât mai mulți tineri această nevoie (valorificând critic, selectiv, identitatea primită de la natură) ? Cum să-i facem pe tineri să conștientizeze faptul că în condițiile actuale ale globalizării de toate felurile acționează asupra noastră, direct sau indirect, toate nivelurile sociale, de la cele locale la cele regionale, naționale, europene,

occidentale și planetare? Să le explicăm tipologia identităților culturale: balcanică, dunăreană, a Marii Negre, sud-est europeană, central europeană, mediteraneană, europeană, occidentală, planetară, dar și tipologia care rezultă din diversitatea lingvistică, de credințe, de civilizații.

Se întâmplă un lucru fără precedent în istoria omenirii: numeroasele identități ale ființei umane, aflate într-o dinamică permanentă și o interacțiune continuă, nu mai pot fi înțelese decât concomitent, formând un sistem. Sau le înțelegem pe toate sau pe niciuna. Globalizarea și internetul au o contribuție esențială la această nouă configurație a identităților. Educația nu reușește să facă față acestor probleme, nici nu prea le are în atenție. Dar tensiunile existente între diferite identități ale fiecărei persoane și între identitățile unor persoane diferite sunt, în ultimă instanță, la rădăcina multor conflicte și războaie ; aici își află rădăcinile și terorismul existent la scară mondială.

Posibilitatea unei dezvoltări armonioase a identităților rămâne deocamdată doar un proiect.

8. Nevoia de omenesc și de omenie

Identitatea este primul termen al unui cuplu esențial, în care al doilea termen este: alteritatea.

Niciunul dintre ei nu se clarifică în absența celuilalt.

La orice nivel, ne definim identitatea prin raportare la ceea ce este diferit. Diferența se poate referi

la vârstă, la sex, la naționalitate, la limbă, la culoarea pielii, la religie, la nivel de cultură, la poziție socială, la apartenența politică, la filosofie a vieții, la preferințe literare sau de orice altă natură etc. Să fim pregătiți să înțelegem omenescul în diversele sale ipostaze, să admitem că tocmai infinita sa diversitate îi dă farmec. Nu există două fete umane identice, nu există două voci umane identice, nu există două priviri umane identice. Dar dincolo de această diversitate, toți copiii lumii au o prospețime cuceritoare, toți alternează râsul cu plânsul, toți râd la soare, toți îndrăgesc mișcarea și jocul, toți ard de curiozitate. Omenescul este o sursă nesfârșită de delectare, de minunare. Iată, pentru a alege numai una din fermecătoarele manifestări umane: vorbirea, limba. Câtă subtilitate, câtă finețe, cât joc al nuanțelor îți oferă cuvintele, frazele, discursul ! Muzica lor, semnificația lor. Cât de plăcut e să constăți că reușești să spui ceea ce ai gândit, dar cât de ușor, pe nesimțite, frazele derapează și nu mai exprimă ceea ce ai dorit ! O continuă alternare a găsirilor și a ascunderilor, a confirmărilor și a frustrărilor. Sau jocurile memoriei umane, ale amintirilor și uitărilor; sau trecerile insesizabile de la zâmbet la lacrimă, de la gravitate la duioșie.

Iată un pariu major al educației: să-i antrenăm pe copii să savureze omenescul în întreaga sa diversitate. Omenescul nu este că jocul de tenis, unde câștigi în dauna altora, care pierd ; omenescul poate fi universal câștigător. La animale, o pornire instinctivă vede în diferență o adversitate. Pentru ca oamenii să nu reproducă și ei acest comportament, este nevoie de o educație corespunzătoare, altfel se întâmplă ceea ce vedem mereu : băieții de clasa a treia primară care se iau la bătaie pentru că «eu am spus într-un fel, iar el a spus altfel ».

De la omenesc, nu e decât un pas până la omenie.

Nevoia de a fi bun, generos, de a dăru, de a-i contamina pe alții de bucuria vieții.

De a adopta în comportamentul tău prezumția de solidaritate cu ceilalți oameni.

Copiii care se formează în acest fel (iar internetul ar putea avea aici un rol esențial) vor putea fi mai greu antrenați în războaie de tot felul. →

9. Nevoia de cultură

Omenirea a acumulat un imens tezaur de cultură științifică, literar-artistică, tehnologică, religioasă, filosofică etc. Culmi ale spiritualității umane, în matematică, astronomie, fizică, chimie, biologie, filosofie, literatură, muzică, arte vizuale, teatru, științe juridice, economice, istorice, arheologice, geografice, geologice și, mai recent, în film și în disciplinele informației și ale comunicării stau mărturie pentru splendoarea omenescului, pentru puterea să de pătrundere, de imaginație, de descoperire și de invenție. Dar cine beneficiază de ele, câți sunt cei care au acces la aceste piscuri, le înțeleg, își pot umple sufletul și mintea de înțelepciunea și frumusețea lor, se pot astfel înălța spiritual mult peste starea de animalitate? Câți sunt cei care ajung să trăiască fiorul unui vers, al unei povești, al unei muzici, al unui tablou, al unui monument de arhitectură, al unei sculpturi, al unei ecuații, al unei formule chimice, al tabelii lui Mendeleev, al unui program de calculator, al geometriilor neeuclidiene, al relativității einsteiniene, al lumii cuantice, al dualității Watson-Crick a acizilor nucleici?

Va fi în stare educația publică să preia acest mesaj? Mai avem timp de așa ceva? Un timp de contemplare, de supremă emoție. Nu cumva eliberăm pe bandă rulantă diplome de diverse grade, fără acoperire culturală? Și dacă nu au acoperire culturală, ce sunt posesorii acestor diplome altceva decât, în cel mai bun caz, furnizori de servicii? Și dacă nu prea au nevoi culturale, ce motivație mai profundă pot da vieții lor? Cohorte de oameni, unii cu o stare de prosperitate materială, au totuși un statut de sclavi culturali. Să nu-ți fie milă de ei? Să nu-i compătimesti? Nu cumva se află aici sursa principală a derapajelor de ordin civic, moral, juridic, a violenței verbale, psihice, fizice? Care este nivelul de cultură al celor ce ne conduc, ce repere umane au ei? Ce anume dă un sens vieții lor?

10. Nevoia de transcendență

Ne aflăm aici la modul superior, de cea mai înaltă complexitate, pe care o poate capăta nevoia de a da un sens vieții. Etimologic, trans înseamnă dincolo, iar verbul latinesc ce i se alătură s-ar traduce prin a te cațara. Obiceiul copiilor de a se cațara în copaci, pe garduri, pe stâlpi exprimă

nevoia, tentația de a se înălța, de a se depărta de sol.

Așa începe transcendența. Să treci dincolo de limitele, de cadrul ce ți-au fost impuse prin naștere, să nu rămâi sclavul percepției senzoriale și empirice, să încerci să le depășești. Așa au apărut geometria neeuclidiană, care sfidează percepția senzorială a spațiului; fizică relativistă, care transgresează percepția empirică a timpului, energiei și mișcării; conștientizarea limitelor limbajului uman, inadecvat situațiilor în care nu mai există o diferență clară între subiect și obiect și dincolo de care urmează tăcerea sau compromisul de toate felurile; logicile neclasice, care încalcă una sau mai multe din cele trei principii ale logicii aristotelice: identitate, necontradicție, terț exclus; imaginarea unui calcul care depășește frontiera Turing dată de ideea obișnuită, elementară de calcul etc.

Transcendența este atât la destinație cât și la origini. Distanța kantiană dintre transcendent (dincolo de posibilitățile cunoașterii umane) și transcendental (relativ la achiziții ale cognitivului uman care preced orice experiență; cunoașterea apriorică).

Transcendența matematică se referă, în acord cu Euler, la operații care nu se pot realiza prin repetarea de un număr finit de ori a unor operații elementare, aplicate numerelor naturale. De aici, nu-i decât un pas până la distincțiile profan-sacru, immanent-transcendent. În aceeași ordine de idei, se poate discuta despre transcendență în muzică, în viziunea fenomenologiei sunetului, preconizate de Sergiu Celibidache.

„Faceți ceva cu inima asta!”

De dimineață alergi cu inima în palme
pe la tot felul de medici
care te studiază ca pe o bizarerie
în timp ce picioarele ți se scurtează,
ochii se mută pe lateral,
mâinile zvâcnesc acoperindu-se cu
pene aztece –
„poate mă transform!” îți zici
delirând
și greața injectează neobosită
spasme la fiecare minut.

Ca într-un montagne russe
palierele se dau de-a dura, lucesc
în lumina uriașelor floarea-soarelui
ce ți-apleacă spre tine:
„Faceți ceva cu inima asta!”

Într-o tăcere apoasă,
greața plutește filosofând
despre măruntele principii
existențialiste.

Copilul se legăna pe-o roată

Copilul se legăna pe-o roată,
prinsă de nukul bătrân de pe coastă;

sălta printre ramurile uriașului
cu spice de soare pe creștet,

zâmbea, mai bogat ca oricând,
fredona cu cei mai inimoși sitari
o melodie din timpuri apuse

și nu voia să știe
decât că la capătul acestei călătorii
semințele cerului cad
doar pentru ca sufletul să aibă
propriii lui urmași.

Într-un timp fără maluri

Pentru a nu dilua sensurile
sătule de atâtea cristalizări,
am ascuns povestea
în bulbii unei fucsii de apartament
și-am învățat să pictăm totul
cu cele șapte degete;

lumea ne-a devenit caleidoscop
în nuanțe de galben, albastru, verde
ori roșu -

cam tot de atunci,
îndrăgostirii lui Chagall zboară liberi
într-un timp fără maluri,
mereu mână în mână.

MIHAELA OANCEA

AMURGUL IUBIRII

(XXXII)

Pentru lumea occidentală, psiha analiza a devenit mitologia sexualității (nașterii), iar ecologia a devenit o mitologie a pământului (și a vieții în general). La ele s-au adăugat, în ultimul sfert al secolului XX, "experiența morții apropiate" (*nde*), iar locul sângelui pare să-l ocupe corpul, într-o vastă mitologie a corporeismului. Aceste patru puncte cardinale ale noii noastre mitologii postcreștine sunt toate străbătute de aceeași sacralizare immanentă a vieții, care recentează tacit orice referire la suflet înspre corp.²⁾

Omul a fost mai întâi construit ca suflet (conștiință) pornind de "sus", de la cel mai mare numitor comun, virtuțile creștine, apoi, în modernitate, pornind de "jos", de la cel mai mare divizor comun, dorința, frica, interesul, iar acum este probabil reconstruit din zona "mediană", care este a corpului, pornind de la plăcere, neplăcere.

Atâta vreme cât sufletul este în dialog cu alteritatea totală, corpul este un simplu receptacul al sufletului.

Consecința metafizică, vizibilă în filosofia greacă și introdusă în creștinism împotriva fondului iudaic, este relația asimetrică dintre suflet și corp: corpul e doar un recipient pentru sufletul incomparabil mai valoros.

Trupul este devalorizat religios, filosofic și ținut la distanță prin discipline și supunere la voință, prin rigorile ritualurilor (inclusiv cele de politețe) și prin idealizarea estetică a reprezentării sale artistice.

În modernitatea occidentală însă a apărut o răsturnare remarcabilă față de creștinism în ceea ce privește raportul suflet-corp. Nietzsche, spre exemplu, consideră deja corpul superior conștiinței, pentru că viața

este posibilă fără conștiința care o reflectă.

Inversarea gnozei occidentale, pentru care sufletul e bun și corpul e rău, începe să fie fapt împlinit astăzi. Avem de-a face cu o inocentare a corpului și o condamnarea a conștiinței castratoare și represive, a sufletului dominator. De fapt, e o sacralizare a puterii individului, a libidoului individual, împotriva sistemului, împotriva frustrărilor colectivizante.

Într-un fel, totul a fost prevestit în gândirea occidentală modernă odată cu modelul ontologic al imanenței și cu apariția celui alt. Ideea alterității a fost cea prin care corpul își face noua intrare în gândirea occidentală modernă.

Dar, ca de obicei, prorocirea s-a dovedit a fi aproximativă, dacă nu enigmatică și paradoxală: a fost anunțată alteritatea și a apărut corpul (ocurența ei în imanență). De apărut până la urmă, în câmpul epistemei occidentale, nu apare nici persoana, nici subiectul, nici celălalt, altul meu drept conștiință sau spirit, ci altul meu drept corp. Nu mai contează atât alteritatea sufletească a celui alt, cât alteritatea lui corporală. Până la urmă, iubirea ca practică socio-culturală și filosoficele dorințe ca teorie au introdus nu sufletul, ci corpul, deoarece corpul este felul în care un suflet apare altui suflet, el este un simulacru al sufletului. De altfel, dacă subiectul (eul) s-a dizolvat, ce altceva poate să rămână în urma lui decât corpul? Nu sufletele, ci corpul propriu și corpul celui alt formează un întreg. Problema nu mai este sufletul-pereche, ci corpul-pereche, de altfel, la fel de greu de găsit pe cât a fost pentru iubirea-pasiune să găsească sufletul-pereche.

Atâta vreme cât esențialul omului occidental era sufletul, iubirea putea fi pasiune unitivă, pentru că sufletele erau identice în substanța lor și presupus identice cu Absolutul. Odată cu imanența, omul îl descoperă pe celălalt om ca trup, ca "eul-piele". Noile generații, ale adrenalinei mai degrabă decât ale iubirii-pasiune sau ale iubirii romantice, par să creadă că numai corpul simte, nu și sufletul. Or, corpurile sunt diferite. Chiar unite sexual, ele își păstrează diferența. Plăcerea revine acum diferenței, nu unității, diversității, nu unicității. Sufletul garantează o identitate pentru că era "universal" prin puterea

simbolicului care se încorporează, prin puterea (limbajului) care vine să locuiască o identitate și o istorie individuală.

Însă corpul (inconștientul) păstrează freiajele cu totul individuale ale primelor satisfacții, rămânând incomparabil mai individualizat decât orice suflet. Iubirea-pasiune a fost un psihosomatism, pe când acum avem de-a face cu un somatopsihism.

Pare de aceea să nu se mai simtă sentimente, ci senzații. Sufletul simțea sentimental, corpul simte senzual. Așa cum nu puteai spune nimic în fața sentimentelor sufletului, care nu puteau fi decât adevărate, nu poți spune nimic nici în fața senzațiilor corpului: și ele sunt subiectiv - sau mai degrabă senzorial - adevărate!

S-a trecut de la un subiectivism al sufletului (conștiinței) la un "subiectivism" al corpului.

Așa cum subiectivitatea pasiunii sufletești a însemnat o eliberare de tirania relațiilor de înrudire, "subiectivitatea" corpului înseamnă o eliberare de tirania relațiilor sufletești, sentimentale, semnificative.

Opoziția romantică între rațiune și sentiment este urmată de opoziția actuală între sentiment și senzație. Desigur, nici senzațiile nu reprezintă realitatea și sunt la fel de fantasmatică ca și sentimentele.

Cu siguranță, psiha analiza freudiană a făcut foarte mult pentru impunerea sexualității față de iubire, mutând într-un fel "adevăru" de la iubire la sexualitate. Dar numai schimbările sociale majore produse în decursul și după Primul Război Mondial - atât de asemănător în consecințele sale pe acest plan cu cruciadele în contextul iubirii-pasiune, dar de o amploare mult mai mare - și interesul teoretic și practic pentru contracepție și extinderea procedeelelor ei au produs o primă modificare majoră a iubirii și sexualității secolului XX.

AUREL CODOBAN

2). Sarcina gândirii de a fi ironică, chiar și cu ea, de a invoca mereu contrariul, de a etala ceea ce o contestă, în numele căreia li s-au amintit mereu preoților și filosofilor că omul are și un corp, ar trebui să devină acum aceea de a aminti medicilor sau biologilor că omul are și un suflet.

Cărțile Festivalului Național de Creație „Ana Blandiana”

Ajuns la ediția a V-a, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” de la Brăila, este unul dintre cele mai importante competiții literare dedicate elevilor. Festivalul s-a impus din start ca o manifestare de ținută și a beneficiat la fiecare ediție de aportul Anei Blandiana care, ca autoritate de prim rang a literaturii române, a adus prestață manifestărilor culturale, literare și artistice, circumscrise Festivalului.

Alături de prof. dr. Gabriela Vasiliu, am pus temelia acestui Festival, care are particularități care îl fac distinct în contextul manifestărilor de gen. Ediție de ediție, într-o perspectivă comparativă, prin temele propuse, Festivalul a reușit să pună în discuție opere ale unii scriitori reprezentativi din literatura română.

Ediția din 2016, care a avut ca temă „Dimensiunea sacră a iubirii”, a pus față în față poezia Anei Blandiana și a lui Ioan Alexandru, pentru acesta din urmă și într-un efort recuperatoriu, de readucere în alt orizont de vizibilitate a unei opere marginalizată pe nedrept în ultimii ani.

Particularitatea acestui Festival, dincolo de prezența autorului, Ana Blandiana, constă și în editarea lucrărilor premiate, în volume distincte, pe secțiuni: poezie, critică, proză/eseu, traduceri. Mai mult, aceste antologii sunt lansate în cadrul Festivalului, ceea ce a presupus un efort colectiv conjugat, coordonat de prof. dr. Gabriela Vasiliu, pentru încadrarea în timpul scurt, de la încheierea jurizării și până la festivitatea de premiere.

Și pentru această ediție, au fost tipărite patru antologii: *Glasul tainic al iubirii* (creație – poezie), *Pleoape de apă în lină lumină* (critică), *Altar de rouă* (proză/eseu), *Cumințenia pământului* (traduceri). În plus, volumul de versuri *Octombrie, noiembrie, decembrie*, de Ana Blandiana, antologia de texte critice, evocări *Întoarcerea lui Ioan Alexandru* (ediție de Nicolae Băciuț), *Nichita Stănescu. Cu colțul inimii*, de Nicolae Băciuț, precum și revista *Cenaclului Literar „Nicolae Băciuț”* din Brăila, *Singurând*.

Acestea sunt... cărțile Festivalului de Creație Literară „Ana Blandiana”, un colț de raft, care onorează orice bibliotecă. (N. BĂCIUȚ)

Dimensiunea sacră a iubirii

Inspirat alege temele ediției din acest an ale Festivalului Național de Creație „Ana Blandiana”. Temele și sursele de creație sunt, atunci când ești cuprins de vraja poeziei, cele care întrețin combustia acestui mod inefabil de a cunoaște lumea și de a te cunoaște pe tine însuși.

Fiindcă, în mod frecvent, cel care începe să scrie se întreabă și despre ce să scrie? Li se poate spune simplu: „uitați-vă în jurul vostru și scrieți!” Sau „priviți înlăuntrul vostru, în adâncurile ființei voastre, și scrieți!”

Și dacă cineva se uită în jurul lui, atunci are și tema cea mai la îndemână, cea care este soră cu trăirea: „Părinții – leagănul copilăriei”. Și dacă cineva caută în străfundurile inimii sale, nu se poate să nu audă „Glasul tainic al iubirii”.

Pentru cei care au intrat în jocul Festivalului (la vârsta la care „iubirea și înțelepciunea” sunt jocul – într-o privire blagiană!), s-a propus și un reper: „Numai iubirea dintre copii și părinți/ E sămânța”, cum ne convinge poetic Ana Blandiana.

Dar următorii pași nu puteau să aducă altceva decât să facă să se audă „Glasul tainic al iubirii”, iubirea care dă sens și semnificație (pe) trecerii prin lume, murmurând în înțelesurile sale cuvintele din *Epistola I către Corinteni a Sf. Apostol Pavel*: „De aș grai în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător”.

De-aici a plecat nevoia de poezie a acestui Concurs de Creație, înnobilit cu numele poetei Ana Blandiana, cea care a scris și în limba oamenilor

și în limba îngerilor, dar și în limba dragostei, cea care ne întărește în credință, cea care ne traduce fără de cuvinte lecția despre cub sau lecția despre sferă sau lecția despre ceea ce țintește spre perfecțiune.

Scriind despre părinți, copilărie, iubire e ca și cum ai scrie despre Dumnezeu, pentru că Dumnezeu doar așa există.

Poemele din acest Concurs, din această antologie vorbesc despre Dumnezeu. Așa cum se înțelege El privindu-i pe părinți, așa cum e El, când ne lasă să fim ca îngerii, așa cum e El, când ne lasă să iubim și să fim iubiți, adică să ne pătrundem de iubire în toate ca și cum ne-am lăsa pătrunși de Dumnezeu.

Poemele acestei antologii sunt așa cum trebuie să fie ele: încărcate de sinceritate, de puritate, de inocență, de iubire... în înțelesurile ei, însoțind fiecare vârstă.

În astfel de poeme, nu marile virtuți literare sunt cele mai importante, căci acum toți copiii par poeți, și, oricum, toți ni se par talentați, ci frumusețea sufletului, „lumina lină” în care e privită lumea.

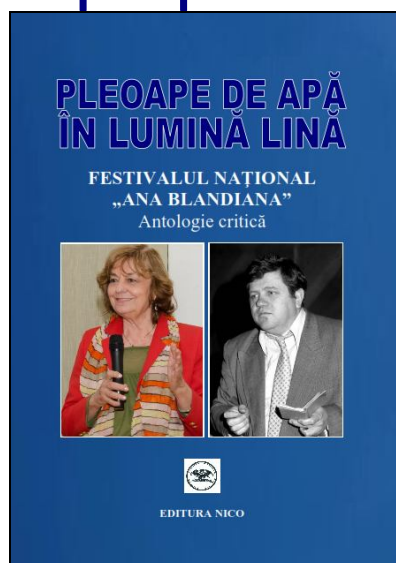
Nu știu câți dintre cei care acum sunt poeți, căci „românul s-a născut poet”, vor rămâne credincioși poeziei, câți vor vrea/putea să devină scriitori, să sporească marea Bibliotecă a limbii române. Dar nu cred că nu vor picura în tot ceea ce vor face și puțină poezie și îi vor privi cu alți ochi pe cei care vor rămâne să slujească poeziei.

Important e că acum – Doamne, Eminescu a debutat la 16 ani!, adică pe la vârsta celor mai mulți din această antologie – cei care scriu poezie trăiesc în numele poeziei și că prin poezie încearcă să ne demonstreze că sunt copii, că își iubesc părinții, că încearcă să deslușească de ce „*Dragostea îndelung rabdă; dragostea e binevoitoare, dragostea nu pizmăiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. (I Cor.13 4-8)*”.

Cred, de aceea, că cei care acum trăiesc întru poezie, vor descoperi la timpul potrivit și dimensiunea sacră a iubirii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Pleoape de apă în lumină lină

Am reasamblat două metafore, fiecare titlu de carte, într-o metaforă nouă, „Pleoape de apă” în „Lină lumină”, cuprinzătoare pentru cele două cărți, ale Anei Blandiana și Ioan Alexandru, poeți din primul raft al literaturii române, poeți „pur sânge”, cu destine distincte, dar consubstanțiale.

Dacă Ana Blandiana continuă să dea verbului său forță și culoare, despre Ioan Alexandru trebuie să vorbim nu doar la trecut, ci și să constatăm că opere sale i se face o mare nedreptate. Autoritatea și popularitatea celor doi scriitori vin din responsabilitatea cu care s-au pus în slujba cuvântului ziditor.

Ana Blandiana a devenit vocea cea mai autoritară, mai reverberantă, nu doar în lirica feminină, cum cădem adesea în capcane sintagmatice fără relevanță, ci în întreaga istorie a literaturii române.

Într-un timp al degingoladei și confuziei valorilor, numai miopiile severe pot ignora dimensiunea unei opere literare, care menține într-un orizont înalt de vizibilitate poezia.

Pe de altă parte, Ioan Alexandru, în vârtejul unei biografii tumultuoase și al unei premature ieșiri din lume, a fost împins din știință dar și din neștiință, într-un nefiresc și nedrept con de umbră, cu o operă prea puțin recuperată și menținută în circuitul de valori.

Concursul Național de Creație „Ana Blandiana” vine să repare o greșală, să îndrepte o eroare, punând în ecuație poezia lui Ioan Alexandru cu cea a Anei Blandiana, nu doar

colegi de generație, ci chiar, o perioadă, amândoi încercând să pătrundă tainele literaturii în bibliotecile și amfiteatrele Heidelbergului românesc, în Filologia clujeană.

Cei doi autori au beneficiat de o receptare critică pe măsura operei lor, cu evaluări pertinente, cu judecăți critice subtile, rafinate, dar au avut parte, fiecare, și de priviri prin ferestrele mângiate de meschinării și conjuncturi literar-ideologice.

(Re)citirea lor într-o relație tematică nu doar că întreține imperativul permanenței critice, ci antrenează și viziuni noi, care aparțin unei generații (foarte) tinere, aflată în căutarea propriei identități.

O recontextualizare a relecturii critice vine să întărească viabilitatea unor texte literare, în care se regăsesc cu lumea lor cei care au acum toate lumile din... lume.

Sunt surprinzătoare în această nouă întâlnire critică nu doar limbajul, cu accente academice, ci și intuițiile critice, ideile, în interpretări lipsite de inhibiții sau de complexe. Ba chiar așa spune îndrăznește pentru această vârstă a receptării critice.

Interesante sunt și opțiunile de lectură, dar și referințele critice. E semn sigur că cei care veghează la sănătatea lecturii critice respectă și opera și ucenicii.

Participanții la Concurs, la această secțiune, în selecția rezultată din inevitabila ierarhizare, vin dintr-o geografie cuprinzătoare a spiritului, dar creează unitate în diversitate.

Misiunea juraților n-a fost deloc ușoară, iar ierarhiei i-a fost preferată în antologie curgerea alfabetică a numelor concurenților, pentru că primordial nu e un clasament, relativ, oricum, ci asumarea exercițiului critic, cu sfîciciunea specifică vârstei, dar și sinceritatea inevitabilă.

Cei care acum, printre atâtea obligații didactice și tentații de abandon intelectual, își fac timp pentru astfel de exerciții de inteligență și sensibilitate, vor putea ști mult mai bine, într-un mâine mai apropiat sau mai îndepărtat, care e prețul lecturii și cât de importantă este nevoia de poezie.

Pentru că trebuie să poți, nu doar să vrei să vezi „pleoape de apă” și „lumină lină”, protejând capacitățile de a vedea și până departe, dar și în adâncuri/înălțimi.

NICOLAE BĂCIUȚ

INSPIRAȚIE/TRANSPIRAȚIE

„Stau într-o zi cu stiloul în mână și privesc țintă la foaia albă din fața mea. «Ce-aș putea să fac? Nu am inspirație!» gândesc” — scrie Anastasia Apetri, un copil printre cei care au intrat în această competiție literară, cu morgă auctorială, dar și într-o inadecvare la sistem. Cum adică, să scrii cu stiloul, acum, când scrisul de mână a devenit o deprindere nefirească, acum, când atingerea tandră a tastaturii te face să te simți ca și cum ai atinge clapele pianului. Nici ritmul și notele muzicale ale mașinii de scris de altădată, nici ecranul mut al tabletei, ci stiloul. Tânărul scriitor pune mâna pe stilou, are hârtia în față, vrea să scrie și nu are inspirație.

Cu un secol și ceva în urmă, binecunoscutul Thomas Edison susținea că: „Invenția este 1% inspirație și 99% transpirație”. Dar oare cu scrisul nu e la fel? Nu e și el... „invenție”? Măcar într-un anume sens!? Și-ntr-un anume procent!

Și-atunci ce să faci, dacă nu ai inspirație, la ce folosește transpirația?

Tânărul nostru autor sucește doar gâtul retoricii, pentru că el are o temă, are un pretext, dar nu are impulsul inițial și nu poate începe cu „a fost odată ca niciodată”...

Iar el trebuie să pună în armonie realitatea cu ficțiunea și trebuie doar să răsucescă cheia de contact. Și-apoi, cu acest punct de sprijin, ca un Arhimede de azi, va fi răsturnat pământul.

Asta își propune fiecare autor →

NICOLAE BĂCIUȚ

al acestei antologii, „să răstoarne pământul”, ca și cum totul „începe cu sine și se sfârșește cu sine”, cum am spune într-o răstălmăcire a *Elegiei întâia* de Nichita Stănescu.

Problema pare a fi una a derutei: despre ce să mai scriem, de ce să mai scriem? Cine mai sunt cititorii?

Mai puțin interesați de teorii literare, junii autori se scriu pe ei înșiși, cu toate mijloacele și prin toate formele. Pun în texte și poezie și proză și știință și conștiință, toate cu nonșalanța celui care e foarte sigur de sine și foarte stăpân pe mijloacele sale.

E ceea ce am apreciat poate, înainte de toate, parcurgând paginile celor care au acceptat provocarea să vorbească despre un timp al lor, despre părinți, copilărie, iubire, credință, așa cum ele sunt percepute în mișcare, în transformare continuă.

Stilistic, nu există nicio îngrădire, totul se acceptă, de la stilul epistolar la cel savant, cu naturalețe și profunzime.

E și nu surprinzătoare maturitatea cu care sunt abordate teme majore, cu care sunt judecate lucrurile. Pentru că, suntem lăsați să înțelegem, nu e loc pentru gratuitate, pentru bătut apa-n piua.

Și această antologie vine să contrazică perspectivele catastrofice: după noi potopul. Nici nu cred că literatura va muri, cum nici n-am putut să cred că Dumnezeu a murit în exil.

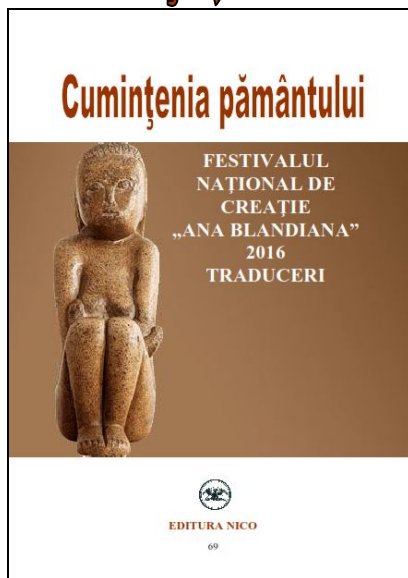
Rămâne mereu un altar, unul la care să ne putem ruga, unul care să ne asculte rugăciunile și chiar să ne îndeplinească dorințele. Chiar dacă e să fie și doar... un altar de rouă!

NICOLAE BĂCIUȚ

Romulus Rusan, Ana Blandiana, Nicolae Băciuț, la pas, prin Brăila, 2015

PRIN ALȚII, SPRE NOI

Literatura română continuă să sufere de complexul... limbii române. Un complex nefiresc, într-un context al opoziției literaturii mari/literaturii mici - în condițiile în care anvergura unei literaturi este determinată de circulația limbii în care a fost scrisă.

Nu cred că ar trebui să avem nici complexe și nici frustrări, chiar dacă circulația limbii române este acum mult mai mare decât patria de pământ. Sunt răspândiți români în largul lumii, ceea ce ar trebui să atragă o altă circulație a limbii și o altă vizibilitate a ei.

Din păcate, nu e tocmai așa. Pentru că românii care s-au răspândit pe toate meridianele, cu fireștile excepții, și-au luat lumea în cap din motivații economice, preocupările lor fiind predominant de natură salarială, rămânându-le prea puțin timp să se regăsească și în literatura limbii materne.

Avem în continuare presiunea privării de un premiu Nobel pentru literatură care, cel puțin aparent, ar da o altă legitimitate literaturii române. Nimic mai fals. Un premiu nu poate salva nicidecum o literatură.

Problema literaturii române rămâne și circulația ei în lume, cunoașterea ei în limbi de relevanță mondială.

Literatura română nu s-a bucurat niciodată de traduceri la înălțimea ei. Vorbitorii de limbi străine și cunoscătorii unor literaturi în alte limbi sunt cei mai în măsură să vorbească despre valoarea literaturii române într-un orizont comparatist.

Nu avem poeți mai prețioși decât cei care se manifestă în engleză, franceză, italiană, germană, spaniolă... ca să mă refer doar la câteva limbi care asigură o altă șansă receptării.

Literatura română nu a avut poate niciodată traducători, pe de o parte, iar, pe de altă parte, editori, ca să o poată face cunoscută și în alte limbi. Cu siguranță că există și o precaritate a promovării literaturii române peste hotare. Ba din cauza mijloacelor financiare, ba din cauza lipsei unor traducători de marcă. Nu a existat niciodată o strategie, o politică a traducerilor literaturii române în alte limbi.

S-a tradus de cele mai multe ori circumstanțial, în funcție de conjuncturi administrative mai ales, și nu neapărat reprezentativ.

E clar, literatura română trebuie să recupereze din timpul pierdut în a se face cunoscută în lume.

Cu cine trebuie început, cum trebuie început, cine să fie traducătorii, cine editorii, cine promotorii? Cine, cine, cine...?

Concurenții Festivalului de Creație „Ana Blandiana”, la secțiunea „Traduceri”, și-au încercat puterile în a traduce din poezia Anei Blandiana, cea care se numără printre cei mai cunoscuți poeți români dincolo de fruntariile limbii și țării.

Cei mai mulți au făcut dovada cunoașterii limbii în care au tradus, unii au făcut și proba capacității lor de a găsi „corespondențe” care să păstreze cât mai mult din frumusețea originalului. Oricum, nicio traducere nu va avea greutatea originalului, dar aici este o poveste mult prea lungă despre capacitățile fiecărei limbi în parte de a „traduce” stări, emoții, metafore, de-a avea propriile resurse lexicale pentru particularitățile limbii din care se traduce.

Cine știe, poate printre câștigătorii acestui concurs se vor număra și cei care vor face echipă ca literatura română să aibă parte de traduceri care să o facă la fel de convingătoare cum este ea pentru noi.

Pentru că avem și noi un cuvânt de spus, pentru că literatura română are voci care trebuie să se facă auzite dincolo de bariere de limbă și de granițe geografice.

Trebuie doar să îndrăznim, pentru că și împărăția literaturii va fi a celor îndrăzneți.

NICOLAE BĂCIUȚ

FESTIVALUL NAȚIONAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

În perioada 16 - 18 iunie 2016, la Brăila se vor desfășura manifestările artistice ale Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” (lansări de cărți / reviste literare, dramatizări, momente poetice, recital folk, premiarea concurenților).

În același context, va avea loc și Sesiunea de comunicări științifice *Dimensiunea sacră a iubirii în literatură și în artele plastice. Aceasta se adresează profesorilor preuniversitari și universitari, precum și doctoranzilor.*

O misiune sacră

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” vine peste România ca o binecuvântare cerească, adică de sus, cu putere transformatoare, cu capacitate de rodire (de a da rod însutit, cum citim în Sfânta Evanghelie), și, evident, de sfințire, da, de sfințire a minții și inimii celor care prin participare se botează în apele valorilor fundamentale ale neamului nostru pe care acest eveniment național le promovează cu statornicie și credință.

Importanța deosebită a Festivalului constă în aceea că ținta sa o reprezintă generațiile de elevi și studenți care sunt în căutarea unui drum în viață, care au nevoie de modele călăuzitoare și care iată, au șansa de a se întâlni personal cu scriitorii de valoare, admirați de o națiune întreagă, creatori de cultură, de valori, în general, care lasă o urmă adâncă după ei în istoria ce se construiește în prezent, întâlnire care, fără îndoială, are un impact major la nivel educativ-spiritual și emoțional în viața tinerilor prezenți.

Festivalul de Creație și Interpretare amintește de faptul că omul este chip al lui Dumnezeu, creatorul, și că în această calitate are și el vocația creației care, urmată, îi conferă adevărata demnitate ce i s-a merit dintru început.

Prin accentul pus pe creație și interpretare Festivalul promovează valorile imaginației creatoare și ale gândirii critice, capacități absolut necesare creșterii pe verticală a tinerelor generații, creșterea pe orizontală fiind implicită în împărtășirea creației în contextul întâlnirilor acestui bine structurat eveniment, valoros și prin implicarea activă a instituțiilor academice și culturale care-l organizează, dar și prin prestigiul în cultura română al invitaților săi.

Invitați de onoare

Scriitoarea ANA BLANDIANA - membră a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO)

Scriitorul ROMULUS RUSAN - director al Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului

Scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ - membru al Uniunii Scriitorilor din România; redactor - șef /Revista VATRA VECHIE; director Direcția Județeană pentru Cultură Mureș

Premierea

*Se vor acorda premii pe secțiunile/ subsecțiunile concursului (Pre-

miul I, I, III, trei mențiuni, Marele Premiu „ANA BLANDIANA”), într-un cadru festiv.

*Creațiile premiate vor fi publicate în Antologiile Ediției Festivalului. (Editura Nico, Târgu-Mureș)

*Lucrările Simpozionului, evaluate de Comitetul științific al Universității „Dunării de Jos”, Facultatea de Litere, Galați, vor fi cuprinse într-un volum, format electronic (Editura Istros, Muzeul Brăilei „Carol I”), până la sfârșitul anului calendaristic.

*Premiile finaliștilor concursului, care nu vor putea ajunge la festivitate, vor fi expediate prin poștă

Scrisori deschise

Cultură și spiritualitate românească

Iubite domnule Băciut,

Din îndepărtata Canadă, vă urmăresc, cu o deosebită încântare, bogata dumneavoastră activitate culturală și scriitoricească și mi se umple sufletul de livezile bucuriei ori de câte ori vă întâlnesc condeiu.

Fără nicio reticență sunteți unul dintre cei mai valoroși poeți ai limbii române la ora actuală.

De asemenea, sunt plăcut impresionat de activități dumneavoastră de a promova adevărata cultură și spiritualitate românească.

Deși departe de țară, numai geografic vorbind, am fost alături de dumneavoastră, dintru început, de renumitul FESTIVAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE "Ana Blandiana" ajuns, prin harul lui Dumnezeu, la cea de a V-a ediție.

Mi-a atras atenția, anul acesta, tema DIMENSIUNEA SACRĂ A IUBIRII atât de actuală în domeniul teologic, filosofic, literar și în viața noastră cea de toate zilele.

Doresc, din partea cenaclului literar FLORICA BAȚU ICHIM din Kitchener, Ontario, Canadă și a mea personal, tuturor organizatorilor acestui deosebit eveniment național, în frunte cu distinsul scriitor și om de cultură N. Băciut și participantei, penița de aur a literaturii noastre - Ana Blandiana, mult succes și urarea de a vedea Festivalul și la cea de a 50-a EDIȚIE.

Cu stimă și binecuvântări,

pr. dr. DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario, Canadă

Tema din acest an este esențialmente teologică. A vorbi despre sacralitatea iubirii înseamnă a vorbi despre Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubire, așa cum ne descoperă Sf. Ioan Teologul. Și câtă vreme omul este chip al lui Dumnezeu, și el conține în mod ontologic iubirea, și o reflectă în viața sa. Iubirea care este mai tare ca moartea sfințește viața, și conferă vieții și omului o dimensiune sacră.

Dumnezeu, omul, viața, iată valorile cele mai înalte ale existenței de aici. Acestea le includ și le izvorăsc pe celelalte: respectul, îngăduința, generozitatea, credința și încrederea, și multe altele ce dau demnitate și sens pelerinării noastre în istorie.

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” prin tipul de activitate pe care-l desfășoară și prin misiunea pe care și-a asumat-o, se așează în avangarda muncii de zidire spirituală a neamului nostru.

Felicitări organizatorilor, mentorilor, dar și participanților.

Pr. prof. univ. dr. THEODOR DAMIAN

Președintele Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York

Director al revistei de cultură și spiritualitate română *Lumină Lină*

Președintele filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România

LA TACLALE CU DUMNEZEU

Friedrich Nietzsche a rostit celebra afirmație “Dumnezeu a murit”, insistând asupra semnificației pierderii credinței, iar vinovații, ucigașii suntem noi, “tu, și tu, și eu”, noi am reușit să “sorbim marea”, să ștergem întregul orizont cu un burete, “noi, ucigașii ucigașilor”, iar alături de Dumnezeu “Zeii se descompun și ei”, iar lumea se transformă.

Nicolae Băciuț este “nebulă cu felinar” al lui Nietzsche, care strigă prin poeziile sale “Îl caut pe Dumnezeu! Îl caut pe Dumnezeu!” și tot prin ele, Îl găsește de fiecare dată.

Dacă la Nietzsche “Dumnezeu a murit”, la Băciuț se află într-o reînviere perpetuă prin epifania Acestuia pretutindeni.

Băciuț ne reamintește, prin volumul său, *La taclale cu Dumnezeu*, de rolul esențial al divinității în existența fiecăruia dintre noi, de datoria noastră de a fi veșnic recunoscători. („Fă-mă Doamne, ce-ți pofteste,/ până iarba-n min’nu crește”- *Fă-mă, Doamne*) și de faptul că fiecare aspect al vieții noastre are o dimensiune eshatologică. Fiecare element al lui “aici și acum” tinde către “sfârșit”, prefigurându-l. “E alb până departe, / când viața se întoarce-n moarte” (*Ultima iarnă*)

Pendularea argheziană între credință și tăgadă, “între lumină și păcat” (*Înviere*), ca patern religios al modernismului se reflectă în structurile opozitive din discurs: “Atât de aproape de Dumnezeu-/ atât de departe” (*Clic*); “scară care coboară când suie” (*Scară*); “cu chipuri de copii/ pe fețe de bătrâni/ încât acum pare-nainte” (*Colindători*); “Cine ne va fi perechea-/ noul-noua/ vechiul-vechea?” (*Perechi*), încât putem spune că opera lui Băciuț se află sub zodia oximoronului, care nu reprezintă un simplu discurs, semn al sciziunii interioare, ci o “coincidentia oppositorum” (contrariile care se inspiră).

În modernism, se găsește dizolvarea, alienarea, descompunerea, golul sufletesc, concepte unghiulare ale ființei, care transformă sufletul într-un „maldăr de icoane sparte” (T. S. Eliot)

La Băciuț, prin comunicabilitatea

cu Dumnezeu, se creează criteriile profanei divinități, realizată în toate categoriile kantiene ale existenței spațiu-timp, aproape-departe.

Paratextul cărții este centrat pe lexemul reiterat în titlu: “taclale” (substantiv comun, simplu), ca strategie de prelectură. “Taclalele” au în sens colocvial, înțelesul de “taifas”, un “răgaz” strict de suprafață, care în adâncime introduce ideea de suspendare a temporalității, reactualizând funcțiile povestirii mitice.

“Seninătatea răgazului” (Andrei Pleșu) este atât de necesară omului modern, înrobit de ritmul amețitor în timpul profan al cotidianului.

În poemul *Paralele inegale*, poetul ne poartă, prin versurile finele (“eu sunt doar silabă/ când tu ești cuvânt”) cu gândul la cuvântul căzut (“silabă”) și logosul primordial (“cuvânt”).

Mauron vorbește despre „metafore obsedante” în volumul *Dalle metafore ossesive al mito personale*, metaforă la care recurge și autorul nostru, zăpada regăsindu-se în nenumerate versuri din poeziile: “Paralele inegale”; “Homer din cer”; “Ninge cu colinzi”; “La început”; “Aștept colind”; “Femeia de zăpadă”; “Ultima scrisoare”; “Dezlegare”; “Oameni de zăpadă” etc.

Zăpada, ca simbol al purității, reprezintă cadrul perfect din care se poate evoca divinul („A nins, dar nu pentru a fi iarnă, / Ci doar lumina-n noi s- aștearnă.” (*Alb de Ierusalim*),

Dalila Özbay **DANS-ceramică, 2012 (TRILOGIE)**

este „un giulgi peste trecute răni”. (*Alb de Ierusalim*), („Înc-o ninsoare/ nu mă găsește-acasă/ să mi se pună peste răni”) albul este reflexia percepției, a momentelor primordiale, de la începutul existenței umane, o rămășiță a lumii paradisiace, pe care omul a păstrat-o odată cu izgonirea și coborîrea („M-ai privit cu ochi de zăpadă,/ cu ochii unei alte ierni/ ai pus frigului zadă/ și-n tăcere mă chemi” - *Dezlegare*), dar care s-a transformat astfel încât să-i facă parte din pedeapsă, devenind pe cat de pură și strălucitoare în aparență, pe-atât de rece și mortală în esență.

În spațiul sublunar, când vorbele de degradează și zeii ne-au abandonat, cu cât mai mare e căderea, cu atât mai profundă și mai autentică este nevoia de a te apropia de Dumnezeu, iar pentru autor puntea de legătură, unica salvare, e cuvântul.

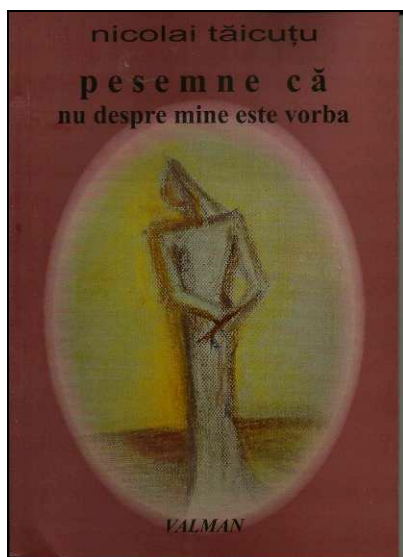
În cele din urmă, Nicolae Băciuț pornește de la interogația adresată divinului, de la oximoronul arghezian, dar nu trăiește revolta în fața cerului, ci cunoaște împăcarea cu misterul, se bucură de fiecare clipă ce îi este dată („Poemele mele sunt datate, nu din vanitate, nu din orgoliu, ci din respect pentru locul și secunda în care am oprit timpul în loc, gata să spun, asemeni Faustului lui Goethe: Oprește-te clipă. Atât de frumoasă ești.”) și Îi este recunoscător Lui Dumnezeu.

**BIANCA MIHAELA
CONSTANTINESCU**

Forța ridicării la zidurile sinelui

Un poet, cum e Nicolai Tăicuțu, care a scris despre câmpie cum i-ai respira poezia, nu poate rămâne veșnic încadrat în această ramă a creației sale. Cu volumul de poezie „**pesemne că nu despre mine e vorba**”, apărut la Editura Valman, Râmnicu Sărat, 2016, Nicolai Tăicuțu poate fi decriptat de către cititorii săi, ca fiind un poet cu un evident tangaj imaginativ al câmpului ideatic. Câmp ce poate fi străbătut prin semnalele unor noi orizonturi în poezie, de la dispoziția ludică din vol. „dincolo de semn” (2009), până la tonul ușor ironic, cu măhnirile și amăgirile atmosferei citadine, între lumea exterioară a ființei și lumea interioară a sufletului, între realitate și oniric, cu unele accente de joc liric de tip arghezian.

Din nevoia de comunicare cu propriul eu, Nicolai Tăicuțu poate fi perceput ca un poet care privește lumea prin bagheta magicianului, căutător și el de drumuri ascunse ochiului, pentru care visarea nu este utilizată doar ca monedă de schimb între realitate și irealitate, la alții. Realismul și recrudescența ironismului relativizant au în poezia sa o traiectorie, pe plan liric, cu trimiteri livrești și incursiuni/introspecții în propriul eu. Cartea sa de poezie este, dacă vrei, târgul poetului cu acest mod de afundare în sine, pentru a găsi noi resurse lirice, noi valențe gândirii poetice. Am încercat o asimilare ideatică între Walt Whitman și poetul râmnician, dar aceasta se oprește doar la universul ce a înghesuit lumi identice în titlul cărților: la W.W. „*Cartea despre mine însumi*” iar la N. Tăicuțu „**pesemne nu despre mine e vorba**”. Fragilitatea unei lumi închipuite de poet, ne surprinde în notația de „*flaneur*” (în sensul dat de poezii boemi), arătând că în relația ironiei cu setea de cunoaștere a noului demers de reflecție, în compoziția sa vizionaristă, lirismul e doar o rezultată a unor „semne și semnale”, un fel de karma a regăsirilor în labirintul creației. Astfel, discursul său poetic cu speculații filozofice, îl introduce pe cititor în scenariul regizat de nonconformistul poet: „ptiu:/ ce-i și cu trecerea asta!/ a trecut cuvântul, calup a trecut/bulgăre

rostogolit pe apă/peste mine – eu, pesemne, apă eram/apă de râu curgătoare -și-n urmă au rămas valurile” („*Era să uit!*”). Noi motive aduce acum poetul liricii sale din vol. „**pesemne că nu despre mine e vorba**”:

1). Tonul ușor ironic, în poezii ca: („*Un semn totuși*”; „*Armură pe trup firav*”, „*Femeia lui Bacovia*”, „*O relatare*” etc). Așadar, îl cităm: „venit din ploaie eram când m-am dezmeticit/ aveam un coif într-o mână și-n cealaltă/o pătlăgică vânăta (o vânăta, mai pe înțeleș)/putea fi o scenă din shakespeare/dacă sub coif se afla un craniu/putea fi o scenă de la c.a.p./dacă vânăta, prin alungirea ei falică/ar fi creat impresia de viitor strălucitor/ca un curcubeu peste o iarnă siberiană/ un craniu sec/ și/ o legumă/totuși” („*Un semn totuși*”).

2). Jocul liric: „*Joc târziu*”; „*A se citi ceea ce este scris: punct și virgulă*”; „*Geolog pe râu*”; „*Secvență*”; „*La început*”; „*Artificiu*” etc. Să-l cităm pe poet din poemul „*Joc târziu*”: „Și mă întreb/de ce cred că/ umbra aceea sunt eu?!/ ambiguu/ de mâini mă ține mama/de picioare mă ține tata/și mă leagănă deasupra gropii:/uța, uța/pân' la baba Măriuța-/uța, uța...”.

3). Introspecția în propriul eu: „*Facturi*”; „*Uitarea, o calitate*”; „*O dregere de glas*” sau „*Insula*” – din care cităm: „mă desprind din ochiul tău/și-mi fac sălaş din stof și papură/îmi urmărești întreținerea/ cu sfială mă urmărești cum/trimit barcagiul acasă/încerci ademenirea, te întinzi pe spate/și cu tâmpla pe-o vâslă putredă/pierdută, aruncată de valuri aci/ne tângui singurătatea”.

4). Dispoziția sa ludică: „*Descuamări*”; „*Nimeni*”; „*Liberă trecere*” sau „*Scriere în fugă*”.

5). Trimiterile livrești din nevoia de comunicare directă: „*Fals în c.i.*”; „*Supliciu literar*”; „*Cu cartea în mână*” (ce ar putea fi redată în întregime pentru frumusețea ei) – sau „*Acord*” din care redăm câteva versuri ce fac din poet un actant al scenei critice: „Și nu întâmplător/la întâlnire/Marin Sorescu l-a adus/pe Jaques Prevert/sub podul la Lilieci/ unde se iubeau doi tineri:/ea țărăncă/ el francez sau/el român/ea franțuzoaică/ nu se știa exact care cu cine...”.

6). Lirismul cu speculații filozofice: „*Regăsirea*”; „*Poate*”; „*Pare-se*”; „*Reverie*”; „*Semn și semnale*” etc. Aici va trebui, pentru lirismul deosebit, să cităm toată poezia „*Regăsirea*”, dar, cu siguranță, cititorul se va opri și asupra ei.

Cu poemele din noul său volum, suntem ca și invitați la spectacolul pregătit de poet. Îi simțim întoarcerea într-o „casă” cu ferestrele sparte spre cuvinte semnificative – și înțelegem, că poetul va veni cu lucruri noi într-o lume poetică empiristă care nu mai oferea nimic. Călătoria poetului exemplificat „cu cartea în mână”, cel încrezător în puterea cuvintelor, a și început prin acest univers cu nemărginiri să trimită celor îndrăgostiți de poezie câteva gânduri-poeme: cu întâmplări cerești și pământene. E cert: poetul are „O poveste de spus”, povești în care se întâmplă și lucruri nemaiîntâlnite; vâslesc unii „în marele spectacol/în care am fost incluși/cu voia sau fără voia noastră” ca frunzele din arborii memoriei.

Nicolai Tăicuțu are în acest volum de poezie și un gust spre epicitate. Percepția sa despre lume, este cea pe care lumina o dă prin reflexie din lentila îndreptată asupra întâmplărilor trăite, iar cuvintele sunt puse să transmită doar imaginea gândurilor. Fluxurile și relaxările poematice din acest nou volum, în limitele codificate ale limbajului poetic, îi vor surprinde și pe alții prin intuiția și iradierea cuvântului cheie, desferecător de frumuseți spirituale și, transmise astfel și nouă.

TUDOR CICU

Amurg solitar

blânda rostuire a noilor limanuri...

Lirismul, ca manifestare reală a unei susceptibilități extroverte, este, prin definiție, exaltarea de a simți sau de a exprima sentimentele. Scria Ibrăileanu: "Lirismul, după unii, dă măsura frumuseții în orice gen literar". Ne vine în minte, cu ușurință, acest lucru, aventurându-ne în ultimă apariție editorială a Valentinei Becart, *Amurg solitar*.

Consecvență propriei sale concepții despre viață, cu presentimentul implacabilității scurgerii timpului, autoarea transformă introspecțiile - inerente umilei noastre ființe - în neașteptate capete de acuzare. Revolta ei, sinuoasă de altfel, se ridică ca o necesitate a debarasării de tot ceea ce o frământă. Căutările, neliniștea (ca presentiment al furtunii care va să vie) regretele, ca și necesitatea eliberării de tot acest bagaj aparent inutil, dar atât de necesar, se interpătrund, nelăsând loc echivocului.

Erosul eclipsat de toate aceste frământări, se regăsește cu greu: "... Să nu mai vorbim / de iubire... (cu urmarea firească)... și sufletul s-a închis în pietre / așteptând un alt răsărit / cu mult mai înalt / și mult mai străin de cuvinte..." (**Străini de cuvinte**)

Austeritatea tonalității, voind parcă să denote o retragere în propria ei carapace, nu este decât o simplă perdea de fum. Dincolo de ea, sinceritatea și căldura sufletească reinițiază dialogul: "Eu te citesc undeva, / dincolo de vorbe, / de ușa zăvorâtă / unde sufletul îngână / „simfonia viselor pierdute”... (**În fiecare ticăit**) Imaginarul și realitatea, în poezia Valentinei Becart, fac casă bună. Dacă frământările ei interioare sunt dezarmante: "Din toate câte-au fost, / n-au mai rămas decât / cuvintele, / tremurul unei șoapte, / semnele lăsate la plecarea, / ca o fluturare de batiste; / o noapte albă, / crucificată la fereastră!..." (**Ca o amiază îndrăgostită**), în schimb ceea ce simte, revigorând miracolul iubirii, se revarsă ca o apă atinsă de aripile blânde ale zefirului: "Mai scrie-mi / la ora când orice clipă / devine un semn de întrebare..." "Mai scrie-mi.../mai scrie-mi / înainte să mă sting în orice gând/de teamă, /cât nu-i târziu - /și vise mai

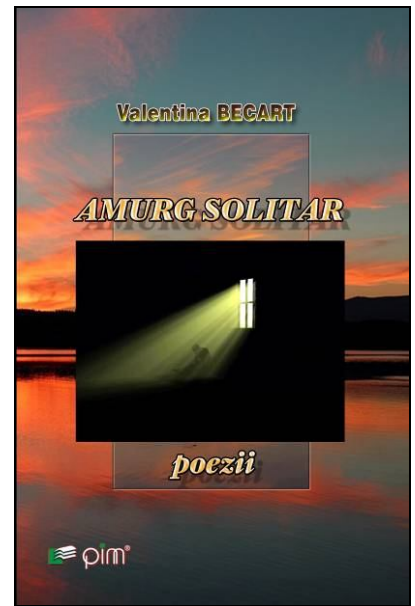
respiră sacadat în călimară, / în călimară..." (Mai scrie-mi...)

Balansând între cele două caracteristici, autoarea, ca o nouă Ariadnă, traversează coridoarele întortocheate ale labirintului vieții, deșirând firul: "dragostea ne cheamă: / „veniți!” / (...) de mâine, veți fi doar umili / cerșetori, / într-o armură de frunze, / într-un viciu / al clepsidrelor sparte." (**Ce toamnă e-n lume, iubite**). Chemarea este profetică: dincolo de iubire tot ce ne așteaptă e neantul. Desigur, remușcările mai sunt încă treze, dar dragostea, fie ea cât de târzie, merită să fie invocată: "Așteaptă-mă la capăt de-ntrebare / cum ramurile spre rodire / se grăbesc / să mă-nuntesc cu iarba din răzoare..." (**Adună-mă dintre cuvinte**). Și chiar dacă: "azi / cuvintele mi-au cumpărat / tăcerea..." (**Toamne răstignite-n cer...**), poeta trece dincolo de cuvinte, abandonând interdicțiile, spre a se îngemăna cu timpul: "Eu te citesc în povara / secundelor / ce zac îngemănate / în aceeași așteptare târzie..." (**Povara secundelor**)

Actul poetic solicită o concentrare deosebită, o ieșire din comun. Gradul de sensibilitate al poetului, capacitatea sa de a face să reverbereze

Dalila Özbay, NUD-ceramică, 2010

trăirile, condiționează expresivitatea și fluiditatea poeziei. Itinerariul pe care îl parcurge poeta, și la care ne face părtași, este acel al deconspirării gândurilor sale intime, din adâncurile din care "amintirile ard", în drumul ei către eliberare și renaștere.

Despărțirile sunt grele. Pe undeva există, totuși, posibilitatea reconcilierii: "Eu vin din umbra așteptărilor / cu ochii plini de soare / și nesomn; / tu vii din depărtări, străin / de toate..." "E ora.../Lăsați-mă să-mi plâng secundele /și vina, /născute /într-o noapte de iubire, /crediță și-nchinare..." (**E ora...**) Uneori se instalează angoasa: "Între ziduri albe, prăbușite, / fascicule luminoase / ale gândului / se amestecă și apoi se separă, / ca într-o „matematică” inventată, / spre a spori spaimele orelor, / unde totul devine difuz, / totul se pierde în unghere / întunecate..." (**Spaimele orelor ...**)

Poeta percepe, dincolo de limitele conștiinței, că există "acel ceva", acel miracol care, odată și odată, trebuie să se împlinească: "Renaște-mă un nou poem, / o altă lacrimă, / străin de somnul vechilor târâmuri, / să curg ca o cascadă / printre gânduri, / și-n blânda rostuire a noilor limanuri / să fii o șoaptă înflorită - în ochiul / de lumină." (**Re naște-mă**).

Și nu ne rămâne decât să îi dăm dreptate.

ADRIAN ERBICEANU
Montréal- 08 martie 2016

Ochiul curat

Dorina Stoica, poeta care pune „zâmbete deoparte pentru zile înnourate“

La sfârșitul anului trecut, am primit, cu bucurie, volumul de versuri intitulat **Ochiul curat**, apărut la Editura Pim, Iași, 2015, sub semnătura poetei **Dorina Stoica**, despre a cărei activitate literară cunosc puține detalii. Am reținut, de pe ultima copertă a acestei cărți, că, începând din anul 2008 și până în 2014, Dorina Stoica a publicat alte șapte volume.

Am lecturat cu plăcere poeziile grupate în acest nou volum care impresionează și prin grafica semnată de Mihai Cătrună.

„Ce vină au florile că m-am născut în zodia risipitorilor / de Lumină“, se întreabă poeta într-o frumoasă poezie „așezată“, nu întâmplător, pe una dintre primele pagini ale cărții a cărei copertă are culoarea cerului senin.

Aproape în toate poeziile sale, Dorina Stoica face risipă de „lumină“: **„Spânzurate de aripi, / niște păsări alunecă lin spre zarea albastră. //...// De prea multă lumină / trandafirii se-ntrec / în culori parfumate.“** (*Dimineață - pag.112*) sau: **„O liniște parfumată vestește răsăritul de soare... Îmi cresc rădăcini cu viteza luminii.“** (*Caniculă - pag.129*).

Stăpânind bine arta poetică, înzestrată cu o sensibilitate cum rar mi-a fost dat să descopăr la un poet al zilelor noastre, Dorina Stoica este o îndrăgostită care nu ezită să-și exprime iubirea, sinceră și nedisimulată: **„Ne vom găsi în zări, sau mai departe / Pe-acest pământ, sau cine știe unde, / Și nimeni nu putea-va-ne desparte, / Vom dispărea în lume, ne-om ascunde. //...// Vom umple casa țărănească de copii, / Iubindu-ne pe fân-abia cosit, / Șoptindu-mi, tu, o poezie ce n-o scrii, / Iar eu cu grija de-a fi fericit.“** (*În altă viață - pag.78*)

În versurile sale, autoarea acestui volum încearcă și reușește să ne demonstreze că **„munții desenați pe zăre / au vârfulile golașe văruiute cu ninsoare“** (*pag.121*) iar **„oamenii care scriu poezii / sunt atinși de aripi de îngeri.“** (*pag.117*).

Dorina Stoica se exprimă la fel de bine în prozodia versului clasic, respectând ritmul și rima, dar și în versul liber care „curge“ precum lava incandescentă a unui vulcan nestins: **„Versul meu să fie apă cristalină, / Zâmbetul deschis, privirea senină, / Fapta înțeleaptă, trupul potolit / Și câțiva dușmani să-i am de iubit.“** (*Ochiul curat - pag.127*) sau: **„Nu mi-ai cules florile albe, / ca nopțile insomniace / în care ți-am scris poezii de dragoste, / pe care nu le vei citi niciodată.“** (*pag.40*). Am remarcat claritatea și sinceritatea discursului liric al poetei care privește lumea din jurul său cu „ochiul curat“. Impresionează în versurile sale sensibilitatea metaforelor, afectivitatea și optimismul care lasă să „transpire“ un zăbucium ascuns într-un discurs captivant, mai ales în poeziile de dragoste: **„Fără tine sunt un copac fără frunze, / o zi mohorâtă de decembrie, / o fântână fără apă / un fluture fără aripă, / un înger fără Dumnezeu, / o privighetoare răgușită, / un pește ce se zbate / pe nisipul fierbinte.“** (*pag.38*)

Dalila Özbay, FEMEIE CU MASCĂ, sticlă și ceramică, 2008

Dorina Stoica știe să-și cucerească cititorii prin muzicalitatea, candoarea și nostalgia universului său liric: **„Fă-ți jucării din soare, nori, vânt, / Bucură-te de fiecare cuvânt. / Uplete-ți acum inima de lumină / Zbori ca pasărea, spre zarea senină.“** (*Să fii simplu - pag.133*) sau: **„În schitul de lemn de la marginea zării / Niște călugări deapănă rugăciunile serii.“** (*Noapte de vară la munte - pag.121*).

Aș putea spune, fără teamă că greșesc, după lecturarea acestui volum, că Dorina Stoica este o poetă romantică, versurile sale fiind caligrafiate cu o peniță de aur, care vibrează la fiecare tresărire a inimii: **„de fericire / respir iubire / cu mireasmă / de petunie / și de busuioc înflorit //...// sufletul e ud de lacrimi / îl pun la uscat / pe curcubeu“** (*Plouă - pag.22*).

Dorina Stoica ne dovedește că poezia este singurul ei mod de a supraviețui, de a respira, de a iubi, de a visa. Versurile sale curg, în cascade, precum apele repezi și cristaline ale unui pâraiaș de munte, grăbite să ostoiască setea câmpiilor înflorite și răsfățate de soare. Recunosc sincer, că arareori mi-a fost dat, în ultimii ani, să trăiesc o bucurie atât de profundă, pricinuită de Poezie.

Pe iubitorii de poezie adevărată îi invit să pătrundă în catedrala pe care o înalță, prin cărțile sale, Dorina Stoica. Vor trăi o minunată sărbătoare și nu vor dori să o părăsească în grabă.

IOAN VASIU

De dragoste și de moarte

Niciodată nu mi-aș fi putut închipui că pot fi îngemănate dragostea și moartea. Dar, de fapt ele nu sunt îngemănate decât în mod alegoric.

M-a atras magnetic acest titlu: „De dragoste și de moarte”, înscris pe una din multele cărți expuse ale scriitoarei consacrate Livia Nemțeanu-Chiriacescu. Pe urmă am citit, am citit din nou cu nesăț și interes spre a vedea furia dragostei și... fuga dragostei de moarte.

Astfel începe o pătrundere a mea, aproape indiscretă, în universul creației autoarei, univers care cuprinde eseuri, memorii, călătorii, romane și poezii fascinante.

Livia Nemțeanu – Chiriacescu, fiind membră a Uniunii Scriitorilor din România, a adunat multe prezentări de carte, critici literare alcătuite cu mult talent și competență.

Dorința mea de a-mi spune cuvântul asupra volumului de poeme „De dragoste și de moarte” mă pune în situația dificilă de a merge pe niște drumuri defrișate și bătute de criticii literari care au acordat multă atenție acestei publicații. Dar curajul meu a fost răsplătit, fiindcă poezia dânsiei are fațete inepuizabile, care te recheamă la citirea lor și îți oferă alte și alte fațete care te prind în mreaja lor unori deschisă spre lumină, alteori mohorâtă, alteori sarcastică sau debordând de senzualitate.

Fără să caut prea mult, am găsit în reverberații răspunsul poetic al multor stări și sentimente. Ele sunt atât de numeroase, încât am să vă împărtășesc doar unele dintre ele, spre a nu îmi destăinui total simțămintele, vibrațiile mele ascunse, generate de citirea acestor versuri, dar sunt nevoită oarecum să cedez...

Viziunea naturii devine părtașă a iubirii.

Un poem intitulat cam criptic **Aer**. Oare ce ascunde acel eter? Nu încerc să aflu, poate e un delicat mister. Sunt prezente, aci, în versuri, trăiri răvășitoare la care natura participă creând un fundal scenic: Îmi stăruie în nări mirosul mării, Al vântului, al ploii, al arșiței trecute Și mă surprind aceste izuri cunoscute Năvală dând când mă gândesc la tine. Maiestuoasa natură a facerii lumii

este magistral redată în „cânturile”- zic eu, din „Balada facerii”, prin ochiul de cenzură al poetei. Imagini controversate, critice, despre care un preot ar spune că frizează chiar erezia, se suprapun cu cele laudative. Această baladă, eu o consider o mică epopee în care strălucește un scânteietor talent. Citez câteva versuri din „Ziua a șasea”, facerea omului:

Și uite-așa, cu jocul de-a momăia,
Am potrivit un falnic dobitoc
Și o jivină care să-l răpună
Și altele asemenea în loc.

.....
Și uite-așa, jucându-mă de-a toate
Cu monștrii mei, speriat și abătut,
M-am săturat de facerile lumii
Și mi-am dorit repausul pierdut.

Poemul meditație „Platon” m-a frapat prin tenta filozofică proprie. După o incursiune în timp într-un tot poetic, autoarea ne explică prin versuri:

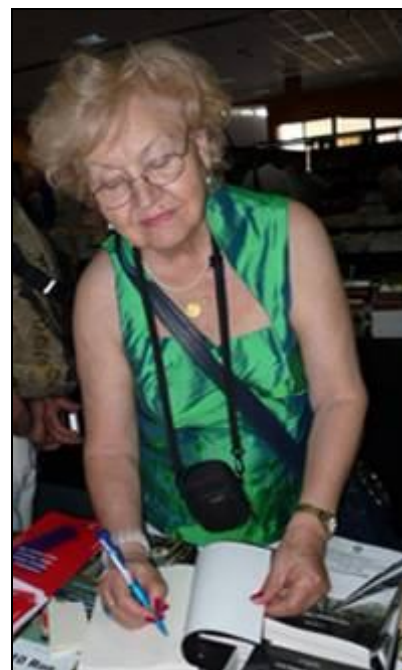
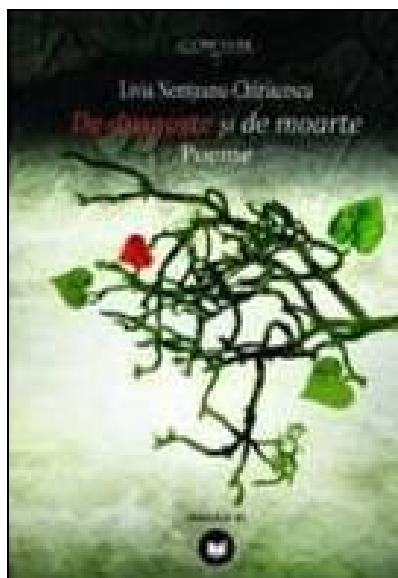
Alerg prin labirintul acesta omnivor
Frenetic căutând vânzătorul de zmeie,
Pe care urmându-l am ajuns pe un ciopor

Și am să țin în ambele mâini
curcubeie.....
și finalul:

Omul a fost o trestie, dar o trestie
gânditoare,
Mai-nainte să fi ajuns teribila bestie,
Apoi s-a întors fără să vrea la izvoare
Trestie gânditoare, însă doar o trestie.

Subliniez aci frumoasa metaforă:
„vânzătorul de zmeie”.

Văd în poemul *Sensul invers*, aproape aeeva, tinerețea și dragostea vibrantă, o senzualitate acablantă.

Iubita își pândește iubitul cu ochii ei de felină. Iată cum pune în versuri poeta acea dragoste mistuitoare, a sensului invers, cântând astfel momentul carnal :

Pe pielea ta albă și crudă, întinsă
Și prinsă (ca-n capse) în unghii
subțiri,
Vreau să-mi întind palmele, limbi de
cactuși cu spini
Să tresari înțepată, să te lipești mai
tare, să țipi, să suspini...

Am mai izolat și alte tematici: clipe de senectute, moarte dar nu dispariție, înțelepciunea existenței, tinerețea robustă, tirania iubirii, divinizarea materiei și altele, dar mă opresc aici considerând că am suscitad suficient interesul cititorului, pentru a împărtăși cu mine acele impresii, dar nu înainte de a scoate în evidență existența unei bogate încărcături de figuri de stil, o bogăție metaforică proprie poetei.

Foarte plastică imaginea : „macii cufundați în somn adânc, (*Poarta*); copacul tomnatic pe care-l desfoi, (*Balada întoarcerii*), sau imaginea sugerată în versul: „mă sfășie ca un sens invers”.

Totul este presărat cu o dărnicie de comparații, personificări, epitete evocative, ornante, metafore inedite.

Poemele din acest volum sunt pline de vitalitate și de o abundentă inspirație, îndeamnând la lectură.

**MELANIA
RUSU CARAGIOIU**

Banalul aparent la Geo Galetaru

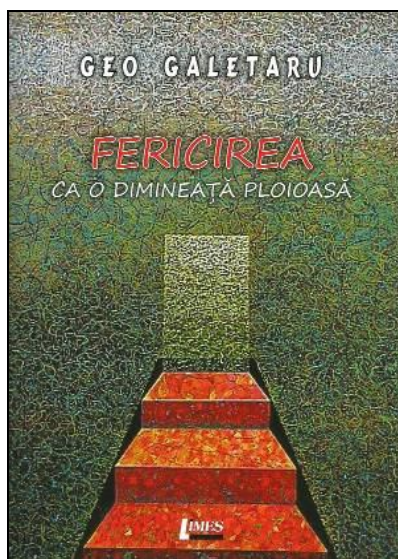
Geo Galetaru ne propune o călătorie spre fericire în volumul de versuri *Fericirea ca o dimineață ploioasă**, Florești, jud. Cluj: Editura Limes, 2016. Le fereastră fiecărui poem se derulează peisajul prin câmpia vieții.

Este poezia unui poet matur, stăpân pe ritual, pe vers. Fericirea este ținta omului, abia la maturitate se pot vedea piscurile. Este puțină tristețe, plouă. E dimineață, dar este un alt început. Cunoașterea prin literatură este atrăgătoare, gustul final este unul amar. Trecutul a oferit semnele pentru un alt ținut, pentru *locul acela*, de el se va apropia.

Volumul este structurat pe două nivele: *Cireșe amare și Trecutul ca un semn*. Cititorul va prinde mesajul, Geo Galetaru folosește, aparent, fraze uzuale, de fiecare zi. Dincolo de banalul aparent există filozofia de viață a unui om care se bucură și de gustul amar al fructelor care vin pe ramura existenței. Cartea este și un manual de supraviețuire în vremuri de criză, în spațio-timpul fiecăruia este loc mereu pentru fericire, valoare, integritate. Fulgerele credinței luminează cerul poemului. Istorii speciale se prefac în miracol.

Gustul amar al fructelor fericirii se descoperă cu fiecare anotimp, cu semnele efemere, cu fiecare lacrimă, cu toate miracolele din oglinzi, cu momentele care trec rapid și se impregnează în materia semnelor. Fulgerul este fără glas, ziua are prioritățile ei, toate vin și pleacă, neputința zilnică, ora este străină în alb abandon...

Poeemele sunt de diamant, dure, nu acceptă completări, poetul ne oferă siguranță într-un domeniu al efemului: "Aș putea spune un adevăr/ cu care să vă opresc în loc. Altădată/ mergeam pe un drum peste care cădea o nemaipomenită/ ninsoare, mergeam de un milion de ani și/ drumul nu se mai sfârșea. Cădeau pereți/ în stânga și-n dreapta, ca niște/ gladiatori învinși de o fericire ocultă./ Aș putea spune despre camere că nu se deschid, / despre impasul păsării când ajunge aproape de nori./ Nici nu mai știu când m-am întors acasă/ și-am găsit viitorul plângând pe prag/ ca un copil străin (*Aș putea spune*, p. 9).

Poeemele au o structură agreată ca stil postmodern, versurile, iată, sunt ale unui poet matur care știe că viața are un preț și că viitorul poate crește din noi, depinde de noi, totul este să cunoști drumul spre casă, să mergi pe drumul corect, să ai răbdare, să poți duce luptele, să accepți limitele.

Trecutul ne oferă semnele celui-lalt timp, există o pasăre de lumină, o iarbă fără nume, malul celălalt, o aceeași lumină, o cheie ruginită, bucuria ca spectacol, teama de insule, apropierea iernii, un alt pământ. Semnele vin din relația cu Dumnezeu, poetul nu o spune direct, se simte cum glisează spre cer pe un drum propriu.

Poeemele transmit stări speciale, spaima este oprită pe prag, pentru trupuri nu mai este loc. Se poate trece de ușa aceea mimând candoarea, e cineva la capătul privirii care tace, care știe.

Versurile au forță, transmit un dinamism spiritual profund, este mișcare în fiecare poem, viață din plin și lumină: „cineva îți numără eșeurile/ le înghesuie/ într-o boabă de piper” (*Va veni și iarna*, p. 141), „pe urmele caligrafiilor de catifea/ un nasture în groapa cu lei” (*Moment*, p. 155), „când treci dincolo,/ năvoadele susură ca/ micile apocalipse/ ale zăpezii” (*Cum zboară*, p. 165), „vorbești despre trădări/ și grupa sanguină a fratelui/ care nu te mai recunoaște” (*Trecutul ca un semn*, p.166).

Geo Galetaru nu se sperie de teme, de idei, nu le caută, se lasă găsit de momente și întâmplări pe care le convertește în poeme finale. Banalul intră în istorie, bucuria deslușește paradigma: “artistul cu pruncul de mână, ehei, imagini/ dintr-o

esențializare a derutei./ o bucurie ca un picnic, ca un autostop reușit./ numărul crește ardoare, numărul vânează pielea./ plânsul tău e o pată de sânge pe fereastră./ ar mai fi un cuvânt ca un tăiș desfoliat, / o înțelepciune avidă de semne tăcute. (*O bucurie ca un picnic*, p. 167).

Poetul este stăpân pe limbaj, nu există blocaje, versul curge liber, zburdă în poeme cu toate aripile. Complexele au fost depășite, viața este și bucurie cu toate că fericirea presupune tristețe, destrămare.

Poeemele au fost considerații esențiale despre existență, frazele s-au transpus în poeme.

Volumul este o lecție despre cum se scrie poezie, cum stările pot da semne și oglinzi carnivore. Chiar dacă uneori banalul se furișează în pasta zicerii, saltul se face și poemul se rupe din timp.

Este soluția pentru fericirea cea de toate zilele...

Geo Galetaru ne prezintă pe ultima copertă cărțile sale, le enumără simplu, fiecare titlu are greutatea lui. Istoria unei vieți, experiențele depășite, un timp strict între 1981 cu *Inefabila ninsoare* și anul 2015 cu *Mesagerul obscur*. Aventura se derulează cu *Alfabetul mirării* (1987), *Colivia de aur* (2009), *Lecția despre îngeri* (2010), *Utopia umbrei* (2010) etc.

Am sugerat câteva titluri din cele 26 de cărți, tot atâtea trepte, tot atâtea fructe amare. Fericirea vine într-o dimineață ploioasă, ajutată de *memoria fulgerului*...

Despre poet s-a mai scris. Reținem câteva note de substanță: „E lesne decelabilă la Geo Galetaru obsesia neantului, a umbrei, a amurgului. A disoluției, în fond. Însă, contradictorie osmoză, specifică (și) marilor romantici, există și obsesia zborului, a înălțării, a eliberării (de altfel, termenul “pasăre” apare frecvent în poeziile sale). Autorul preferă totuși aria nebuloasă, crepusculară, acolo unde palpabilul și irealul se aglutinează în forme inedite, rezultând imagini surprinzătoare, nu o dată șocante.” (Alexandru Moraru, *Alternanțe*, „Orient Latin”, X, 2003, nr. 3-4).

CONSTANTIN STANCU

* Geo Galetaru, *Fericirea ca o dimineață ploioasă*, Florești, jud. Cluj: Editura Limes, 2016.

Ucenic

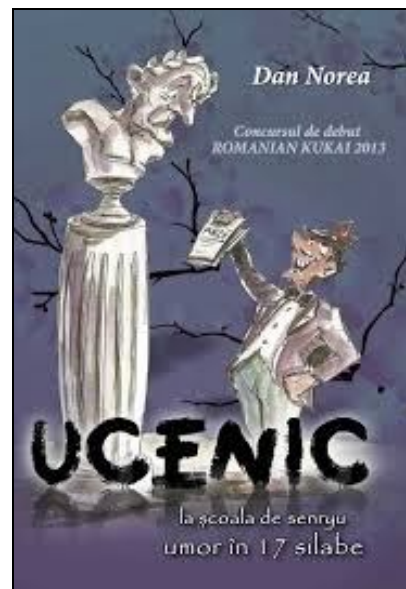
Așa după cum se prezintă, Dan Norea s-a născut în 1949 în Constanța și, de atunci, e constănțean convins... Face parte din prima promoție a Facultății de Automatică din București (1967-1972) – secția de calculatoare, deci se consideră „membru fondator”.

Din 2008 e membru al Uniunii Epigramiștilor din România și membru fondator și președinte al Clubului Umoriștilor Constanțeni "Prăvălia cu Umor". A publicat: 2011 - volumul de epigrame *Epi...gramatica*, Editura Ex Ponto Constanța, 2013 - volumul de proză scurtă umoristică *Raiul*, Editura Ex Ponto Constanța, 2013 - volumul de senryu (haiku umoristic) *Ucenic la școala de senryu*, Editura PIM Iași, 2015 - volumul de poezii satirice *Facerea lumii*, Editura Anamarol București.

Este prezent în antologii și volume colective, în reviste literare și de cultură. A fost recompensat pentru „bună purtare” în domeniu, cu diplome și premii.

Cartea de față *UCENIC la școala de senryu* (umor în 17 silabe) apărută la editura PIM, Iași, în anul 2013, dovedește că autorul a depășit stadiul de „ucenic” așadar ceea ce scrie pe coperta a patra nu-i doar o glumă... : „semăn cu Senryu-/ pentru a nu fi confundați/mi-am lăsat barbă”. (Trebuie să precizăm că numele acestui gen de poezie vine de la poetul de haiku **Senryū Karai** (1765-1838), a cărui culegere *Ifūyana-gidaru* a lansat genul, care a luat numele său. Iată un exemplu concludent din această culegere: „De-a ascunselea/Numără până la trei/ Iarna a sosit”.

Despre cartea lui Dan Norea, Jules Cohn-Botea scria: „Volumul de senryu e o avalanșă de poeme frumoase, originale și surprinzătoare în sensul pozitiv. Humorul lui Dan Norea e fin și inteligent.”, iar Corneliu T. Atanasiu consideră că „poemele ne Vă propun un *parcurs din primăvară până-n iarnă*: “de ziua muncii/ un hoț la carceră -/ nu e zi liberă?!” * inundație - / pân’ la cârciuma din sat/acces cu barca”. * “ziua recoltei

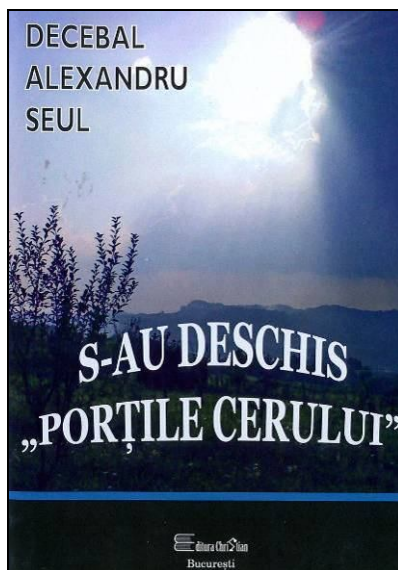
-/ cinci capace de canal/ și un celular” * bătrânul în parc/ privind o fată – toate/ sunt „trecătoare”. * polei pe stradă -/ după dric se țin de braț/ moștenitorii”. * seduc cu delicioase complicații stilistice.”Și pentru că vin alegerile: “primar reales -/ geaba creme și-alifii,/ același obraz”.

IULIAN DĂMĂCUȘ

S-au deschis porțile cerului

„În grădina gândului
Lumina frunții sale
Naște trup cuvântului”

Astfel caracterizează Decebal Alexandru Seul condiția categoriei a căreia i se revendică în poezia „Condeierul”, din atât de plinul de sensibilitate volum *Printre oglinzi de soare*. Cartea pe care o avem acum la îndemână, *S-au deschis porțile cerului*, a apărut la Editura Christiania, București în 2016. După câteva pagini în care aflăm date importante despre autor și activitatea sa anterioară în domeniul literar, de asemeni premiile care i-au răsplătit dăruirea spre cele ale scrisului, volumul se desfășoară pe trei secțiuni. Prima dintre acestea este dedicată publicisticii, conținând articole publicate în perioada 2014 – 2015, în ziarul *Crai nou* și revista *Curierul ucrainean*. Următoarea secțiune adună, în pagină de carte, texte publicate în *Crai nou*, *Pro-Saeculum*, *Surăsul Bucovinei*, *Plumb* și *Vatra veche*. Ultima secțiune este constituită din aprecierile critice pe care prieteni ai autorului și ai paginii de carte scrisă cu picături de suflet prelinse prin instrumental de scris și cristalizate în text literar, au găsit de cuviință să exprime și să pună la dispoziția celor interesați.

Activitatea de scriitor a lui Decebal Alexandru Seul împlinește cu acest volum vârsta de 16 cărți. Să mai fie, prietene, să mai fie.

Articolele publicate în presă, cele pe care le regăsim aici, dar și altele ale căror apariție o constatăm, la lectura ziarului *Crai nou* de exemplu, se pot considera ca parte a unei cronici bucovinene, mai exact o subdiviziune a acesteia, una cu referire la zona montană unde trăiește și creează Decebal Alexandru Seul.

Realitatea trecută pe sub lupa scri-

itorului și publicistului a format solul fertil, iar concluziile adunate au determinat apariția germenului prozelor din secțiunea a doua. Se pornește de la situații și personaje, nu întotdeauna imaginare, dar musai realizate prin translație de la viața în forma ei concretă, spre mai metaforicul univers al textului literar. Activitatea lui Decebal Alexandru Seul nu putea scăpa de privirea atentă a unui alt locuitor al localității Izvoarele Sucevei, domnul profesor Ion Aflorei, care afirma că „Penița d-lui Seul lasă pe hârtie urme de lumină și licăr de sens al rostirilor”, aceasta în același cotidian care unește rândurile celor care au câte ceva de spus din județul nostru, cu ocazia unui articol informativ despre cartea pe care o avem în vedere. Despre cărțile d-lui Seul au scris mai mulți, dintre aceștia unii au fost aduși, cu text cu tot, între copertele volumului *S-au deschis porțile cerului*, vor mai fi și alții, cum autorul nu obosește să scrie, nici cei care simt că este cazul să aibă o părere nu se vor sfii să o spună.

Cartea începe și se termină cu păreri avizate asupra autorului și activității sale, semnate de Dumitru Teodorescu, directorul ziarului *Crai nou*, adică este șef acolo unde în 1967-1968 a debutat Decebal Alexandru Seul.

IOAN MUGUREL SASU

CALEIDOSCOPUL GETTEI BERGHOFF

Aminirile unei copilării în care conceptul de „jucărie” era drastic restricționat din varii cauze rețin totuși caleidoscopul. O prismă triunghiulară făcută din trei fâșii de oglindă având la unul din capete câteva cioburi de sticlă colorate dar care, prin răsucire, dădeau privitorului imagini de o neasemuită frumusețe, mereu altele și te îndemnau să găsești tot felul de combinații cât mai interesante. Se spune că a fost inventat de vechii greci de unde și denumirea: *kalos-frumos, eidos – imagine, skopein – a vedea*.

Oricum, este și acum o jucărie foarte inteligentă cu unele trimiteri către frumusețea și diversitatea lumilor înconjurătoare. Lumi pe care, de regulă, nici nu le băgăm în seamă. Cam așa gândeam citind cartea doamnei Getta Berghoff: *Pe firul de ață*. Un volum de proză scurtă, extrem de captivant și care se bucură și de o excelentă prefață făcută de regretatul Al. Mirodan (ZL).

Pentru început, voi prezenta o părere a autoarei referitoare la acest gen: proza scurtă. „*Nuvela scurtă nu mai e la „modă”*” ne spune domnia sa și, eu unul, scriitor la rândul meu de proză scurtă, înclin să-i dau dreptate, deși consider acest gen ca fiind acela care deschide drumul creației literare în istoria culturală a omenirii.

Da, într-adevăr, fiind un gen dificil, într-o pagină, două, trebuie să spui o poveste de la cap la coadă, să ai personaj dar și acțiune, să găsești în miezul ei un învățământ sau o idee memorabilă, să ai, dacă este cazul, umor dar și să provoci interesul cu tot ceea ce spui, să închei frazele fără lungimi nepermise și să faci asta de mai multe ori de-a lungul unui întreg volum, nu este deloc ușor. Poate din această cauză vom găsi în lumea literară diferite păreri, multe dintre ele reticente, despre acest gen. Se poate afirma că nu oricui îi este dat să poată scrie proză scurtă așa că vom admite cu înțelepciune orice rostire asupra genului.

Personal consider însă cartea doamnei Berghoff fascinantă mai ales pentru faptul că personajele intră în acțiuni a căror sfârșit nu-l întrevăd dar simt o nevoie de a face asta, de cele mai multe ori lucrurile părând a merge pe un drum necunoscut doar drumetului, iar în cale apar sau dispar

obstacole care la prima vedere pot fi considerate de neînvins. Ceva aflat mai presus de biata noastră ființă, ceva cu o logică fermă și coerentă pare a hotărî mersul lucrurilor. Fără să exagereze însă în această direcție, autoarea doar sugerează să ne gândim la cuvintele foarte des găsite în Biblie despre lucrarea Domnului, cea care prin oameni se împlinește.

Atmosfera generală a nuvelor este una greu de explicat sau chiar de repovestit iar autoarea nici nu încearcă să facă acest lucru mai facil lăsându-ne pe noi cititorii să pătrundem tainele realităților narate și să trăim prin lectură propria noastră aventură, una de cunoaștere, împreună cu personajele.

O tânără femeie aflată într-o perioadă de incertitudini stă pe malul mării, singură, și privește oamenii. Conștiința că de fapt răsfoiește destine iar al ei va cunoaște o transformare radicală după un fel de experiență la limită (*Legănata de valuri*). O altă femeie (deloc întâmplător femeile au roluri hotărâtoare în toate nuvelele din carte) devine, prin blândețe și înțelepciune, capabilă să rezolve un conflict ce părea ireconciliabil mai ales că părțile erau despărțite și de ceea ce numim „conflict între generații”. O frumoasă lecție care ar putea fi foarte bine introdusă în programele didactice destinate copiilor din orice parte a lumii cu atât mai mult cu cât, aici în poveste, valorizează, fără exagerări, sacrificiul unui tânăr mort pentru idealurile poporului său (*Piersicul alb*).

Plină de morală dar și de un umor subtil este povestea unui gunoier care, prin mijloace discutabile (este doar un eufemism!) se crede bogat. De fapt, nu are decât o mare sumă de bani ceea ce nu-l face deloc bogat, având în vedere determinările profunde ale conceptului, respectiv: cultură, atitudine, generozitate, comportament, stil de viață etc... Chiar dacă, aparent, orgoliul i se satisface, personajul va fi, cu toți banii lui, tot un biet gunoier în sensul cel mai profund al cuvântului. Admirabilă parabolă! (*Gunoierul orașului*).

În același gen, al parabolei, aș încadra și povestea plină de tandrețe a doi motănei care, printr-o excelentă întoarcere de sensuri, se transformă la sfârșit într-un minunat eseu despre libertate. (*Norocul motanilor*).

Personajele nuvelor trec de multe ori prin încercări grele, unele chiar dure, luptă cu problemele care apar și nu de puține ori totul se întunecă din privința viitorului, aparent este pierdută orice șansă însă, și aici trebuie să privim dincolo de text spre profunzimile lui, după ce trec norii disperării, speranțele renasc. Deși într-o altă perspectivă, diferită de cea inițială, dar asta, vom înțelege, este forma unei recompense divine pentru buna purtare a personajului, una care cuprinde și o altă treaptă de evoluție spirituală a acestuia, o nouă identitate sufletească.

Uneori textele par a se dilua, par a-și pierde coerența, observi că nu mai vor să curgă pe un vad predictibil iar un fel de neliniște străbate din orice frază. Tu, cititorul, devii cumva la fel de neliniștit, crezi că nu mai înțelegi nimic iar inima își schimbă ritmul spre unul tahicardic. Este de fapt o altă tehnică folosită de autoare pentru a scrie despre evenimente care chiar așa sunt: greu de prins în logică, anarhice sau sufocante, redând măiestrit schimbările rapide și de multe ori radicale, poate chiar dureroase, din viața noastră a oamenilor.

Este felul unic al Gettei Berghoff de a povesti despre acei oameni care, într-un moment al vieții, au trăit schimbări dramatice, au fost nevoiți să ia hotărâri care le-au deturnat întreaga existență plătind, metaforic, prețul cuvenit, unul ridicat, pentru curajul cu care au înfăptuit aceste acte definitorii. Vorbim acei oameni care, în condiții uneori greu de înțeles →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Vânzătorul de apă colorată

Un talentat prozator, observator exigent și riguros al realității, deopotrivă cunoscător versat al spațiilor abisale ale omului, pe care le sondează temerar, un teritoriu evenimentțial vast filtrându-l prin sita fină a conștiinței, aducând apoi în lumina cuvântului, sub reflectorul mărturiei, trăiri care nu sunt altceva decât *experiențe ale sacrului în plină imanență*⁵. Cu o experiență critică încercată, prozatorul Cornel Nistea*) înfoliază un spațiu afectiv cu un topos bine conturat, al proximității personale, cu o acuitate emoțională situată la catul superior al sensibilului, trăiri întinse până la un lirism profund, o reverberație în loja cuvântului: *Ei, vezi că ți-ai reamintit. Memoria afectivă tot ne mai poartă prin lume*. Atitudinea nu este numai una de contemplare sau incursiune anamnezică, ci trăirea declanșează o reasezare în spațiul cotidian. Radiografierea prin rememorare este un zbor interior de amonte, o întoarcere spre inocență, relevarea stărilor febrile, înclășări și tensiuni psihologice amprentate, anumite rupturi și popasuri temporale, redată prin conturul unor memorii așezate la gra-

CALEIDOSCOPUL...

→sau de acceptat, și-au construit o nouă viață pentru ei dar și o perspectivă mai demnă și chiar mai luminoasă pentru urmași, în condițiile în care bombe, rachete, asasinamente sau spaima inerentă firii noastre omenești erau (nu se poate spune nici acum că au dispărut!) o prezență diurnă. Uneori povestirile din carte te pot face să te întrebi dacă personajele, inspirate fără îndoială din viața de zi cu zi, sunt doar simpli oameni sau rodul unor fabulații. Ei bine, Getta Berghoff are puterea să te convingă de faptul că oamenii, atunci când au un ideal, pot fi comparați cu semizeii poveștilor din vechime.

Și, da, autoarea te convinge și pe tine, cititorul, că poți fi puțin Dumnezeu și stă în puterea ta să faci în așa fel încât caleidoscopul vieții să capete cele mai frumoase forme. Chiar formele sufletului tău!

⁵ Dan C. Mihăilescu, *Cartea simțurilor*, Horia Roman-Patapievici, fragment din *Zbor în bătaia săgeții*, Editura Humanitas, 2015, p.68.

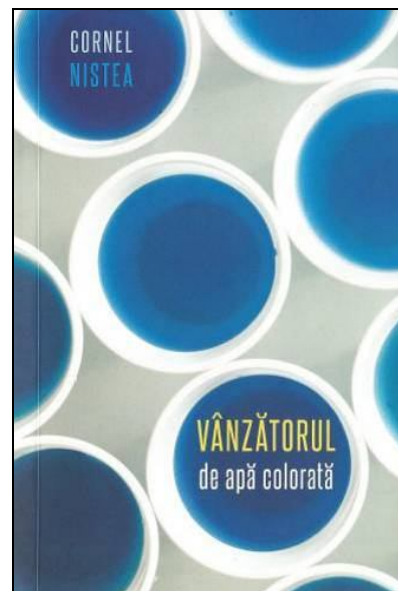
nița dinte fidelitatea trăirii și plâsmuirea literară: *Absolutul există, doar e ascuns undeva în noi, zace acolo asemenea unui înger, în toate fibrele noastre. E adormit acolo doar că noi nu știm, ori nu suntem în stare să-l aflăm, să-l trăim*.

Cornel Nistea este un adevărat floretist al condeiului, cu un ochi vigilent, o introspecție vie, cu dozajul trăirii intens. Trăire prin literatură, literatură sublimată din autentic. Cu aplecare asupra detaliului, cu o lupă care pătrunde până la surprinderea unor trăiri de altitudine a divinului în om, cu o analiză de precizie camilpetresciană a stărilor limită o aflăm în povestirea numită *Ultimul dans*. O situație aparent cotidiană, un bolnav de inimă trăind intens primăvara, frumusețea, gratuitatea și grațitudinea divină, întâlnirea cu pițigoii care îi mănâncă semințe din palmă și de pe pragul ferestrei. Întreaga lume redusă la *elementum*⁶. Nu elementar, ci esențial. Ultima aniversare înaintea trecerii în neființă, un pițigoi și o tufă de iasomie în floare, exprimare sub bagheta dirijorului liric: *lângă fereastră îi bate în geam o tufă de iasomie ce tocmai dăduse în floare*. Viața redusă la scara simplității, miraculosul în straie umile. Un panopticum spectacular: dintr-o cameră privind spre necuprins. Contemplație *in profundis*. Ultima gură de aer. Înainte de infinit. Un declanșator tragic. Ideea aceasta a tragicului este filonul mai multor povestiri. Realitatea și tragicul împletite în firul vieții asemenea firelor alb-roșu de la mărțișor, *căci în ideea tragicului intră libertatea ca element*⁷.

Caligrafiile introspective decantate explicit în proza scurtă denotă o eleganță condeieră de un tonus revigorant, ancorat în tranșeele abisale ale ființei, în agora sufletului, explorează și sondează esențele fine din substanța reologică a timpului trăit, un parcurs de suplețe scriitoricească, cu un stil original. Etnășeizează spații accidentate ori claustrofobe ale sufletului încercat, contorsionat de încercările vieții, aflat în vâltoare. Astfel evenimentțialul,

⁶ Ernest Bernea, *Trilogie pedagogică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 107: *Elementarul nu duce la periferia lucrurilor, ci la ceea ce le aparține în mod esențial*.

⁷ Rudolf Kastner, *Zeul și himera*, Editura Humanitas, București, 2004, p. 384.

aflat sub sigiliul mărturiei *in nuce*, conferă plusvaloare patului ficțional. Observator lucid, cunoscător fidel și trăitor al istoriei recente, atent cronolog, Cornel Nistea surprinde în proza scurtă metamorfozele realului, care au evoluat de la estetic la odios, de la libertate la robie culturală, constituindu-se în compoziții care se doresc a fi și pagini de răscumpărare și restituție morală.

Primele pagini de proză reprezintă o *mise en scène* a vieții de cuplu, cu armoniile și dizarmoniile ei, o privire retrovizoare a propriei vieți.

Un parcurs retrospectiv, diferitele ipostaze, de la bucurii, tentații, reproșuri, mărturii; apoi experiențe inedite, în proza *La graniță*, o ieșire peste hotare, cu străngeri de inimă și picanterii legate de această experiență, o ingenioasă satiră, în care scriitorul biciuiește metehne ale vechiului regim, cu o recrudescență virală astăzi: *domnule profesor, dumneavoastră nu știți că totul se rezolvă în lumea asta?*

Ne întâmpină de la început acest moto. Un alt fel de a te descurca, un înlocuitor autohton de joasă altitudine al cuvântului esențial a răzbate, azi omul nu mai răzbate, ci se descurcă; un cuvânt deloc la sufletul lui Nicolae Steinhardt, dezbătut pe larg în dialogurile, taifasurile, pe care le-a avut cu preotul Ioan Pinteș la Rohia. Dar mesajul povestirii este mai profund prin finalul ei exclamator: *Multe se rezolvă în lumea asta prin negociere, mai puțin negocierea* →

LÖRINCZI FRANCIS-
MIHAI

cu moartea; se pune problema thanatosului, taina și miracolul implacabilului.

În aceeași accepțiune a cuvântului a te descurca se regăsește și povestirea *Vânzătorul de apă colorată*, care dă titlul volumului, traseul Pehlivanului, omul alunecăcios, lingăul (a nu se face nicio trimitere la lingou, care este de esență superioară) care se descurcă și prin înșelătorie parcurge viața și pare că o supune. Ideea că nimic nu s-a schimbat.

Superficialul continuă să ia locul substanțialului. Aparența se impune pe mai departe.

O societate care încurajează descurcările. Scriitorul surprinde contrastul dintre aparență și esență prin clădirea vânzătorului de apă colorată, o construcție care aparține mai mult grotescului, ieșit din rama esteticii.

Într-o povestire de mare profunzime, *Spaime*, autorul, sub umbra alegoriei, realizează o incursiune în galeriile totalitarismului.

Limbajul voalat, exprimarea discretă, de mare eleganță și sugestivitate, rupe din aluatul compoziției un mesaj definitoriu prin două exclamații: - *Na, Stalin, na! Reacționasem eu la strigătele căruțașului, care își bătea măgarul. [...] Doamne, și suferințele bietului animal.*

Aceasta dintâi, realizată printr-o exprimare explicită, cu trimitere la Dostoievski (scriitorul chiar amintit în povestire), la pasajul din *Crimă și Pedepsă*, când autorul descrie o scenă când un cal este bătut cu cruzime și omorât.

A doua exclamație are conotații biblice, profund religioase: - *Unde ești, Avrame? Unde ești, Avrame? Vino de-ți vezi poporul!...*

Sunt două structuri holarhice ale compoziției epice care vin cu un mesaj viu, grăitor, plastic, de mare ținută literară.

Problema pământului, scindarea pe care o provoacă moștenirea în rândul familiei este frumos ilustrată în povestirea *Parmena!*... Învrăjbirea, aviditatea după pământ, neînțelegerea sunt trăsături ale omului orbit de puterea lucrurilor. Palma de pământ știrbește nu numai înțelegerea dintre socru și ginere, dintre generații, ci strică iremediabil rânduiala dintre oameni, aflați sub imperiul rapacității. O palmă de pământ îi desparte. Distanța dintre suflet și suflet:

Parmena asta mi-ați putea-o lăsa mie, că nu-i pe ea mult rod, că eu numai pe asta o mai am.[...] Eu nu zic ba, numai că hatul e dincolo de ultoaie cu o palmă.

Proza scurtă se pliază foarte bine pe țesătura pe care vrea să o creeze autorul. Îi permite să plonjeze, să facă inserții, popasuri pe locurile natale. Scriitorul nu diluează, ci toarnă filmul realității așa cum a fost el. Nu îl deformează, cu o ușoară voalare îl distilează ca în *Motântoaia, Văr de-al patrulea, Bolovanul trădător*.

În proza *Văr de-al patrulea*, autorul aduce în prim plan universul cel nesfârșit al simțurilor, care păstrează amprenta inocenței, este mărturia timpului trecut. Structura anamnezică este profund vizuală și auditivă: *cum dormeam până toamna târziu la rudele mele în podul grajdului de unde auzeam vuietul pădurii de brazi și al văii.*

Grinda cu răboj ne aduce până în intimitatea casei, în elementul familial păstrător de amintiri vii: *draga de ea, încă mai miroase a busuioac și-a zeamă de poame*. O grindă stă mărturie a destrămării, a pierderii sfințeniei și al cerului de acasă, prin dezrădăcinare. Casa nu se mai moștenește, se vinde. Valoare ei nu constă în bani, ci în permanență: *era complicat pentru cei doi nepoți să găsească o rezolvare potrivită*. Prin indicațiile toponimice scriitorul face o mărturie și o fulgurantă dovadă de hemografie.

Prozator care s-a impus printr-o scriitură de substanță, recunoscut și apreciat de critica literară, cu un mesaj etic și estetic profund, Cornel Nistea pătrunde până în straturile interioare profunde ale ființei, pline de răsaduri care dau rod, umple discontinuitățile evenimentțiale și reverberează țesături cu broderii labirintice. Limbajul nu este unul sofisticat, mai mult rafinat și revelatoriu, cu inserții ale graiului local autentic.

Scriitor cu o panoramă largă, Cornel Nistea survolează un teritoriu vast și georeferențiază cu precădere spațiul afectiv al orizontului local și cel aflat în proximitatea acestuia, pe care le cunoaște bine, de unde și o radiografiere reală și lucidă a acesteia.

*)Cornel Nistea, *Vânzătorul de apă colorată*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015.

Restituiri

Ciuma boilor

Daniel Drăgan (Brașov), scriitor prolific, membruUSR, a publicat romane, nuvele, poeme și teatru într-un stil inconfundabil, unele dintre acestea fiindu-i traduse în franceză, engleză, germană, maghiară și rusă.

Romanul *Ciuma boilor* (Ed. Fundației Culturale "Arania", sat Bogata, 2005), lansat la Constanța, vineri 6 octombrie, 2006 are o acțiune plasată într-un spațiu nedefinit concret, ci imaginar - *Logofania*, ai cărei locuitori sunt fiște logofanii. Timpul este însă fixat cu precizie; trei săptămâni înainte de Sfântul Ilie.

Citit atent, romanul pare unul de atitudine, pentru că autorului nu i se pare nimic de neglijat din tot ce-l înconjoară.

Discursul narativ îmbină cu talent un "logos" formal cu unul informal: pe fundalul unui flagel - ciuma - scriitorul "brodează" aspecte cotidiene, proiectându-le la granița dintre realitate și ficțiune. Evenimentele sunt prezentate oarecum cronologic.

Autorul pleacă în construcția romanului de la un pretext - în satul logofanilor a apărut ciuma boilor.

Deși publicat în 2004, pentru prima dată, în 2006 pentru a doua oară, câteva secvențe, l-ar situa pe autor sub influența a doi mari prozatori români. Prima pagină descrie atmosfera plină de uscăciune, cu soare puternic ce face să dipară orice urmă de viață, amintind de nuvela lui Fănuș Neagu "Dincolo de nisipuri", în care prozatorul brăilean vorbește despre seceta din 1946.

Prevestirea molimei din romanul lui Daniel Drăgan a fost apariția unui curcubeu fără ploaie, interpretat de oameni ca dar al lui Dumnezeu. Au loc apoi evenimente la fel de neobișnuite, prevestitoare cum este stingerea și aprinderea becurilor intermitent, așa-numite "minuni necurate". Dar cea mai înfiorătoare este apariția guzganului cu botul umflat, cu o gușă mare cât varza din băutura lui Werestory cărciumarul, spațiu ce amintește de poiana lui Iocan, din "Moromeții" lui Marin Preda. Aici oamenii sunt adunați în jurul "cazanului de fiert horincă" și discută calitatea acesteia. →

LAURA VĂCEAN

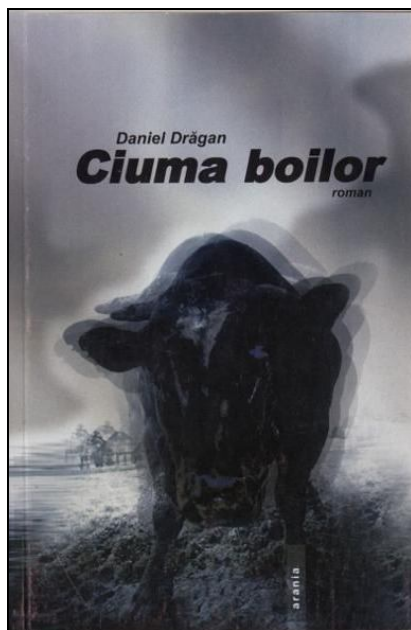
La trei zile după această scenă intră în sat un taur fioros, văzut de 7 bărbați, cifră cu valoare mitico-magică, de-a lungul celor 95 de pagini. Ei sunt: Mitici veterinarul, Werestory băcan și cărciumar, Peter Lukas fost președinte de colhoz, Laie Turcu stupar, spițer și fost viitor meteorolog, Savu Alexe pasionat de OZN și literatură SF, Mitu Roth morar fără moară și Miron Duțu, celibatar convins.

Fiecare dintre acești logofani au surprins momentul într-un loc simbolic – în centrul satului care adună în cele patru colțuri instituții fundamentale ale satului: primăria, biserica, școala și cărciuma. Fiecare dintre cei 7 are o viziune proprie asupra imaginii taurului. Perceptul sonor de Mitici, vizual cu un glob violet între coarne (imagine din vechi colinde românești), de Werestoy; cu șase picioare de Peter Lukas și fără copite de Laie Turcu. Imaginea care se conturează este cea a unui animal fabulos.

Perspectiva lui Savu Alexe este total diferită: taurul este o ființă semiacvatică: a ieșit din apă, din iaz, nu are nici păr, nici pene, ci solzi. Morarul Roth îl vede cu patru ochi, iar Miron Duțu, mai practic, îl roagă pe Lică Vânătorul “să împuște monstrul apocaliptic.” Dar așa cum apăruse intempestiv tot așa va dispărea. Autorul surprinde acum introspectiv teama strecurată în rândul oamenilor și proporțiile ei patologice.

Acum este momentul să introducă un vechi obicei, prin care se poate salva spațiul infestat de molima ciumei și astfel ne aflăm în plin ritual folcloric românesc. Sunt alese 7 Marii măritate, care-ntr-o singură noapte și-ntr-o tăcere desăvârșită (motivul interdicției din basmele și baladele românești și universale) vor trebui să melițeze, să toarcă, să țasă și să coasă într-o singură noapte, cămașa ciumei, purtată prin sat pe o cruce, pe drumul pe care pleacă și vin turmele, ca s-o sperie pe “doamna ciumă”. Actele femeilor sunt aproape magice, ritualice și descoperim aici un amestec între religios și păgân: prezența preotului în alaiul păgân, al cămășii ciumei.

Pe lângă firul narativ principal - apariția taurului bolnav și ritualul de alungare a ciumei - autorul introduce aspecte cotidiene ale vieții logofanilor. Pentru o notă de realism

al faptelor narate, prozatorul introduce date atestate istoric, anii de molimă în care s-a mai confecționat cămașa ciumei: 1205, 1683, 1752, 1845 și 1874. Dar femeile din povestea noastră, nu și-au îndeplinit rolul ritualic. Explicația ar fi că una dintre femei ar fi încălcat interdicția, vorbind sau zâmbind și atunci gesturile ritualice nu ar mai converti cămașa în obiect magic.

În ceea ce privește personajele, acestea pendulează între realitate și ficțiune, cu nume neaoșe sau simbolice, prezentate sumar la început, portretele lor se individualizează așa cum se întâmplă cu doamna “Zăludă” care atrage în casa Marcos” fete neîmplinite”, neveste tinere și nepricute să le învețe dansul dragostei, adevărat spațiu al păcatului.

Învățăturile primite aici tulbură “rânduiala strămoșească.”

Dar frecvența cifrei 7 amintește de proza “Hora de bărbați” autor Gheorghe Bogorodea (*Vânătorul de enigme*, Antologie de proză contemporană, Ed. Europolis, Constanța, 1993, pp. 25-51), care introduce un obicei arhaic, din Dobrogea, puțin cunoscut: la moartea unei tinere nenuntite, 7 bătrâni din sat joacă o horă în jurul coșciugului, avându-l alături pe iubitul ei.

Autorul descrie în detaliu acest act ritualic. Într-o vestimentație adecvată și-ntr-o tăcere desăvârșită, ca și cele 7 Marii, bătrânii și tânărul așază cele două lumânări de cununie, lângă coșciug, săvârșind ceremonialul de căsătorie întocmai. Ajuns la casa

miresei este croit de Moș, un Moise cu toiagul, și se leapădă de sine. O cere părinților de soție pe tână moartă, cu jurămintele cunoscute din bătrâni. În curte va arde focul până în zori, poate luminează pentru cea care pleacă în lumea întunericului. În dans tânărul a primit un toiag care arăta precum vechiul stindard al dacilor. Intervine un bărbat cu mască și vioară. Acesta, după ce cântă un cântec de leagăn dispăre. Textul situează evenimentul între mit și profan: “mireasa va fi o punte între noi și străbuni.

Zeului nostru *sfatul de bătrâni* i-a îngăduit să-și aleagă de soție și o femeie din această lume.”

Revenind la romanul nostru, reținem observația lui Daniel Drăgan în legătură cu salvarea logofanilor, prin întoarcerea la credință.

Preotul însuși apelează, pentru alungarea molimei, la incantații, ce ies din tiparele cărților religioase pentru a îmbuna fiara să dispară.

Deși s-a instalat carantina, boala ajunge și la oameni și stârnește până și interesul unei comisii europene, provocând conflicte între logofani.

În confuzia creată sunt sacrificate la un loc, animale bolnave și sănătoase. Dar minunea s-a arătat în cele din urmă: în trei zile ciuma a dispărut.

Romanul este construit simetric. Dacă începe cu o secetă, finalul redă imaginea ploii binefăcătoare, comunitatea logofanilor revenind la preocupările anterioare.

Cartea oferă cititorului un tablou, o frescă a satului, ca un spațiu concentric căruia îi pătrunzi tainele de la margini spre centru, cu fiecare frază meșteșugită, acesta focalizând pe viața oamenilor, cu datini și obiceiuri, pe acțiunile lor, dar mai puțin pe rolul instituțiilor fundamentale ale așezării.

Am afirmat la început că ar putea fi un roman de atitudine.

Având în vedere anul apariției, 2005, țara se confrunța cu o falsă gripă aviară, și cred că acest fapt a fost motivul de inspirație al autorului.

Nota vădit ironică a scriitorului se strecoară în fiecare paragraf sau frază a textului, evidențindu-i simțul umorului uneori popular, alteori rafinat, cum rar întâlnești.

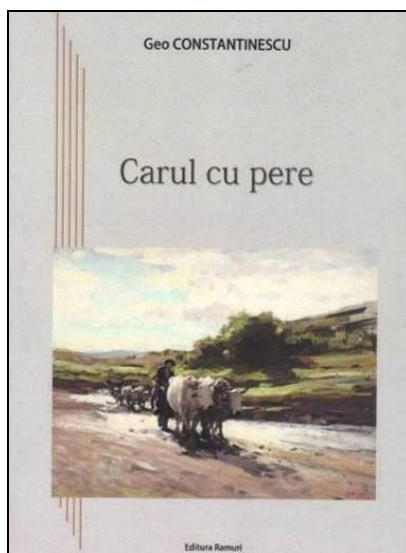
Textul este cursiv și lectura lui oferă o experiență inedită.

8 noiembrie 2006, Constanța

UN CAR CU PERE

Cartea de debut în proză a lui Geo Constantinescu, intitulată *Carul cu pere*, publicată la Editura Ramuri, Craiova, 2015, poate constitui o surpriză pentru cei care nu au cunoscut înainte talentul de prozator al autorului, așa cum lasă să se înțeleagă și prefațatorul Ion Munteanu. Pentru mine însă nu e deloc o surpriză pentru că-l știu pe autor de pe vremea când eram colegi la Grupul Școlar Electroputere din Craiova. Ar constitui poate subiectul unei proze felul în care ne-am întâlnit atunci (1971-1974). Amândoi eram înscriși, în paralel cu profesionala, ilegal, la liceu. Eu urmam liceul „Nicolae Bălcesu” din Craiova, iar Geo liceul din Bălcești, județul Vâlcea. Învățam amândoi la limba latină în timpul nopții pentru că ziua ne feream să nu ne vadă colegii sau profesorii și, astfel, să suferim consecințele unei exmatriculări. Aveam cărțile de studiu bine ascunse sub salteaua patului de fier din dormitor pe care le scoateam pe furiș noaptea. Ne refugiam în WC-ul unde puteam aprinde lumina fără a da de bănuit. În lecțiile de latină învățam despre zeii Romei, fără a mai simți mirosul fetid de urină și clor. Pe atunci nu știam încă de faptul că celebrul și, în același timp, mare Heraclit Obscurul (*Skoteinos*) a spus că și bucătăria are zeii ei. Noi am reușit să aducem zeii Romei în latrina internatului de la căminul 14 după aproape 2452 de ani de la dispariția filosofului presocratic. Amândoi eram copii de la țară care am venit în „marele” oraș Craiova pentru a scăpa de sărăcie și pentru a deveni „domni”. Prietenia noastră s-a legat în timp în fantasmale vieții, de la Craiova la Cluj, trecând prin toate apele tulburi ale unui drum sinuos.

Am spus toate acestea pentru biografia unei idei, ideea de prietenie care se fundează pe suferințele, frustrările și dese momente de bucurie ale adolescenței. Am suferit și am visat atunci cum vom deveni noi scriitori, cum vom scoate din retortele luminii cărțile care să spună ceva despre alchimia vieții noastre. Fiecare din noi, pe căi diferite, a reușit să facă ceva în acest sens. Sunt sigur că fiecare dintre noi mai are încă multe de spus și de scris. Geo s-a remarcat

de pe atunci, din adolescența închisă între zidurile internatului, ca având un talent literar deosebit. Pământul care i-a asigurat optimismul vieții și devenirea sciitoricească a fost cel al satului Irimești din Vâlcea, de care a rămas atașat în permanență. El a fost mereu convins că un scriitor trebuie să fie un foarte bun cunoscător al literaturii naționale și mondiale, dar și al teoriilor și criticii literare. A citi foarte multă literatură și critică literară încă din timpul perioadei „Electroputere”, ceea ce-l va determina să urmeze Facultatea de Filologie de la Cluj. Pregătirea științifică extrem de serioasă a făcut ca el să fie cunoscut în primul rând pentru cercetările, studiile și publicațiile în domeniul literaturii spaniole, franceze și românești. Talentul literar a părut a rămâne mereu pe planul doi pentru cei care nu-l cunosc prea bine. Iată că nu este deloc așa! Geo Constantinescu, deși a debutat destul de târziu cu volumul său de proză, urmându-l într-un fel pe Arghezi, se dovedește a fi un prozator viguros, cu experiență literară dovedită încă din anii studenției, când a fost redactor la revista studentească *Napoca Universitară*. A publicat de pe atunci recenzii la cărți și filme, eseuri literare, proză în *Echinoc*, *Napoca universitară* și în alte reviste. După finalizarea studiilor universitare, munca de cadru didactic în învățământul preuniversitar și universitar a fost dublată de activitatea de publicist concretizată în colaborări la diferite reviste din țară. Mai mult, extinderea cercetărilor sale științifice s-a concretizat cu o bursă în Spania, ceea ce l-a transformat într-un specialist în limba și literatura spaniolă.

Parcurgera cărții de debut în proză a lui Geo Constantinescu a reprezentat pentru mine o deosebită satisfacție, pentru că am observat cel puțin două aspecte importante: a. faptul că studiile științifice pe care le-a realizat nu au dus la pierderea scriitorului, cum se întâmplă adeseori când criticul literar sufocă scriitorul din același ins; b. calitatea scrierii literare arată maturitatea unui scriitor care doar aparent a fost pe planul doi.

În încercarea unei analize a cărții de față am să pornesc de la titlul acesteia. „*Carul cu pere*” pare un titlu banal, agățat de niște „amintiri din copilărie”. În realitate, titlul acesta descrie începutul unei deveniri, când copilul Ilarie, personaj care-l întruchiează după toate probabilitățile pe scriitorul însuși, ia contact cu lumea dinafara satului său de origine. De altfel, cartea e construită pe dezvrăjirea lumii satului. Un car cu pere poate fi interpretat ca un simbol al comerțului țărănesc, tipic vâlcean. Țăranii din județul Vâlcea plecau adeseori cu căruțele prin țară pentru a vide fructe, păcură, sare, vase de ceramică. Era un comerț acceptat la limita legilor de atunci pentru că acest tip de activitate însemna supraviețuirea unor comunități sărace.

Cartea lui Geo Constantinescu e alcătuită din 25 de proze scurte, construite solid și constituind imagini ale unei lumi duble: lumea dinăuntru și lumea dinafară; lumea rădăcinilor și lumea dezrădăcinării; lumea fiului risipitor și lumea fratelui fiului risipitor. Indiferent de forma binomului acestor lumi, avem de a face cu experiența unei vieți care transformă faptele banale în literatură, care accede la forma artei cuvântului. Fiecare proză în parte își are rostul ei în povestea pe care este țesută. *O zi din viața unui băiat cuminte* e una din experiențele fiului risipitor care pleacă în lume. Întrebarea este de ce acesta pleacă într-o lume dincolo de lumea sa. Această întrebare a făcut o îndelungată carieră literară și filosofică în funcție de răspunsurile care s-au dat în timp. Un astfel de răspuns îi dă Rainer Maria Rilke în *Însemnările lui Malte Laurids Brigg*: Fiul Risipitor pleacă în lume pentru a-și găsi dascălul. Se dovedește ca acest dascăl să fie în cele din urmă experiența de viață, o singură autoritate capabilă să explice dorințele împlinite și mai ales pe →

ION HIRGHIDUȘ

cele neîmplinite. *O zi din viața unui băiat cuminte* reprezintă o astfel de experiență de viață dincolo de faptele banale din viața unui elev al școlii profesionale. Viața în condițiile și normele internatului reprezenta deseori un coșmar pentru elevii veniți de la țară și care erau obișnuiți cu libertatea din spațiul rural. Viața în mediul internatului reprezenta o lume închisă și frustrantă. Școala și orele de atelier reprezentau posibilitatea de afirmare în care unii elevi veniți din mediul rural excelau. Dar internatul avea de multe ori un aspect carceral. Elevii, indiferent cât de buni erau la învățătură, erau la cheremul așa-zisilor „pedagogi”, care în realitate erau niște supraveghetori comparabili cu gardienii unei închisori.

În acest mediu, elevii nu erau deloc niște îngeri. Autorul amintește de una dintre răzvrătirile acestora, când „moș Metru”, porecla unui pedagog foarte scund, este tuns și uns cu motorină pe chelie. Este una din năzbâtiile pe care le făceau elevii mai răzvrățiți, dar armata de pedagogi din cele 5 cămine-internat ale Grupului Școlar „Electroputare” era destul de unită și reușea să facă față celor aproape 3500 de elevi. Geo Constantinescu ne prezintă în proza amintită o tehnică de supraviețuire a unui copil venit din mediul rural în capitala Olteniei pentru a se face „domn”, adică un meseriaș care lucrează la oraș pe un salariu mai bun în comparație cu veniturile de la țară. Un băiat cuminte venit din mediul rural o putea oricând lua razna la internat pentru că aici mulți dintre elevi se apucau de fumat și consumau alcool. Peisajul pe care-l prezintă prozatorul este extrem de pitoresc și picant, presărat cu scenele unei iubiri ratate.

Capacitatea de prozator a lui Geo Constantinescu este demonstrată tocmai de transformarea unor fapte banale ale vieții cotidiene în literatură. Fiecare dintre prozele din volumul în cauză reprezintă un tablou încheiat pentru că se poate vorbi de o capacitate picturală a scriitorului. Lumea personajelor este bine definită ca și lumea satului care rămâne mereu fundalul scrierii. O lume într-o desfășurare aproape dureroasă dacă nu ar fi presărată cu scene de umor negru, în care iubirea este mereu prezentată în apele ei tulburi, așa cum o vedem în proza *Târgul de afară*. Aceasta este o proză despre țărani vâlceni care merg

cu cereale la târg pentru a câștiga ceva bani. O dramă a țaranului Gulică Șoșoi și a soției sale Tudorița. Ei sunt călcați noaptea de hoți, când Tudorița îl confundă pe bărbatul ei cu un hoț căruia i se dă și-i dă banii care-i avea asupra-i.

Apoi, înțelepciunea țărănească a împăcării cu situația. *Sfidarea* este povestea hilară a lui Gogu Pungașu din timpul războiului țesută pe o dramă – drama întovășirilor când se căuta pierderea identității țăranilor. Povestea lui Gogu Pungașu este o poveste ironică, sfidarea unui timp când WC-ul construit de soldații români este hiperbolizat într-un fapt de civilizație. *Întoacera* este povestea

Dalila Özbay, COPAC ANONIM-
desen, 2016

aproape neverosimilă a lui Tilică Șoșoi, o dramă a țaranului care speră să-și schimbe condiția socială, dat prin nesăbuită pierde banii câștigați cu atâta trudă.

În loc de banii agonisiți pentru cumpărarea pământului, el se întoarce în sat cu o geantă de pere pădurețe. *Destrămarea* reprezintă o situație de limită, tragedia prin care trece Anton, combatant pe front, care-și pierde familia și pământul, ceea ce-l determină să se sinucidă.

Străinul este ca o cicatrice în lume și aduce o vagă asemănare cu prozele lui Dino Buzzati.

Temele majore pe care sunt construite prozele lui Geo Constantinescu fac parte din inventarul sufleteș al acestuia.

Pământul reprezintă bunul sacru al țaranului de care mereu a dus lipsă. Fenomenul istoric al colectivizării reprezintă cauza dezrădăcinării și al nesfârșitelor drame pentru cei care sunt nevoiți să plece din satul lor în lume. Avem de a face cu un mit deformat al Fiului Risipitor, pe care nicio experiență de viață nu-i este suficientă. Este și cazul prezentat anterior, cel al lui Tilică Șoșoi. Dintr-un bun sacru, pământul devine o iluzie și-i trimite pe dezrădăcinați între două lumi.

Terra Sacra este pentru scriitor un loc bine localizat: satul Irimești din Vâlcea. Oltețul, care străbate această zonă, unește de fapt Gorjul cu Vâlcea. El aparține acestui pământ ca formă de stabilitate și conturează harta sufletească a scriitorului.

O altă temă este cea a **iubirii** prezentată în forme alambicate, trecută prin retorte și supusă unor deformări voite. Toate iubirile de tipul acesta lasă în urmă un fum dens al regretelor, o lume confuză a sentimentelor.

Proza lui Geo Constantinescu nu este supusă unor experimente literare nesigure, ci urmează aproape un traseu clasic. Cu toate acestea este dificil de a-l încadra într-un curent, de a-l încarcera într-o grupare literară anume.

Totuși, scriitorul prin formația lui intelectuală aparține Clujului anilor 1980, când în vogă era *Echinoxul* unde a fost colaborator. Pe de altă parte, acesta s-a construit pe sine în așa fel încât cartea de debut în proză este scrisă cu o mână sigură și cu un talent indubitabil.

Sesiunea de toamnă

Omul de litere Eugen Negrici, în sfârșit, s-a hotărât să-și publice jurnalul! Aceasta a fost, îndrăznesc să afirm, nu numai una dintre surprizele Târgului de carte Gaudeamus 2015, dar și ale anului literar recent încheiat...

Despre personalitatea profesorului, istoricului și criticului literar Eugen Negrici, drept reamintire, iată o succintă și actualizată cronologie, de pe coperta interioară a celui mai nou volum al său numit deloc întâmplător *Sesiunea de toamnă*: „Eugen Negrici s-a născut la 28 noiembrie 1941, în Râmnicu Vâlcea. Este critic, istoric literar, stilistician și profesor de literatură română contemporană la Facultatea de Litere, Universitatea din București. A publicat următoarele volume: *Antim. Logos și personalitate* (1971), *Narațiunea în cronicile lui Grigore Ureche și Miron Costin* (1972), *Expresivitatea involuntară* (1977), *Figura spiritului creator* (ed. I, 1978; ed. a II-a, 2013; Premiul Uniunii Scriitorilor din România), *Imanența literaturii* (ed. I, 1981; ed. a II-a, 2009), *Introducere în poezia contemporană* (1985; Premiul Uniunii Scriitorilor din România; Premiul Asociației Scriitorilor din București), *Sistematica poeziei* (1988), *Poezia medievală în limba română* (ed. I, 1996; ed. a II-a, 2004, Premiul Uniunii Scriitorilor din România; Premiul Soros), *Literature and propaganda in communist Romania* (1999), *Literatura română sub comunism. Proza* (2002), *Literatura română sub comunism. Poezia* (2003), *Iluziile literaturii române* (2008, Cartea Anului 2008, desemnată de *România literară* și *Fundația Anonimul*, Premiul *Manuscriptum*; Premiul pentru critică / istorie literară al revistei *Observator cultural*; Premiul de excelență al revistei *Convorbiri literare*), *Literatura română sub comunism 1948-1964* (2010), *Simulacrele normalității* (2011) și *Emanciparea privirii. Despre binefacerile infidelității* (2014; Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România)

DE CE abia acum? Aceasta a fost prima întrebare care mi-a venit în minte și care m-a pus pe gânduri,

chiar și înainte de a citi măcar un rând din jurnal...! A durat ceva timp până să înțeleg ... răbdarea lui Eugen Negrici, cel care a așteptat să treacă acea „febră” a dezvăluirilor de după 1989, apoi să apună moda operelor de sertar și să propună abia acum publicului un document - mărturia sa despre acea epocă, dar și un tulburător îndemn la reflecție, la o sesiune de toamnă utilă și chiar necesară fiecăruia.

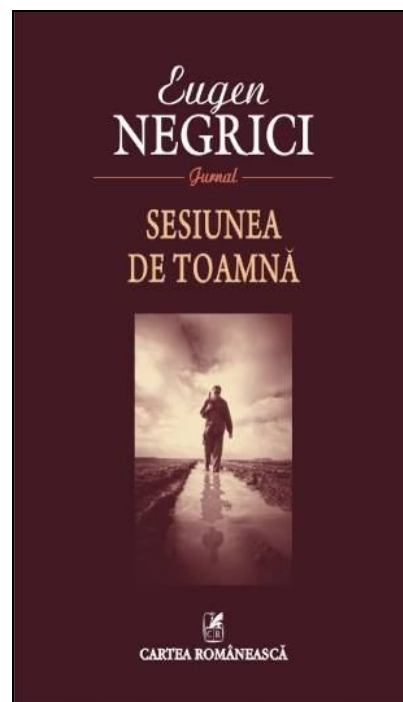
Jurnalul începe în preajma zilei sale de naștere, iar toate aceste prime gânduri merită citate în întregime, dar și comentate pentru că ele constituie un prim șoc, o declarație de sinceritate marca Eugen Negrici - fără un patetism al autovictimizării, fără un eroism închipuit și singular, dar care arată cum gândea un scriitor din perioada anilor 70 și mai ales care erau pericolele actului de a scrie: pe de-o parte, teama de ceilalți care puteau, cu sau fără voie, transmite mai departe gândurile sale (către oamenii Securității, insituție de represiune nenumită atunci în text, din motive ușor de bănuț); paradoxal, pe de altă parte, exista și un alt nivel care era chiar un mult mai puternic factor inhibitor-autocenzura.

Din această cauză, scriitorul nu numai că nu se mai simte liber să scrie ce gândeste și cum dorește, ci o face cu gândul mereu la ceea ce se va putea interpreta ulterior din textul său devenit o posibilă armă-bumerang, o probă împotriva propriului autor.

Dar iată textul: „Scriu de fapt, aceste rânduri pe 30 noiembrie: fila anterioară am rupt-o după ce mi-a fost citită.

Era o însemnare banală, ea însăși cenzurată de un fel de presentiment al reacțiilor posibile.

Am plonjat în situația-limită a oricărui jurnal. În pofida tuturor declarațiilor principiale și a tuturor dorințelor noastre, el rămâne un act de literatură, adică unul respectând

convențiile acesteia și, adesea, pe cele sociale. Când nu poate fi vorba de sinceritate - și nu poate fi - voi continua să fac ceea ce știu: <<jocul de-a măștile>>, grijuliu doar în a aduce deasupra feței pe aceea care sugerează franchețea și intimitatea.”

O singură mențiune: aceste prime rânduri nu sunt adăugate sau comentate în vreun fel după 1989, tocmai pentru a evita acea impresie de autovictimizare sau chiar aureolă pe care, nu în puține cazuri, scriitorii acelei perioade au adoptat-o... Ea își păstrează astfel valoarea unui autentic document de pocă despre condiția scriitorului din perioada regimului comunist și anunță metoda pe care o propune Eugen Negrici pentru o altfel de despărțire de trecut - prin (auto)analiză sobră, fără exagerări sau exaltări...

Însemnările care îi urmează, spre exemplu cele despre vizita la Bratislava, vor fi însă completate, în 2011, cu alte reflecții despre relația mereu discutată și discutabilă dintre biografie și operă. Cele două pagini devin, în nuce, o lecție de teorie literară despre condiția scriitorului versus receptarea posterității, aplicabilă însă și la alte perioade, chiar dacă fragmentul în sine se referă la un anumit caz (Mihai Eminescu - Veronica Micle). Eugen Negrici oferă, aproape de jumătatea jurnalului, un răspuns concludent și la o întrebare esențială care a stârnit multe controverse după →

GEORGE MOTROC

1989: De ce nu a existat o ripostă intelectuală unitară împotriva regimului comunist? Oricine nu a trăit direct sau nu cunoaște măcar din surse de încredere cum se desfășurau ședințele de la Uniunea Scriitorilor, din anii 70-80, citind fie și numai rândurile de mai jos va înțelege de ce o asemenea întrebare a devenit doar una retorică: „1-3 iulie 1981 – București: Ședință de alegeri la Uniunea Scriitorilor. Prima la care asist. Luările de cuvânt - în limita țâțării: șicane mărunte, ricanări, puneri la punct retorice sau numai viclene. Confruntarea cu *politicul* amânată sau obnubilată de jerbele efectelor retorice - căutate de dragul efectelor de către vorbitori. Toate momentele-cheie pierdute, începuturile de confruntare - abandonate sub povara dulce a frazelor frumoase.”

Elocvență pentru condiția scriitorului sub comunism care se poate schimba radical și rapid în funcție de comenzile politicului este întâlnirea cu Marin Sorescu; acesta nu mai este scriitorul intangibil pentru că știe că se bucură de statutul de apreciere unanimă („un scriitor intrat în manuale, iubit de toată lumea și, până acum cel puțin, și de cei de sus”), ci un om care se simte hăituit și supravegheat, fapt pentru care, pe stradă fiind, se uită în spate simțind că este supravegheat și vorbește altfel - cu un amestec de spaimă, de uimire, dar și de furie reprimată: „23 martie 1982 L-am întâlnit, pe strada din spatele Comitetului Județean, pe Marin Sorescu. Era, ca niciodată la Craiova, singur. Pășea, cam <<în dorul lelii>>, și părea abătut. Când și-a lăsat să-i fie strânsă mâna chircită ca o frunză uscată, am văzut că era tulburat, de nu cumva speriat. În felul lui bălbăit și nehotărât, care enervează pe mulți, dar nu și pe mine - fiindcă știu că este semnul geniului poetic - mi s-a plâns de ce pășise la Teatrul din Craiova cu piesa *Există nervi*. O dată sau de două ori s-a uitat în spate, în timp ce încerca cu interjecții, poticneli și începuturi timide de înjurături să exprime un fel de uimire furioasă. Părea și mai circumspect decât de obicei. E nedumerit cum se face că o piesă jucată la București, la Casandra, în 1968, e respinsă acum, în 1982, la Craiova. E furios pe cei care ieri îl elogiau abuziv, în stilul jegos, oltenesc, și care azi, la viziune, l-au înfierat cu sete: primarul, primul-

secretarul, secretarul cu propaganda, un anume Marinescu, activist și profesor, câțiva haidamaci și vehemenți din grupul de tovarăși muncitori.” Completarea postdecembristă, din 2011, descifrează pentru cititor motivele ascunse ale acestei „sângeroase execuții cu public a unui scriitor intrat în manuale” - „bănuț de apartenență” la mișcarea transcendentă, considerată în epocă o „sectă periculoasă”.

Pornind de la acest caz, Eugen Negrici va adăuga, tot în 2011, un text-șoc despre condiția scriitorului în

general, din perioada regimului comunist, văzut ca o utilă unealtă ideologică, cel puțin pentru o perioadă, dar și la care se putea apoi renunța ușor din moment ce exista o listă de alți posibili doritori de glorie literară; această tulburătoare și dramatică ipostază a scriitorului român din perioada regimului comunist rămâne greu de acceptat chiar și astăzi: „Și iarăși nu mă pot abține să nu observ că astfel de episoade vădesc esența regimului comunist (ceaușist) și a raporturilor lui reale cu scriitorii.

Ele sunt în măsură să servească de pildă, să dea o lecție istoricilor literari, care încă tratează perioada ca pe una normală și pe scriitorii ei ca pe niște eroi ai „rezistenței prin cultură”. După 1964, tot ce s-a publicat, mai bun sau mai rău, mai critic sau mai puțin critic, la adresa regimului - s-a publicat cu voia celor de sus, pentru că au acceptat ei să o facă din diverse considerente de etapă.

Scriitorilor, mai bine zis unora dintre ei, li s-a oferit, din când în

când, șansa de a deveni eroi ai libertății de expresie.

Dar numai în limitele date și numai când comandamentele de etapă cereau să avem scriitori care să sugereze posibilitatea democrației socialiste. Temerarii deveneau, fără s-o știe, instrumentele diversiunii sugerării libertății (pentru ochii miopi ai Occidentului) și deversorii ai energiilor negative ale unei populații umilite chinuite de foame, de frig, de restricții de tot soiul.”

Recitind textul de mai sus, mă întreb cum ar fi fost receptat imediat după Revoluția din 1989 și câte invective ar fi primit autorul acestora! Ipoteza de lucru propusă este greu de acceptat și una care distruge un întreg eșafodaj al iluziilor pe care s-a construit un mit al scriitorilor, mai ales înainte de 1989, dar care mai mult păreau ... subversivi și nu din proprie voință, ci fiind aleși de sistem!

Probabil că așa cum Eugen Negrici însuși a avut nevoie de o bună perioadă de timp pentru a înțelege mecanismele ascunse ale relației putere - literatură - ideologie și a ajunge la astfel de reflecții despre condiția scriitorului din perioada regimului comunist, tot așa și istoria literară și publicul în general, vor avea nevoie de o perioadă și mai mare pentru a le accepta...

Tot legat de condiția scriitorului, dar dintr-o altă perspectivă, trebuie menționată și anecdota cu și despre Marin Preda, un fragment care merită să figureze în orice... antologie anecdotică a literaturii române!

Dincolo de răspunsuri și de tablouri de epocă, *Sesiunea de toamnă* este, așa cum spuneam la început, nu numai un document, un tulburător îndemn la reflecție, dar și un exemplu de normalitate, de decență din și pentru lumea noastră literară ante și post 89 privind despărțirea de trecut. De aceea, *Sesiunea de toamnă* face parte dintr-o categorie specială de cărți care, parafrazându-l pe Borges, trebuie nu doar citite, ci mai ales recitate, pentru a vedea cum sau dacă te-ai schimbat; miza cărții nu este doar a înțelege mai bine destinul unui om, ci o întreagă epocă, de care, mai mult sau mai puțin direct și într-o proporție variabilă, indiferent că ne place și o recunoaștem sau nu, depindem încă structural atât noi, cât și societatea din care facem parte...

Marin Preda, Portret între oglinzi

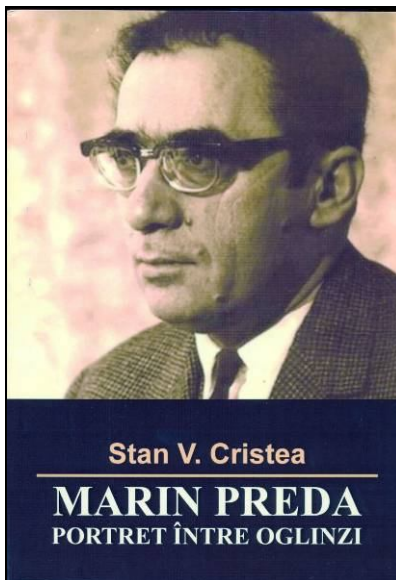
Cu 220 de titluri la Bibliografia generală (fără a socoti câteva sute la Bibliografia capitolului) și cu 116 pagini de fotografii și facsimile, acest volum încununează activitatea lui Stan V. Cristea, de cercetător al vieții și operei marelui prozator național născut în județul Teleorman.

De altfel, Stan V. Cristea a mai publicat numeroase lucrări dedicate lui Marin Preda și altor cărturari de seamă ai zonei („Marin Preda, repere biobibliografice”, „Eminescu și Teleormanul”, „Dicționarul scriitorilor și publiciștilor din Teleorman”, „Constantin Noica, repere biobibliografice”, „Paisprezece poeți din Sud”), a editat reviste cu capitole dedicate scriitorului (revista „Meandre”), a organizat simpozioane, dezbateri, concursuri și festivaluri literare pe aceeași temă, atât ca director executiv al Direcției de Cultură Teleorman, din Alexandria, ca profesor, istoriograf, publicist și consilier superior în forurile culturale ale acestei zone. Județul Teleorman a îmbogățit literatura română cu nume ca Anghel Demetrescu, Dimitrie Stelaru, Gala Galaction, Zaharia Stancu, Mircea Scarlat, George Gană, Constantin Noica, Miron Radu Paraschivescu ș.a.

Pe baza investigațiilor, a documentării în arhive, a confesiunilor scriitorului - arată Stan V. Cristea în „Argument” - , această carte clarifică perioade și aspecte din viața scriitorului mai puțin cunoscute, fără ca, după această muncă asiduă, cercetătorul să pretindă că studiile sale sunt exhaustive. Totuși, nu putem trece peste noutățile aduse aici, în legătură cu studiile lui Marin Preda, la Siliștea-Gumești, la Abrud, la Cristuru Secuiesc, la București și, pentru scurt timp, la Buzău, sau cu perioada satisfacerii serviciului militar.

Evaluarea operei literare, ca și a vieții și activității sociale a lui Marin Preda, sunt văzute în contextul istoric în care a trăit. Cu lumini și umbre, nici istoria romanelor, nici viața personală nu sunt pe deplin cunoscute la acest autor, căruia Stan V. Cristea i-a dedicat și alte articole, comunicări sau culegeri de opinii ale altor cercetători.

Cu zbatările și izbânzile ei - afirmă Stan V. Cristea - , sunt puse în lumină realitățile concrete din viața celui care

a devenit un scriitor de prima mână al literaturii române din secolul al XX-lea.

Referitor la profesorii și colegii prozatorului, este remarcată extraordinara memorie a numelor și întâmplărilor din viața sa, Preda însuși devenind, astfel, furnizor al unor date încă nepublicate despre sine.

Remarcăm aici o foarte bună organizare a acțiunii de descoperire a unor documente și persoane care l-au cunoscut pe Marin Preda, managementul căutărilor și al resurselor, apoi celeritatea cu care Stan V. Cristea procedea întru descifrarea unor aspecte fie necercetate, fie rămase ca taine încă nedescifrate.

Lucrarea nu este, însă, o simplă enumerare sau înregistrare contabilicească de date și documente, ci adâncește cercetarea prin observarea efectului evenimentului biografic asupra ficțiunii literare.

Consultarea arhivelor de specialitate a dus la înlăturarea vălului care plutea asupra perioadei în care prozatorul era chemat sub arme, cu informații exacte despre preocupările celui obligat să-și întrerupă munca asiduă care l-a dus pe culmi artistice, deduse direct din corespondența lui cu persoane din proximitatea literară sau familială.

Debutul literar al prozatorului se produce cu schița „Nu spuneți adevărul”, din revista „Tineretea”, 20 ianuarie 1942, dar scriitorul a considerat debut publicarea povestirii „Pârlitu”, din ziarul „Timpul”, 16 aprilie 1942. Marin Preda ar fi putut debuta mai devreme cu un an, dacă, așa cum s-a mai scris, s-ar fi

materializat promisiunile de a-l publica ale colegului de generație Geo Dumitrescu, care, în efemera revistă „Albatros” (5 apariții, din care două duble, între 10 martie și 25 iunie 1941) îi răspunde, la poșta redacției, mai întâi: „Scrieți mai explicit. Păstrăm *De capul ei*” (în numărul 2, din 25 martie), apoi „Reținem” (în numărul 3-4, din 10-25 mai).

Astfel că l-a publicat Miron Radu Paraschivescu, cel care își revendică faptul de a-i fi sprijinit în egală măsură, atât pe „poștaș”, cât și pe prozator, în cartea „Versul liber”, apărută în anul 1965.

Interesantă este concluzia lui Stan V. Cristea în legătură cu personajul Ilie Moromete, din romanul în două volume „Moromeții”, considerat ca avându-l ca model pe Tudor Călărășu, tatăl scriitorului, însă mai există o posibilitate, explorată în comunitatea satului natal, Siliștea-Gumești.

Cartea clarifică relațiile lui Marin Preda cu familia, cu alți apropiați și cu cititorii, publicând scrisorile sale, aflate în colecții, biblioteci și arhive.

De asemenea, sunt publicate patru cronicile literare, la cărți semnate de semnate de Marian Ciobanu, Sorin Preda, Ioana Diaconescu și Rodica Potoceanu Mățiș, considerate semnificative pentru modul cum prozatorul este perceput în lumea literară.

Un autentic album foto-documentar, aflat la sfârșitul cărții, cuprinde pagini inedite, dintre care menționăm monumentele și busturile lui Marin Preda, fotografiile cu rudele, ale satului natal de ieri și de azi, foi matricole, diplome, imagini ale școlilor normale pe unde a trecut, scrisori ale autorului, facsimile după cataloagele claselor în care a fost elev cel care era înscris ba Preda N. Marin, părinții fiind Nicolae și Joița, ba Călărășu T. Marin, ba Predescu Marin.

Sunt înregistrate și opiniile conșătenilor din satul natal, persoanele mai vârstnice care își amintesc vizitele scriitorului, opiniile foștilor colegi, sunt descrise chipurile profesorilor, evocate uneori de însuși Marin Preda, cartea fiind astfel un tot rotund, care reușește să prezinte în special evoluția sa din copilărie până ce a ajuns un mare prozator, recunoscut, premiat, director al unei mari edituri, o personalitate des →

CORNELIU VASILE

solicitată de reviste, radio și televiziune.

Desigur că imaginile și intențiile creatoare ale autorului „Moromeților” țin de structura sa psihică și intelectuală, iar receptarea operei poate fi sensibil diferită, după formația lectorilor, a publicului.

Ceea ce poate stabili un echilibru între aceste două aspecte sau interpretări este prezentarea declarațiilor lui Marin Preda despre ceea ce el credea despre lume, despre literatură, despre personajele sale.

Astfel, Stan V. Cristea comentează la obiect corespondența scriitorului, considerând că, fără a fi un epistolier la fel de mare pe cât este ca prozator, Marin Preda poate fi mai ușor descifrat dacă s-ar publica un volum special de corespondență.

Corespondența dintre anii 1963 și 1968 demonstrează că prozatorul nu s-a putut desprinde complet de atmosfera, cutumele, tradițiile și locurile copilăriei, în ciuda faptului că a plecat la Școala Normală, ca să devină învățător, de la o vârstă fragedă. Le scria părinților, fraților, foștilor colegi. Dar nu se păstrează scrisorile din anii 50, evocate de prozator în convorbirile cu Florin Mugur.

Încă mai pot apărea scrisori, de la persoane particulare cu care Marin Preda a comunicat de-a lungul anilor, până acum fiind cunoscută corespondența cu Aurora Cornu.

Stan V. Cristea publică patru scrisori, oferite de nepotul de soră al lui Marin Preda, Ștefan Baltac, documente pe care le-a mai publicat în revista de cultură „Meandre”, pe care o edită la Alexandria, în anul 2002.

Mamei sale îi trimite, în anul 1963, o scrisoare, în care îi cere să-i confirme primirea unei sume de bani și a unui pachet cu îmbrăcăminte, încălțăminte, portocale și dulciuri, pe care i le trimisese, ca fiu de la București, în condițiile în care, în epocă, îndeosebi la țară, lipseau multe din cele necesare unui trai decent. Se referă aici și la doctorița din sat și la un proces al unui consătean, pentru un vițel.

În altă scrisoare, din anul 1965, către Ion, Ilinca și Gigi, își scuză întârzierea scrisorii prin faptul că a fost, timp de două luni, la Paris, tratează cu umor cererea de a trimite, de la București un meditator la matematică și relatează despre insuc-

cesul pilelor, puse și de el pentru o nepoată, pentru admiterea la facultate.

La sfârșitul scrisorii, se adresează numai Ilincăi, pentru ca ea să-i scrie („îți mai dezmorțesti și tu mâna și creierul” !), o întreabă de sănătatea mamei, îi promite că îi plătește trenul dacă vine cu Gigi la București, deplânge starea drumurilor, ca motiv de a nu veni la Siliștea-Gumești, și îi promite un cadou de la Paris, unde „a fost foarte frumos, dar îți trebuie mulți bani, că sunt atâtea lucruri frumoase de văzut și de cumpărat, că ai putea să toci toată averea Gospodăriei noastre agricole, sau cooperativă, cum îi zice, într-o singură zi”.

În anul 1967, îi scrie Ilincăi că va veni cu televiziunea în sat, să se îmbrace frumos și să pregătească bucate alese pentru oaspeți, promițând că o s-o despăgubească ulterior.

Altă scrisoare, din anul 1968, adresată Ilincăi, se referă la îngrijirea mamei scriitorului, Marin Preda scriind că va ajuta material pe cei sau cele care o ajută acum, la bătrânețe.

Comentând aceste scrisori, Stan V. Cristea restabilește ordinea cronologică în care au fost scrise, amintește unde au mai fost publicate, apreciind că prozatorul a rămas un Moromete.

Interesante consideră că sunt și autografele, poate mai mult decât scrisorile, pe care le acordă nepotului Gigi Baltac și soției lui, Nuți, ca și fratelui Sae și fiilor acestuia, Sorin și Marinică.

Cartea lui Stan V. Cristea este o nouă contribuție, importantă, la cercetarea în special a vieții lui Marin Preda, pe baza unei vaste și consumatoare de energie activități documentare, în diverse instituții și la multe persoane din București, din Siliștea-Gumești și din Transilvania, pe unde l-au purtat pașii pe marele scriitor.

STAN V. CRISTEA, **Marin Preda, Portret între oglinzi**, Craiova, Editura Aius, colecția Exegesis, 2015

SAU, DACĂ...

Sau, dacă *nu*,
să mă întrebi de vremea
când se-mbulzeau anii la poarta mea,
ca niște avioane încercând să
aterizeze
pe niște piste prea scurte și prea
luminate.

Sau, dacă *nu*,
să mă atingi doar cu un început de
cuvânt,
neînțeleas ca o duminică sfârșindu-se
brusc,
de teamă că va fi transformată
în zi lucrătoare.

Sau, dacă *nu*,
să mă privești doar cu coada ochiului
ca pe un magician
care și-a pierdut bagheta cu care
altădată îmblânzea și cai năvălași și
fulgere din priviri prea rebele.

Sau, dacă *da*,
atunci să rămână păsările pasări,
mările mări și muntele munte,
iar noi să ne credem de neajuns ca
păsările,
de necuprins ca mările
Și, mai ales, de neatins fiind, ca
munții cei mari,

să ne amestecăm cu stelele...

DAR M-AȘ PUTEA...

Nu mă pot înțelege cu pietrele,
Nu mă pot certa cu păsările,
Nu mă pot supăra pe lacrimile căzute
cu rost
Și nici în zadar nu mă pot risipi.

Dar, m-aș putea prefăc-ntr-o piatră
M-aș putea înălța ca o pasăre,
M-aș putea limpezi ca o lacrimă.
M-aș putea face curcubeu peste vieți
netrăite.

Toate acestea doar într-o clipă de
liniște
Așteptată cu o neînțeleasă răbdare
De când mi s-a dat cerul pe care
S-au amestecat, iată, culorile mele
Cu visurile voastre.

IOAN GHEORGHISOR

Oreste Tafrali. Uitare-n neuitare

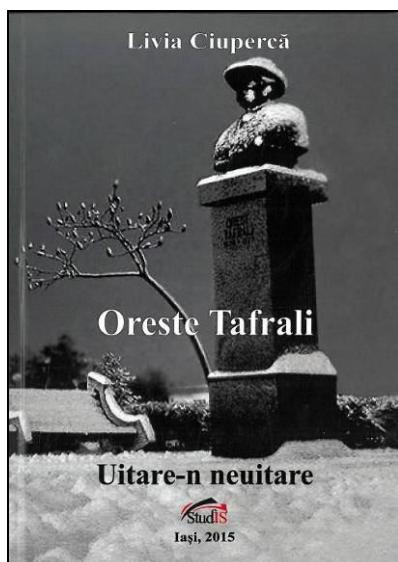
Cândva, omul a dăltuit piatra. Timpuri învolburate au așternut mantie de pământ și uitare. Readus la lumină, arheologul rescrie povestea. Dacă se înscrie în parametri științifici, ea poate fi acceptată de confracții profesori arheologi sau nu. Și la acest segment, O. Tafrali s-a confruntat, se pare, cu unele inexactități de ordin pur științific. Dar dacă descrierea este vizualizată prin însuflețirea pietrei, prin conturarea unui mini-univers (numit univers ficțional), atunci vizualul se-narcă de o energie artistică, emoțională. Și astfel, cititorul va deduce că piatra a rămas credincioasă omului care a modelat-o. Și-această înfrățire, om – piatră, este eternă.

Mergeți la Roma, la Vatican sau în oricare muzeu! Priviți chipul lui Decebal dăltuit în piatră sau în marmură. Acel chip vă va spune povestea lui Decebal cel adevărat. Da, o vom auzi. Numai dacă ochiul nostru va trece dincolo de dalta zămisliitoare. Pentru aceasta e nevoie de-o tainică sclipire. Am încredințare, Oreste Tafrali a primit acest har. Harul de a surprinde mini-scene de viață antică. El a înțeles că oricâte vârtejuri ar fi trecut peste vestigiile descoperite, oricâte dălți dușmănoase le-ar fi mutilat, ochiul arheologului se cuvine să vadă și să recompună acel timp zămisliitor.

Citindu-i poveștile și schițele – inspirate de vestigiile vizualizate – , vom înțelege că a avut intuiție. Privirea sa a pătruns nepătrunsul, a recompus înlăcrimările unui timp, căruia noi îi spunem, generic, timp mitic. În asta constă talentul lui Oreste Tafrali, povestitorul.

A vizualiza este prea puțin. Însă a străpunge tăcutul pietrei înseamnă a transfera sinelui fărăma aceea de viață fulguită de zvârcoliri dușmănoase, care a amestecat-o cu pământul.

A privit sau a descoperit. Imaginația a înflorit din privire. O privire care a trecut dincolo de bucățile împovărate de forma primitivă a unor forme arheologice. Uimirea și admirația s-au transformat în poveste. S-a plasat în centrul lor, le-a animat, le-a adus în prezentul său, imaginând câte un scenariu. Așa s-a născut povestea. Așa se vor contura volumele. Fără a exagera, prin Oreste Tafrali povestitorul, arheologia devine artă a cuvântului. Puțini arheologi autentici (și

istoria cunoaște multe nume celebre) au îmbrăcat vestigiile în veșmânt de poveste. Și-avem a reține, plăsmuirile lui Oreste Tafrali, adunate-n volumele: *Scene din viața dobrogeană* (1906), *Idylle din viața antică* (1935) și *Poveștile lui Moș Vremelungă* (1937) nu reprezintă altăceva decât pânze vorbitoare pe harta istoriei, reîntrupări ale unor ființe care au respirat (spre exemplu) în preajma lui Buerebista, a geto-dacilor, a vechilor greci și romani, a multor seminții trăitoare în spațiul de la Pontul Euxin, Scythia Mică, Roma, Athena, Pompei, Theba, Ninive, Muntele Athos etc.

Oreste Tafrali rămâne profesorul care face plăcută armura științifică printr-o îmbinare armonioasă, coborând în inima pietrei și redându-i viață, cu fior artistic.

LIVIA CIUPERCĂ

Oreste Tafrali – pagini manuscris inedit

Recenta monografie *Oreste Tafrali. Uitare-n neuitare* (Ed. StudiS, 2015), se dorește un omagiu dedicat marelui învățat din perioada interbelică, Oreste Tafrali (1876-1937), la împlinirea a 140 de ani de la nașterea sa, la 14 noiembrie 2016, cunoscut istoric, arheolog, bizantinolog, profesor universitar doctor la Universitatea Mihăileană din Iași (1913-1937), scriitor și traducător, fondator al Muzeului de Arheologie din Iași (1916) și a revistei de specialitate „Arta și Arhitectura” (1927-1937).

Din bogata sa zestre păstrată în fondurile arhivelor din țară și la B.C.U. Iași, merită a fi prezentate câteva pagini manuscris, necunoscute sau prea puțin cunoscute.

La Biblioteca Academiei Române, secțiunea „Manuscrise”, odihnește o mapă ce a aparținut lui Oreste Tafrali. În interiorul acestei mape descoperim o pagină manuscris: un înscris cu cerneală neagră, pe o jumătate de foaie A⁴, prinsă într-un bold. Textul reprezintă o reflecție-cugetare, un moment de tainică frământare sufletească a unui om care avea în față-i un cumul de dorințe ce se cereau materializate și care – se va dovedi – vor constitui pași deloc uriași, dar cu o așa voință și perseverență bătătoriți, încât vor amprenta mai mult sau mai puțin zgomotos timpii vieții și, mai ales, pe cei ai posterității sale. Iată textul:

„Un filosof american, Lesler Frank Ward, reluând o idee care se găsește deja la Platon, a zis: <omenirea se închină la trei altare: la altarul stomacului, al șalelor și al spiritului>.

Ideea aceasta mă urmărește pretutindeni, fără a putea să-mi dau seama de ce. Cu siguranță că și eu sunt adorator al uneia din cele trei altare. Mă surprind însă adesea comițând păcate în contrazicere cu preceptele lui. 24 septembrie 1916. O. Tafrali /semnătură olograf”.

(B.A.R. Manuscris românesc. Cota: A.3342)

În adevăr, Lesler Frank Ward (1841-1913), botanist și sociolog american (primul președinte al Asociației Americane de Sociologie) a fost profund preocupat de perpetua dinamică a ființei umane.

Ființa noastră ajunge, din nefericire să uite că este trup pământean și suflet veșnic, că ceea ce-i dăruiește trupului este nimicnicie, față de ceea ce s-ar cuveni a dăruii sufletului. Și-n trecerea noastră prin această viață, cei mai mulți dintre noi – dacă vrem a ne referi (mai cu sârg) și la „cele trei altare” – credem că îmbuibarea și confortul sunt prioritare sufletului. Asta e! Sunt „legi” și „fărădelegi”. Alegerea ne aparține. Și vom „da samă”. Dar cine-și face timp și pentru autoevaluare, când prezentul este incitant... și-l mai și credem (în nimicnicia noastră) și veșnic!?

Un mare „doctor al timpului” său, Alexis Carrel (1873-1944), →

LIVIA CIUPERCĂ

laureat al Premiului Nobel (1912), ne atrage atenția despre cât de benefic este „a păzi hotarele legii”, dar noi, în vâltorile zgomotosului prezent... nu mai auzim nimic: doar banul, confortul, propria ființă. Cât de povătuitor este mesajul Părintelui Arsenie Boca, în *Calea Împărăției!* Vrem noi a fi/deveni: „pui de Om în pui de Cer”?! Nevoie! Vrem noi oare a-l asculta pe Părintele? „Biserica creștină mereu atrage atenția fiilor săi duhovnicești să nu se cufunde, ca într-un rost ultim al vieții, în emoțiile iraționalității, ca să nu-și închidă astfel ușa de ieșire din întuneric în lumină, în vârsta lor spirituală...” (*Cărarea Împărăției*. Ed. Sf. Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 1999, p. 269)

E mare lucru să ai voința de a reflecta la tine însuși. Oreste Tafrali meditează la sine în prag aniversar. Urma să împlinească frumoasa vârstă de 40 de ani: „Ideea asta mă urmărește pretutindeni, fără a putea să-mi dau seama de ce. Cu siguranță că și eu sunt adorator al uneia din cele trei altare...”

Niciodată nu-i prea târziu – și sperând a nu fi prea târziu – să reflectăm asupra noastră, corectând ce s-ar cuveni a corecta.

*

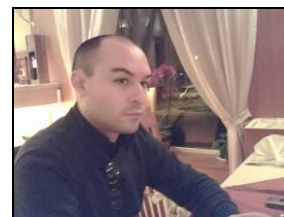
Tot la secțiunea „Manuscrise”, cota 4790, se află albumul achiziționat în 1969, cartonat, ușor deteriorat, cu multe pagini albe, care a aparținut lui Dimitrie C. Zavalide. Această mapă cuprinde corespondența pe care el a purtat-o cu diferite personalități ale timpului – în vederea alcătuirii unui dicționar. Pe prima pagină ne atrage atenția un text olograf, semnat I. G. Duca: „București, 11 martie 1910. Stimate Domn, Regret că nu voi putea să vă dau articolul cerut și vă rog să primiți asigurarea deosebitei mele stime”. La pagina a doua descoperim un text poetic, *Secetă*, de Elena Farago, un înscris al cunoscutei poete. Abia la paginile 150-156, vom putea lectura scrisoarea lui O. Tafrali adresată căpitanului Zavaltide, patru pagini A⁵, datată: „Iași, 19 septembrie 1933”.

Profesorul universitar i se adresează în stilu-i caracteristic, oferind date de esență din activitatea sa științifică, dar și patriotică, amintind că „în 1917, am fost trimis de guvernul lui Ionel Brătianu la Paris pentru propagandă împreună cu alți nouă

colegi, șapte din București și doi din Iași...” Sunt atașate apoi alte pagini, mărimea A⁴, care cuprind informații de natură biobibliografice: „lucrări științifice” (p. 152-154), 34 de titluri; „cărți didactice” (manuale), nr. 35-40; „cărți de propagandă națională” (p. 156), nr. 41-46, și anume: „Propaganda românească în străinătate”, „Apărarea României în străinătate” (Craiova, 1920), „Apărarea României Transdanubiene în străinătate” (Constanța, 1921), „Colaborare regulată în <La Roumanie>, ziarul de propagandă, publicat la Paris, 1917-1918”; „cărți de literatură”, nr. 44-46: „Scene din viața dobrogeană” (schițe, București, 1906), „Urmărind idealul” (București, 1923), „Schițe antice” („sub presă”); colaborări la reviste literare (*Literatura și Arta Română*, *Noua Revistă Română*, *Românul*, *Zburătorul literar*, *Viața Românească*, *Revista Albă* - Paris, *Adevărul literar*, *Viitorul*, *Evenimentul*, *Opinia*, *Lumea*, *Dobrogea Jună* și *Analele Dobrogei*, la reviste de arheologie din Paris, Sofia, București – sau coordonarea revistei „*Arta și Arheologia*”.

E adevărat că până la apariția primelor dicționare dedicate scriitorilor români, precum Enciclopedia „*Cugetarea*” a lui Lucian Predescu, au mai fost încercări de sinteze biografice, sub forma unor „chestionare” publicate în presa literară. Primul inițiator a fost Ilarie Chendi – în revista „*Voința Națională*” (1903). Exemplul lui Chendi va fi preluat și de revista „*Luceafărul*”, în 1910, cu ancheta literară, subintitulată „*Poporanismul în literatură*”, la care răspund mulți scriitori și critici literari. Chestionare diverse vor iniția multe alte reviste, precum „*Rampa*”, în 1937.

Dacă G. Bogdan-Duică va reuși să publice multe dintre materialele scriitorilor „chestionați”, nu același lucru se va întâmpla și cu materialele acumulate de căpitanul Dimitrie C. Zavalide, care (nu știm dacă a meritat ori nu) va fi ironizat de literații timpului, poate pentru faptul că îndrăznea un demers într-un domeniu străin profesiei sale. Cu toate acestea, descoperim adunate într-un minivolum o parte din strădania acestui iubitor de literatură, sub titlul: „*Personalități literare. Dicționar autobiografic*” (2007), ediție îngrijită de Mircea Popa și Liana Cristea.

CA SĂ-AJUNG LA TINE

*Ca să-ajung la tine
mi-am sfâșiat picioarele
cu emoții înțepătoare,
tăciuni
pe pietre arzătoare,
deșerturi
ce rareori
prevesteau oaza.
În jurul meu
doar umbre bipede,
surori
de nimic,
dar ca să-ajung la tine,
cu spatele rupte,
ignorai vârsta reală
în aura ambrei
a iluzoriilor trecute infantile
în brațele
din nou
ale tinerei mame.*

MAGIE

*Să plouă o lacrimă
pe pavaj
și o magie
să dezlege șireturile
care ne înlănțuie de sol.
Suntem dependenți,
licurici de foc
ce pătrund atmosfera
și intră, ies,
se caută între ei și pierd
tăciunile care încet
se consumă
ca apoi să redea
flacăra.*

ȘOFRAN

*Semințe de șofran
pe pământ împrăștiate,
le culeg
în numele războiului
care mi-arde calea;
vis la lună plină
- pavo ce îndepărtat privești
și timid -
salut viitorul
unde umbra ușii
scârțâie
în serile vrăjite
de o complice morna.*

LUCA CIPOLLA

„DE-A TEATRUL” - IDEI ȘI IMAGINI

Nicolae Suciu continuă să surprindă prin anvergura scrisului său. Scriitorul se manifestă cu egală dezinvoltură în proză, eseu sau, mai recent, teatru. Ultimul titlu (*„De-a teatrul” sau imaginează-ți că trăiești...*, Ed. Fundației Alfa, Cluj, 2015) e în acest sens o probă convingătoare.

Modul lui de a conduce dialogul impune prin vivacitate, paradox, exprimare sentențioasă, verva dezbaterei. Conținuturile dramatice sunt plasate sub cupola unor teme mari, frecventate de autori de marcă.

Eurogroapa se revendică de la teatrul experimental al lui Matei Vișniec, invocat cu ai lui protagoniști Bruno și Grubi. Prezente în dinamica piesei sunt și teatrul de contratimp absurd din *Așteptându-l pe Godot* sau șarjele corozive din *Cântarea cea-lă ori Scaunele* lui Eugen Ionesco.

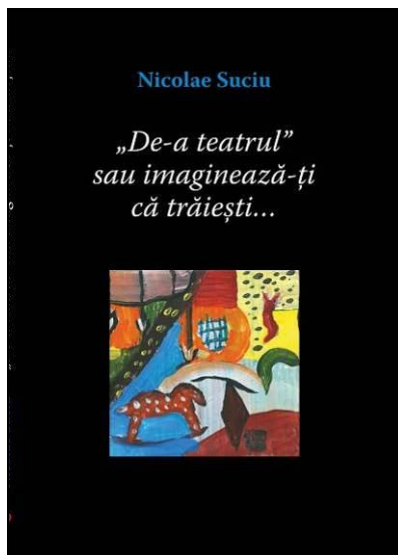
Luați pământul de pe tata e o tentativă ambițioasă de a transpune în termeni actuali ecuația tragică din teatrul antic. Noua Antigona triumfă, în extremis, asupra absurdului autorității, prin fidelitate eroică față de principiul libertății. Configurația dramei are tot o structură în tandem, cu doi protagoniști împingând tempoul confruntării spre catastrofa finală.

Cerere de deces, în formula tipică a teatrului scurt, urzește firele disputei, iarși în doi, cu schimbări de situații șocante, capcane logice, culminând de asemeni în *unhappy end*, a la Ionesco.

De-a teatrul... e tot o punere în abis a condiției umane: situația individului „captive” în spațiu închis, un buncăr pentru dejecții, analog până la un punct Leviatanului din *Iona* de Marin Sorescu.

Demersul lui Nicolae Suciu are o componentă substanțial postmodernă. Autorul e conectat la *quasi-totalitatea* abordărilor unei teme, dialogând nu doar intra- ci și intertextual.

În *Eurogroapa* trimiterele la ilustrațiile majore ale temei sunt semnificative. În *focus* e adus întâi Matei Vișniec (*„Nicio groapă nu se poate săpa fără Bruno și Grubi ai lui Vișniec.”*), apoi sentința e corectată de o alta (*„DISI: O groapă se începe cu Hamlet... și cu Ofelia și în cel mai rău caz și cu Othello...”*) și alta

(*„DISI: În Don Quijote de la Mancha scrie despre o groapă cum se sapă dacă se sapă.”*).

Se observă detașarea ironică, relativizarea prin aglomerare, ridicarea la putere a disputei scenice.

Alteori, ca în *Luați pământul de pe tata*, analogia de planuri induce o tensiune constantă între Antigona (Georgescu) și modelul din fundal, ca și între paznicul Pompil Cimitir și clasicul Creon, și el „paznic” al autorității. Noua Antigona împlinește și ea un rit al trecerii, însă pledoaria ei e cumva în oglindă, o dezgroapă. Nimic nu e ce pare a fi în seria de scene la care asistăm. Fiica fidelă își dezvăluie treptat un complex de atitudini surpriză. Poziția hotărâtă anti-sistem îi definește individualitatea.

Schimbatoarele și comportarea paznicului. Treptat personajul ni se dezvăluie ca un anti-caracter: labil, lunecos, oscilant între extreme: de la un autoritarism găunos, la hărțuire sexuală și tentativă de viol.

Reprezentativă pentru repertoriul imagistic și ideatic al autorului este *De-a teatrul...*, drama minimală, cu un singur personaj (Captive) în dialog cu Sinele său. Scena e aici un *„buncăr de colectarea dejecțiilor unor toalete din munți”*, spațiu-container, *„cea mai de jos lume a lumilor”* (112) imaginabilă. Strategia dramatică a autorului (uzitată și în alte piese) e una de instalare într-o idee/imagine centru din care iradiază, în cercuri concentrice, întru chipuri derivate. Treptat conceptul schițat inițial se îmbogățește, într-un rulaj amplificat ca al bulgărelui de zapadă rosotgolit implacabil în adâncul

prăpastiei, ce poate fi groapa (*Euro-groapa, Luați pământul de pe tata...*), buncărul (*De-a teatrul...*), sau alie-narea, hăul interior (*Cerere de deces*).

Salvarea sugerată e una simbolică, de autentificare a eului în imaginar: *„ne imaginăm, totuși... Îți imaginezi totul”*. Și: *„să scrii ce ți s-a întâmplat într-o anumită lume, înseamnă să te salvezi în timp. Să trăiești ca să te salvezi. Să te regenerezi...”*(138).

Codul de convertire între real și imaginar e dat în termenii fabulosului, ca pașanie a Prințului (din *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*) care *„zăbovise acolo trei zile... și de fapt trecuseră trei sute de ani...”*(149).

De remarcat registrul tehnic al autorului, paleta de resurse ce susțin demersul dramatic. Un umor truculent, uneori șarjat, împinge situația personajelor în grotesc și absurd.

În paleta ironică apelează autorul la paradox, formulări contrastante, sarcastice, la limita oximoronului, ca în această *„explicație”* didactică: *„E vorba de formarea gustului pentru frumos la tinerii gropari”* (13), ori sentința: *„omul își vede dinainte viitorul de aur în mormânt”* (100).

Sursa de parodieri copioase este limbajul codificat al *„standardelor europene”*, calchiat în jargon autohton. Expresii de practică birocratică sunt scurt-circuitate prin punere în contexte inadecvate. Optica postmodernă e corelată firesc realităților postcomuniste. Tăvălugul birocratic e un dat comun ambelor lumi: comunistă și postcomunistă. Între cele două există, în scrisul lui Nicolae Suciu, în proză dar și în teatru, numeroase corespondențe.

Punerea în scenă apare frecvent ca un proces, o judecată, repetiție și pregătire a *Judecății din urmă*, punere continuă în balanță a sensurilor existenței. Dar și, în revers, un recurs, un *clamavi* al lui Iov din *„cea mai de jos lume a lumilor”* (112). Tema majoră, vocea sacrului domină dezbaterea, dar replica umană, *Plângerea lui Iov* e și ea puternică, dând întregului mișcare cu sens, integralitate.

Vie și convingătoare, performanța teatrală a lui Nicolae Suciu impune o voce distinctă în noul teatru autohton.

IOAN MARCOȘ

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

16. *Mihail Diaconescu și istoria sociologiei românești înțeleasă ca expresie a necesității de a explica „trebuințele nației”*

În suita eseurilor pe care le dedicăm romanului capodoperă *Sacrificiul*, am subliniat de mai multe ori capacitatea scriitorului Mihail Diaconescu de a înțelege evenimentele istorice pe care le evocă, dintr-o riguroasă perspectivă sociologică.

Sociologia istorică și politică pe care el o practică, argumentând-o cu mijloacele specifice oferite de arta epică, este însă nu numai descriptivă, ci și militantă. Este o sociologie care vorbește despre realitățile din trecut, adresându-se, în mod firesc, publicului lector de azi.

Arta literară practică de Mihail Diaconescu amintește de principii, demonstrații, exemple și concluzii evidențiate de sociologia cunoașterii, sociologia instituțiilor, sociologia vieții economice, sociologia dreptului, de doctrina cunoscută sub numele de *sociologia fenomenologică* (nu uităm că scriitorul și-a organizat cele zece romane publicate până acum într-un amplu ciclu pe care l-a numit „*fenomenologia epică a spiritului românesc*”), sociologia religiei, sociologia comparativă, sociologia existențialistă (așa cum a fost ea înțeleasă și practică la noi de Mircea Vulcănescu, pe care autorul *Sacrificiului* îl admiră mult), de sociologia familiei, sociologia mass-media și de alte discipline asemănătoare.

Primul care a sesizat aspectele sociologice evidențiate de romanele lui Mihail Diaconescu a fost domnul Profesor univ. dr. Ilie Bădescu, personalitate de înalt prestigiu a științei românești și europene.

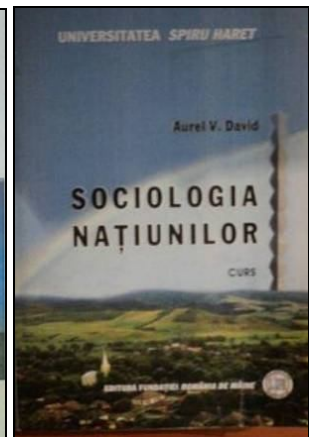
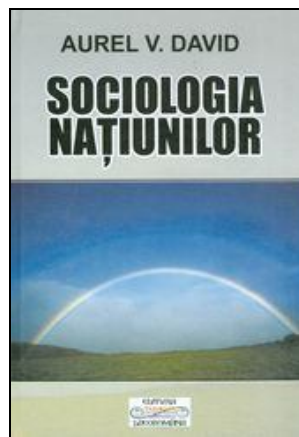
Cercetările de specialitate, volumele, studiile, ideile, argumentările și demonstrațiile domnului profesor Ilie Bădescu marchează definitiv evoluția sociologiei, filosofiei culturii și antropologiei științifice românești.

Domnul profesor Ilie Bădescu a dedicat studii sistematice unora dintre romanele pe care Mihail Diaconescu le-a inclus în „*fenomenologia epică a spiritului românesc*”.

Ulterior, domnul profesor Ilie Bădescu a publicat una dintre cele mai riguroase și mai ample sinteze monografice din câte au fost dedicate până acum operei epice a romancierului Mihail Diaconescu. Este volumul semnificativ intitulat *Drama istorică a omului creștin în literatura lui Mihail Diaconescu. De la sociologia literaturii la fenomenologia narativă. Contribuții antropologice* (Editura Magic Print, 2010).

Este un volum care marchează profund istoria studiilor literare, sociologice și antropologice realizate în cuprinsul culturii române.

Admirația domnului profesor Ilie Bădescu față de creația epică, teoretică și științifică a romancierului, esteticianului, istoricului și criticului de artă Mihail Diaconescu s-a concretizat, de asemenea, în invitația pe care i-a adresat-o scriitorului de a ține prelegeri și a conduce seminarii de sociologia culturii la Facultatea de Sociologie, Psihologie și Pedagogie a Universității din

București. Domnul profesor Ilie Bădescu i-a adresat această invitație în calitate de șef de catedră.

Timp de treisprezece ani, universitarul Mihail Diaconescu a ținut prelegeri și a condus seminarii de sociologia culturii la această facultate. A ținut, de asemenea, cursuri și a condus seminarii de sociologia culturii și la Universitatea *Hyperion*, tot din București. Cursul său de sociologia culturii este inedit.

A făcut parte, de asemenea, din unele comisii care au acordat unor absolvenți titlul de licențiat în sociologie.

Din ceea ce Mihail Diaconescu a publicat până acum, îndeosebi din tratatele de istoria literaturii, estetică și teoria literaturii, rezultă foarte clar modul cum el înțelege problemele sociologiei culturii și ale sociologiei istoriei.

Orientată spre cele mai variate orizonturi științifice, sociologia practică de Mihail Diaconescu ține cont de rezultatele pe care această știință le-a impus în istoria culturii române (în primul rând în istoria culturii române), dar și de contribuțiile unor mari savanți afirmați în diverse țări europene și în Statele Unite ale Americii.

Ținând cont de faptul că în romanul *Sacrificiul* Mihail Diaconescu a beneficiat în variate moduri de rezultatele științifice impuse în istoria sociologiei românești și europene, credem că este *necesar* să amintim aici, fie și succint, de câteva dintre sursele riguroaselor sale concepții cu privire la condițiile epistemologice ale cercetărilor dedicate *societalității*, respectiv modului cum este structurată și funcționează *ordinea socială și națională*.

Sociologia românească s-a născut odată cu extensiunea capacității de investigare și cunoaștere a mediului geo-fizic și spiritual al națiunii române. Aceasta a făcut posibilă înțelegerea și caracterizarea națiunii române, aflate timp de milenii la intersecția intereselor construcțiilor mecanice - imperiile.

Geneza națiunii române se regăsește în scrierile istorice ale cronicarilor Grigore Ureche, Nicolae Olachus, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, Ion Neculce, în cronicile oficiale ale țărilor române, în scrierile bisericești, unde argumentele istorice ale vechimii și continuității se împletesc cu crâmpie de descrieri ale „*locului*” și ale fizionomiei „*neamului*”. Din aceste surse prețioase au fost preluate și investigate realitățile sociale care configurează etno-spiritualitatea neamului românesc.

Ținem să subliniem în mod deosebit faptul că Mihail Diaconescu e un cunoscător profund al culturii române în epoca feudală. Acest fapt poate fi constatat în →

AUREL V. DAVID

toate tratatele sale științifice, dar și în romanele istorice pe care le-a publicat.

Primele încercări de investigare sociologică a națiunii române le găsim la cărturarul **Dimitrie Cantemir** (1673-1723), care a utilizat *metoda analitic-descriptivă* a realității sociale. Conform concepției sale, poporul român („*moldo-vlahii*”), împărțit vremelnic în state separate și aflate sub presiunea expansionistă a imperiilor vecine, devenea națiune dacă era capabil să se organizeze pe baze sociale. Condiția fundamentală pentru aceasta era libertatea, exprimată prin „*cetățenie*”, iar modalitatea de realizare era considerată lupta pentru eliberare de sub povara marilor imperii.

Lui Dimitrie Cantemir, Mihail Diaconescu, *Gastdozent* în anii 1972-1975 la Institutul de Romanistică al Universității Humboldt-Berlin, unde a ținut cursuri și a condus seminarii pentru studenți și doctoranzi, i-a dedicat simpozionul științific *Ein bedeutender Gelehrter an der Schwelle zur Frühaufklärung: Dimitrie Cantemir (1673-1723)*, organizat sub egida celebrei *Akademie der Wissenschaften* cu ajutorul unor eminente savanți germani.

Cu această ocazie, Mihail Diaconescu a prezentat comunicarea cu caracter sociologic, istoric și politologic intitulată *Gesellschaftspolitische Aspekte im Werk von Dimitrie Cantemir*. Ea a fost publicată, alături de celelalte lucrări prezentate la simpozion, în volumul *Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften*, Akademie-Verlag, Berlin (nr. 13/1973), la pag. 75-82.

De altfel, Mihail Diaconescu a scris despre Dimitrie Cantemir și în presa culturală de la Berlin.

Înțelegerea națiunii române a devenit posibilă odată cu investigarea directă a realităților sociale. Între primii investigatori s-a numărat **Ion Ionescu de la Brad** (1818-1891). El a întemeiat *metoda monografică* de cercetare sociologică (dezvoltată ulterior de Dimitrie Gusti), a operat cu conceptele „*om*” și „*muncă*”, așezând la baza întregii activități omenești „*trebuințele fizice, intelectuale și morale*”. Deci, în primele investigări sociologice s-a operat cu noțiuni definitorii pentru înțelegerea națiunii: **om** (ființa socială), **muncă** (cea care satisface necesități sociale și generează valori sociale), **comunitate** (ca formă de organizare a „*societalului*”), **etno-organizarea** („*etno-sul*”, nucleul identitar din care s-a dezvoltat națiunea română), **poporul** („*corpus*”-ul social generator de valori sociale), precum și cu **cetățenie** (expresia libertății și capacității oamenilor de a încorpora națiunea într-o formulă politico-juridică, prin crearea statului național).

În momentul nașterii sociologiei românești, națiunea română („*nația*”) exista ca *realitate social-istorică concretă*. Sociologia românească s-a născut din studiul istoriei românilor și din necesitatea explicării trebuințelor „*nației*” și a modalităților lor de satisfacere. De la început s-a definit ca parte integrantă a culturii naționale, ca „*știința a nației*”. Studiul istoriei națiunii române a oferit, astfel, premisele investigării, verificării și consolidării unui *specific românesc* sau al unei *serii* a evoluției raționalității istoriei națiunii române. Astfel s-a ajuns la concluzia că raționalitatea istorică, clădită pe zestrea spirituală și geo-fizică, a permis constituirea, în spațiul carpatodanubiano-pontic a structurilor raționalității formale sau instrumentale specifice așa-numitei „*societăți moderne*”.

Întemeietorii sociologiei românești au descifrat conexiunile între raționalitatea istorică și cea

instrumentală a națiunii române. S-a constatat, astfel, că națiunea română nu este expresia voinței „*capetelor încoronate*”, că nu se metamorfozează în alte tipuri de organizări sociale și nici nu dispăre odată cu acestea sau cu reorganizarea construcțiilor politico-statale în funcție de interese. Din toate organizările sociale succesive sau paralele generate în spațiul carpatodanubiano-pontic, numai națiunea a fost capabilă să depășească momentele critice în care a fost adusă de ideologia constructorii de feude sau imperii. Națiunea a supraviețuit prin reproducerea oamenilor și organizațiilor cu funcții explicite, care au asigurat, în timp istoric, conservarea **suportului etnic** (*ethnos, neam, norod*), a **spațiului de formare și de viațuire** (*patria*), a **libertății** pe care a câștigat-o în lupta cu construcțiile mecanice - imperiile vecine, a „*corpus*”-ului generator de valori sociale (**poporul**), a gestionarului „*nevoilor*” sale (**statul**) și a raporturilor socio-politice dintre acesta și oameni (**cetățenia**).

Încă de la nașterea sociologiei românești, s-a făcut distincție clară între „*nație*” și indivizii care trăiau în „*patrie*”, dar nu făceau parte din „*nație*”. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, „*cărvunarul*” moldovean **Ioniță Tăutul** vorbea în numele „*nației*”, identificată „*cu toți acei care au un interes pentru patrie*”, observând deosebirea între „*nație*” și „*clasa boierilor mari*” care au stricat „*rânduielele*” nației. El considera că înainte de a căuta ideile, trebuie cercetate „*trebuințele de așezăminte*”, și „*trebuințele de instituții sociale*”, apoi legile firii omenești („*firea omului*”, respectiv însușirea de a fi „*soțial*”) și „*sociabilitatea*” („*soțialitatea*”), a cărei esență este „*plecarea omului către lege*”.

Revoluționarii pașoptiști vorbeau, de asemenea, în numele „*nației*”. **Dinicu Golescu** folosea cuvântul „*patrie*” și „*neam*”, afirmate prin *muncă* și *armonie socială*, fratele său **Iordache Golescu** folosea noțiunile de „*neam*” și „*norod românesc*”, iar **Ion Ionescu de la Brad** (1818-1891) se identifica cu „*nația mea română*”, considerând că „*pământul este patria*”. La rândul său, **Ion Codru Drăgușanu** (1818-1884) a înțeles semnificația națiunii după peregrinajul în Europa între anii 1835-1844, legând existența națiunii de existența statului național. El afirma că „*adevărată națiune e numai acolo unde poporul e bine reprezentat prin guvernul său, e acolo unde toate simțirile, toate puterile și toate lucrurile ținesc spre bună-stare și mulțumirea fiecărei clase, fiecărui individ, înăuntrul*”.

Astfel, primii sociologi români au constatat că *națiunea română exista sub forma „comunităților culturale naționale”, într-un spațiu geo-fizic sfârtecat de construcțiile mecanice – feudele și imperiile*. Afirmarea națiunii române era împiedicată de raporturile asimetrice între *forma instituțiilor și conținutul realității sociale*. Pentru a depăși această „*stare*” era nevoie de *emanciparea instituțiilor* (economică, juridică, politică și culturală) și de *dezvoltare socială* (înțelesă ca emancipare politică, socială, economică, culturală). Pe aceste nevoi s-a fundamentat legitimitatea luptei pentru reconstituirea națiunii române în cadrul statului național unitar.

Este cazul să subliniem faptul că Mihail Diaconescu a dedicat unul dintre romanele sale, respectiv *Speranța* (1984), apărut până acum în trei ediții, personalităților politice și oamenilor de cultură pașoptiști care au luptat pentru unirea Principatelor Române la 1859, sub →

glorioasa domnie a lui Alexandru Ioan Cuza.

De fapt, romanul *Sacrificiul*, pe care-l comentăm din perspectivele sociologiei în suita acestor eseuri, nu poate fi înțeles pe deplin decât prin raportare la ideile, demonstrațiile și aspectele artistice, totdeauna fascinante, pe care le găsim în *Speranța*.

Despre *Speranța* s-a spus, ca și despre *Sacrificiul*, că este una dintre capodoperele literaturii române și europene. Nu întâmplător, exegezele dedicate operei diaconesciene se înmulțesc de la o etapă la alta.

Din nevoia de sociabilitate și de „întreg” a „comunităților culturale naționale” care ființau pe întregul cuprins al vechii Dacii a izvorât **naționalismul românesc**, pe suportul căruia oamenii cu competențe profesionale și socializante au conceput un program de re-deșteptare națională, care a avut ca scop realizarea unității naționale. Cel mai de seamă reprezentant ai acestui curent de gândire națională a fost istoricul revoluționar pașoptist și sociologul **Nicolae Bălcescu** (1818-1852). El a înțeles națiunea română („nația”) pornind de la studiul istoriei (numită „*cea dintâi carte a unei nații*”), caracterizând-o ca *societate concretă*, reală, în opoziție cu „*societatea generică*”, generală și abstractă. Nicolae Bălcescu a fost convins că națiunea română exista de optsprezece veacuri, în care „*n-a vegetat, n-a stat pe loc, ci a mers înainte, transformându-se și luptându-se neîncetat pentru triumful binelui asupra răului, a spiritului asupra materiei, al dreptului asupra silei, pentru realizarea atât în sânul său cât și în omenire a dreptății și frăției, aceste două temelii ale ordinii absolute, perfecte a ordinii dumnezeiești*”. La baza societății românești a așezat munca și activitatea creatoare, observând că în vremea sa singura clasă producătoare era țărănimea, numită „*muncitor de bogăție de țară*”. Aceasta era, însă, o clasă spoliată, furată de rodul muncii de către feudali (boierii autohtoni), „*ciocoi*” – o clasă de burocrati, „*fără ilustrațiune și rădăcină de țară*”, corupți, degradați și de către aristocrația „*de bani sau de stare*”, formată inițial din boierimea trădătoare de țară și în cele din urmă de burghezia alogenă, descendentă din Fanar.

Ca om politic și istoric, Nicolae Bălcescu a considerat că **baza „nației” este „cetățeanul”** („*bumul român*”). Cetățeanul este componenta națiunii române, dar și componenta umană a unei „*republici democratice*”, al unui stat „*fără domnie și boierie*”.

Observând situația critică în care se afla „*nația română*”, el afirma „*Vai de acele nații unde un număr mic de cetățeni își întemeiază puterea și fericirea pe robirea gloatelor*”. De aceea, prima „*misie*” a „*nației*” era reluarea, *prin forță*, a drepturile smulse prin forță și restabilirea dreptății încovoiate prin uzurpare.

Națiunea română, căreia îi lipsea unitatea de stat, deși o avea pe cea etnică, lingvistică, religioasă ortodoxă, teritorială și istorică, trebuia, deci, re-deșteptată prin reforme politice și sociale „*naționale*”, adică „*morale și drepte*”, dar și „*folositoare tuturor*”, care să asigure „*domnia poporului prin popor*”, deci *pacea socială și democrația*.

Pentru „*re-deșteptarea națională*”, a cărei condiție era *emanciparea „nației”*, dar și pentru mobilizarea conștiințelor în vederea edificării statului național român unitar, tema principală a romanelor pe care Mihail Diaconescu le-a intitulat în mod simbolic *Speranța* și

Sacrificiul, trebuia folosită *istoria*. Pentru Bălcescu istoria este „*cea dintâi carte a unei națiuni*”.

Emanciparea „*nației*” depindea, în mod fatal, de *emanciparea socială*, adică de emanciparea țărânimii, singura clasă producătoare în epoca sa.

Acest obiectiv era realizabil doar prin **revoluție**, întrucât devenirea „*nației*” era condiționată de îmbunătățirea stării materiale și morale a „*muncitorului care suferă*”. Acesta primea sensul de „*român*”, sinonim cu cel de „*cetățean*”, iar țărânumea în „*stare revoluționară*” dobânda înțelesul de „*români*”, adică de „*nație*”. Realizarea unității naționale era condiționată de armonia și cooperarea dintre clasele sociale, deoarece, credea el, **„nație” este cu atât mai puternică, cu cât statul este mai respectat**.

Nicolae Bălcescu era convins că „*nația*” va fi mântuită de războiul sfânt împotriva străinilor și va fi întregită în libertatea și unitatea sa când va fi capabilă să realizeze „*adunarea poporului*” și „*Constituția*”. Astfel, afirmarea națiunii îi conferea capacitatea de a realiza „*misia*” privind triumful științei asupra naturii, potrivit legilor divine și eterne, care guvernează „*ursitele*” omenirii. Pentru realizarea „*misiei*”, trebuia conștientizat faptul că *națiunile și nu oamenii fac istoria* și că *în orice națiune este necesară solidaritatea membrilor săi*.

Înțelegerea adecvată a națiunii române a devenit posibilă în momentul în care sociologia românească s-a constituit ca știință.

În redefinirea națiunii române s-au implicat sociologi, filosofi, istorici, oameni politici, artiști, economiști, teologi, folcloriști, etnografi, juriști, dar și elitele sociale ale „*nației*”, care au simțit nevoia elaborării unei *sociologii a națiunii române*. Astfel, pentru **Mihail Kogălniceanu** (1817-1891), de numele căruia se leagă toate marile reforme împlinite în statul român modern, națiunea reprezenta civilizația, ca formă de „*împlinire a omului prin om*”. El a fost românul care a avut ocazia, pentru prima oară de la nașterea națiunii române să afirme public și cu mândrie: „*Suntem independenți, suntem o națiune de sine stătătoare*”, fiind convins că popoarele ajung la adevărata civilizație prin „*cultivarea și dezvoltarea facultăților naționale și sporirea bunei stări materiale*”. El înțeles trebuințele „*țării*”, întrucât nu a fost o singură reformă, la începuturile statului român modern, „*un singur act național*”, care să nu poarte pecetea gândirii sale, afirmând, în același timp, cu mândrie: „*N-aș schimba săraca Moldovă pentru întâiul tron din lume*”. La rândul său, **C. A. Rosetti** (1816-1885), cunoscut ca naționalist în exterior și individualist (liberal) în interior, a considerat că obiectul științei sociale trebuie să fie națiunea. „*Iubind libertatea – spunea acesta -, am înțeles că numai prin ea se poate dezvolta, întări și prospera o națiune. Iubind libertatea, a trebuit să iubesc omenirea și, iubind omenirea, este natural să-mi iubesc familia, să iubesc națiunea*”.

Deci, sociologia românească, sursă puternică de inspirație și de convingeri civice și morale pentru Mihail Diaconescu, a redefinit și nu a născut conceptul de „*națiune română*”, din necesitatea de a răspunde nevoilor sale de identitate și afirmare. Mihail Diaconescu știe foarte bine acest lucru tocmai în calitatea sa de titular al unui curs de sociologia culturii predat concomitent la Universitatea București și la Universitatea Hyperion.

Autori mureșeni

Gheorghe Nicolae Șincan „Dureri nespovedite”

„Carte*) de folos, de la cap la coadă sau de la coadă la cap, cu tâlcuri și îndemn la reflecție, ce poate fi citită aproape de către oricine și în orice împrejurări” – iată un slogan promoțional demn de cei mai versați specialiști în promovare, marketing. Sunt în acest slogan de toate - și umor și ironie și tentații și ademeniri și un veritabil îndemn la lectură, după atât de cunoscutele vorbe cronicărești, conform cărora „nu este alta mai fumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților”.

Autorul lasă libertate totală cititorului, nu-i impune o anume succesiune a textelor, fiecare povestire putând fi citită de sine stătător, „de la cap la coadă sau de la coadă la cap”, dar îi oferă lectorului și garanția unei adresabilități fără frontiere de vârstă, ori de nivel de educație - „poate fi citită de aproape oricine”. Mai mult, oferta autorului demitizează un anume „protocol”, „ritual” de lectură, cartea putând fi citită „în orice împrejurări”!

Până la urmă, tâlcul este unul de îndemn la reflecție, pentru că autorul

reconfigurează semnificația lecturii, readucând-o în permanența vieții cotidiene, ca ofertă și beneficii totale.

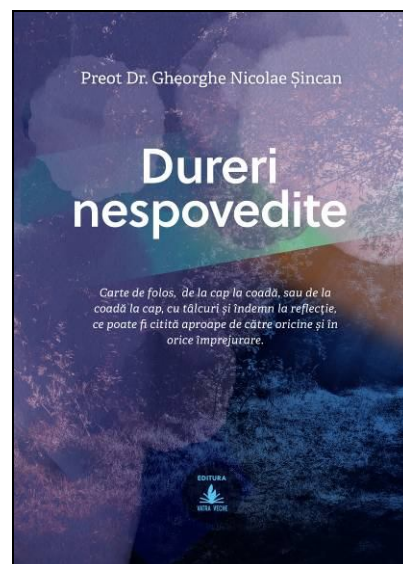
Gheorghe Nicolae Șincan, preotul și dascălul de suflete, nu face decât să-și continue un program nedeclarat dar ușor de detectat după cărțile publicate până acum. El aduce bucuria lecturii în proximitatea credinței, ca parte integrantă a unui „arsenal” de formare a conștiinței religioase, a omului care și-l asumă pe Dumnezeu ca Tată Ceresc.

Cunoașterea acestei dimensiuni existențiale exclude însă încrâncenarea, habotnicia, deschizând poarta firescului, într-un orizont al seninătății.

Povestirile pr. Gheorghe Nicolae Șincan nu propun canoane de lectură, ci lasă înțelesurile în seama cititorului, care să adapteze nevoilor lui semnificațiile, pe care să le deschidă cu cheia propriilor capacități morale și religioase. Interesant este și sensul pe care-l propune autorul: *dinspre* profan spre sacru și *prin* profan spre sacru.

De aceea nu mai surprinde anecdoticul cel de toate zilele, care induce poziționare religioasă, atitudine morală față de răul/relele lumii.

Învățăturile religioase de mare substanță sunt trans-mise prin cele mai accesibile mijloace, prin mecanisme subsidiare.

Abilitatea de a pune în pagină idei de către Gheorghe Nicolae Șincan ne consolidează convingerea că autorul a înțeles rosturile propriei vocații și misiunii sale.

Încet dar sigur, Gheorghe Nicolae Șincan se impune ca un autor de carte religioasă de impact, unul care merge pe drumul bătătorit de sfinții părinți, pentru a fi luminător în dreapta și adevărata credință.

NICOLAE BĂCIUȚ

*) Gheorghe Nicolae Șincan, „Dureri nespovedite”, Editura Vatra veche 2016

ROMANUL MARII UNIRI...

→Elita intelectuală a națiunii noastre din secolul al XIX-lea, mai ales cei care au cultivat principiile istorice, instructive, educative, culturale, sociologice, juridice, politice și morale, din care au făcut un crez și un far călăuzitor în viață, a răspuns necesităților tot mai profunde de înțelegere adecvată și de afirmare ale poporului român de pretutindeni. *Sociologia descriptivă* a devenit astfel *sociologia militans*.

*
* *

Romanul *Sacrificiul* surprinde o lume aflată într-un imens vârtej geopolitic, în care a fost adusă de un imperiu construit „din petice” - după expresia unui fost „dascăl al proletariatului”. În acest context, romanul respectiv devine o cercetare sociologică a unei lumi, a unui conglomerat de nații, benefică și necesară din perspectiva elaborării unei strategii *actuale* de supraviețuire a națiunii române în condiții tot mai grele. Romanul aduce în prim

plan realități care exprimă adevărul perenității națiunii române. *Națiunea română este o națiune străveche, cu un substrat etno-spiritual ancestral, clădit pe credința creștină și cu un fond genetic specific mediului geoclimatic în care s-a format și s-a afirmat.*

Mihail Diaconescu, romancierul, sociologul, moralistul, psihologul și istoricul, este conștient că națiunea română poate fi înțeleasă numai dacă este raportată la procesele sociale care au generat capacități tot mai performante de procesare a informațiilor.

Din această perspectivă, romanul *Sacrificiul* devine îndreptar și document explicativ al *sociologiei românești*, întrucât dezvăluie „logica socialului” și oferă sisteme de referință care eliberează gândirea din capcanele inerente orizonturilor ideologice de interpretare.

Mihail Diaconescu se înscrie în curentul de idei fundamentat de gândirea lui Nicolae Bălcescu, potrivit căruia, „*misia nației*” este condiționată de „*triumful dreptului asupra silei*” și de triumful „*dreptății și frăției*”, care generează *armonia socială și unitatea națiunii române*.

Semnal editorial

ÎPS Dr. Andrei Andreicuț „Mai aproape de Hristos”

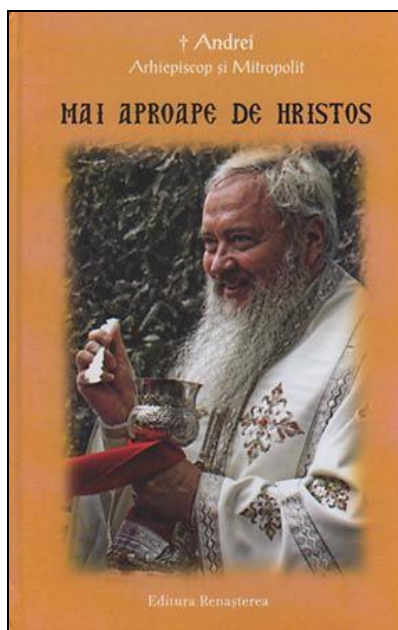
La Editura Renașterea a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului a apărut volumul *Mai aproape de Hristos*, al ÎPS Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului. Volumul reflectă preocupări pastorale, atitudini față de provocările timpului, reflecții teologice sau duhovnicești, conform celor precizate de către Părintele Cătălin Pălimaru, directorul Editurii “Renașterea” din Cluj Napoca.

Volumul *Mai aproape de Hristos* a fost lansat la cea de a XVII-a ediție a Târgului de Carte „Gaudeamus” din Cluj-Napoca și a fost prezentat, cu ocazie, părintele Cătălin Pălimaru, de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai” (UBB), și de Prof. Univ. Dr. Ilie Rad din cadrul catedrei de Jurnalism a UBB.

„Este un volum care include toate editorialele apărute în revista *Renașterea* și câteva studii și alocuțiuni publicate în revista Mitropoliei noastre - TABOR. Este un volum care reliefează activitatea publicistică a mitropolitului nostru”, a spus Părintele Cătălin Pălimaru. Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă a arătat că titlul cărții, *Mai aproape de Hristos*, ar putea avea „mai multe paliere de accepțiune”, care vor fi întâlnite de cititori, pe parcursul lecturii: „Nu e o întâlnire cu textele declarative, textele sunt o încununare a efortului personal, a celui care cărmuiește Eparhia și Mitropolia noastră, iar *Mai aproape de Hristos* pornește mai întâi de la experiența personală, apoi, prin slujirea teologiei”. Prof. Univ. Dr. Ilie Rad, de la Catedra de Jurnalism a UBB, a remarcat faptul că articolele cuprinse în volumul ating problema secularizării, a îndepărtării de Iisus Hristos a lumii contemporane.

Profesorul a mai remarcat că IPS Andrei Andreicuț cultivă memoria ierarhilor predecesori, alături de alte figuri importante ale teologiei, precum Părintele Nicolae Steinhardt.

În prefața volumului *Mai aproape de Hristos*, autorul constată, prin cuvintele Proorocului David, că „anii noștri s-au socotit ca pânda unui păianjen” (Psalmul 89, 10), amintind și de cugetarea poetului Lucian Blaga care „adresându-I-se lui Dumnezeu, Îi zicea așa: «Oprește trecerea. Știu că unde nu este moarte nu este nici iubire, – și totuși, Te rog, oprește, Doamne, ceasor-

nicul cu care ne măsurăm destrămarea».

Cât am făcut, cât n-am făcut în acești ani, știe mai bine Dumnezeu. Nu voi face în această carte, în care sunt adunate editoriale din revista *Renașterea* ale acestor ani, un bilanț.

Acest lucru, dacă se va întâmpla vreodată, îl vor face alții. Voi spune doar că m-am străduit atât cât am putut. Editorialele se referă la evenimentele majore ce au avut loc sau la praznicele importante. În toate militez, sau lucrul acesta l-am dorit, pentru o apropiere de Iisus Hristos”.

În articole sunt abordate probleme de actualitate precum cea a familiei, a educației, a rolului Bisericii și al preoților în societate, a sfinților ca modele de urmat pentru tinerii din prezent, așa cum arată și titlurile acestora: „Parohia care nu e misionară, în frunte cu preotul ei, are toate șansele să devină o epavă”, „Facem prea puțin pentru tinerii noștri...”, „Maica Domnului îngrijorată de disoluția familiei creștine”, „Tinerii creștini vor salva Europa”, „Lecțiile etice ale crizei: perspectiva religioasă”, „Grija episcopului pentru tineret”, „Într-o lume în continuă schimbare, Biserica trebuie să-și concentreze atenția, cu predilecție, asupra credincioșilor de mână: elevii și studenții”.

În articolul care dă și titlul cărții, IPS Părinte Andrei face o meditație asupra timpului care curge implacabil spre un final previzibil, în plan uman, moartea. „Nu-i prilej mai potrivit pentru meditația la trecere decât Anul Nou. Chiar dacă este momentul urărilor de «ani mulți», nu trebuie să uităm că, odată cu sfârșitul oricărui an, firul existenței noastre se scurtează”.

Ierarhul seamănă anotimpurile pământului care se rotește în jurul soarelui, cu trăirile oamenilor, mici

planete care gravitează în jurul lui Iisus Hristos, Soarele dreptății: „Pe măsură ce traiectoria vieții noastre se apropie de Iisus Hristos, în suflet e primăvară, e vară, toate virtuțile înfloresc și rodesc. Sufletul iradiază lumină și căldură din căldura primită de la Hristos. Dimpotrivă, dacă ne îndepărtăm de Iisus Hristos, în suflet vine iarna și frigul. Sufletul moare, iar omul nu poate face nimănu vreo bucurie, nici chiar lui însuși.

Aceasta-i tragedia lumii contemporane: îndepărtarea de Iisus Hristos! Bătrânul Porfirie spune că viața fără Iisus Hristos nu-i viață. «Hristos e prietenul nostru, fratele nostru, El e tot binele și toată frumusețea. El este totul. În Iisus Hristos nu există nici tristețe, nici melancolie, atunci când omul e copleșit de gândurile și împrejurările care l-au apăsă și rănit». Unul dintre marii scriitori ai veacului XX, Giovanni Papini, când L-a aflat pe Iisus Hristos a scris aceste rânduri: «Toți au nevoie de Tine, chiar cei ce nu știu: cei ce nu știu mai amar decât cei ce știu. Flămândul își închipuie că umblă după pâine, dar îi este foame de Tine; însetatul crede că vrea să bea apă, dar îi este sete de Tine; bolnavul râvnește sănătatea, dar boala lui nu-i decât lipsa Ta. Cine caută frumusețea, Te caută, fără să-și dea seama, pe Tine... Cine urmărește cu gândul adevărul, te dorește – fără voia lui – pe Tine, cel ce ești singurul adevăr»”.

IPS Andrei amintește de condiția efemerității omului, un simplu călător cu o durată a călătoriei care „se împușnează de la an la an. De aceea, trebuie să fim foarte zgârciți cu timpul. Ne spune Sfântul Pavel: «Luați seamă cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt» (Efeseni 5, 15-16). Și nu numai că trebuie să fim zgârciți cu vremea, ci trebuie să fim atenți la direcția călătoriei noastre. Ea trebuie să fie neapărat înspre Iisus Hristos”.

Astfel, ierarhul îi îndeamnă pe credincioși să se apropie de Iisus Hristos, iar prin aceasta, „tristețea lăsată de trecerea timpului dispare știind că «porunca Lui este viață veșnică» (Ioan 12, 50). Rănile sufletești pe care le-am suferit în anul 2015 se cicatrizează. Iar în ceea ce privește anul 2016 care începe, ne adresăm lui Dumnezeu dimpreună cu David, și-I spunem: «Vei binecuvânta cununa anului bunătații Tale și câmpiile Tale se vor umple de roade grase» (Psalmul 64, 12)”. (Cf. Oana Rusu - <http://ziarullumina.ro/mai-aproape-de-hristos-noua-aparitie-larenasterea-112287.html> - 20.05.2016/23.05.2016).

STELIAN GOMBOȘ

Ioan al Banatului

„Oricine vă va întreba unde te duci, să spunei: eu mă duc la Înviere!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, acum în perioada marelui post, vă rog să vorbim despre *Canonul cel Mare* alcătuit de Sfântul Andrei Criteanul. Slujba acestui cunoscut Canon de pocăință se săvârșește în prima săptămână din post, împărțit în patru părți, în primele patru zile.

Î.P.S. Ioan: Acest canon, citit cu evlavie în primele zile din postul mare, pe aripile de umilință „*Miluieste-mă, Dumnezeule, miluieste-mă!*”, ne poartă către porțile Cerului și fericit este acela care, din când în când, și în timpul anului, la necez și la durere, mai citește cu evlavie acest canon. Dacă ne ajută bunul Dumnezeu, vom tipări acest text într-o cărțică, pentru că el e tare folositor în viața aceasta, mai ales când suntem în necezuri și mai ales atunci când am păcătuit și, poate, nu avem chiar în acea clipă duhovnicul lângă noi, să ne putem descărca sufletul. Poate vărsând o lacrimă pe textul acestui canon, cred că Dumnezeu va primi lacrima aceea izvorâtă din adâncul inimii. Pentru că sunt oameni care plâng cu ochii, dar fericit este acela care plânge și cu inima. Acele lacrimi ale inimii nu le vede decât Dumnezeu care-ți cercează adâncul suspinului de pocăință.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne spunei câteva cuvinte despre Sfântul Andrei Criteanul. Cine a fost acest sfânt?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Andrei Criteanul s-a născut pe la anul 660, în Damasc, în Siria de astăzi, în țara din care, odinioară, se înălțau rugăciuni către Dumnezeu, iar, astăzi, în această țară sunt sfărtecați de obuze creștinii, frați ai noștri, și de alte origini. Nu știu, poate astăzi, pe cerul Împărăției lui Dumnezeu, Sfântul Andrei mai

scrie un canon, în cer, pe care îl înalță lui Dumnezeu, ca să se milostivească de țara lui, de Siria, țara în care s-a născut și a trăit Sfântul Andrei Criteanul din ale cărui cuvinte și versuri, de aproape 1300 de ani, s-au împărțit creștinii din lumea ortodoxă.

Născut într-o familie aleasă de creștini, a fost dat de părinți la școală. Au observat dascălii săi că avea o minte binecuvântată și luminată de Dumnezeu și așa se face că a ajuns la Ierusalim.

Patriarhul Teodor al Ierusalimului, văzând mintea și înțelepciunea revărsată într-însul de Dumnezeu, pe la anul 680-681, l-a trimis la un sinod la Constantinopol, să-l reprezinte la confruntările și tulburările ce se ivire în Biserică, în acea perioadă.

La Ierusalim, pe lângă participarea la slujbe și cuvântul ales pe care-l ținea în fața credincioșilor, peste zi, Sfântul Andrei Criteanul îi cerceta pe cei necăjiți, pe cei orfani, pe cei oropsiți de soartă, cum se spune.

I-a mers vestea în toată ortodoxia, în toată lumea creștină de atunci. A fost rânduit apoi ca arhipăstor al credincioșilor din insula Creta din Marea Mediterană, insulă prin care, cu sute de ani în urmă, au trecut de atâtea ori apostoli misionari de la Ierusalim, ca să răspândească creștinismul în părțile Europei.

Acolo, vrând să dea cât mai multă hrană duhovnicească creștinilor, a scris *Canonul de pocăință*.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să faceți câteva aprecieri asupra acestui canon atât de cunoscut și de important în tradiția ortodoxă.

Î.P.S. Ioan: Canonul acesta este o sinteză a Sfintei Scripturi și a unei părți din patristica noastră creștină. Sfântul Andrei criteanul ne pune în față multe din personajele biblice, începând cu Adam și terminând cu Înălțarea la Ceruri a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu oameni care au greșit în Vechiul și în Noul Testament, dar care, prin pocăință, au fost primiți înapoi de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, pre ale sale brațe. Așa se face că a adăugat apoi și câteva stihuri de o exemplară întoarcere din păcatul plăcerilor pământești a Sfintei Maria Egipteanca.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, la început de post, vă rog să spunei un cuvânt de folos cititorilor.

Î.P.S. Ioan: Oare ce ne punem în gând să facem în această perioadă?

Ar trebui să curățim camera sufletului nostru, camera inimii noastre, ca acolo să reverse și Hristos o fărâmiță de lumină de la Învierea Sa, pentru fiecare dintre noi.

Avem nevoie de lumină. Fără lumina Învierii lui Hristos ne întoarcem înapoi, la cele ce-au fost înainte de Hristos.

Avem nevoie în viața aceasta de atâtea lucruri, de hrană, de îmbrăcăminte, de o casă, dar să ne rugăm în postul acesta Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca **celor ce vom ajunge la praznicul Învierii să ne împărtășească și nouă o fărâmiță de lumină cu care să putem călători mai departe în întunericul păcatelor din lumea aceasta.**

Spuneam credincioșilor prezenți în catedrala din Timișoara, după prima parte din Canonul cel Mare, că este mult mai mult întuneric în miezul zilei decât în noaptea aceea când fiecare ne-am îndreptat spre casele noastre, cu gândul la Inviere.

Lumina lui Hristos nu o poate ține nici întunericul zilei și nici întunericul nopții.

Cât de întunecate sunt zilele noastre astăzi, cu toate că mai vedem încă o rază de soare! Însă nu aceasta este lumina aceea care ne conduce spre Împărăția lui Dumnezeu, spre Rai.

Dumnezeu să ne facă parte, la sfârșitul acestei călătorii duhovnicești a Paștelui, de-o fărâmiță de lumină! Dumnezeu să semene în mințile noastre lumină, ca să nu rătăcim în lumea aceasta a păcatului care ne înconjoară de-o parte și de alta a vieții noastre.

Bunul Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului Andrei Criteanul, să binecuvinteze călătoria noastră spre Înviere, pentru că într-o acolo călătorim. Nu putem să ajungem să facem pregustarea Învierii însă, fără acest drum care duce pe la Golgota. De aceea **oricine vă va întreba, în lumea aceasta, unde te duci, să spunei: eu mă duc la Înviere!**

Dumnezeu să ne ajute să ajungem la Înviere! Să nu mai spunei la nimeni că vă duceți în orașul cutare sau în orașul cutare, spuneiți că în viața aceasta nu vă duceți în altă parte decât la porțile Învierii. Să ne ajute Dumnezeu să ne întâlnim cu toții la porțile Învierii veșnice!

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Restitutio Grigore Pletosu

Istoria și spiritualitatea bisericească românească își întregesc mereu sfera valorilor prin scoaterea la lumină a noi și prestigioase lucrări.

Un act de restituire necesar îl împlinește preotul, teologul și istoricul Iuliu-Marius (Maxim) Morariu, licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă și al Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Încă din perioada studenției, acesta dovedește printr-o serioasă muncă de cercetare că teologul și istoricul îmbină cât se poate de armonios pasiunea dar și pricepera bunei meniri hărăzite, devenind autorul volumelor: *Istoria mănăstirii „Izvorul Tămăduirii” Salva*, Editura Astra, Blaj, 2013 (împreună cu prof. Ana Filip); *Stări, momente și personalități ale Ortodoxiei transilvane*, Editura „Academica Brâncuși”, Târgu Jiu, 2013 și *Habet sua fata libelli! Antologie de invitații la lectură*, Editura Semănătorul, Tismana, 2014.

De asemenea, a elaborat și publicat peste 100 de studii și articole de teologie și istorie în reviste precum: *Transilvania* (Sibiu), *Altarul Reîntregirii* (Alba-Iulia), *Altarul Banatului* (Timișoara), *Tabor* (Cluj-Napoca), *Acta Musei Porroliensis* (Zalău), *Der Unterwald* (Sebeș), *Studii și cercetări etnoculturale* (Bistrița), *Arhiva Someșană* (Năsăud), *Revista Română* (Iași), *Oglinda literară* (Focșani), *Boema* (Galați), *Cetatea culturală* (Cluj-Napoca), *Caiete Silvane* (Zalău), *Tribuna* (Cluj-Napoca), *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai” – Series Bioethica* (Cluj-Napoca), *Symposium* (New York), *Lumină lină* (New York), *Confluente Românești* (New York), *Semănătorul* (Tismana), *Observatorul* (Toronto), *Conexiuni românești* (Mannheim), *Astra năsăudeană* (Năsăud), *Astra Salvensis* (Salva), *Astra Sabesis* (Sebeș) și a participat la peste 40 de conferințe și simpozioane naționale și internaționale. Începând cu anul 2013, realizează săptămânal emisiunea „Oameni de ieri și de azi” la Radio Renașterea din Cluj-Napoca.

Cartea *Restitutio Grigore Pletosu*, apărută la Editurile Eikon și Renașterea din Cluj-Napoca în anul

2014, atent structurată, aduce în fața cititorului profilul bio-bibliografic al lui Grigore Pletosu, prezentând în detaliu viața și opera acestuia pentru ca, mai apoi, în capitolul *Profilul spiritual al protoiereului Grigore Pletosu, reflectat în activitatea sa didactică*, să descoperim profilul spiritual al dascălului creștin, în concepția patristică, în pedagogie și în literatura română dar și profilul spiritual al protoiereului reflectat în activitatea sa didactică.

În cea de-a treia parte a cărții, vrednicul protoiereu ne este prezentat în activitatea sa pastorală bogată, autorul cărții conturând în aceeași manieră specifică temeinicei cercetări ampla activitate a celui prezentat.

Parcurgând cartea, vom observa că, pe baza analizei activității didactico-pedagogice, pastorale, catehetice și a celei național-bisericești, a părintelui, se poate contura portretul spiritual al acestuia. Acest fapt reprezintă, de altfel, împlinirea cuvintelor Mântuitorului care spune: „după roadele lor îi veți cunoaște” (Matei 7, 16).

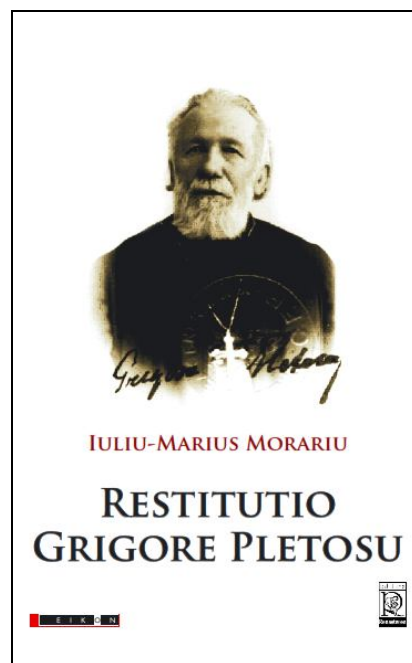
Profesorul și, mai apoi, părintele Grigore Pletosu, s-a achitat cu brio de sarcinile ce-i parveneau din acest statut, reușind să fie un om care a stimulat tineri valoroși în activitatea lor de creație literară și de propășire spirituală și o persoană apreciată întotdeauna în comunitățile în cadrul cărora a activat.

Având în vedere toate aceste calități, putem afirma cu certitudine că personajul analizat în cercetarea de față a fost un om de mare calitate intelectuală și de înaltă ținută morală, ce a știut mereu să fie la înălțimea vremurilor și să îmbine trăirea ortodoxiei cu munca în ogorul românismului transilvănean.

O carte necesară cu privire la care Înaltpreasfințitul Părinte Andrei,

Biserica din Chintelnic, satul natal al lui Grigore Pletosu

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului afirma în cuvântul care o prefațează: „Prezentul volum ne pune în față – și cred că nu greșesc – pe un foarte profund și serios cercetător al istoriei și al spiritualității bisericești. Îl preocupă Istoria Bisericii Ortodoxe Române, dar nu doar ca înșiruire de date și fapte; el pătrunde în cauzalitatea fenomenelor, încercând să dea acestora o explicație. ...Dacă cercetătorii de până acum s-au mulțumit să reproducă despre Părintele Grigore Pletosu informații stereotipe, pe care le-au preluat unii de la alții, Ierom. Marius (Maxim) Morariu merge dincolo, la izvor, la sursă: cercetează arhive, consultă membri ai familiei. Este de subliniat bogăția și acuratețea notelor de subsol, care ele însele pot alcătui încă o lucrare documentară”.

Avem iată în față, o lucrare de înaltă ținută care vine să prezinte cititorilor modelul dascălului creștin-luminător de slova românească, al preotului purtător de Har, și sfânta slujire în Biserica lui Hristos, cât și a protoiereului ajutor fraților, ascultător față de ierarhul său și împlinitor fidel al învățăturilor dumnezeiești.

pr. stavr. RADU BOTIȘ

Ierom Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, *Restitutio Grigore Pletosu*, Editura Renașterea / Eikon, Cluj-Napoca, 2014.

MĂINILE CARE L-AU DEZBRĂCAT PE DUMNEZEU

Cu ani în urmă, am citit un poem în proză, mai puțin cunoscut, al lui Baudelaire, în care autorul "Albatrosului" redă printr-o pildă soarta geniului neînțeles.

Eroul lui Baudelaire avea un câine la care ținea foarte mult și căruia, într-o zi, a vrut să-i arate ce înseamnă un parfum foarte scump. Câinele, neînvațat cu miresme atât de rare, s-a speriat și a început să latre.

Mi-am adus aminte de această istorioară deoarece e cum nu se poate mai nimerita pentru a caracteriza scrisul lui Ion Buga, felul în care teologul-scriitor se apropie de lucruri din perspectiva lui eidon, atât de diferit de cel al academicilor și autorilor de manuale.

Stilul său, inconfundabil, se deosebește net de cel al omului obișnuit cu drumul bătătorit spre aceeași Romă.

O biografie e ca o radiografie, o pagină de celuloid pe care „citim” oasele, un fel de inventar științific al lor: s-a născut, a fost, a lucrat la, a scris cutare și cutare carte și a murit. Oare doar atât să fie omul, "L'homme inconnu" despre care vorbește Alexis Carrel? Unde este duhul, sentimentul, cântecul omului ca ființă necunoscută?

Metoda și stilul lui Ion Buga șochează. A avut și are de suferit din cauza aceasta. Nu e un scriitor „cuminț”, cum sunt cei care se mulțumesc să îmbrace sisteme filosofice în cuvinte îmbârligate din care nu înțelegi nimic, cu cât mai obscure, cu atât mai grozave. Spre deosebire de aceștia, Ion Buga, prin metaforă, e creator al unui nou Weltanschauung, trecut prin filieră proprie - lumea ca pildă.

Cel mai greu lucru este limpezirea apei, copilăria purității ei. Să vorbești despre rouă în dialectul pe care îl vorbește roua, să vorbești despre munte în limba Muntelui, ca pe Sinai sau ca pe Tabor, să vorbești despre Dumnezeu nu cu vorbe, ci cu privirile copilului, pentru că numai "cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu". Cu acest har, al "limbilor de foc", te naști, și Ion Buga nu l-a primit din manuale.

Dascălii lui au fost pădurile de

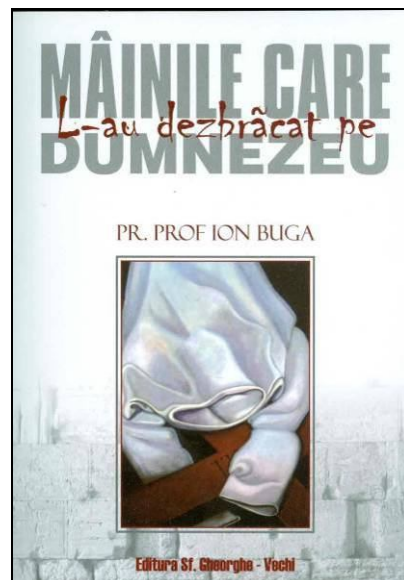
la Mocearu, micul Eden, cum își numește locul nașterii de "la subsuoara acestui vârf muntos, în spațiul unui podiș înconjurat de culmi împădurite, având și un lac natural de câteva hectare întindere, ținut cu adevărat de legendă".

Oamenii obișnuiți văd în lumea înconjurătoare lucruri și obiecte, dar copilul pădurilor, în tot ce-l înconjură, îl vedea pe Dumnezeu, anticipând oarecum Parusia, acel „ne amintim de ce va fi”. De aici nardul de mare preț al lui Baudelaire, care a rămas neînțeles și l-a speriat pe cel învățat cu lucruri comune, acest mir al adâncurilor de taină, divinele aduceri aminte de Dumnezeu, prin care Ion Buga, cu slovele lui, iese în calea Mirelui.

Asemeni lui Brâncuși care sculpta zborul, și nu anatomia aripilor, scriitorul nostru merge la esențe, în întâmpinarea "Evenimentului", care nu poate fi decât sărbătoarea ajunsă pe culmile majusculei de transfigurare metanoică.

În hăinuțele copiilor din Mocearu, cu care mamele îi îmbrăcau de Paște, el vede hăinuța altui Paște, cel în întâmpinarea căruia Fecioara și-a îmbrăcat Fiul.

Gândirea metaforică îi permitea Copilului din Nazaret să priceapă înțelepciunea tănuită în stiharul crinului și slava lui Dumnezeu din buchile vrăbiei, o adevărată cosmogonie a iubirii Poetului, a Cuvântului întrupat. "Din cel mai frumos poem al omenirii sub soare - Evenimentul Hristos, n-a rămas decât această cămașă, o paradigmă paralelă și

diafană la țeserea universului fără nicio fisură, de către mâinile lui Dumnezeu, acolo în primordii, și, foarte probabil, o ultimă cămașă a lumii la Judecata de Apoi, vreau să zic o cămașă a Schimbării la Față, cămașa Metanoiei." Titlul cărții, "Măinile care L-au dezbrăcat pe Dumnezeu", i-a scandalizat pe unii, deși adevăratul și singurul scandal nu poate fi decât cruda realitate istorică a Răstignirii.

Parafrazând titlul, am zice că scriitorul și cugetătorul Ion Buga ar avea de gând să ne poarte la modul în care Dumnezeu va fi îmbrăcat, cum spune Psalmul cântat la Vecernie, în Poemul Creației, "Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină" - haina de lumină lină a Împăcării de Apoi.

Ca orice mare gânditor, nici Ion Buga nu este apreciat și înțeles la adevărata lui valoare, în Nazaretul timpului de azi, spre marea rușine a noastră.

În locul „cuminților” didactici, el ne-ar putea oferi călătorii mirifice sub cerul liber, de o uluitoare frumusețe, pentru a ne deprinde să fim și noi, la rândul nostru, cer; să mergem într-un „tot mai departe”, spre o arheologie a inimii, în căutarea paradisului pierdut, identificându-ne copilăria cu cea a dumnezeirii noastre dintru începutul Cuvântului, regăsire a simetriei pierdute.

Jertfei i se răspunde cu jertfă, pentru că "Dumnezeu se dăruiește pe Sine în iubirea pentru om și deci singura măsură a iubirii Lui este El însuși."

DUMITRU ICHIM

Apocalipsa este o înviere

Deseori când auzim cuvântul "apocalipsă", ne gândim la ideea de catastrofă care inevitabil duce la sfârșitul acestei lumi locuite de noi, dar abandonată în planul iubirii și aventurii metafizice. Evident, în sens scripturistic, apocalipsa este acel sfârșit care odată și odată va avea loc, dar nu știm când și cum. Prin urmare, nu prea suntem îndreptățiți să percepem apocalipsa ca pe o catastrofă, de vreme ce poate omul însuși transformă lumea creată în splendoare într-un soi de catastrofă.

Însă, înainte de a raporta procesul apocalipsei la destinul ireversibil al umanității promisă Învierii veșnice, ar fi mai indicat să începem a regândi apocalipsa în lumina evenimentelor care se petrec în viața noastră, cele care constituie experiența personală prin prisma căreia devenim într-o Ființă.

Conștientizăm sau nu, viața este alcătuită din mai multe cicluri și etape existențiale care ne transformă sinele și propriul într-un sens revelatoriu.

Astfel, are loc ceea ce Heidegger numea "evenimentul revelării propriului", adică transformarea omului în alt om, angajat într-un sine mult mai profund, dar care, fără să știm, a făcut dintotdeauna parte din Ființa noastră ca întreg. Pe de altă parte, toate acestea nu pot fi înțelese și percepute de o minte profund cotidianizată incapabilă să dobândească sensul plener al comuniunii cu sufletul, pe care Sfântul Evraghie Ponticul îl definește drept "singura poartă a Deschiderii către Dumnezeu care a creat Cerurile și Pământul".

Dar dincolo de orice definiții sau descriții specifice filosofiei limbajului, putem sesiza că omul, oricum ar fi el în aluatul și substanța sa, trăiește un ciclu existențial care la un moment dat ajunge să cunoască sfârșitul.

Astfel, omul trăiește de la o perioadă la alta o apocalipsă firească pentru a se înnoi în structura sa ființială și perceptibilă.

Nu degeaba spunem uneori "sunt un alt om" sau "parcă am renăscut". Spunem aceste lucruri conștienți fiind de schimbările pe care

le-am trăit, care au dus înspre revoluții interioare, pasiuni mistice, într-un cuvânt înspre o nouă existență.

Gândind în acest sens Realitatea și realitățile, Apocalipsa ni se înfățișează ca o renaștere, adică în calitate de înviere. Din moment ce viața ne oferă periodic situații noi și provocatoare din timp în timp, atunci este suficient de clar că un sfârșit duce la un alt început prin care omul învie sau învață lecția învierii pentru a accepta binecuvântarea veșniciei. Nu a fost deloc greșită sau hazardată afirmația lui Voltaire, conform căruia "Învierea are loc în fiecare zi".

Într-adevăr, omul moare și renaște fără a-si dea seama, pierdut în jocul de-a destinul și în capricii conceptuale.

Învierea nu este un proces biologic, ci însăși starea trezirii de conștiință în profunzimea veridicității sale neînțelese și paradoxale. Omului îi sunt permise nenumărate experiențe personale tocmai pentru ca el să învețe să renască, uneori chiar și din propria sa cenușă.

De aceea, în planul angajamentului mistico-metafizic, totul este posibil, pentru că Minunea este cea care dictează și pictează totul.

Angajat într-un asemenea plan, orice om va fi lămurit în privința unuia din adevărurile incontestabile: apocalipsa nu este neapărat o catastrofă, ci poate fi o Înviere.

Pentru aceasta este nevoie doar de stimularea sfințeniei ascunse a

posedă un grad mai mare sau mai mic de sfințenie, adică acea inocență ontologică adormită.

Dar sfințenia ascunsă ca potecă înspre Biserica Învierii ridicată pe temelia Apocalipsei, se descoperă numai în și prin revelație. În caz contrar, Apocalipsa va fi întotdeauna o catastrofă, dar provocată nu undeva din afară, ci dinlăuntrul Ființei noastre, măcinată de ironiile Demiurgului cel rău.

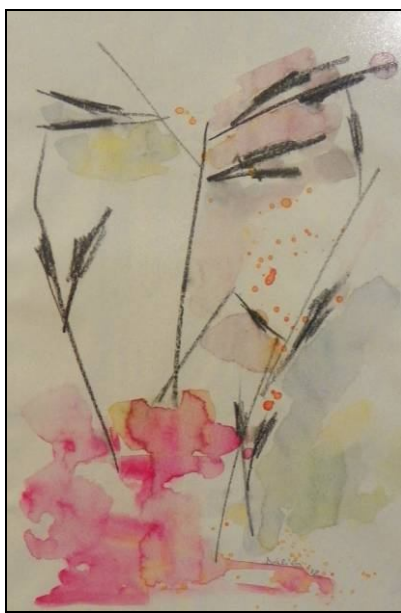
Apocalipsa, dacă am fi mai atenți, se manifestă pretutindeni în natură, în toate lumile posibile care țin în viața Lumea rațională a omului. Tot ce ofilește, ulterior înflorește, deci revine la viață.

La fel și noi oamenii. Putem fi asemenea unor copaci cărora toamna le cad frunzele, dar care primăvara prind din nou viața. Dar putem învia din apocalipsa noastră temporară, doar dacă vom ști să trecem din Toamna vieții în Primăvara vieții. Fiecare apocalipsă existențială este menită să ne arate cine am fost, cine suntem și cine putem fi. Nu cine vom fi, cine putem fi.

Este foarte important să speculăm acest aspect, tocmai pentru a evita puseurile de totalitarism profetic.

Luptând așadar pentru a deveni din ceea ce suntem ceea ce ar trebui să fim, trăim în așteptarea și întâmpinarea Apocalipsei ca formă paradoxală a Învierii. De aceea, Apocalipsa este o Înviere.

TUDOR PETCU

Dalila Özbay, PAPURĂ-acuarela, 2012

Arhiva

Contribuții la cunoașterea vieții și activității scriitorului Romulus Cioflec

(IV)

O schiță – *Fugar* – vede lumina în „Cosinzeana” (nr. 5/1914) și în ziarul bucureștean „Minerva” (nr. 218/1914). Mai importantă e nuvela *Îngerii de pe ușile altarului*, din „Luceafărul” (nr. 7, 1 aprilie 1914, p. 208-212). Colaborează acum și la „Universul literar” (cu schițele și povestirile *Pe țărmiile Mureșului*, nr. 1/1914, *Arthur Codobatură*, nr. 6/1914, *Ea...*, nr. 17/1914), din nou la „Ramuri” (*Enciclopedia*, nr. 2/1914) și la „Flacăra” (*Un colț din Italia irredenta*, nr. 27/1915; *O noapte la Cernăuți*, nr. 32/1915; *Lacrimi călătore*, nr. 45/1915).

Cu data de 1 martie 1914, aproape concomitent cu prietenul său G. Topîrceanu, Romulus Cioflec este înscris în Societatea Scriitorilor Români. De notat e că din comitetul Societății, ales la 26 ianuarie 1914, făceau parte mulți ardeleni binecunoscuți lui. (Ion Gorun era vicepreședinte, Liviu Rebreanu secretar, Octavian Goga, Zaharia Bârsan și Constanța Hodoș membri.) Tot atunci reintrau în SSR ieșenii de la „Viața românească”, retrași cu doi ani mai înainte, după alegerea ca președinte a lui Mihail Dragomirescu.

Între timp, își susținuse licența în litere și filosofie în iunie 1914 și, se pare, primise (provizoriu, fiindcă nu

fusese „împământenit”) o catedră la Liceul „Atanasie Bașotă” din Pomârla (jud. Dorohoi)⁸. Din același motiv, nu trecuse prin fața comisiei de recrutare și nici nu trebuise să facă, precum mulți colegi de facultate, repetate concentrări în 1914-1915. Dar la intrarea României în război nu a rămas deoparte. O scrisoare trimisă lui G. Ibrăileanu la 20 octombrie 1916⁹ indică faptul că era la (făcea parte din) „Brigada de siguranță Armata de Nord”. Încadrarea lui în (sau pe lângă) formațiunea respectivă fusese desigur justificată de faptul că era originar din sud-estul Transilvaniei și cunoștea, mai mult sau mai puțin, limbile germană și maghiară. Ulterior, probabil, nemaifiind nevoie de competențele sale, a fost „liberat”, putând astfel ca la începutul lui martie 1917 să se afle în Basarabia și, interesat de ce se petrece la Petrograd, să întreprindă acolo o scurtă călătorie, pe care mai târziu o va descrie în volumul *Pe urmele Basarabiei*. Întors din capitala Rusiei, se atașează de redacția „Cuvântului moldovenesc”, în care îl cunoștea, de la Iași, din vremea studenției, pe Pan Halippa. Cu experiența sa destul de bogată în domeniu, a contribuit desigur la redactarea gazetei¹⁰. La începutul anului următor este prim-redactor la „Sfatul Țării”, „organul” Parlamentului ce vota la 27 martie Unirea Basarabiei cu România. (Mai precis, de la nr. 1, din 18 martie, până la nr. 32, din 9 mai 1918. În acest din urmă număr, pe pagina a II-a, la rubrica de Știri, se comunica: „D. Romulus Cioflec s-a retras din redacția «Sfatului Țării»”.¹¹) În acesta semnează câteva articole politice¹² și pe teme

⁸ În conferința *Panaît Istrati ca om*, ținută în 1942, afirma că „[își] alege[se], pentru anii neutralității, o suplinitură la un liceu moldovenesc la Pomârla” „pentru ca să-i pot vedea cât mai des [pe cei de la «Viața românească»], între care mai ales fostul coleg de școală G. Topîrceanu, și G. Ibrăileanu”.

⁹ *Scrisori către G. Ibrăileanu*, ed. îngrijită de Mihai Bordeianu ș.a., București, Ed. Minerva, vol. III, 1973, p. 43.

¹⁰ În memorialul său *Pe baricadele vieții. În Basarabia revoluționară* (p. 87), Onisifor Ghibu afirmă că, la începutul lunii aprilie 1917 (de Paști), „a preluat conducerea virtuală a gazetei «Cuvânt moldovenesc» de la R. Cioflec”.

¹¹ Între cei ce scriu și semnează la gazeta chișinăueană, inclusiv după retragerea lui Romulus Cioflec, este Const. Noe, cel care-i fusese „secondant” la „Românul” (vezi mai sus scrisoarea lui Vasile Goldiș).

¹² *Aristocrația viitorului*, nr. 11, 1 aprilie 1914; *Cartea de aur*, nr. 12, 2 aprilie 1918;

culturale¹³, precum și niște „amintiri” din anul precedent: *Cum am cunoscut Basarabia și Zile de urgie*¹⁴. (De interes biografic sunt și două scrisori publicate în coloanele gazetei, prima – *În chestie personală*, din 26 aprilie 1918 –, în care dezmințe că ar fi salutat pe C. Stere, la sosirea acestuia în Basarabia, „în numele ardelenilor” [subl. m.], și alta – *Pentru d. Ghibu*, din 19 septembrie 1918, în care declară că „nu a fugit în Rusia”, după asasinarea lui Simeon Murafa și a lui A. Hodoroș, relatată în „amintirile” mai sus citate, ci a plecat acolo, în căutarea familiei sale, stabilite atunci la Elisavetgrad¹⁵.)

Concomitent activității gazetărești, Romulus Cioflec se implică și în intensele și complicatele activități întru pregătirea cadrelor didactice chemate să asigure învățământul în limba română în Basarabia. Acestei implicări i se datorește și faptul că peste câțiva timp devine profesor la Liceul nr. 1 de Băieți „B.P. Hasdeu”, apoi la Liceul nr. 2 de Băieți „M. Eminescu” din Chișinău, post în care va rămâne până în 1926.

În 1919, își reia preocupările scriitoricești. La sfârșitul anului, proze ale sale apar în „Convorbiri” →

Cerc. șt. dr. VICTOR DURNEA
Institutul de Filologie
Română
„A. Philippide” Iași

¹³ *Întâlniri fericite*, nr. 18; *Gheorghe Coșbuc* (conferință la Universitatea populară din Chișinău), nr. 31 și 32 etc.

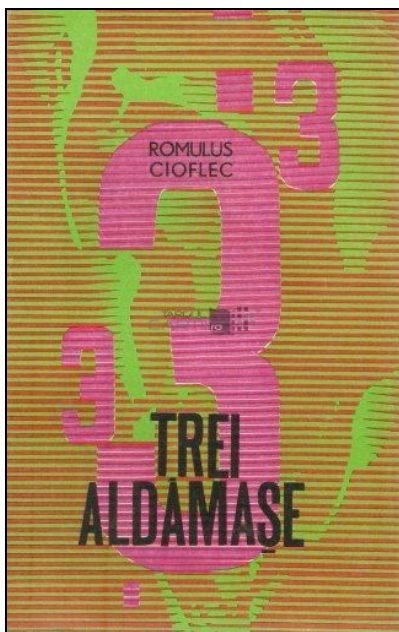
¹⁴ Nr. 1, din 18 martie 1918; nr. 11, din 20 august 1918. Cel de-al doilea text încheie vol. *Pe urmele Basarabiei*, tipărit mai târziu.

¹⁵ Textul interesează și pentru „geneza interioară” a romanului sui-generis *Pe urmele destinului*. E de remarcat că Romulus Cioflec nu e alături de ardeleni și îndeosebi de Onisifor Ghibu (fost „tânăr oțelit”). Deși în perioada neutralității României fusese pentru intrarea în război de partea Antantei, nu se numărase printre cei mai activi partizani. De aceea a și putut să colaboreze în continuare la „germanofila” „Viața românească” în 1914-1915. De crezul grupării pare să se apropie după instalarea guvernului Marghiloman și încheierea Păcii de la București. Dintr-o scrisoare trimisă la 17 octombrie 1918 lui G. Ibrăileanu se înțelege că îi dăduse criticului ieșean, fie pentru ziarul acestuia „Momentul”, fie pentru „Viața românească” (se proiecta reparația ei), niște „amintiri”, ce cuprindeau „vreo două reflexii antirăzboinice ori favorabile Germaniei”, reflexii pe care acum dorea să le „corecteze”, fiindcă „ar burzului în zadar pe «marele public», mai cu seamă azi când Dumnezeu pare că vrea să răsplătească nenorocirile multe ale țării.” (Era cu 10 zile înainte de capitularea Germaniei!)

literare”¹⁶ și în „Sburătorul”¹⁷, iar la începutul lui 1920, în „Viața românească”¹⁸ și „Lamura”¹⁹.

Înscris în Asociația Științifică și Literară „Viața românească”, editura acesteia îi scoate în 1920 cel de-a doilea volum al său, *Lacrimi călătore, cuprinzând 17 texte* (schițe, nuvele, povestiri)²⁰ din cele publicate în intervalul scurs de la apariția volumului de debut. În mod surprinzător, în presa vremii se găsesc doar câteva semnalări. Una dintre ele în revista „Gândirea” în 1921²¹. O scurtă recenzie îi consacră, în același an, doar „Viața românească”, sub semnătura lui M. Sevastos²². (După trecerea în revistă a temelor, redactorul revistei ieșene observa: „O atmosferă întunecată plutește îndeosebi peste aceste povestiri. Eroi d-lui Ciofleac sunt niște oameni necăjiți, care își trăiesc viața de toate zilele – o viață posomorâtă și neînsemnată – într-o permanentă luptă cu dușmani peste puterile lor. [...] Printre aceste personaje sumbre, doar copii de-și poartă figurile luminoase, de-o veselie comunicativă [...] Autorul știe să citească în sufletul copiilor și să ni-i dezvăluie, uneori cu o duioșie caldă, alteori c-o nuanță plăcută de umor.”)

Această tăcere a criticii va fi fost cea care „putea fi fatală chiar activității lui literare” (cum mărturisea în prefața volumului *Trei aldămașe*). Cert este că ignorarea cărții de către critică și public, pe de o parte, și faptul că, pe de alta, în anii următori Romulus Ciofleac este prezent destul de sporadic în presă, publicând doar câteva proze în „Viața românească” (alte „amintiri din anul Învierii”, nr. 8/1922, *Baciul Coman*, nr. 6/1923), în „Cuvântul liber” (*De partea cealaltă*, nr. 8/1921) și ceva mai multe în „Adevărul literar și artistic” (*La*

pragul României Mari, nr. 23/1921, *Amintiri din zilele Revoluției*, nr. 50/1921, *Drum în primăvară*, nr. 29/1921, *La Semmering, în munți*, nr. 56/1921, *Drumul până la ea*, nr. 64/1922 și *București-Viena prin văzduh*, nr. 260/1925, nr. 265/1926)²³ au făcut ca numele său să se afle între cele ale autorilor „radiați” din Societatea Scriitorilor Români (în număr de 90), în ianuarie 1926, la începutul primului mandat al lui Liviu Rebreanu. (De notat e că nu a protestat, cum au făcut alții destul de gălăgios.)

Perioada următoare pare să dea dreptate celor care votaseră „radieria”²⁴ lui din Societate. Ca un scriitor „de duminică”, dacă se poate spune așa, dă la intervale mari în „Adevărul literar și artistic” o proză – *Descătușare* (nr. 345/1927) și (în n-rele 384-423/1928-1929) însemnările de călătorie de călătorie tipărite apoi și în volum, sub titlul *Cutreierând Spania*. În 1928, își strânge într-un volumaș intitulat *Pe urmele Basarabiei* „amintirile” din „anul

Învierii” (de la care se împlinea un deceniu)²⁵. În același an dădea în ziarul „Dimineața” relatarea călătoriei pe coastele Norvegiei, ce formează volumul *Sub soarele polar. Impresii din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin* (ieșit de sub tipar la sfârșitul anului 1929 sau chiar în primele zile din 1930)²⁶. Revenea apoi, din nou în „Adevărul literar și artistic”, cu proze scurte: *Plecați* (nr. 471/1929), *Mortul* (nr. 478/1930), *În tren* (nr. 542/1930) și *Debutul crâșnicului Toader*, nr. 601/1932). În 1932 își reia colaborarea la „Viața românească”, instalată acum la București, cu nuvelele *Banii* (nr. 7-8/1932), *Ploaie* (nr. 9-12/1932), *Urgență*²⁷ (nr. 11/1933) și *Divorț*²⁸ (nr. 3-4/1935).

Un ziar („Facla”) anunța în vara anului 1932 că terminase romanul *Frați de cruce*, acesta urmând să fie curând tipărit. Din interviul acordat Profirei Sadoveanu rezultă însă că atunci îi venise ideea și, de fapt, începuse să scrie romanul ce va purta în final titlul *Vârtejul*. Apărut în 1937, acesta va fi distins cu Premiul „Ion Heliade Rădulescu” al Academiei Române (raportor Mihail Sadoveanu), ceea ce i-a asigurat o mai mare atenție în presă²⁹.

²⁵ Dări de seamă asupra volumului au publicat Ion Dongoroz (în „Ramuri”, nr. 5, 1928, p. 241-242), Nr. [Alexis Nour] (în „Convorbiri literare”, mai – august 1928). Scurte recenzii, neiscălitite, în „Patria” (Cluj, nr. 95/1928) și „Dreptatea” (nr. nr. 287/1918).

²⁶ Ziarele „Adevărul” și „Dimineața”, de stânga, simpatizau cu asupra de măsură URSS. Acestei simpatii i se datorează desigur subtitlul, așa de analitic, al „impresiilor”! Probabil, aceeași simpatie explică și atenția ce se dă volumului. Despre el scriu: H.BI.[azian] în „Dreptatea” (nr. 700/1930, C. Pelmuș (în „Îndreptarea”, nr. 7/1930, Lascăr Sebastian (în „Cronicularul”, nr. 1/1930), un anonim (în „Patria”, nr. 11/1930). Un G. Rașcu scrie mai târziu despre ambele volume de călătorie în „Viața Basarabiei” (nr. 12/1932).

²⁷ În volumul din 1970 e cuprinsă sub titlul *Grabă pentru moarte în familie*.

²⁸ E republicată în *Omagiu lui Constantin Kirilescu* (1937), sub titlul *La răscruce*. Sub titlul *Trei aldămașe* e cuprinsă în volumul din 1970.

²⁹ Au scris despre el: Izabela Sadoveanu (în *Viața românească*, nr. 7/1937, și în *Adevărul literar și artistic*, nr. 920/1938); Mihail Șerban (în *Dimineața*, nr. 11139/1937, și „Adevărul”, nr. 16349/1937); Camil Baltazar (în „Adevărul”, nr. 16452/1937); Alex. Anin (în „Adevărul literar și artistic”, nr. 882/1938); A.B. (în „Gazeta”, nr. 1122/1937); Dragoș Vrânceanu (în „Curentul”, nr. 3383/1937); Ștefan Tita (în „Dreptatea”, nr. 2888/1937), *** (în „Viața Basarabiei”, nr. 11/1937; *** (în *doi timpuri*, în „Timpul”, nr. 58/1938); a.n. [Al. Negură] (în „Hotarul”, Arad, nr. 3/1938).

¹⁶ *Pe drumul de la moară*, nr. 12, p. 795-806. Mai târziu, în nr. 10-11, octombrie-noiembrie 1920, p. 608-612: *Din împărăția păcii* [= *Din împărăția tăcerii*].

¹⁷ *Vijelie*, nr. 34, 6 decembrie 1919, p. 177-178.

¹⁸ *Clopotul*, nr. 2/1920. Urmează apoi *Amintiri din anul învierii*, nr. 6/1920, nr. 5/1921 și nr. 8/1922.

¹⁹ *La cumpănă*, nr. 10-11, iulie-august 1920, p. 893-898.

²⁰ Ele erau: *Lacrimi călătore; Îngerii de pe ușile altarului; Copaci bătrâni; Cloponul; Povestea unui galoș; Domnu Ghiță; Vijelie; Ochiul lui Dumnezeu; Rândunica; Din împărăția tăcerii; Pe la Hanul Zotii; Fidel; La cumpănă; Iluzii; Pe drumul de la moară; Ideal și dezamăgire; Lacrimi și flori de primăvară*.

²¹ Nr. ?, p. 98.

²² Nr. 1, ianuarie 1921, p. 128-129.

²³ La capitolul publicistică sunt de înregistrat două interesante articole: *Universitarii basarabeni de la Iași* (în „Opinia”, nr. 3840, din 15 februarie 1920, extrem de critic față de studenții basarabeni, ce manifestau sentimente ostile față de statul român, deși acesta le dădea burse și le construie un cămin în fosta capitală a Moldovei) și nota-necrolog *Alexandru Botezatu* (în „Dimineața”, nr. 6554, din 14 februarie 1925).

²⁴ Din „comisia” instituită special făceau parte Nichifor Crainic, Alfred Moșoiu, Gh. Adamescu și Liviu Rebreanu. Implicat a fost și Perpessicius, membru al comitetului (bibliotecar, cu atribuții și de secretar), apărător al „radierii” diletanților în „Universul literar”.

Când poeții se ating

Îmbătrânești atât de frumos,
poete...
prin sângele tău se întrec herghelii
de iepe,
mă întreb dacă îngerii sunt puși pe
șotii
și scutură norii de zăpezi
ori umblă Domnul veselind
într-o caleașcă plină cu flori de
cais
prin livezi?

Îmbătrânești atât de frumos,
poete...
cuvântului tău îi este tot mai sete,
coboară-n adâncuri după fluturi

și câtă sete, Doamne,
câtă sete trece agale
din lutul obosit până -n ale
primăverii plete!

Îmbătrânești atât de frumos,
poete...
în ape blăjine și în inimi de fete,
ce resemnare aspră să-ți porți datul
de-a rămâne în veci bărbatul celei
care

pe înserat se furișează
în podul palmei să-ți lustruiescă
întunericul și anii!

Îmbătrânești atât de frumos,
poete...
tăcerile și-au croit pe frunte cute
cireșele pe buze zadarnic încearcă
pofta s-o ascundă
în trupul stingher iubirea crește
și inundă o așteptare ce nu va mai
rodi
dar dintre clipele ce nu se mai pot
opri
tu ești cea care îmbătrânește
cel mai frumos, poete!

MIHAELA AIONESEI

Drumul

Șarpele nesfârșit de lung
a trecut sinistru,
fluierând,
prin inima mea cât o palmă
ori ca o pajiște sfărâmată

de glonțul durerii
viu detunat dintr-o armă.

De îndată,
întinderea curată
se făcuse alb-verzuie

atinsă de-o ploaie ciudată.

Așa cum eram, inocent,
loveam sacadat
și absent
în necuprinsa boltă a tăcerii.

Și, ca un copil liber
săream întrun picior precum la șotron

De sus, aurul cădea monoton
ca un abur sfârâind
pe plita aprinsă a mirării.

Iluzia trecerii

Niciodată gândul-idee
nu a trecut întristat prin ființa mea.

Este o minciună ce spuneți,
că seara m-ați văzut
cu un obraz alb și altul albastru
trecând jumătate zi
jumătate noapte,

cu trup de arlechin subțire
ori de pasăre înaripată...
Zburam, mai spuneți,

și faceți cu ochiul la lume,
peste palate
stacojii,
decupate din cărți de școală
prea mult deochiate.

Visele treceau murmurând pe
acoperiș
ca un joc de iele
care descântau noaptea
la fiecare săritură din vorbele mele
înaripate.

CORIOLAN PĂUNESCU

ROMULUS CIOFLEC

→În anii 1930-1935, scrisese de
asemenea mai multe piese, dintre care
două comedii – *Cupa domeniilor* și
Ofensiva albă – fuseseră predate
comitetului de lectură al teatrelor
naționale din București și Iași. (În
corespondența schimbată cu Liviu
Rebreanu mai e pomenită o altă piesă
– *Răfuiala*.)

Niciuna nu va vedea lumina ram-
pei, dar autorul lor a perseverat: pro-
babil din acești ani de final ai epocii
interbelice datează comedia *Moarte
cu bocluc*, al cărei subiect fusese tra-
tat și epic, în nvela *Urgență* (publi-
cată inițial, cum am spus mai sus, în
„Viața românească”).

La 1 iunie 1936, era readmis în
Societatea Scriitorilor Români. (După
doi ani, în scripte i se recunoaște

„vechimea” – înscrierea la 1 martie
1914 –, anulându-se astfel „radierea”
din 1926.)

Abandonând (total și definitiv)
proza scurtă în favoarea romanului,
Romulus Cioflec își încetează practic
în anii 1937-1938 colaborarea la
periodicele literare³⁰.

O excepție va face furnizând
fragmente din *Vârtejul* (în „Adevărul
literar și artistic”) și din *Pe urmele
destinului* (în „Viața Basarabiei”) ca
o avanpremieră, înainte de apariția lor
în vitrina librăriilor.

Cu aceasta, ia sfârșit operația de
cartografiere pe care mi-am propus-

³⁰ Mai iscălește, în „Adevărul literar și artistic”
(nr. 884/ 1937), într-o secțiune închinată lui
D.D. Patrașcanu, la moartea lui, textul *Omagiul
unui ardelean*.

³¹ Pentru fiecare etapă, au fost trase
concluziile ce se impuneau, încât ar fi
redundant a le expune din nou, aici.
Mă voi mulțumi să afirm că, pentru
ca într-adevăr scriitorul Romulus
Cioflec să aibă parte de o dreaptă
judecată, e nevoie de o restituire a
scrierilor sale în proză și în versuri
rămase în periodice, adică a cca 40 de
proze scurte (schițe, povestiri și
nuvele) și cca 30 de poezii, a
interesantelor sale însemnări sale de
călătorie în Italia (1911), în Austria și
în propria sa țară (în Dobrogea, în
Cadrilater, la Cernăuți etc.), precum
și a unui mănunchi reprezentativ din
articolele sale, pe teme literare, dar și
cu subiecte social-politice.

³¹ Ea ar trebui completată cu alta, similară,
întreținută în domeniul manuscriselor lăsate de
scriitor la moartea sa.

Inedit

Epistolar Aurel Dumitrașcu

Borca, 20 august 1983

Bună, draga mea! *)

Îți scriu într-o dimineață în care pot sta și singur, ascultând un disc cu muzică grecească. Zic "singur", pentru că în ultimele aproape patru săptămâni am fost călător și noapte albă prin Sud și prin Nord. Mi-ai scris pe 28 iulie, observ. M-am întors în munți pe 10 august. Am plecat la București, dar am ajuns prin alte părți, cu cei de la "Suplimentul"-Sc. Tineretului. O călătorie pe gratis. Plăcută. Tulcea. Constanța (peste tot). Canalul Dunăre-Marea Neagră. Cu alți tineri scriitori.

În București, unde în mod obișnuit mă văd cu toți prietenii mei mari și mici, am avut și o zi la Nichita Stănescu. Rețin acea zi în primul rând. Mă simt foarte onorat de tot ce mi-a dăruit în acea zi de duminică, 31 iulie.

Revenit aici, mi-am petrecut ultimele zece zile cu niște copii admirabili din Ialomița (plus profesorii lor) veniți într-o tabără de creație. Împreună cu ei am fost și pe la mănăstiri, într-o bucurie reciprocă.

Acum sunt cu un prieten din București, dar l-am mai lăsat pe la fratele meu.

Aveam de gând să citesc mult și să scriu în august. N-a mers. Am călătorit și am nedormit cu mulți din prietenii mei mai vechi sau mai noi.

Ți-am scris toate acestea pentru a-mi dezvinovăți tăcerea. Pentru că am dorit să-ți scriu imediat ce ți-am citit epistola, fără a reuși s-o fac. Te găsesc tristă și singură, hăituită de ceea ce a fost mereu frumos în tine și acum nu mai poate considera "înțelegeră" drept înțelepciune. Te înțeleg și nu vreau să-ți vorbesc ca un guru, nu vreau să te compătimesc, mai curând mă aliez nevoii tale de iubire și dăruire – pentru că eu nu cred în mod serios decât în iubire, numai iubirea părându-mi-se în stare să ne salveze de la ceea ce trăim plictisitor și pustiu. Mi-e ciudă pe tot ce încâtușează, pe tot ce face din noi umile slugi ale unor convenții care nu ne dau mai nimic profund într-o viață de om. Ne-am născut cel mai des la întâmplare și ajungem să viețuim o prejudecată pe care fel de fel de impudici au numit-o morală. De aici

pustiul de netrăire. Mi-amintesc că Nichita Stănescu îmi spunea că "nașterea e o mlaștină, numai moartea e virgină"

Cu ce umplem ținutul dintre mlaștină și virginitate?! Cred că numai cu iubire. Pentru iubire merită să sacrificăm orice. Domnul Nichita spunea că mă stimează foarte mult pentru că sunt așa tânăr și mi-am dat seama că o viață de om poate fi salvată numai prin iubire. Sigur, nu mă refer la iubirea inofensivă, înrămată ca un moft la un bot de mizerie (socială).

Mărturisesc că tot ceea ce mi-ai scris (te sărut pentru sinceritate și complicitate întru gând bun!) m-a emoționat și mi te-a amintit atât de mult încât aș vrea să plec undeva cu tine. Spun cu atâta astfel de lucruri, dar cred că fiecare cuvânt pe care-l rostesc e reflexul unui simțământ. Așa uit că tu ai mai multe probleme chiar și de câte îmi spui c-ai avea, așa

Așa se varsă cerul, de-o vreme, pe pământ

Așa se varsă cerul de-o vreme, pe pământ
De parcă vin călare toți nourii, pe vânt,
Și curge din înalturi șuvoi fără zăgăz
De nu-i mai dă nici ierbii, nici omului, răgaz.

Se năpustesc prin sate dezlănțuite ape
Iar fluviile cată la vaduri noi să-și sape,
Își ies din fire râuri și năpădesc pe noi
Parcă-a venit potopul din vremea de apoi.

Ce-a măi rămas pe câmpuri acum e nimic,
Nu mai dau roadă pomii, florile s-au chircit,
Ici colo câte-o frunză mai cere vieții drept
Și-încearcă prin furtună să țină vieții, piept.

Natura nu mai poate în lupta cu știința,
Nici omul nu mai poate căci și-a pierdut credința
Tot încercând să fie cu Dumnezeu, la fel,
Doar a întors mânia divină înspre el!

EMILIA AMARIEI

mă fac să uit și faptul că eu sunt singur dar sunt totuși fericit – pentru că nu-mi dirijează nimeni opțiunile, că nu trebuie să țin cont neapărat de opiniile "morale" ale vreunei convenții în care aș viețui (o căsnicie, de exemplu).

Fericirea începe oricum de la doi, dar nu știu ce e fericirea. Folosim acest cuvânt pentru a numi o stare de bine. Cel mai des ne amăgim. Fără pasiune nu este nimic. Și suntem prea tineri pentru a fi mulțumiți de ceva ce ne-ar mulțumi doar ca... pensionari.

Vreau să ai grijă de tine, Mili! Să nu te răzbuni pe tine din cauza unei fatalități la care ai aderat totuși tu singură. E cumplit să fii sensibil. Tu ești! Vei fi deseori sfârtecă de complezența și duritatea celorlalți. Sunt de partea ta cu tot gândul bun, cu pasiunea chiar. Îți vorbesc deseori cu dor, însă nu vreau să ai sentimentul că mimez; poți avea acest sentiment tocmai pentru că ești împânzită de timpul pe care-l trăiești altfel de cum ai fi vrut. Când te-am văzut ultima dată arătai așa bine!; privindu-te, îmi părea rău că nu te pot vedea mai des, că ai plecat într-o primăvară și ca un ghiocel ai dispărut când vara venea peste Borca. Uneori mă întreb de ce nu am fost mai ferm în exprimarea sentimentelor mele față de tine.

Scrie-mi orice și oricând! Sper ca nu peste mult timp să putem sta de vorba altfel decât prin scrisori!

Sunt cu tine și mă gândesc la tine! Vreau să plângi pe umărul meu, dar să fii mulțumită că ești în preajma mea. Ar fi o mulțumire reciprocă, nebnutatecă!

Cu gândul cel bun, te mângâi!

Aurel Dumitrașcu

*) Emilia Amariei

Starea prozei

Dușmanul poporului

În vara lui 1990, pe șoseaua care trece prin localitatea Vinerea – Alba, numită dintotdeauna *Strada Principală*, înainta greoi un cetățean cu ceva bagaje: o raniță jerpelită, cu petece pe alocuri, cusute grosolan, ca mărime, culoare și calitate diferite, iar pe umărul stâng purta o traistă rărită rău, de se vedeau cele îngrămădite în ea și în mâna dreaptă cu un cufăr cu fețele mari, roase, subțiate – se înțelegea clar – de tras-împinsul pe cimentul zgrunțuros de sub patul unei cazărmi sau celule de pușcărie. După o bucată de drum, lasă greutatea cărății și se șterge pe gât și pe pieptul păros, prin deschizătura cămășii fără nasturii gulerului și încă doi de mai jos, se uită ușor mirat, ca și când nu-i este locul cunoscut. Privindu-l cu atenție se putea desprinde din portretul inedit semnale că mai mare îi era năduful din suflet decât cel al trupului.

De după porțile cu gurtăn înalt, câteva fețe se uită cu mirare la ciudatul presupus călător.

Preotul satului apare călare pe o caricatură de bicicletă, compusă din elemente de la diferite mărci, și când ajunge în apropierea omului cu înfățișare bizară, coboară de pe aceasta și se îndreaptă cu interes vizibil spre creștinul sosit:

– Mă, omule, tu nu ești, cumva, vecinul Vasiliică Bura?

– Ba, el, părinte, el îi!

– De unde vii tu, omule, acum?

– Din **gulagul** deltei, părinte. Ha, ha, ha, ca să zic așa, unde ne-or educat **stalinozaurii bolșevici** ai securității politice naționale... că eu am fost **gulaghizabil** de tânăr.

– Da', ce-ai mai tras și tu, măi creștine! Da' după ce-ai executat și ultima pedeapsă, de ce nu ai venit acasă?

– Pardon, părinte, *pedeapsă* este când ai greșit ceva și te-a prins, cu dovezi, dar eu n-am greșit cu nimic. N-am venit, deoarece după a cincea condamnare mi-au fixat domiciliu forțat la Tichilești... la câțiva kilometri de închisoare... să mă termine... că eu eram cel mai mare dușman al poporului român... asta a fost în 1982.

– Ce ticăloși, domnule!

– Acum că, dumneata ești tânăr, știi că v-a născut doamna învățătoare după ce am venit eu de la a treia luare la pușcărie, ticăloși, ticăloși, cu popi cu tot, părinte, că ultima dată, pentru 7 ani la Aiud, popa Cervice mi-a făcut-o, că-s

sectant într-o comunitate religioasă interzisă de lege, doar știți că așa era, iar el ca informator – puțin spus – avea grad de securist, m-a turnat că am împrăștiat bilete cu „jos dictatura”... Bată-l Dumnezeuul lui să-l bată!

– A murit, în comă alcoolică, ultimul grad... în altar a murit de Anul Nou 1990, durere mare, deoarece nu a avut niciun credincios la slujbă... a spus diaconul lui: „de frică a murit înecat cu alcool”, întrucât la Crăciun l-au suduit oamenii în biserică, Doamne iartă-i... și iartă-l! – pesemne i-a spovedit pe mulți cu *notă informativă*! – la Secu! Dar tu Vasiliică să nu blestemi și să nu iei în deșert numele Domnului, întrucât la *Judecata de Apoi*,...

– Să-l ierte Dumnezeuul lui, dacă i-a făcut ăluia pe plac, eu nu-l iert, deoarece nu pot să uit, iar cu *Judecata de Apoi*, lasă-mă părinte în pace. Eu sunt sătul de judecăți. Eu la procesul ăsta din urmă nu mă mai prezint, să se prezinte Dracu'; el are de ce, eu n-am.

– Taci, taci, nu-i pomeni numele, nu fi...

– Acum și dumneata... Noroc cu Revoluția; poate omul să aibă în particular și în public opinia lui, să nu-i fie frică! Face omul ce vrea.

– Să-ți fie frică, Vasiliică, să-ți fie frică, ferească Dumnezeu! De mai rău!

– Bine, bine, părinte, nu pentru discuții de-astea am venit eu, că-s sătul de cele ce le-am trăit. Am venit să văd ce mai fac acum ăia care m-au băgat în pușcărie, că am desconsiderat *idealurile înalte ale comunismului*.

Deci, popa Cervice a murit, a murit beat de supărare că au căzut tovarășii... mă rog! Dar să vedem aia, care au informat Securitatea că am cântat *Deșteaptă-te române* la sapă la vie, de-am primit 5 ani la Canal – Lucreția lu' Tânjală, căreia oamenii îi ziceau, între ei, pe șoptite, *Cur de fer*.

Cur de fer pentru că făcea față succesiv sau simultan, da, da, simultan, la toți politicienii de la Alba-Iulia și la toate *organele locale*, căreia coana

preoteasă îi zicea: «**sanchilot**», da' lumea nu știa ce vrea să zică «**sanchilot**». Ce mai face cu *noile organe*?, ca să zic așa.

– Ce să facă, domnule, e la Zam la *Casa de nebuni*, la periculoși, *devastată total*, i s-a urcat răul la cap, rău de tot!

– Sifilisul congenital tuldui cu cel din dragostea pentru partid. Acum, părinte, aș vrea să știu, tovarășa Ana Pauker a lu' Licsăi, pentru care am făcut 5 ani la Văcărești și apoi în Deltă, denunțându-mă că am radio clandestin, nedeclarat, și ascult *Europa Liberă* și *Vocea Americii*, în cămară, iar ziua le spun sătenilor, făcând propagandă anticomunistă și anticeaușistă..., ce mai reclamă și pe cine? Ce mai combate, bătând cu pumnul în masă că trebuie lichidată fără milă proprietatea individuală producătoare de exploatare, chia-burimea, alde Alexe și fetele lui, Ro-moșan și alții.

– Păi, după ce-a făcut pușcărie că au prins-o furând lenjerie intimă dintr-un magazin pentru femei, n-a mai ieșit în lume și a murit după câțiva ani în grajd, unde avea steagul PCUS și portretul lui Stalin. Au găsit-o după mai multe zile, descompusă și nu se încumetau nici ai ei s-o pună în sicriu.

– Așa, carevasăzică! Dar tovarășul Raion?

– Domnule, ăsta a vrut să oprească mișcarea muncitorilor ieșiți din uzina metalurgică în drum spre comitetul de partid orășenesc, cu revolverul în mână, și l-au bătut revoluționarii de l-au năucit și-a umblat mult timp pe urmă de-a-mboulea, rătăcind prin sate. Am auzit că acum este la un cămin de bătrâni paralitici. Atâta știu, atâta-ți spun.

– Ca să vezi, păi bine, bine, părinte! după atâta suferință pe nedrept și după atâția ani de pușcărie, se poate să nu mai aibă omul nici pe cine băga în *pizda mă-sii*!?

– Servus Vasiliică... și să vii pe la biserică, unde am un *magazin* cu de toate cele bisericesti: icoane, crucifixe și *vin bisericesc*, ciuperci din pivnița parohială.

– Cum văd, biserica s-a modernizat, e și chioșc sătesc! Popa e și mandatar. Cu adevărat *preafericit* e stăpânul ei. Dar pentru cele *dumnezeiești* unde să ne ducem? Părinte!

Baba Safta, deschizând puțin ușa de la uliță, strigă:

– La dracu'! Vasiliică! Doamne iartă-mă!

DORIN URITESCU

(Fragment din romanul *Aperitivele tinereții: dușmanul poporului*)

Starea prozei

MARE GRIJĂ LA CE FACI!

Tudor Todea, zis Dodo, o fi fost el inspector boboc, dar nu era idiot! După părerea lui se descurca binișor la inspecții și nu avea nevoie de dădăceala continuă a colegului de echipă. Era firesc să fie însoțit de un „senior” de la care să învețe și care să-i îndrume pașii, dar Cosmin Matei îl lua de fraier. Nici măcar nu era cu cine știe câți ani mai în vârstă decât el, așa încât aerele de superioritate pe care și le dădea ajunseseră în curând să-l scoată din sărite. Era mai nou în meserie decât Matei abia cu patru ani, nu cu un secol, iar pildele desprinse din experiențele anterioare ale colegului de echipă nu se limitau la sfera inspecției.

- Odată, am surprins un patron că scuipa în ceștile de cafea pe care ni le-a oferit, înțelege? Mare grijă la ce faci! Dacă vrei o cafea, n-ai decât să-ți aduci de acasă sau îmi spui și ieșim într-o pauză... ceva de genul ăsta!

Dodo nu avea nevoie de cafele, sucuri sau alte atenții. Era tânăr, voia să învețe și îi plăcea titulatura de inspector. Era ceva să descopere el, abia ieșit de pe băncile facultății, greșelile pe care le făceau contabilii bătrâni și unși cu toate alifile, care luau o căruță de bani pentru a întocmi acte la nenumărate firme, la care nici ei nu le mai știau denumirile. Într-un cuvânt, îi plăcea să fie inspector și să jongleze cu actele normative, dar, cel mai mult îi plăcea să fie el cel care dădea lecții. Era postura în care se simțea cel mai confortabil, dar nu se putea bucura de ea cu Matei alături.

- Auzi, câteva zile o să mergi în echipă cu una dintre fete, eu am o acțiune de angajare la niște benzinării. Mare grijă la ce faci! Delia e veche în branșă, dar e femeie, știi cum e!

Nu știa, dar se bucura că scăpa măcar pentru o perioadă de pisălogeală. Colega lui reuși să îl învețe în câteva zile mai mult decât Cosmin Matei în trei luni. Era o femeie atentă, ordonată, organizată, pregătită și, mai ales, îl trata ca pe un egal. Se consulta cu el, căutau împreună încadrări legale și dezbăteau problemele constatate ca și când ar fi fost cei mai buni prieteni. Asta însemna echipă, își spunea Dodo, tânjind să ajungă și cu Matei la nivelul acela de relație colegială.

- O treabă împuțită, asta a fost inspecția la benzinării, îl informă Matei de îndată ce echipa lor se refăcu și își reluară acțiunile împreună! Mare grijă

la ce faci, bobocule! Patronii sunt niște păienjeni care țeș în jurul tău mii de fire ca să te agațe și să-ți forțeze mâna. Tu trebuie să fii mai deștept decât ei!

Dodo avea altă părere, dar nu riscă să i-o comunice colegului. Continuă să rămână pe locul secund, căutând să își controleze pornirile din ce în ce mai războinice față de Matei, care nu avea cum să îl ajute atâta timp cât coechipierul său era pe cai mari, cum bine vedea și el.

Telefonul îi suna constant, iar Cosmin Matei țâșnea de fiecare dată afară din birou, astfel încât bobocul să nu participe la convorbirile secrete și codificate pe care experimentatul senior le purta ore în șir. Juniorul rămânea cu actele în brațe, străduindu-se să avanseze cu inspecția de unul singur, așa încât să se încadreze în termenele prevăzute în programa de control.

- Țștia, mascații, trebuie să mai primească niște lecții, arunca Matei câte o informație vagă, sugerând că participă la acțiunile de noapte în colaborare cu alte forțe de ordine, după care continua să-i înșire motivele pentru care bobocul trebuia să aibă mare grijă la ceea ce făcea.

Într-o dimineață, însă, grăbindu-se să ajungă la sediu, Dodo dădu în fața blocului său peste un Cosmin Matei agitat, care nu mai semăna defel cu inspectorul stăpân pe sine, arogant și atoateștiutor care îi fusese coleg de echipă.

- Haide, urcă, deschise în fața lui Dodo portiera mașinii lui argintii, ultimul model de Audi, achiziție nouă, în care bobocul nu mai fusese invitat niciodată să intre.

Ajunseră în parcare a instituției în mai puțin de șase minute.

- Stai puțin, că am o vorbă cu tine!

Dodo se întoarse în scaun, gata să audă ce mai avea de spus seniorul.

- Am primit un SMS azi-dimineață... tu nu ai primit nimic?

Dodo scoase telefonul și îl întinse automat, ascultător.

- Ce mesaj, îndrăzni să îl întrebe?

Matei îi întinse telefonul, ca bobocul să poată citi cu voce tare: „Ai grijă ce faci, că te avem filmat!”.

- Asta are legătură cu benzinăriile, gândi Cosmin Matei cu voce tare! Ți-am spus că patronii sunt ca niște păienjeni!

- Ce s-a întâmplat acolo?

- Acolo... după inspecție...

Dodo așteptă destul de mult până ce Matei își reînțepu relatarea.

- Ce mai, am mușcat-o! Am mers la masă cu patronul, a adus niște fetițe... Florin a plecat acasă și m-a lăsat pe mine, știi tu! Trebuie să vorbesc cu șefu' ăl mare.

Matei deveni incoerent. Lui Dodo îi dădu prin minte să-i spună că nu își urmase propriul sfat și nu avusese mare grijă la ce a făcut, dar ceva, un mic pitic de pe creierul lui, îl opri să facă comentarii. Îl urmări doar până în secretariat, apoi așteptă liniștit în birou să ajungă la el alte informații. Așa cum era de așteptat, acestea nu întârziară să apară.

- Nu pot să cred că Matei a pus botul, comenta Florin, cel care făcuse parte din echipa de inspectori care verificase benzinăriile. Erau femei frumoase, ce-i drept, dar erau prostituate!

- Tu nu ai primit mesaj, îl întrebase o colegă?

- Nu, eu nici nu am stat prea mult, abia mi-a născut nevasta!

- Deci, pe el l-au filmat?

- Așa spune mesajul, dădu Florin din cap. Încă nu am încheiat actul de control și, probabil, vor să pună presiune pe noi să mușamalizăm neregulile.

- Nasol, fu de părere unul dintre consilierii veterani. Sunt curios ce va face șeful!?

Aflară de la secretară că șeful ascultase stupefiat povestea lui Cosmin Matei și luase imediat legătura cu Poliția. „Unul dintre băieții mei a călcat pe bec și acum e șantajat!” repetă femeia cuvintele șefului.

- Asta n-o să iasă bine pentru nici unul dintre noi, suspină colega așezată lângă Florin.

Dodo se ridică și părăsi biroul, fără un cuvânt.

Intră în secretariatul gol și bătu încet la ușa semideschisă a șefului. Matei se vedea prăbușit în fotoliul din fața biroului impunător, cu capul cuprins între palme.

- Tu ce mai vrei, bobocule, se răsti impozantul director, de la înălțimea celor aproape doi metri cât măsura?

- Doar să vă spun că nu e cazul să sunați la Poliție, nu e vorba de niciun șantaj, eu am trimis mesajul de pe internet, doar așa, ca să subliniez cele pe care le-am învățat de la Cosmin Matei, că trebuie să ai mare grijă la ce faci!

MIHAELA RAȘCU

SHAKESPEARE - 400

BOGATĂ ȘI VALOROASĂ
MANIFESTARE
FESTIVALIERĂ LA CRAIOVA

La 23 aprilie 2016, în ziua în care se împlinesc exact patru secole de la trecerea în eternitate a celui mai mare poet dramatic al omenirii, la Craiova lua sfârșit cea de-a X-a ediție a Festivalului Internațional Shakespeare. Manifestarea jubiliară - desfășurată sub genericul „Shakespeare pentru eternitate” și având drept motto versurile: „Nu-i marmură, nu-s lespezi de morminte / Regești, mai mult ca versul meu să țină.” / „Când tot ce-i azi va fi pierit cu-ncetul / Voci nenăscute încă-l vor citi” - a adus în capitala Băniei 22 de spectacole (eu am reușit să vizionez 17, nepierzând nici unul important) care, prin modul în care au fost gândite de realizatorii lor, desfășurându-se în epoci și în țări diferite, au întărit ideea că Shakespeare e al tuturor timpurilor și al tuturor culturilor.

Pentru mine, patru dintre montări au fost de excepție.

Primul dintre ele, cel care a și deschis festivalul în forță, a fost **Richard al II-lea**, interpretat de 59 de actori ai Teatrului Artistic Saitama din Tokio, în regia celui mai celebru director de scenă din Japonia, Yukio Ninagawa.

În originala viziune a acestui mare artist, acțiunea se petrece în Japonia zilelor noastre, într-un azil de bătrâni ai cărui pensionari, dornici să se distreze, după ce pâlăvrăgesc gălăgios, cântă și dansează tangou, intră, împreună cu tinerii și simpatici lor îngrijitori, într-un joc de-a teatrul și încep să interpreteze istoria lui Richard al II-lea, o istorie japoneză despre credința că dreptul divin îți permite să faci orice, despre trufie și înțelegerea târzie a greșelilor pe care le-ai făcut, despre loialitate și trădare, despre conflictul dintre cei înțelepți și cei nesăbuiți. Alături de câțiva excelenți interpreți vârstnici (mai ales Hiromu Kassai – Gaunt, Shinya Matsuda – York), tânărul Kenshi Uchida, cu înfățișarea sa efeminată, arborează o ținută demnă, aproape fără gesturi, cu vorba calmă, reținută, reușind să impună figura unui rege puternic și hotărât, aparent înțelegător și binevoitor, dar care nu admite

contrazicerea și se dovedește, nu o dată, de o cruzime feroce. Pare un stăpân absolut, dar... revolta mocnește. Cei care hotărăsc până la urmă sunt bătrânii nobili, cei care știu totul și urzesc din umbră, pentru că nu sunt dispuși să-și piardă privilegiile. Un moment de profundă semnificație și deosebită frumusețe vizuală a fost cel în care Richard se află în mijlocul unei pânze imense, care acoperă întreg spațiul de joc și se mișcă precum valurile învolburate ale mării. În această postură, care simbolizează situația plină de primejdii și neprevăzut în care se află regele, acesta, cel care credea, până nu de mult, că nimic nu-l poate atinge pentru că a fost uns pe tron de ceruri și e proteguit de divinitate, se mișcă șovăielnic, are gesturi pripite și vocea ezitantă, actorul evidențiind cu finețe, fără exagerări, mai mult prin nuanțe, cum trece personajul de la încredere la deznădejde, de la siguranță la neputință. Un alt moment de mare impact emoțional, dar fără-ndoială și foarte discutabil, este cel din momentul în care Richard, ajuns la adevărata înțelepciune, renunță la trufie și, implicit, la viață, se dezbracă, se întinde pe o cruce și moare ca un martir. Povestea s-a terminat, bătrânii pensionari ai azilului își părăsesc brusc personajele și reiau tangoul lor de la început. Dar apare brusc Bolingbroke, căruia coroana, venind de undeva de sus, i se așează singură pe cap. Poate că totul se va relua de la capăt?

Finalul festivalului a prilejuit și el, prin spectacolul **Richard al III-lea** al Teatrului Schaubühne din Berlin, în regia unuia dintre cei mai prețuiți directori de scenă contemporani, Thomas Ostermeier, o demonstrație de înaltă artă scenică. Lucrând pe o adaptare la actualitate a textului, realizată de reputatul dramaturg Marius von Mayerburg, regizorul a cizelat cu minuție fiecare moment, fiecare replică, astfel că adevărurile cumplite dezvăluite de Shakespeare, și care par a fi ale zilelor noastre, erau susținute foarte convingător de toți actorii din distribuție, dar mai ales prin magistrala interpretare a rolului titular de către Lars Eidinger. Actor de forță dar și de subtilitate, cu disponibilități multiple pe care le stăpânește perfect, acesta îmbină cu rafinament calitățile și tarele celebrului său personaj, unul dintre

cele mai complexe din întreaga creație a lui Shakespeare, prezentându-ni-l când simpatic, atrăgător, aparent sincer și plin de bunăvoință, când odios prin gândurile sale monstruoase și necruțarea față de toți cei care-i stau în cale, când inteligent și neînfricat, demn chiar de admirație, când disimulat, un ipocrit perfect, extrem de abil în urzeli feroce a căror realizare știe să o urmărească cu o perseverență de-a dreptul diabolică. Și toate aceste treceri le realizează ușor, firească, parcă fără nici un efort, dar cu o concentrare artistică totală.

Între aceste două repere se înscriu alte două realizări scenice remarcabile.

Prima – în ordinea în care au fost prezentate – este **Romeo și Julieta**, montată de Irad Rubinstein la Teatrul Municipal din Beer-Sheva. Într-un decor unic (o pasarelă semicirculară, care dă posibilitatea să se joace pe ea, sub ea și în interiorul semicercului) se derulează o poveste adusă și de această dată în actualitate, băieții fiind niște hippyoti din Israel care nu se întrec în dueluri, ci în curse de motociclete. Julieta e și ea o fată modernă, hotărâtă, care știe ce vrea și se bucură de viață, de dragoste, la modul sincer, firească, fără vise și dulcegării, ca o fată de azi, practică, directă. Într-un spectacol bine gândit și interpretat la cote înalte în întregimea lui, câteva scene sunt rezolvate într-o ingenioasă viziune novatoare. De pildă, în momentele în care Julieta și Doica pe de o parte, Romeo și Părintele Lorenzo pe →

ZENO FODOR

de altă parte vorbesc despre surghiunul lui Romeo, acțiunile se desfășoară simultan, una pe pasarelă, alta jos, replicile întretându-se. Tot simultan, în timp ce pe pasarelă (în dormitorul Julietei) se consumă noaptea nunții celor doi îndrăgostiți, jos (într-o altă încăpere a Palatului Capuleților) Capulet, Lady Capulet și Conteles Paris beau vin și pun la cale viitoarea nuntă a lui Paris cu Julieta. Efectul acestor momente, văzute și auzite în paralel, este puternic și răscolitor. Sau scena în care Julieta își face curaj să bea licoarea dată de Părintele Lorenzo. În acest moment de cumpănă, Julieta are o viziune cu Tybalt și Mercutio care o ajută să soarbă poziunea dătătoare de moarte aparentă. Dar momentul cel mai reușit, cel mai frumos, cel mai emoționant este finalul: în piesă, Romeo se sinucide lângă presupusul cadavru al Julietei, iar când Julieta se trezește din moartea aparentă Romeo e deja fără viață. În acest spectacol însă, Julieta se trezește înainte ca otrava bătută de Romeo să-și fi făcut efectul. Și urmează o superbă scenă de dragoste, în care, alături de îmbrățișări și sărutări pline de pasiune dar și de delicatețe, asistăm și la un extraordinar de sugestiv joc al mâinilor și degetelor, sugerând dragostea imensă care-i unește pe cei doi eroi, pentru ca atunci când, sub efectul otrăvii, Romeo cade mort, Julieta să-și ia și ea viața. Și nu mai urmează nici o replică din cele existente în piesă, după această scenă minunată ne mai fiind nevoie de nimic, orice ar fi urmat ar fi stricat vraja. Așa că, după cum se spune în *Hamlet*, „restul e tăcere”.

A urmat, la o zi distanță, un foarte ciudat, dar incitant *Macbeth*, semnat de Luk Perceval (regizor belgian stabilit în Germania) la Baltic House Theatre Festival din Sankt Petersburg. Pe un text epurat, redus la esența sa, avem tot o poveste modernă despre crime și răzbunări care nu rămân niciodată nepedepsite. Totul se petrece noaptea, într-o ambianță stranie, cu șase vrăjitoare care sunt tot timpul prezente fără să scoată însă nici o vorbă, pentru că doar mintea lui Macbeth le percepe, doar el le aude și de la el aflăm și noi ce au prezis. Avem lungi tăceri, iar vorbele, atunci când vin, sunt rostite în șoaptă. Macbeth, care bănuiește că Duncan i-a violat soția, chinuit de

acuzele de lașitate pe care i le face Lady Macbeth pentru că ezită să o răzbune și obsedat de spusele vrăjitoarelor care i-au prezis că va deveni rege, se ambalează tot mai mult în ideea de a-l ucide pe suveran, apoi în săvârșirea de noi și noi crime, care atrag după ele mereu alte crime. Și-n tot acest timp se tot spală neîncetat cu apă pentru că se simte necurmat plin de sânge pe mâini, dar și pe conștiință. Spectacolul e mai mult o dezbatere filosofică decât o derulare de evenimente, realizată cu mijloace artistice rafinate care te cuceresc.

Să trecem însă în revistă și celelalte spectacole, pentru că mai multe dintre ele, chiar dacă nu s-au ridicat la nivelul acestor patru înscenări deosebite, au fost, totuși, niște reușite. Măcar parțiale.

Abrahamse & Meyer Productions din Africa de Sud, companie care a câștigat o reputație internațională prin interpretarea novatoare a pieselor lui Shakespeare, a prezentat *Hamlet*. Concepția spectacolului pornește de la un fapt istoric real: cea mai veche reprezentare a piesei *Hamlet* în afara granițelor Angliei, încă în timpul vieții lui Shakespeare, a avut loc în 1608, pe Coasta de Est a Africii de Sud, când echipajul navei *Red Dragon*, aparținând Companiei Indiilor Orientale, a jucat piesa la bordul navei. Spectacolul de azi reproduce acest eveniment sub forma teatrului în teatru: 6 marinari, după pregătirile pe care le fac chiar în fața noastră, interpretează – într-un decor minimalist ce sugerează o porțiune din puntea navei – tragedia marelui Will. Adaptarea e reușită, marinarii-actori (care joacă fiecare mai multe roluri, inclusiv pe cele feminine) sunt buni și reușesc să-și individualizeze personajele, textul e spus inteligent, cu adresă, dar spectacolul nu are o miză majoră, un gând regizoral care să-l individualizeze. Este, parcă, doar reproducerea corectă a aceluși spectacol din 1608, jucat atunci de niște amatori. Și totuși, spectacolul place, poate tocmai fiindcă învie o pagină de istorie culturală despre care nu prea știam mare lucru până acum.

Un alt *Hamlet* ne-a fost prezentat, în regia lui Andrew Hilton, de un ansamblu din Bristol intitulat Shakespeare at the Tobacco Factory. E o trupă care montează multe spectacole, majoritatea din opera

shakespeareiană, cu care întreprinde și numeroase turnee, atât în Anglia cât și în străinătate. A fost singurul spectacol din festival care s-a jucat în costume de epocă, dar asta nu i-a ridicat deloc cota valorică. Am asistat, parcă, la un spectacol-școală lipsit de un evident gând regizoral, creat doar pentru ca spectatorii tineri să ia un prim contact cu capodopera shakespeariană și cu epoca în care a fost scrisă.

A fost, adică, un spectacol cuminte, în care puteai admira rostirea foarte frumoasă a textului, grija principală a majorității actorilor fiind aceea ca versul să sune bine, cât mai clar și mai muzical, neglijând însă evidențierea și nuanțarea ideilor. Doar interpretul lui Polonius (Ian Barritt) a dat personajului relief și complexitate. Alan Mahon, interpretul lui Hamlet este, fără-ndoială, un actor talentat, care știe să transmită idei și care m-ar fi convins total într-un spectacol radiofonic. Dar zâmbetul pe care-l arbora permanent contrazicea, în aproape toate momentele, starea personajului, anulând valoarea rostirii adecvate a textului.

Prințul Danemarcei apare și într-un al treilea spectacol, montat la Teatrul Flaut din Stratford de Kelly Hunter, regizoare, actriță și scriitoare foarte apreciată pentru modul în care regândește piesele lui Shakespeare. În acest caz, textul, intitulat *Hamlet, cine-i acolo?*, mult scurtat, comprimat la esența lui, a devenit o tragedie casnică ce se derulează în noaptea nunții Gertrudei cu Claudius. Într-o mică sală Studio, având ca decor doar o canapea, șase actori foarte buni (dintre care nu pot să nu-l evidențiez, totuși, pe Mark Quartley, strălucitul interpret al eroului titular), pasionați, implicați, jucând dăruit și nuanțat, reușesc să ne transmită cu claritate și, aș zice, într-o formă colocvială, atât ideile majore ale textului, cât și frumusețea lui. A fost un spectacol electrizant, care i-a cucerit pe spectatori. →

Iulius Caesar, opera shakespeariană cu cea mai puternică rezonanță în actualitate, a fost montată, special pentru acest festival, de Teatrul Național din Craiova. Piesă politică despre putere, despre seducția ei și pericolul să degenereze în dictatură, mai ales când la conducere se află un personaj carismatic (un dictator luminat – ca să folosesc o sintagmă mult uzitată azi), despre răsturnarea cu forța a unor regimuri politice și justificarea perfidă a crimelor comise în asemenea cazuri, despre importanța ca cetățenii să fie responsabili pentru soarta patriei și să acționeze pentru binele ei (dar nu oricum), despre greșeli și răspunderea celor care le săvârșesc, de fapt despre omul aflat în vârtoarea istoriei, o istorie care, cu mici variațiuni, se tot repetă și ne îndeamnă la vigilență. Regizorul american Peter Schneider plasează acțiunea în zilele noastre, amintindu-ne, prin proiecții uriașe pe fundal, de înfruntările sângeroase la care am fost martori și de personalitățile (pozitive sau negative) pe care le cunoaștem și ale căror acțiuni seamănă izbitor cu cele ale eroilor din Roma antică despre care scrie autorul. Pentru că ceea ce se întâmplă apoi pe scenă, în interpretarea de bună calitate a actorilor craioveni, par momente din actualitățile transmise de televiziuni la Breaking News. Numai că prestația actorilor (concentrată, nuanțată, convingătoare) este sufocată de permanentele proiecții abstracte de pe fundal, aflate într-o continuă schimbare. Uneori (dar de prea puține ori) poți distinge în unele și câte un simbol, dar de cele mai multe ori ele nu fac decât să-ți distragă atenția de la ideile pe care spectacolul se străduiește să le transmită. Păcat, pentru că mesajul piesei este foarte important și în zilele noastre.

Tot de la *Iulius Caesar* pleacă și experimentul regizorului italian Romeo Castellucci, artist foarte cunoscut și apreciat, dar care de data aceasta a dezamăgit. Am asistat la trei monologuri. Mai întâi, un actor a redat, de unul singur, la un microfon, ca la un spectacol radiofonic, discuția dintre cei care complotază împotriva lui Caesar. După plecarea acestuia apare un bătrânel, care e Caesar, și care, urcat pe un pedestal, nemișcat ca o statuie, ne transmite un lung mesaj, dar numai din gesturi și mimică, fără să scoată nici un cuvânt.

Apoi pleacă și el și vine Marc Antoniu, tot bătrânel, care ține și el un discurs în care laudă meritele lui Caesar. Și cu asta spectacolul se termină. Desigur, poți descifra niște idei, niște simboluri, dar e mult prea puțin față de bogăția ideatică a piesei lui Shakespeare.

Teatrul Laborator Sfumato din Sofia, creat de regizorii Margarita Mladenova și Ivan Dobcev ca un spațiu al inovației permanente, al căutărilor continue, a adus la festival *Poveste de iarnă* în regia Margarinei Mladenova. Piesa este ciudată, în unele aspecte ale ei neverosimilă și foarte greu de montat. Nici trupeii bulgare nu i-a reușit prea bine, doar decorul și costumele, toate de un alb imaculat, semnificând puritatea eroinei principale acuzată pe nedrept de adulter, a reușit să impresioneze. Regizoarea nu a găsit nimic nou, nimic incitant care să ne stârnească interesul, așa că spectacolul s-a derulat destul de monoton, iar actorii, care n-au crezut în personajele lor și în povestea pe care trebuiau să ne-o prezinte, și-au cam turuit textul aproape fără nuanțe.

În Piața William Shakespeare din fața Naționalului craiovean, The Worcester Repertory Company ne-a delectat cu *Comedia erorilor*. S-a jucat puțin mai „gros” - cum se spune în limbaj teatral -, ceea ce e normal pentru o comedie de mare vervă prezentată în aer liber, într-un ritm drăcesc, dar expresiv, nuanțat, cu multă veselie și voie bună. Interpreții au fost inventivi, plini de fantezie în găsirea de noi și noi poante de bun gust, dar, când a fost nevoie, au știut să fie și romantici.

Un experiment interesant și reușit a fost cel al Teatrului „Regina Maria” din Oradea. Regizorul Gavriil Pinte, cunoscut și apreciat pentru montările sale neconvenționale, a realizat aici spectacolul *În inima nopții – Episodul Lear*, scenariu propriu adaptat după tragedia lui Shakespeare, cu

insertii din George Banu și Monique Borie. Într-o lume integrată lumii noastre, de fapt lumii din toate timpurile, în care războiul e permanent prezent, Lear își caută un nou loc în care să trăiască, dar drumul lui, fuga lui neîncetată, de alții și de sine însuși, se dovedește o fugă pe loc, un drum care nu duce nicăieri. Deși realizat cu mijloace foarte concrete („e un teatru frust” – spunea regizorul), spectacolul este o parabolă filosofică despre omul care își caută neîncetat locul în lume.

Teatrul „Tony Bulandra” din Târgoviște a recurs la păpuși pentru un reușit spectacol cu *Romeo și Julieta*, semnat de regizoarea Irina Niculescu. Sunt marionete deosebit de expresive, sculptate cu mare artă, mânuite la vedere de actori talentați, care știu să coordoneze cu precizie fiecare mișcare a personajului, să-i imprime mici gesturi și mișcări fine și semnificative și, în același timp, să rostească nuanțat și cu adresă exactă replica adecvată. Cel mai frumos și emoționant moment al spectacolului este finalul, când Romeo și Julieta pornesc împreună spre stele și, desigur, spre eternitate.

Regele Lear, realizat de studenții Departamentului de Arte al Universității din Craiova sub îndrumarea prof. univ. dr. Alexandru Boureanu, este un spectacol ce îmbină actori cu măști și păpuși mari, care sunt, fiecare, prelungirea corpului actorului mânuitor. Experimentul, gândit interesant și promițător, din păcate nu are ritm, curge lent și monoton, rămânând, din punct de vedere artistic, la stadiul unei încercări școlărești.

O altă producție studențească a fost *A douăsprezecea noapte* a absolvenților de la U.N.A.T.C. București, clasa conf. univ. dr. Paul Chiribuță, pusă în scenă de Mihai Constantin, un bun cunosător al universului shakespearian. Într-un spectacol novator ca expresie scenică, dar care respectă intențiile și atmosfera autorului, tinerii interpreți au demonstrat talent autentic, capacitatea de a crea tipuri complex definite (cel mai bun exemplu fiind Malvolio, gândit și realizat perfect unitar prin ținută, gesturi, mers, voce, intonații), de a transmite gânduri și sentimente (foarte frumos și delicat a fost redată, de pildă, evoluția relației dintre Viola și Orsino), vervă →

îndrăcită, veselie debordantă, plăcere de a juca și a se juca, rezultatul fiind un spectacol încântător, care transmite o adevărată bucurie a vieții.

În cadrul secțiunii „Educație prin Shakespeare în școli”, Compania de Teatru OKaua, înființată la Liceul teoretic „Al. I. Cuza” din București sub conducerea actorilor Gabriela Bobeș și Ionuț Popescu, a reconstituit sugestiv – sub titlul *Ultimele douăsprezece respirații* – atmosfera unei taverne din Londra începutului de secol XVI. Pe un scenariu inteligent, în care au fost înserate și câteva scene din opera marelui dramaturg, un grup de tineri talentați, unii având aproape nivel de profesioniști, sinceri, firești, reușesc să-i aducă un frumos omagiu la Shakespeare „al cărui nume nu trebuie să rămână închis între patru scânduri, ci trebuie aplaudat”.

Am urmărit și trei originale recitaluri inspirate din opera marelui Will.

În *7 bufoni și Piotr Kondrat*, actorul polonez a trecut, rând pe rând, prin șapte cunoscute personaje shakespeareiene, fiecare fiind un bufon de alt tip (al poruncii, al tinereții, al puterii, al lăcomiei, al adulterului, al iubirii fericite, al viselor). Deși a depus un efort considerabil, interpretul nu a reușit – nici prin rostirea textului, nici prin mișcare, gesturi și mimică – să diferențieze suficient personajele întruchipate, rămânând la un stadiu explicativ, didacticist.

Artistul indian Raju Bera (coordonat de regizorul Manish Mitra, creatorul unui nou limbaj teatral bazat pe înnoirea mijloacelor de expresie ale teatrului indian tradițional) a redat în *Macbeth Badya*, prin dans și atitudini corporale, dar și mici momente de pantomimă, frământările sufletești ale celebrului personaj evocat. Actorul s-a dovedit foarte expresiv, stările sufletești au fost bine reflectate prin mișcări, gesturi și ritm.

WILLIAM – spectacol muzical, cu un singur om și un cvartet de coarde, despre William Shakespeare – a fost creat în Suedia, la SthlmsMusik Teater. Scenariul (o speculație bazată pe realități istorice, evenimente din viața și activitatea creatoare a lui Shakespeare și pe

teorii inspirate de sonetele sale) și muzica (în maniera operei rock) sunt semnate de Jan-Erik Sääf, regia îi aparține lui Andreas Boonstra, interpret fiind Jonas Nerbe, un actor multilateral, expresiv și convingător. Acești trei artiști, susținuți și de cele patru talentate instrumentiste ale cvartetului, au creat un spectacol încântător, a cărui idee majoră este că oamenii au nevoie să fie liberi, să poată visa și cuteza.

*

În paralel cu Festivalul au avut loc trei sesiuni științifice cu participarea unor renumiți shakespeareologi din numeroase țări, lansări de cărți de și despre Shakespeare, vernisaje de expoziții inspirate din opera sa, concerte de muzică renascentistă și simfonică modernă, ateliere de creație pentru tineri critici de teatru, reuniunea reprezentanților Rețelei Europene de Festivaluri Shakespeare, ședința Comitetului Executiv al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru (AICT), întâlnirea Comitetului redacțional al revistei *Critical Stages/Scènes Critiques*, decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova reputatului critic George Banu, prof. univ. la Sorbona, președinte de onoare al AICT, decernarea Premiului Internațional Shakespeare, ediția a V-a, acordat de Festivalul Internațional Shakespeare și British Council România regizorului Thoms Ostermeier, decernarea Premiilor AICT-Secția Română (Teatrologie) „unor personalități care au marcat și marchează prezența lui Shakespeare în spațiul cultural românesc, doi adevărați ambadori ai excelenței, sub semnul lui Shakespeare”.

Este vorba de de Ion Caramitru, „un actor shakespeareian emblematic” și de Emil Boroghină, creatorul și directorul Festivalului Shakespeare de la Craiova, cel care, prin gândirea sa vizionară și munca sa inteligentă și neobosită „a pus Craiova pe harta marilor Festivaluri Shakespeare din lume”.

*

În cele trei zile care au urmat Festivalului Shakespeare, la Craiova au avut loc, în prezența unor mari personalități ale mișcării teatrale europene și a numeroși ziariști veniți de pe tot continentul, manifestările

Dalila Özbay, Fără nume, cerneală, 2016

cele de-a XV-a ediții a Premiului Europa pentru Teatru. Evenimentul a fost organizat de Teatrul Național „Marin Sorescu” și Fundația Shakespeare, sub înaltul Patronaj al Parlamentului European și al Consiliului Europei. Premiul Europa pentru Teatru i-a fost decernat coregrafului și regizorului suedez **Mats Ek**, „ale cărui rădăcini și creații artistice și-au pus amprenta în mod decisiv asupra evoluției dansului contemporan”. Premiul Special i-a revenit regizorului român **Silviu Purcărete**, „un reprezentant al artei dramatice extrem de prețuit atât în țara sa, cât și în străinătate”. Premiul Europa-Realități Teatrale, ediția a XIII-a, a fost acordat regizorului maghiar **Viktor Bodó**, ale cărui spectacole, mereu novatoare, transmit nevoia de teatru; regizorului german **Andreas Kriegenburg**, un fantast realist, un perfecționist, care reușește să îmbine fericit luciditatea cu o fantezie extraordinară; regizorului spaniol **Juan Mayorga**, al cărui teatru, plin de încărcătură filosofică și poetică, ne invită mereu să gândim; Teatrului Național din Scoția, pentru contribuția sa la promovarea istoriei și culturii scoțiene; și lui **Joël Pommerat**, scriitor și regizor francez, care consideră teatrul un loc al experimentelor, al interogărilor, al amestecului realismului cu imaginația, al intimității cu socialul și politicul. În zilele dedicate evenimentului au avut loc spectacole ale laureaților și ample discuții despre creațiile acestora.

BIBLIOTECA BABEL

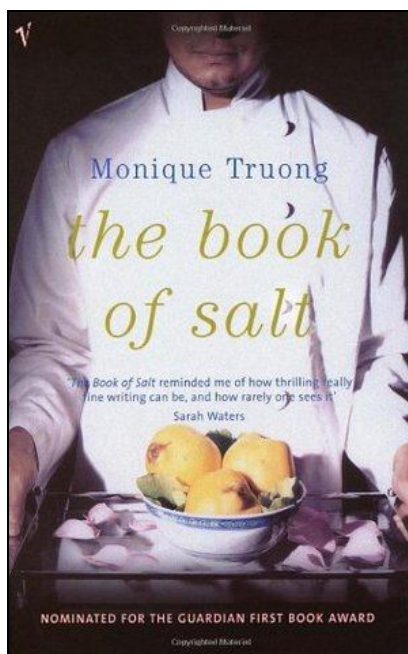
Cartea sării

Există povestea sării în bucate, o știe oricine. O știu până și copiii. Dar romanul sării³²?

A fost privilegiul scriitoarei Monique Truong să ni-l ofere. Acest adjuvant imperios necesar pregătirii hranei, substanță considerată a fi primul drog al umanității, devine și pretext ficțional pentru o amplă panoramă narativă datorită scriitoarei Monique Truong. Romanciera s-a născut în 1968, la Saigon. În 1975, vine în Statele Unite ca refugiată, împreună cu mama ei. Studiază engleza la nivel de licență, la reputata universitate Yale, pe care o absolvă în 1990. Truong e o scriitoare reprezentativă pentru ultimul val masiv de imigranți asiatici din acel puzzle etnic care este America. Harnici, modești, economi, vietnamezii sunt niște imigranți de succes care vor stârni controverse, invidii, chiar reacții violente din punct de vedere fizic.

Prima carte de succes a lui Monique Truong este *The Book of Salt (Cartea sării)*, publicată în 2003. În 2010 ea publică al doilea roman: *Bitter in the Mouth (Amar în gură)*. Interesul recent pentru hrană ca fenomen cultural, pentru valorizarea culturală a muncii domestice cu tot ceea ce implică ea (bază a subsistenței, etica muncii, justiția recompensei, formă de muncă nevalorizată) a dus la apariția a numeroase produse culturale care vorbesc despre dificultatea acestei activități și importanța ei socială, nerecunoscută pe deplin, din păcate, nici astăzi. Filme precum *Help (Servitoarea)* sau *The Butler (Valetul)* vin în continuarea unei tradiții literare bazate pe mitul servitorului inteligent care își depășește cu mult stăpânul (stăpâna). De la romanul lui Diderot *Jacques fatalistul*, unde valetul Jacques e în stare să poarte discuții filozofice cu stăpânul său ajungem la *Jurnalul unei cameriste* a lui Octave Mirbeau, exercițiu voyeuristic demonstrând că păcatele umblă și pe stăpâni și pe slugi la fel.

În *Cartea sării*, Monique Truong folosește rețeta metaficțiunii istoriografice realizând și un portret în oglindă al imigrantului vietnamez prin bucătarul scriitoarei Gertrude Stein.

Romanul este o structură discontinuă în care Truong reconstituie atât viața cuplului Gertrude Stein-Alice Toklas cât și destinul bucătarului vietnamez. Spațiul narațiunii se schimbă, fără niciun soi avertisment prealabile, evoluând între Parisul anilor 20, Vietnamul colonizat de francezi sau vreo stațiune de tip Deauville, unde Doamnele își petrec o mică vacanță.

Copil nedorit, născut de mama sa în urma unei legături adulterine, bucătarul Tin Binh, este dat ca ucenic pe lângă bucătarul adjunct al Guvernatorului General al Vietnamului, pe atunci colonie franceză. La căsătorie, mamei lui Tinh Binh i se repetase regula de aur a matrimoniuului: ea trebuie să se supună soțului și nu are voie să îl părăsească vreodată. În consecință, cel care părăsește casa, iar mai apoi chiar și Vietnamul, Asia este copilul cu paternitate incertă. Prin chiar nașterea sa, Tin Binh este o împlinire a unui gest de putere din partea mamei și o sfidare a puterii tatălui simbolic și nu numai. Biologia întâlnește cultura. Nașterea lui Tin Binh este atât o strategie de dobândire a unei puteri simbolice, cât și impunerea imitației cuceritorului ca formă supremă de adulație și respect obligatoriu: „... m-am născut între dangățul clopotelor din replicile construite la catedralele lor” (17).³³

Blériot, bucătarul șef al Guvernatorului General este, bineînțeles, un francez. El îl inițiază pe talentatul

ucenic în tainele amorului uranic. Scandalul îl obligă pe tânăr să ia drumul Parisului unde sa va angaja în gospodăria cuplului Stein-Toklas. Relațiile dintre Tin Binh și tatăl său adoptiv rămân încordate toată viața, caz tipic freudian de rivalitate masculină. Pentru tată, un vietnamez creștinat, mama, femeia sunt ceva secundar, un adjuvant văzut din perspectivă strict economică. Definiția dată de mama lui Tin Binh căsătoriei lor este relevantă, în acest sens. „Când sunt într-o dispoziție generoasă, îmi spun că el dorea o nevastă pentru că avea nevoie de ceva pe care să îl considere al său. Mai precis, dorea ceva care să poată fi posedat, o proprietate care se poate înmulți, care își poate spori valoarea la fiecare nouă luni. Preții plecau plecându-și capetele și preținzând că nu știau nimic despre așa ceva” (49).³⁴ Ipocrizia creștină!

După o îndelungată și severă ucenicie la cuhnia Guvernatorului General al Vietnamului, Tin Binh pleacă în Europa unde ajunge bucătarul Doamnelor (*recte* Gertrude Stein și Alice Toklas) la celebrul lor domiciliu din Rue de Fleurus nr. 27, până la plecarea lor într-un turneu american, în 1934. Romanul este atât o reușită evocare a Parisului, capitala avangardei și a modernismului, cât și o meditație despre soarta imigrantului obligat să adopte o nouă limbă și să trăiască printre străini. Rue de Fleurus nr. 27 devine reședința preferată a artelor moderne. De fapt, trecerea din cuhnia Guvernatorului General al Vietnamului în bucătăria celor două doamne de pe Rue de Fleurus e și o trecere de la o Madame distantă și singulară, soția Guvernatorului, la un cuplu cu specific aparte. Rasa și implicațiile ei pentru locul individului în ierarhia casei indică o dureroasă continuitate între Saigon și Paris. Secretarea doamnei Guvernatorului este pe jumătate franțuzoaică. „Deoarece tatăl ei era francez, noi, cei din personalul casei simțeam că secretara Doamnei ar fi trebuit să fie mai frumoasă, dar nu →

MIHAELA MUDURE

³² Toate citatele au fost traduse de către Mihaela Mudure.

³³ „... I was born amidst the ringing bells of the replicas of their cathedrals” (17).

³⁴ „When I am feeling generous, I tell myself that he wanted a wife because he wanted something to call his own. More accurately, he wanted something he could own, property that could multiply, increase its worth every nine months. The holy fathers walked away, heads bowed, claiming that they knew nothing about such things” (49).

era” (124).³⁵ Frumusețea ar trebui să decurgă, automat, din metisajul cu rasa albă, dar biologia se încăpățânează a infirma prejudecățile rasiale. Poziția în casă a fiecărui angajat depinde de priceperile lui, dar și de condiția lui rasială. „Secretara Doamnei, spre deosebire de șofer, era adesea invitată la recepțiile mai mari și la dineurile dansante care se țineau la reședința Guvernatorului General” (125).³⁶

Ajuns la Paris, naratorul, bucătarul vietnamez obligat să devină un expatriat încearcă bucuria de a întâlni un alt asiatic. Similitudinea aspectului rasial este un semn reconfortant că nu ești singur. „Și în timp ce poate nu dăm niciodată din cap unul spre celălalt, nu ne scoatem pălăriile politicos, nici nu schimbăm rapide priviri empatice, respirăm puțin mai ușor la fiecare față [asiatică] pe care o vedem. Este recunoașterea că pe cele mai întunecate străzi ale orașului mai există un alt trup ca al meu, și acesta nu vrea să îmi facă niciun rău. Dacă nu arătăm că ne recunoaștem, nu este din lipsă de amabilitate. ... A te plimba fără a face semn cu ochiul înseamnă a ne spune că suntem oameni, în totalitate, bărbați ori femei ca oricare, doi plămâni plini de aer, o inimă pompând sânge, un stomac flămând de hrană gătită, un trup în căutând tot timpul căldura soarelui” (124).³⁷ Prezența corporalului este cea mai sigură bază a solidarității, ea asigură un important confort mental și intelectual. Nu este ușor să-ți antrenezi mintea și spiritul pentru acceptarea alterității. „Superstiția unuia este religia altuia” (200).³⁸ Singularitatea inerentă

³⁵ „Given her French father, we in the household staff felt that Madame’s secretary should have been more beautiful, but she was not” (124).

³⁶ „Madame’s secretary, unlike the chauffeur, was often invited to the larger receptions and dinner dances held at the Governor-General’s” (125).

³⁷ „And while we may never nod at one another, tip our hats in polite fashion, or even exchange empathy in quick glances, we breathe a little easier with each face that we see. It is the recognition that in the darkest streets of the city there is another body like mine, and that it means me no harm. If we do not acknowledge each other it is not out of a lack of kindness. ... To walk by without blinking an eye is to say to each other that we are human, whole, a man or a woman like any other, two lungfuls of air, a heart pumping blood, a stomach hungry for home-cooked food, a body in constant search for the warmth of the sun” (142).

³⁸ „One man’s superstition is another man’s religion” (200).

condiției de emigrant îl face pe narator să se gândească melancolic la vremurile frumoase când era în Vietnam și nu purta povara diversității: „... în Vietnam, îmi spun mie însămi, eram, mai presus de orice, un om” (152).³⁹

La Paris, bucătarul Tin Binh reușește să uite de stressul vieții printre străini doar cu ajutorul lui Sweet Sunday Man, homosexualul de care se simte atras. Umorul și ironia relaxează tensiunea narativă. „Părintele Augustin păcătuiește pentru că nu vrea să fie singur în rai” (165).⁴⁰ Autoironia îmblânzește duritatea vieții copilului nedorit. „Mama m-a învățat să tai și să toc, iar eu am crezut că e o realizare în sine dacă nu îmi adaug și degetele la felul de mâncare pe care îl pregătesc” (69).⁴¹

Cum limba, vorbele sunt materia primă a scriitorului, Monique Truong acordă și ea atenția, precum atâția alți creatori de literatură, filozofiei limbajului. Cuvântul e o entitate în care ne construim și ne protejăm identitatea. „Limba e o casă cu o mulțime de uși și eu sunt mult prea adesea neinvitat și nu am chei” (155).⁴² Truong este, mai ales, sensibilă la problemele limbii pentru un imigrant care trebuie să învețe a-și rosti viața în altă limbă. „Îmi ceri să fac același lucru pentru tine, să îți spun povestea vieții mele, să te las să o auzi în limba care m-a îndrumat în această lume, o limbă ale cărei vorbe îmi congestionează acum capul și îmi inundă inima deoarece nu au un alt loc unde să meargă” (117).⁴³ O greșală pe care o fac mulți dintre vorbitorii de limbi majore, dominante ale lumii este punerea semnului egalității între limbajul mai sărac al unui străin obligat să funcționeze în altă limbă decât în cea maternă și mentalului lui. Tin Binh o imploră, de exemplu, pe Alice Toklas. „Vă rog, Doamnă, nu

³⁹ „... in Vietnam, I tell myself, I was above all just a man” (152).

⁴⁰ „Părintele Augustin sins because he does not want to be alone in Heaven” (167).

⁴¹ „My mother taught me to slice and chop, and I thought it was an accomplishment in itself not to add my fingers to the dish” (69).

⁴² „Language is a house with a host of doors, and I am too often uninvited and without keys” (155).

⁴³ „You ask me to do the same for you, to tell you a story of my life, to let you hear it in the language that urged me into this world, a language whose words now congest my head and flood my heart because they have nowhere else to go” (117).

puneți semnul egalității între lipsa mea de vorbe și o lipsă de gânduri” (153).⁴⁴

Diferența socială dintre bucătar și stăpânele sale e construită prin opoziții gramaticale și reluări de structuri de fraze, prin poziția personajelor față de actul fundamental al gătitului care ne asigură supraviețuirea. „În timp ce D-voastră vă treziți în aroma de cafea care fierbe, vă îmbrăcați în ritmul potolit al trudei altora, eu sunt în bucătărie de la vârsta de șase ani, iar în bucătăria D-voastră de azi dimineață de la ora șase. De-a lungul vieții mele de servitor lipsit de importanță, un personaj minor în zilnicele D-voastră drame, am pregătit mii de omlete. D-voastră ați încercat de trei ori, fiecare efort risipit, o semilună bună de aruncat cu cratere de unt ars, un fel simplu de mâncare care ne deosebește pe D-voastră de mine într-un mod întunecat și economic” (154).⁴⁵ Diferența socială nu înseamnă absența demnității pentru bucătar sau pentru oricare alt subaltern. Ea rezidă, în primul rând, în dreptul celui inferior pe scara socială de a-și spune și folosi povestea așa cum vrea el. „Doamna, D-voastră mă plătiți pentru timpul meu. Povestea mea, Doamna, e a mea. Doar eu singur pot să o →

⁴⁴ „Please, Madame, do not equate my lack of speech with a lack of thought” (153).

⁴⁵ „While you have been waking up to the aroma of coffee brewing, dressing to the hushed rhythm of other people’s labor. I have been in the kitchen since I was six and in your kitchen since six this morning. In my life as a minor domestic, a bit character in your daily dramas, I have prepared thousands of omlets. You have attempted three, each effort wasted, a discarded half-moon with burnt-butter craters, a simple dish that in a stark and economical way separates you and me” (154).

Debut

Nu vrem... să iubim

Bat clopotele ora mântuirii,
Ne cheamă-n taină la al Crucii
Drum...
Dar noi, cuprinși de brațele măhnirii
Nu vrem să ne-opintim degrab'
acum...

Stăm rugători, cu brațele întinse
Spre cerul ce ne-acoperă pe toți...
Iar priveghem cu inimile-nchise;
Nu vrem să înviem acum din morți...

Și apăsați de-a Crucii grea povară,
Ne gârbovim, privind înspre genuni...
Suntem mult plânși de cei ce ne-
nconjoară -
Nu vrem a dobândi astăzi cununi.

Genunchii mei pe-ai pietrelor
genunchi
S-au încrustat de-atâtea rugăminți...

Strigăm în taină, din inimi, din
rărunchi -
Dar tot nu vrem să devenim mai
sfînți.

Noi nu vrem ca să zidim iubirea
Nu vrem ca azi să ne-nfruptăm -
Nu vrem s-atingem nemurirea -
Nu vrem pe Domnul să-L urmăm.
(ianuarie 2016)

O, Doamne... câți?

O, Doamne, câți oameni flămânzi...
Flămânzi de pâine...
Dar și mai mulți flămânzi...
De iubire...

Și câți inși însetați
De vin și de apă...
Dar oare câți sunt secați
De Sângele ce continuu-i adapă?

Și încă sunt mulți ne`mbrăcați
Cu haine mai groase...

Dar și mai mulți goi, lăsați
Cu spatele-ntoarse...

O, Doamne, dar câți suferinzi
Cu răni sângerând...
Dar însutit păcăliți
De puroiul din gând...

Dar câți oameni mici
Și călcați în picioare...
Dar oare câți și-au plătit
Datoria cea Mare?

Și câți fii pribegi
Are țara aceasta!
Dar oare ce o s-alegi
Când va fi Judecata?

O, Doamne, câți or să vadă
Că Tu necurmat i-ai iubit?
Și câți să-nțeleagă
Că ei Te-au lăsat pe drum părăsit?

**Sora DENISA
(Mănăstirea Țețu)**

→spun, să o îmbunătățesc, sau să
o rețin” (215).⁴⁶

Narațiunea istorică de tip
metafictional, *Cartea sării* cuprinde
și aprecieri care țin de teoria literară.
„La urma urmei, o poveste își
sporește valoarea atunci când este
împărtășită, un dar în adevăratul sens
al cuvântului” (165).⁴⁷ Adevărata
menire a literaturii este a fi un act de
comunicare gratuit, înfăptuit pentru
plăcerea vorbirii. Importanța punctu-
lui de vedere în literatură este relevată
cu ajutorul unui scurt episod în
cheie narativă. Leo, fratele lui Ger-
trude Stein, o acuză pe Alice Toklas
că îi fură sora. Alice râde și răspunde:
„- ,Sora ta mi s-a dat.’ Cât de
adevărat, mă gândesc eu. Un cadou
ori un furt, depinde de cine ține
condeiul” (215).⁴⁸

Monique Truong este o artistă a
cuvântului care creează adevărate
*concelli*⁴⁹ în buna tradiție metafizică.
Plasticitatea exprimării e remarcabilă.
„Banii de hârtie își iau valoarea de la
cei care îi tipăresc și astfel, adesea, ei
suferă, se pomenesc a fi total degra-

dați, când sunt transportați și înde-
părtați în afara mediului lor familiar.
Pieritori precum peștele scos din apă
sau - imaginați-vă - un om în
valuri”(193).⁵⁰ Paradoxul este cultivat
de Truong cu grația inteligența, ironia
fină a lui Oscar Wilde. „Fotografii,
credeau Doamnele mele, au trans-
format ocazia într-un eveniment”
(1).⁵¹ Sau: „Doar bogații pot să își
permită să *nu* își mănânce animalele”
(33).⁵² Comparațiile, atunci când
asezonează textul sunt, bineînțeles,
tot din domeniul culinar: „... iubirea
nu este un vas cu gutui care se
îngălbenesc într-un vas de porțelan
alb chinezesc, pe care îl vezi, dar nu îl
atingi” (40).⁵³

Naratorul bucătar primește o
scrisoare care îl cheamă înapoi în
Vietnam. Dorința de acasă îl
determină să ceară terminarea
angajamentului său pe Rue de Fleurus
nr. 27. Pe de altă parte, Doamnele
pleacă în America pentru un lung

voiaj. Lui Tin Binh i se pare că
doamna Stein îi pune o întrebare: „Ce
te ține aici? Aud eu o voce întrebând.
Întrebarea D-voastră, întocmai ca
dorința D-voastră de a afla ce voi
răspunde mă ține aici, acesta e
răspunsul meu. O văd zâmbind în
întuneric. Mă uit în sus instinctiv ca și
cum cineva m-a strigat pe nume”
(261).⁵⁴ Starea aceasta de a fi întrebat
îl ține pe Tin Binh la Paris printre cei
care au venit în îndepărtata lui țară
pentru a o supune. Nesiguranța dintre
întrebare și răspuns e un spațiu al
potențialității. Cel supus astăzi se va
putea întoarce împotriva asupritorului
după ce a fost obligat să îi învețe
limba, obiceiurile, cultura și istoria.
Aceasta și este starea (post-)colonială
căreia Monique Truong îi descoperă
ambiguitățile precum și revoluționara
capacitate de (di)simulare într-un
roman în care documentarul și
esteticul se îmbină fericit.

Referințe:

Truong, Monique. *The Book of Salt*.
Boston și New York: Houghtton
Mifflin Company, 2003.

⁴⁶ „Madame, you pay me for my time. My
story, Madame, is mine. I alone am qualified to
tell it, to embellish, or to withhold” (215).

⁴⁷ A story, after all, is best when shared, a gift
in the truest sense of the word” (165).

⁴⁸ „,Your sister gave herself to me.’ How true,
I think. A gift or a theft depends on who is
holding the pen” (215).

⁴⁹ Comparații șocante, tipice poeziei metafizice
din secolul al XVII-lea.

⁵⁰ „Paper money gets its values from those
who print it and therefore often suffers, finds
itself totally degraded, when transported and
removed from familiar surroundings.
Perishable, like a fish out of water, or imagine
a man on the open seas” (193).

⁵¹ „Photographers, my Mesdames believed,
transformed an occasion into an event” (1).

⁵² „Only the rich can afford *not* to eat their
animals” (33).

⁵³ „... love is not a bowl of quinces yellowing
in a blue and white china bowl, seen but
untouched” (40).

⁵⁴ „,What keeps you here?’ I hear a voice
asking. Your question, just as your desire to
know my answer keeps me, is my response. In
the dark, I see you smile. I look up
instinctually, as if someone has called out my
name” (261).

Picăture de Vatră Veche
**(DE)SPRE O ȘTIINȚĂ
 ROMÂNEASCĂ A LUMINII VII
 MANUALUL OMULUI**

**UNITATEA ESENȚIALĂ, UN
 ALT CHIP DE A PRIVI
 ÎMPREUNĂ(14)**

Unind cerul și pământul... Iată cel dintâi imperativ integrator pe care – cu o clipă înainte de marea sa plecare – Aritia l-a lăsat parcă în dar de împlinire, de cunoaștere și facere, mie și tuturor semenilor. Un imperativ atât de știut în esența sa, prin sacral Rugăciunii celei Mari: "precum în cer așa și pe pământ..." sau prin inițiativa aserțiune a lui Hermes Trismegistul: "ceea ce este sus, este și jos".

Ecourile cugetării protagonice – "Omul e măsura tuturor lucrurilor..." – stau ca temei pentru o teorie a "UNITĂȚII ESENȚIALE", o teorie care devine premisă pentru o omenască "filosofie a creației". Din această perspectivă, trei tipuri majore de omomorfism se impun definite, respectiv acela dintre: ● *om, atom și galactom*, așezând structural ființa umană la "jumătatea" drumului dintre cele două capete ale lumii: micul și marele infinit; ● "cele trei materii", cum numea Ștefan Lupașcu orizonturile esențiale ale *materiei fizice, biologice, psiho-spirituale*, permițând legătura funcțională dintre om și tot ceea ce îl înconjoară și precede cosmo(filonto)genetic trecerea de la "creația lumii" la "lumea creației"; ● *psihic (om) și metapsihic (divinitate)*, dintre fizic și metafizic, punând în relație de descendență genetică efemeritatea și nesfârșirea, legile fundamentale ale "devenirii creatoare" și întruparea lor într-o structură concretă (umană inclusiv) care apare, se dezvoltă și pier.

Dacă primele două tipuri de corespondență ontologică fac obiectul de interes al științelor pozitive, cel din urmă se constituie prin excelență ca subiect al unei axiologii metafizice sau teologice, aserțând că:

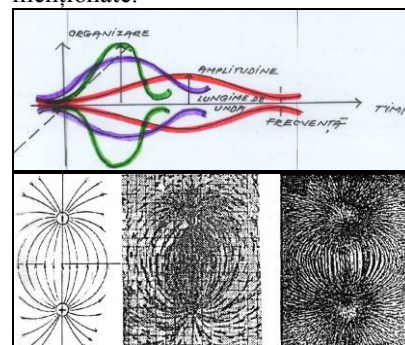
a) *Structural*, realitatea materială sau/și spirituală a lumii este un rezultat al cuplajelor fundamentale: *substanță-energie, informație-câmp*, respectiv al combinațiilor creatoare pe care aceste cuplaje le îngăduie. Astfel, ideea de "unitate duală" a lumii – deopotrivă materială și spirituală – își găsește justificarea în faptul că: ● cuplajul substanță-energie are prin excelență conotații materiale, în timp ce cuplajul informație-câmp are conotații spirituale; ● fiecare dintre cele patru componente cunoscute (deocamdată) nu se manifestă decât în corelație cu celelalte, neexistând manifestări substanțial-energetice fără de manifestări informațional-radiante și reciproc.

b) *Funcțional*, modelul "UE" argumentează că orice realitate devine creator în virtutea a două legi fundamentale și anume: ● *legea ciclului entropic*, postulând trecerea cu o necesitate probabilistic-statistică a oricărui sistem al lumii prin stadiul de *entropie* (dezorganizare) → *negentropie* (organizare) → *entropie* (dezorganizare); ● *legea continuității informaționale*, aserțând că nici o realitate nu este ultimă întrucât își transformă, în mod creator, informația esențializată în contextul altei realități, structural sau/și funcțional diferită de prima.

Aceste fundamentale legi ale *devenirii creatoare* se supraordonează substratului fizic al lumii, dând naștere – precum în aristotelica întrepătrundere dintre *formă* (principiu activ) și *materie* (principiu pasiv) – tuturor realităților particulare ale lumii. La interfața dintre *structură* (fizică) și *funcție* (metafizică) se constituie *arhetipurile morfice*, ca principii de forme unificatoare ale tuturor realităților lumii. Astfel, modelul "UE" justifică deductiv și inductiv, teoretic și empiric, că formele fundamentale în care se înscriu ontic, în ultimă instanță, toate realitățile micro- și macro-cosmice, fizice, biologice și psihice sânt: *ovoidul și clesidra, coloana și ciorchinele*.

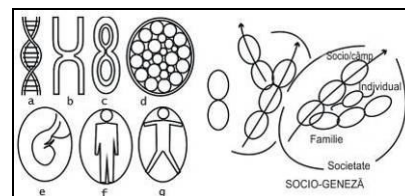
O ontologică explicație a formelor arhetipale poate fi regăsită și demonstrația matematică a elvețianului Hans Jenny, potrivit căreia forma este o funcție de frecvență (undă). Descoperim aici, într-o interesantă versiune (meta)fizică, principiul funcționalist conform căruia *funcția generează forma*, iar

forma permite funcției să se manifeste. Putem argumenta astfel, cu instrumente logico-filosofice, că *sinusoida* – expresie a legilor fundamentale ale devenirii, după care însuși *arhetipul luminii* se desfășoară (ca undă electromagnetică) – generează formele definatorii ale lumii deja menționate.

Aceste *forme* sunt proprii și organismului uman, fiind modelate sub determinarea implicită a unor invizibile "linii de forță", pentru care "lumina vie" (descrisă de biofotonică) este de referință.

Astfel, apare banal să observi cum matricea nevăzută dintre poliile unui magnet dobândește formă vizibilă atunci când se suprapune unui suport substanțial oarecare (apă, fier, citoplasmă), pentru a genera "forma tuturor formelor" – ovoidul – mai întâi, celelalte forme arhetipal-derivate, mai apoi.

Conform principiului "rezonanței holografice", *geneza formelor biofizice: de la particulă la ADN, de la celulă la om și la societatea omenească*.

În concluzie, urmând exemplul elementar al acțiunii vii a magnetului asupra substanței inerte putem justifica următoarea ipoteză: *formele arhetipale ale lumii au fost generate de la invizibil către vizibil, printr-un mecanism de "rezonanță holografică", dar au fost invers (re)cunoscute și valorizate de către om, de la vizibil la invizibil*.

Cum a învățat omul să facă acest lucru vom desprinde dintr-o viitoare "picătură de înțelegere".

**TRAIAN-DINOREL D.
 STĂNCIULESCU**

Timpul colonelului

Colonelul Macarie se trezise dimineața cu gura amară și cu o durere mocnită sub coasta dreaptă. Ce-o fi, se întrebuse, apoi și-a scărpinat fesele și s-a mai întins un pic. Alături, nevasta încă dormea, cu buza superioară brobonită de transpirație. Privind-o, își aminti că prietenul său, Trestian, pictor ratat, a divorțat de nevastă pentru că nu dormea estetic. O fi, dar dacă se pune la mintea lui Trestian, el pe-a lui trebuia s-o lase... cam de când s-au cununat.

Și iar îl bântuie, ca în fiecare zi, neliniștea cea mare: Gustav Zaharasashka, zis Cerșetorul. Mai întâi că nu e cerșetor. Este paznicul capelei mortuare. O meserie onorabilă, având în vedere că se moare pe capete! Ba e chiar bănoasă. Toată lumea are nevoie de Gustav...

Acuma însă toți vor să-l dea-n gât, pe el, Macarie, c-a fost torționar și dracu' mai știe ce, că l-ar fi arestat o dată sau de două ori pe Gustav, pe când, *flămând și gol fără adăpost*, se încălzea pe conducta de apă caldă, care alimentează centrala cartierului. Așa, și? Nu i-a arestat pe toți? De ce numai pentru asta se face atâta caz? C-a venit o femeie din Franța să ia niște dosare din podul casei lui Zaharasashka și, mare chestie, că Macarie nu i-a dat voie să plece cu ele. Păi dacă era patrimoniu? Și ce-avusese el cu bietul cerșetor, care făcuse cândva și facultate!? Uite că a avut ce are cu toți golani! Cu toți nenorociții care nu munceau pe-atunci, când erau și locuri de muncă. Acum...vor toți la muncă, vorba ceea, *vrem să muncim, nu să cerșim*, dar locuri de muncă ioc. Lasă că știe el ce căuta Gustav pe conductă. Să arate lumii cât de greu o ducea el pe vremea dictaturii, de n-avea cu ce-și face focul în casă! Da' după aia, când putea să-și facă focul, că era libertate, și poți face focul și-n pădure, de ce a venit tot pe conductă? Ca să-l aresteze din nou și să poată Gustav să spună niște drăcii filozofice d-ale lui, că nimic nu s-a schimbat și că el, Macarie, tot un rahat în ploaie a rămas, înfipt în Securitate, și că sistemele politice sunt la fel și le protejează pe lichele, adică se inversaseră locurile, Macarie e licheaua, și el, Gustav Zaharasashka e cetățeanul moral. Și ce să fi făcut, să nu mai fie

securist? Să meargă în mină, ca tatăl lui Gustav? Sau să fie vidanjor, ca bunicul lui Gustav? Și meseria de securist e una ca oricare alta. Cineva trebuia să se sacrifice să facă asta. Nu e vorba de bani, ci de patriotism.

Pentru cât a muncit nici la pensie nu-l lasă în pace. Fac anchete să-i ia pensia, să-l bage la închisoare... E posibil? Pe când foștii săi colegi au ajuns miniștri, prestând aceleași servicii ca el, de ce el să facă închisoare?

Și nenorocitul de Gustav, ca să-l sfideze, s-a făcut paznicul capelei mortuare și spunea la toată lumea că îi păstrează lui Macarie locul de la geam.

- Uah...

Nevasta se trezea...

- Ai fost și tu să cumperi o pâine, dacă tot te-ai sculat cu noaptea-n cap?

- Nu, și nici nu mă duc! Asta e suprema sa răzbunare. Acasă la el, colonelul Macarie e tratat ca o slugă, asta ar fi vrut să spună oricui făcea o anchetă despre el.

- De ce, mă rog?

- Pentru că mi-e rău. Nu-ș ce am, cred că e de la fiere. Am un gust, așa...

- Așaaa... și Geta îl maimuțări.

Îi întoarse spatele fără să o asculte ce-ar mai fi avut de zis. Deschise larg cămașa, acum în pieptul lui se umflă tot aerul rece și, parcă, iluminat de un gând se repezi spre ușă. Românul are șapte vieți în pieptul de aramă... Asta e. Mama lor de Gustavi, care se înmultesc, ieșind din galeriile minelor unul după altul, după altul, după altul, protejați de Vâlava Băilor, ca-n visul lui, care de câteva nopți nu se mai termină.

În fiecare noapte, înainte de-a adormi, Macarie se gândea ce să-i dea lui Gustav, dar acum știe: îi va da dosarele cu morții. De ce nu? Nimeni nu le mai vrea, în afara femeii din Franța, care și-așa a plecat, și de un ziarist mai nebun, anagjat de o asociație să-i scrie povestea lui Gustav. Ete, na! Câte povești n-a scris el, Macarie, la viața lui, prin dosarele ălor, dacă le-ar fi publicat, ar fi scos un roman. Dar cine să-l încurajeze? Geta? Ea nu era în stare să citească o carte de bucate, altfel cum putea găti așa prost?!

* * *

Macarie se duse spre colțul pieței, acolo unde nu putea atrage atenția nimănui, lângă o baracă de carton verde, în care o femeie vindea

pâine și cafea la aparat. Și-a băgat singur moneda și a așteptat ca sosul călduț să se prelingă într-un pahar de plastic. Apoi s-a dus în gang să-și savureze ceea ce, cu perversitate, se putea numi cafea. Lângă el apăruă acoliții, doi foști turnători.

- Ce mai faceți, tov. colonel?

- Taci, măi. Aici te-ai găsit să vorbești așa?

- Hai, bre, că nu ne aude nimeni. Te-ai supărat?

Sigur că nu-i cădea bine să se tu-tuiască cu Sandală sau cu Semaforu', dar, mai ales, bănuia că acel apelativ cu „tov” nu este chiar așa de nevinovat. Să mai fi fost Macarie o dată ce fusese, nenorociții cei doi ar fi tremurat cu mâna pe declarații și pe rapoarte. Acu, se trăgeau de șireturi... în gang.

- Tov. colonel, îl mai știi pe ăla care lucra la teatru, era secretar literar...

- Care din ei, că toți secretarii de la teatru ne-au făcut probleme.

- Ăla care avea domiciliul forțat în Colonie și a lucrat în mină, după ce venise de la mititica. Singurul care a fost la mititica, dar nu l-am băgat noi acolo! L-au băgat tot intelectualii de-ai lui, care turnau mai artistic decât noi, ageamii. Și mata ai zis atunci că mai căcănari ca securiștii sunt numa' intelectualii...

- Știi că ne ocupam noi de el, când lucra Sandală la poștă. Vă aduceam scrisorile lui să le desfăceți și să le citiți, pe urmă i le puneam și lui la poartă... Îl mai știi, bre?

- Da, îl știu... grozav om.

- A murit, dom' șef, acu' doi ani. Azi îl comemorează.

- Ei, toți ne ducem. Măcar după ăsta a rămas ceva. Opera filosofică, bă, a scris, a fost cineva!

- Dosarele ăstuia au ajuns în arhivă, la București... Cu declarații și rapoarte de-ale noastre. →

MIHAELA BAL

- D-aia nu mai pot.

- Azi vin unii care le-au cercetat, cică să citească din ele, că alea sunt o parte importantă a operei lui...

- Vrei să spui a operei mele. Ce mama dracului, Sandală? Dacă nu eram eu, de unde mai scoteau opera? Noi ne-am sacrificat, ne-am trudit, am scris rapoarte, le-am copiat corespondența, le-am ascultat telefoanele, i-am băgat în închisori să-i facem celebri, n-am dormit nopți întregi să le fie lor bine în posteritate, și-acu vin alții să facă pe deștepții, că ei au făcut și-au dres. Și mai fac și mișto.

- Păi, da, șefulețule, dar acu e altceva... E democrație.

- O să mai vedem noi ce este.

Cu un gust și mai rău se întoarse acasă Macarie. La asta nu se așteptase. Când a furat dosarele și le-a dus în Colonie, n-avea de unde să știe că Gustav, pasionat de arhivistică, făcea și el un studiu paralel. Acum că se încurcaseră între ele, treaba era ca și mușamalizată. Dar mai era o parte a arhivei, ce luase drumul Capitalei, de când cu procesele scriitorilor și n-avea cum s-o mai controleze Macarie.

Toate se vor lămuri în această după-amiază, la teatru.

* * *

Niciodată n-am fost convins că mi se potrivește filosofia. Făceam doctoratul doar să mai pot rămâne un timp în preajma Profesorului. Când am ajuns la capela mortuară, când l-am văzut pe paznicul Gustav plângând, el care glumește atâta cu morții, am trăit sentimentul abandonului. Profesorul meu plecase. Spre dimineață, când sora Profesorului venise să ne deschidă ușa, Gustav îmi șuiera la ureche: *Dosarele, fraiere! Fii primul care ajunge la ele, fii pescărușul Jonathan Livingstone!* Am așteptat să se încheie ceremonia și am fugit la Arhivă. Asta era. Profesorul uitase de ele sau amânase cu bună știință momentul în care să mergem să le citim și acum trebuia să mă descurc pe cont propriu, pentru prima oară. Mă lăsase de izbeliște. Acum m-am întors cu tot ce trebuie copiat și am să vorbesc. Uite, sala e plină. Au venit familia Profesorului și Gustav, niște ziariști cunoscuți, oameni de artă, de teatru, regizorul care face un film despre Profesor, niște bătrâni, cu care el a lucrat, foști colegi de închisoare, mai în spate nu se mai vede, dar se simte după foială că mai sunt oameni veniți pentru Profesorul meu.

N-am să vorbesc despre filosofie, ar fi pretențios și izmenit. Am ales cu grijă câteva scrisori pe care profesorul le adresase surorii sale: *Dragă Matilda, Îți sărut mâna și vin să te rog a nu știu câta oară să-mi traduci acele câteva pagini în limba franceză. Știi că ți-e greu, că n-ai să dormi, că te vei întreba dacă e perfect... dar acesta este destinul unei Surori. Să se sacrifice pentru Fratele ei.*

Dar destinul unui Fiu care este? Rostul său, oameni buni? Fiul tatălui ce trebuie să facă? Să stea drept pe cruce, să le încaseze pentru că a avut neșansa să aibă un părinte care a crezut că lumea asta trăiește prin generații de sacrificiu care vin după alte generații de sacrificiu? Asta s-o credeți voi! Să îi mulțumesc tatălui meu, colonelul Macarie, un scrib de mâna a doua, foarte stalinist, probabil, în gândire, că a întocmit aceste dosare, martore ale unui derapaj politic? Împreună cu delatorii a adunat o impresionantă arhivă, pe care eu am citit-o și am valorificat-o din altă perspectivă. Fără el nu l-aș fi cunoscut atât de bine pe Profesor. Nu mă dezic de tatăl meu, n-aș fi mai breaz decât acei pionieri ruși care-și turnau părinții, condamnându-i la moarte. Consider că aceste dosare sunt o punte între generații: unii le-au scris cu ură, noi le citim cu admirație pentru victime. Profesorul meu, cât a trăit, m-a protejat ținându-mă cât mai departe de Arhivă. El a fost părintele meu protector, Gustav este doar o călăuză. Dar un tată rămâne tată, el mi-a hotărât osânda și eu o s-o port o viață.

Conferința s-a încheiat. Gustav venise cu un pahar de suc. A fost bine, ia, bea. Nimeni nu povestește mai frumos ca tine. Îl moștenești pe tac-tău. Ce mai povești a făcut ăsta! Uite colo două fete, cică să le dai un interviu. Vrei?

* * *

Macarie ajunse aiurit acasă și ascunse sub veioză programul evenimentului la care fusese.

- A venit Grigore acasă, dar nu-ș unde se duse ca din pușcă. Am făcut sarmăluțe, sări Getuța.

- Da, bine.

- Ce-i cu tine, dragă? Să știi că mă supăr. Ești chiar așa bolnav, pe cum te dai?

- Nu. Doar obosit. Timpul, el e de vină, trece prea repede...

(fragment de roman)

CIOBUL

Mi-au golit de vise somnul
Care te gândea cuminte,
Te-au furat și din atomul
Din oglinde suferinde,

Te-au răpit umbre și rază
Ca imagine de artă,
Trecerea doar ți-o păstrează
Cioburi din oglinda spartă.

Nici nu știu ce mai înseamnă
La real dacă mă dăru
Când iluzia mă cheamă
În povești prin care stăru.

N-aș putea să spun ce este
Viața ta din amintire,
Cât din ea trec în poveste
Umbre razelor din fire.

N-aș putea... și nu se poate
Să te simt doar întâmplare,
Când tu ești fior aparte
Ce învinge ce-i uitare.

Să adorm? Să văd oglinda
Care te-a păstrat o clipă?
Ciobul ei poate e grinda
Ce susține o risipă...

Nu-mi rămâne în aceste
Întâmplări decât o faptă:
Să adorm ca o poveste
Ce nimic nu mai așteaptă.

Și așa poate-mi rămâne
Adierea ta cea goală,
Clipa care îmi va spune
Că în ciob rămâi reală!

DANIEL MIHU

Ocean întors Măgelele copilăriei

(III)

E după-amiază. Mama m-a așezat în pat, dar eu aș prefera să mă joc în curte. Vine tata și îmi povestește despre indieni care meditează și ajung la o stare de ataraxie. Se așează în pat pe spate și-mi spune : « Hai să respirăm ca indienii ! »

Respiră adânc, adânc de câteva ori. Eu nu înțeleg ce înseamnă ataraxie, dar respir și eu la fel. Somnul mă învăluie tiptil.

*

Când vine cineva la noi, trebuie să bată în geam sau la ușă. La fel și la doamna Meran. Doar doamna Condurache are o sonerie la ușă. Mi se pare foarte interesant să ai sonerie; apeși un buton și soneria sună. Ce-ar fi să apas și eu pe buton, dar apoi să mă ascund ca ei să nu știe cine a sunat?! Mă tupilez pe lângă ușa doamnei Condurache ; butonul soneriei e cam sus, totuși stând în vârful picioarelor reușesc să apas pe el. Apoi o iau la fugă, cât mă țin picioarele, ca să nu mă vadă.

Degeaba ! Doamna Condurache m-a văzut pe fereastră. Vine după mine și mă pârăște mamei.

*

Doamna și domnul Meran au doua fete gemene : Gabi și Lulu. Ele sunt mari, domnișoare deja, studente amândouă. Doamna Meran zice că Gabi învață foarte bine, dar se plânge tot timpul de Lulu care nu se ține de loc de treabă și nu și-a luat examenele.

Lui Lulu nu-i prea pasă, e mai șugubeață din fire. Mie îmi place de

ea că se joacă din când în când cu mine. Mai ales când vine pe la noi Teodora. Teodora e o rudă de-a lui tata, dar ea nu stă la noi, ci la cămin. Am înțeles că e la aceeași școală ca și Lulu, căci când se plimba cu mine, le aud șușotind împreună despre profesori. Uneori vine și Gabi cu noi. Ieri a fost grozav; s-au jucat toate trei cu mine și m-au legănat cu scrânciobul. Erau toate trei cu părul lung ca niște zâne.

*

-Hai să ne spălăm ca spartanii ! îmi spune tata.

Ieșim în verandă; tata se dezbracă până la brâu și se freacă cu zăpada pe care a pus-o într-un lighean. Îmi dau și eu cu puțină zăpada pe față. Brrr ! Tare e rece ! E cam frig în verandă. Intru în casă și mă lipesc de soba caldă.

*

Am o tricicletă! Mi-a adus-o tata. Cecilia a primit o tricicletă de la tatăl ei. Ne-am așezat cu triciclele una lângă alta și tatăl Ceciliei ne face o poză.

Sunt foarte încântată de cadou. Aș vrea să mă culc cu tricicleta în pat.

... Doar ca tricicleta mea e puțin cam mică pentru mine. Aproape că ating ghidonul cu genunchii.

*

Sunt la grădiniță. Mă uit printre stinghiile gardului și văd uniforme de elevilor de la școala de alături. La toamnă voi avea și eu uniformă ca a lor, voi merge și eu la școală.

Elevii aleargă prin curtea școlii, dar într-o parte observ o buluceală ciudată. Mă uit mai atent. Doi băieți se bat cu înverșunare. Au amândoi uniforme murdare, unuia îi curge sânge din nas, dar niciunul nu se lasă. Câțiva copii încearcă să se bage și ei în încăierare; alții doar stau și privesc.

Spectacolul mă sperie. Oare așa-i la școală ?

*

Noi avem în apropierea casei două prăvălii. Una la vale – îi spunem : « Lupu », alta în partea cealaltă « Pascaru ». La « Lupu » nu mă duc singură, pentru ca trebuie să traversez strada.

Mă duc la « Pascaru » și întinzându-i vânzătoarei o bancnotă de 5 lei îi cer să-mi dea bomboane.

Vânzătoarea mă privește cu mirare :

-Să-ți dau bomboane chiar de toți banii aștia, chiar de toți banii ! De unde ai banii ?

-Mi i-a dat mama de ziua mea, îi răspund cu mândrie.

Vânzătoarea îmi cântărește bomboanele și mi le dă. Plec fericită, sugând bomboane acrișoare cu gust de lămâie.

*

Am auzit că ni se va lua grădina și se va construi aici un bloc. Au și început lucrările. Azi, gardul de fier dinspre stradă a fost tăiat și un camion a adus nisip pe care l-a descărcat în grădina dinspre stradă a doamnei Condurache. Au stricat și tufa de iasomie care e lângă gard.

Toți vecinii sunt în curte și se sfătuiesc. E disperare mare, mare, mare !

*

Grădina noastră a fost salvată; nu se mai construiește niciun bloc aici. Domnul Condurache are relații suspuse. A intervenit la partid și lucrările au fost stopate. Gardul dinspre stradă a fost oarecum reparat ; muncitorii l-au legat cu sârma acolo unde îl tăiaseră. Lângă brad, a rămas acum o movilă de nisip, unde noi ne jucăm cu gălețelele.

Ne dăm și în scrânciobul care e alături.

Dar eu amesc, dacă mă leagă prea mult. Și odată m-am lovit foarte tare la cap, pentru că a venit scrânciobul peste mine.

*

Am mers cu mama la cumpărături la Hală. E cald, tare cald. Văd teigheaua unde se vinde înghețata :

-Mama, vreau înghețată.

-Nu mai avem bani. Lasă ca am cumpărat acum lubeniță; e mai bună! O s-o mâncăm acasă.

Înghit în sec privind un alt copil care linge cu poftă o înghețată pe băț. Imi vine să plâng.

Tata mi-a spus ca atunci când am fost operată de amigdale, trebuia să manânc înghețată; ba chiar nu aveam voie să manânc decât înghețată. Ce bine ar fi dacă m-aș mai opera încă o dată ! Atunci aș mânca câtă înghețată aș pofti !

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU

(I)

- Stimate domnule Mihail Diaconescu, la o recentă întâlnire cu publicul desfășurată la Domnești în Argeș, domnul profesor dr. George Baciu, care este, în egală măsură, un poet liric de mare prestigiu, un eminent sociolog și un strălucit pedagog, a vorbit despre caracterul **sublim** al romanelor *D-Voastră*, *Depărtarea și timpul*, *Marele cântec*, *Speranța și Sacrificiul*.

Acest fapt m-a îndemnat să reiau tratatele **Prelegeri de estetica Ortodoxiei și Teologia ortodoxă și arta cuvântului**. **Introducere în teoria literaturii**, ca să văd cum ați discutat în ele despre sublim. Spre surprinderea mea, am constatat că în niciunul dintre ele n-ați discutat despre problema teoretico-estetică a sublimului. De ce n-ați discutat despre sublim?

- Pentru că în tot ceea ce scriu eu am o anumită sfială față de temele abordate, față de ideile pe care le promovez și, mai presus de toate, față de publicul doritor să-mi cunoască opiniile și opera. Eu cred că artistul trebuie să fie o personalitate kenotică. În *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* am introdus un amplu capitol intitulat *Kenoza artistului*. În trăirea credinței și a valorilor creștine, artistul creștin încearcă să se smerească. Smerenia este o stare necesară în comportamentul și actele sale. Este o stare de detașare de orice orgoliu. Trufia este, din contră, unul dintre cele mai grele păcate. Orgolioșii nu au parte de mântuire.

Faptul că marii artiști din spațiul spiritual al Ortodoxiei sunt preocupați în mod special, în mod consecvent, așa spune, de trăirea unei vieți kenotice poate fi demonstrat cu mii de exemple din diverse epoci, culturi și domenii ale creației. Ei sunt pentru noi toți exemple demne de urmat. Sunt exemple sublimе.

În anii când am stat la masa de scris, ca să lucrez la cele două tratate de care ați amintit, m-am simțit de mai multe ori îndemnat să discut despre sublim. Îndemnul acesta a

rămas însă la etapa unei simple dorințe... Pentru orice teoretician tema sublimului e dificilă... Foarte dificilă!... Ca să nu greșesc în aprecierile mele, am evitat-o. În raport cu această temă, m-am simțit, pur și simplu, sfios.

În plus, tema aceasta a fost discutată de marele poet teolog ortodox, estetician, sociolog și filosof al culturii Nichifor Crainic (1889-1972) în esul *Despre sublim* inclus în sumarul volumului său *Nostalgia Paradisului* (1940 și 1942).

Crainic este unul dintre cei mai importanți gânditori din istoria culturii române și europene. Ca filosof, el stă alături de Lucian Blaga, Constantin Noica, Dumitru Stăniloae – care a lăsat lucrări fundamentale nu numai în domeniul teologiei ortodoxe, ci și al culturologiei și antropologiei – și Anton Dumitriu, istoric al logicii, teoreticianul valorii metafizice a rațiunii și al ideii de adevăr.

Crainic discută despre sublim situându-se în perspectiva oferită de marea tradiție a teologiei patristice. El problematizează raportul dintre religie și cultură prin referire la nesiguranțele, căderile și marile erori ale societății secularizate din epoca sa. „*Modul teandric*” (divino-uman) caracterizează judecățile, demonstrațiile, exemplele și concluziile sale. Teantropia nu este doar o realitate religioasă și o temă teologică, ci și fundament metafizic al faptelor de cultură, în general, și al creațiilor artistice demne de acest nume, în special. Cele trei părți ale volumului *Nostalgia Paradisului*, respectiv *Cultură și civilizație*, *Teologie și estetică* și *Nostalgia Pradisului*, asigură demon-

strațiilor lui Crainic despre sublim o înaltă ținută speculativă și aplicativă, o excepțională putere de atracție în actul lecturii.

Crainic invocă autori precum anticul Longinus, presupusul autor al tratatului *Despre sublim*; François-René viconte de Chateaubriand, care, în opera sa fundamentală *Le Génie du christianisme*, afirmă că ideea de sublim „i se potrivește de minune lui Dumnezeu”; Friederich von Schiller, teoretician al unor noțiuni estetice precum *tragicul*, *sublimul*, *grația* și *demnitatea*; Arthur Schopenhauer, preocupat de gradele sublimului; Friedrich Wilhelm Schelling, atras de problema sublimului în relație cu preocupările sale dedicate absolutului, dar și cu chestiunile ridicate de principiul identității; Friedrich Theodor Vischer, cel ce a elaborat o doctrină a legăturii dintre sublim și frumosul atemporal; Johannes Volkelt, un neokantian care a elaborat doctrina psihologică și estetică a intropatiei (*Einführung*), înțeleasă ca o scufundare a subiectului în opera de artă, dar și în eul altora; Charles du Bos, teoretician al spiritului analogic dintre artă și religie; și alții.

Crainic este convins că sublimul a fost realizat doar în condițiile joncțiunii dintre sacru și estetic.

Faptul că un anumit aspect al realului se impune conștiinței noastre printr-o *evidență colosală*, aflată *dincolo* de măsurile cu care operăm în mod curent, ne atrage, dar și ne copleșește. Ne atrage, în mod paradoxal, prin ceva terifiant, apt să ducă însă gândul la ceea ce există *în afara* percepțiilor noastre obișnuite.

Este un punct de vedere care ne îndeamnă să-l asociem pe Crainic cu teologul și filosoful culturii Rudolf Otto, care, în principala sa lucrare *Das Heilige (Sacru)*, (1917), teoretizează, ca fundament al religiei, *numinosul (numen)* trăit de orice persoană ca *Total Altul (Ganzandere)*. Acest *Total Altul* duce starea persoanei la *Tremendum*, o trăire în care devine clară misterioasa inaccessibilitate ce provoacă, în egală măsură, atractivitate, teroare și fascinație. În evoluția umanității, adaugă Rudolf Otto, se trece treptat de la *Tremendum* la *Fascinans*.

Și Rudolf Otto, și Nichifor Crainic sunt convinși de faptul că →

**PROF. SABIN GEORGE
SĂNDULESCU**

*
de nu lunecai mai e timp
ne topim din necunoscut
ăl pe diagonală tușește
cât de galben contract

nu mai am nicio datorie
v-am dat chitanță pe cinci lei
secol abia la început
fluvialitatea lămuririlor

*
ne bate soarele topire
cu flori de oțetari rebanda
fata asta mă lasă la geam
nu termin ziua în Lok Sabha

prind eu viteză și mă apuc
de altceva chiar subiectele
salutare subtiliza-m-ar
recitativelor silabice

*
una mara două para
trei rugu pupurugu
limbi clasice neacasă
de nu bon pour l'Orient

rășină însoțită rătăcirii
m-oi redenunța damonin

englorie fără bătrânețe
la lozeală fără întoarcere

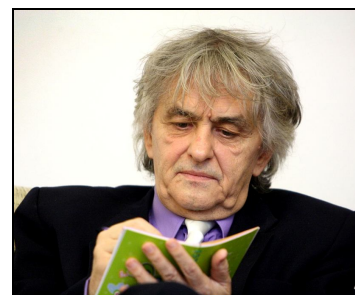
*
cum cine mă grăbește
cine nu pe revelație
nemaiparaframabilă
și vezi de ce chemare

dechimionez praștia
de-a prea filistinului
bradul teiul cuc vaier
bine mă dau jos la prima

*
mașini lumânările bunicii
cum nu s-ar strămuta rasa
cine ce-a distrus pe datorie
distrusului
lăsându-l și fără neam

ăi mai buni pe unde aspirați
mai și pierdem la din toate
vremuri cum s-au mai dărâmat
să-mi mai dichisesc spectacolul

*
și sălcii spre verde
aum veleitari

de nu mari răspunsuri
tenta ne atenta patenta

șervețele trase Libanului
alte condimentări minții
de mirare nesunătoare
cui mai descântând sare

*
fapt lipitură barbăură
mai care din triști ca snobi
sub fustă bufantă ca fetele
sărim noi cu gura maică

vă găsiți cherem amnezic
petarda s-a Ganga-Ram
nașteri și cununii cu Dumnezeu
altfel toți dracii azil

GEORGE ANCA

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

→trăirea religioasă este mai presus de raționalitate. Și Rudolf Otto, și Nichifor Crainic sunt convinși că trăirea religioasă îl scoate pe om din sfera imanenței, pentru a-l proiecta în domeniul transcendenței.

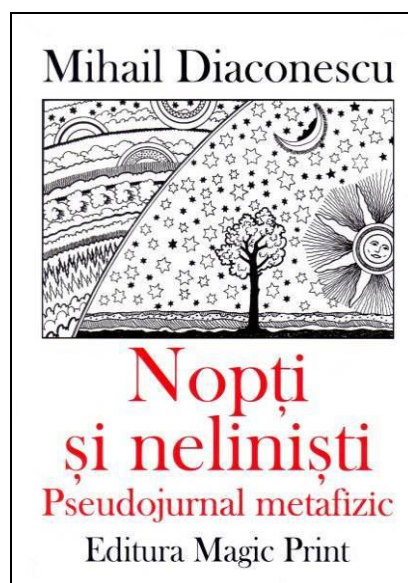
Atât de erudite, de temeinice și de nuanțate sunt demonstrațiile lui Crainic despre sublim, încât e dificil să reiei tema fără teama de a greși. Asta – pe de o parte.

Pe de alta – ceea ce este sublim în artă, respectiv în literatură, ne apare ca o mică parte, neînsemnată, așa zice, față de ceea ce este sublim în natură, în istorie, în trăirea credinței, în purtarea unor oameni care nu sunt artiști... Cele mai numeroase realități sublime se află în domeniul ale realului care nu țin de sfera artei... Firesc, dar și sublim, este devotamentul mamei pentru copiii ei... Sublimă este trăirea creștinilor care L-au mărturisit pe Hristos cu sângele și cu viața lor încheiată martiric... Sublime sunt personalități istorice precum Decebal, Ștefan cel Mare și Sfânt, Mihai Viteazul, Sfântul domnitor Constantin Brâncoveanu sau Avram Iancu...

Sfinții Părinți și Scriitori bisericesti au vorbit despre sublimul

preoției creștine... Iubitorii de natură ne spun că ea are uneori aspecte sublime. Ei au dreptate...

Sublimă este activitatea de savant a lui Nicolae Paulescu, care a descoperit insulina și a făcut astfel posibilă prelungirea vieții a sute de milioane de bolnavi de diabet în întreaga lume... Sublimă este moartea eroică a militarilor români care și-au dat viața pentru apărarea țării noastre

în luptele cu invadatorii străini. Sublimă este activitatea lui Henri Coandă, care, prin crearea avionului cu reacție, a pus în contact miliarde, subliniez *miliarde*, de oameni din întreaga lume... Datorită invenției sale, nu numai oamenii, ci și culturile, țările și civilizațiile au cunoscut o mai mare apropiere. Este o apropiere benefică...

În acest mod, omenirea a intrat într-o nouă etapă istorică...

Am putea aduce în discuție zeci și sute de alte exemple, care arată că sublimul apare și se impune conștiinței noastre în domeniul ale realului de o mare varietate, care nu țin de sfera artei...

Sublimul apare, desigur, și în sfera artei... Dar nu numai în sfera ei. De aceea, *sublimul* nu este doar o noțiune estetică sau, eventual, teoretico-literară, ci și una filosofică, teologică și morală.

Astfel de probleme și multe altele asemănătoare m-au făcut să fiu prudent atunci când am lucrat la *Prelegeri de estetica Ortodoxiei și la Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii*.

Pur și simplu, am evitat să scriu despre sublim...

ANCHETA

EXILUL ROMÂNESC/ IMIGRAȚIA ROMÂNEASCĂ

Dr. Rer. Nat. Carmen Sabău

Chicago, USA.

-Exilul a rupt, geografic, familii în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit peste „dincolo”. Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul indiferent de motivele lui?

-În special sufletești – despărțirea de familie, prieteni, amintiri, colegi și tot ce ai acumulat de când ai început serviciul. Când am ajuns aici, eram la o vârstă la care localnicii erau deja bine aranjați, cu serviciu, casă (la mulți aproape plătită!) și tot ce-ți trebuie că să trăiești civilizată. Noi a trebuit abia atunci s'o luăm dela A la Z!

- Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

Adaptarea la noua mentalitate, noile obiceiuri și mai ales la serviciu, la noile aparate (nevăzute și neștiute înainte!!!) și la noul stil de lucru, foarte diferite de ale noastre.

- E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

-Noi am avut de-a face mai mult cu exilanți mai vechi sau mult mai vechi decât noi. Dar un lucru s'a simțit în aer pentru noi: frica insuflată în sufletele Românilor, de a fi urmărit și controlat la tot pasul.... a rămas pentru mulți ani!

- Ce șanse are scriitorul român

care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

-Scriitorul și Omul de Știință, dacă în Țară a avut "pile", va găsi ușor și aici altele, deci îi va merge mai bine. Dacă n'a avut și a fost un "muncitor cinstit, bazându-se pe propriile-i calități, cunoștințe și puteri", va trebui să se descurce singur, să învețe foarte mult în continuare și să muncească din răspuțeri, de cele mai multe ori pe un salariu mai mic decât băștinașii. De multe ori au trebuit să dea examene de diferențe sau să-și schimbe chiar specialitățile, deci să învețe totul de la început. Cei care n'au avut acte cu ei, vor fi angajați, "că începători", deci vor avea de la început "un număr de ani de experiență" mai puțini, cu reducerea corespunzătoare de salariu. Bine'nțeles, asta depinde și de felul cum au venit: oficial, semi-oficial, neoficial?

- Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

-Prin muncă foarte serioasă.

-Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

-Ne priveau cu teamă că "le vom lua locul", fiind în general mai bine educați, cu diplome mai înalte, cunoscând și alte limbi etc....

- Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?

- Oamenii sunt în general mai credincioși, merg la Biserica, au grupe de "voluntari" să ajute pe cei nevoiași, se simt "în familie" la Biserica de care aparțin. Aici este de admirat accentul pus pe muncă voluntară de ajutorare a celor nevoiași, bătrâni, bolnavi, pe care n'am întâlnit-o în alte părți! Prietenii sunt mai spontane și durabile, mai ales cu alte etnii.

-Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

-N'am simțit-o.

-Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, că să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

-Exilații ideologici se simt mai bine, având unele libertăți de care au fost lipsiți acasă (de a gândi, de a citi ce-i interesează, de a asculta ce post de radio vor, de a spune ce gândesc

(despre orice subiect îi interesează sau chiar și bancuri de orice natură, etc.... fără teamă de a fi puși la "zdup"!)) Exilații "economiici", dacă aveau o profesiune, s'au descurcat de la început bine, pentru că singurul lucru pe care îl căutasera a fost "banul" și acesta "a început să curgă" în momentul când și-au făcut o "clientelă".

- Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

-Dacă găsește ce-a căutat.

- Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

-Majoritatea oamenilor au plecat din motive economice (mai ales cei de după revoluție) fiind de la început mai puțin sau chiar deloc "Patrioți", deci "Etnia și Patria" nici nu-i interesa (mulți chiar și-au schimbat și numele sau n'au mai vorbit românește!!!)

- Este integrarea exilaților o problema insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

- Nu este "insolubilă", dacă oamenii au bun simț și se respectă unii pe alții. De ex., să învețe limba țării în care vor să trăiască, dar să-și păstreze limba maternă în familie, între prieteni etc... În general sunt bine primiți și încorporați, invitați la parturi.

-Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”!

-Dictonul acesta, din păcate foarte răspândit, este o dovadă de "lipsa de patriotism, lipsa de caracter, lipsa de omenie"!!! În sec. XIX și mai ales XX de ex., o mulțime de intelectuali au plecat în străinătate la studii, dar toți s'au întors cu diplomele luate, în țară mama, să deschidă școli la nivel internațional. Dacă n'ar fi fost asemenea oameni, nu s'ar mai fi creat niciodată Unirea Principatelor!...

- Cum se vede țară natală din exil? Cum se raportează imigrantul la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

-Depinde dac'a găsit ce-a căutat sau nu și foarte mult, la ce vârstă a venit și când - că perioada istorică. De-asemena de specialitatea avută (căutată sau nu?). Unii tânjesc după țară, se duc în vacanțe înapoi, își ajută rudele și prietenii, le duc cadouri de pe aici.... se simt "acasă" imediat. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Dar sunt și mulți, care nici nu mai vor să audă (cum am spus, și-au schimbat și numele, vor să uite limba etc....)

-Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil în patria mama?

-Dacă sunt încă tineri sau cel puțin maturi, ar trebui să se gândească la țara în care s'au născut, care i-a educat gratis și care are nevoie de ei, pentru că, întorcându-se, cu experiența nouă câștigată, vor fi în stare – dacă muncesc serios! – nu numai să se realizeze și acolo, dar și să ajute biata țărișoară, care a stat în calea tuturor Năvălitorilor Barbari, care ne omorau, pârjoleau și furau tot și plecau, în timp ce Occidentul, construia Biserici, Spitale, Universități, Biblioteci, Palate, spre slavă lor!

Cei ce se întorc, vin cu experiențe noi, cunoștințe noi și pot să "se împlinească" pe ei și să ajute și țara să se ridice mai repede.

Dar bine'nțeles că au fost și cazuri, când li se aruncă în față "tu n'ai mâncat salam de soia" și atunci, îți vine să-ți iei lucrurile și să te întorci de unde ai venit....

-Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?

-N'am făcut niciunul. Ne-am luat numai riscuri!...

-Ce mai înseamnă pentru el patriotismul, naționalismul?

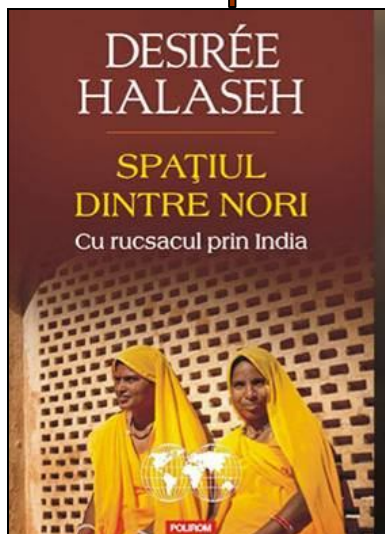
-Dacă l'a avut, înseamnă același lucru drag și de preț.

Dacă nu, n'a însemnat niciodată nimica și nu va însemna vreodată!

Dalila Osbay, SINGURĂTATE, ceramică-2007

Jurnal de călător Cu rucsacul prin India

Desirée Halaseh, despre Spațiul dintre nori.

Ce poți face pentru a ieși din rutina zilnică? Cum scapi de perspectiva unei vieți plictisitoare în spatele unui birou? Cauți sponsori, împachetezi strictul necesar într-un rucsac pe care îl pui în spate și decolezi spre India. Iar când te întorci, o iei de la capăt, din nou și din nou, până când ajungi să devii dependent de modul acesta de a trăi.

Alături de prieteni ori pe cont propriu, Desirée și-a dorit să exploreze cât mai mult, să înțeleagă cultura de acolo, să experimenteze tot ce se poate experimenta. Așa a ajuns să își facă un tatuaj, să încerce *bhang*, să petreacă zece zile în deplină tăcere la un centru de meditație *vipassana* și să jongleze cu ricșarii și șoferii de ocazie în căutare de turiști naivi. Plecată să cunoască misterioasa țară a contrastelor, pe cât de înfricoșătoare, pe atât de fermecătoare, a ajuns să se descopere pe sine.

Spațiul dintre nori este mărturia unei călătorii fără sfârșit, un drum către regăsirea de sine și libertatea pe care o obții doar atunci când faci ceva cu pasiune.

Spațiul dintre nori. Cu rucsacul prin India a apărut în colecția „Hexagon. Cartea de călătorie” a Editurii Polirom, cu fotografii de Iulian Ursachi.

„India, cu esențele ei tari, îmbătătoare sau pestilențiale, cu prospețimea și cu putreziciunea ei, cu sclipici și mizerie, cu logica ei aparte, care o contrazice mereu pe a ta, cu

provocările pe care ți le aruncă la tot pasul, cu aura ei mistică și aerul de bîlci, cu farmecul și cu grotescul ei, fascinantă și agasantă, numai indiferent nu te poate lăsa. Ori o iubești, ori o urăști. Desirée iubește India și India o iubește pe Desirée, o iubire cu năbădăi din care s-au născut 21 de povestioare savuros condimentate, numai bune să-ți facă poftă de luat rucsacul în spate și de avântat cu el peste mări și țări și nori, în spațiul acela de la capătul pămîntului, departe de casă și totuși... acasă.” (Sega, autorul volumelor *Namaste*)

„Cu Desirée distanțele dispar. Cu Desirée vezi miliardele de ochi ai Indiei clipind printre rînduri. Cu Desirée simți mirosurile și gusturile subcontinentului la fiecare pagină. Desirée te-a băgat în rucsacul ei și te-a dus acolo, în haosul din care s-a născut civilizația. Și la fiecare filă întoarsă te molipsești încet, dar sigur de bucuria de a pleca de nebun în lume. *Spațiul dintre nori* este o carte-fertilizator, care hrănește nomadul din tine.” (Raluca Feher, autoarea volumului *America dezgolită de la brîu în jos*)

„*Spațiul dintre nori* este o scriere aparte, o minunată incursiune în subcontinentul indian, o poveste savuroasă și adevărată, o experiență inițiativă în care se regăsesc majoritatea celor care au intrat în contact cu lumea fascinantă și plină de mistere a Indiei.” (Mihaela Gligor, director Cluj Center for Indian Studies, UBB)

„Jurnalul scris de Desirée în India are aromă de curry, huruit de ricșă, limpezime de Himalaya, zgîrie pielea ca nisipul din Goa și dă peste cap planuri de viitor, ca îndrăgostirile predestinate să se împlină atunci când te aștepti mai puțin.” (Ana Hogaș, autoarea volumului *Oyibo. 2 oameni, 1 motocicletă, 14 luni în Africa*)

Desirée Halaseh s-a născut la Iași, în 1985. După ce a absolvit Facultatea de Economie și Administrația Afacerilor, specialitatea Relații Economice Internaționale din cadrul Universității „A.I. Cuza” din Iași, a făcut stagii de perfecționare, voluntariat și s-a implicat în numeroase proiecte. A călătorit în India, Togo, Iordania, Indonezia, Thailanda, Turcia, China, Hong Kong și Cuba. Este colaborator *National Geographic Traveler* și călător mereu în căutarea libertății individuale autentice.

ANY HARIGA

Itinerarii

Costa Blanca: locul unde muntele iese la... mare

Pe vremuri, vacanțele noastre tipic românești se axau pe două destinații aparent opuse: muntele sau marea. Cale de mijloc nu exista, iar dacă le voiam pe amândouă le vizitam separat, pe rând.

Nu-mi imaginam că voi ajunge vreodată să ezit când voi fi rugată să fac distincția între cele două forme de relief, teoretic antagonice. Cum aș fi putut să confund două lucruri care, în mintea mea, se excludeau reciproc?

Poate tocmai pentru a-mi dovedi că nu dă nici doi bani pe socoteala mea de acasă și pe ideile mele preconcepute, destinul șugubăț mi-a dat o lecție și, fără a mai aștepta zadarnic ca Mohamedul din mine să se mute la șes, mi-a trimis pur și simplu munții în întâmpinare, așezându-i lângă Marea Mediterană.

Astăzi, după aproape două decenii de locuire pe frumoasa Costa Blanca, nu pot să nu mă minunez de armonia în care se completează cele două forme de relief, doar aparent ireconciliabile.

Neputând rezista tentației învecinării cu Sierra, omul de munte din mine, care nu concepea că se va stabili vreodată pe țărmul mării, se simte înghionțit în permanență să colinde împrejurimile, urcând și coborând, cu elan mereu înnoit, versanții care se-nalță semeți direct din Mediterană.

Cumulată peste ani, suma diferențelor de nivel parcurse cu tenacitate de pașii mei mărunți, dar neabătuți, rivalizează desigur cu palmaresul pe verticală al multor alpiniști profesioniști.

Asta în ciuda faptului că munții de pe aici nu se compară în înălțime cu Alpii sau cu Carpații, dar, din moment ce urcușul începe la nivelul mării, la cota zero absolut, multe trasee se dovedesc a fi probe de rezistență deosebit de dure.

Relieful regiunii Alicante este unul dintre cele mai abrupte ale Spaniei și, chiar dacă nu se situează la altitudini prea mari, spectaculozitatea lui nu lasă pe nimeni rece. Terenul accidentat atrage însă nu doar alpiniștii ambițioși, dornici să absolve trasee de maximă dificultate, ci și

”plimbăreții” amatori. Deși e cunoscută mai ales ca una dintre cele mai propice zone ale Europei pentru turismul estival de cură heliomarină, fâșia de litoral stâncos din jurul orașului Alicante e una dintre adresele ținute destul de în secret de amatorii de drumeție simplă, relaxată. Unde mai pui că acest adevărat paradis de hiking e ușor de accesat din orice țară europeană, venind cu mașina sau zburând cu companiile aeriene low cost, care deservesc regulat aeroporturile Alicante și Valencia!

Costa Blanca are o lungime de 500 de kilometri, fiind delimitată la nord de orașul Denia, iar la sud de promontoriul Cabo de Gata. Întinse ca niște degete răsfirate, care parcă vor să înșfăce marea, lanțurile de stâncă calcaroasă ale Sistemului Betic avansează dinspre interiorul țării, vălurind relieful arid, uscat și sfărâmicios, cu vegetație compusă preponderent din măracini cu aspect spinos, rezistenți la intemperii.

Adeseori, versanții sunt traversați de liniile paralele ale ”bancalelor”, moșteniri de pe vremea maurilor, apte să ofere cât de cât loc adecvat culturilor agricole, împiedicând apa care vine așa de rar să se prăvălească nestăvilit în torente imposibil de controlat.

Straniile terase, dispuse ca niște inele suprapuse, amintesc vag de America Centrală și de Sud, de Anzi, de Peru, de Machu Pichu ...și de chinul scalvilor, care s-au spetit secole de-a rândul să stivuiască pietrele, ca niște Sisifi ai Evului Mediu.

De parcă elementul contundent s-ar impune cu de-a sila, croindu-și drumul prin mediul țepos, ieșind din măduva mesetei iberice pentru a se răcori la final în răcoarea apei, dinții de fierăstrău ai Cordillerilor se aliniază cumiți, paraleli, de la sud-vest spre nord-est: Sierra de Mariola,

Sierra de Carrasqueta, Sierra de Crevillente, Sierra de Salinas, Sierra del Maigmo, Sierra del Cid, Sierra de Bernia.

”Capacul” li-l pune Sierra de Mariola, cu cei 1.389 de metri ai săi.

Printre pereții abrupti se cascadează haurile adânci ale faliilor imposibil de traversat, cunoscute sub numele de ”barrancos”. Cea mai temută prăpastie poartă numele fioros – cum era să fie altfel? – de *Barranco del Inferno*.

Pe acolo trece un traseu de rang important la nivel național, un așa-zis GR - Gran Recorrido.

Celelalte două categorii - trasee scurte (PR - Pequeño Recorrido) și poteci locale (SL - Senderos Locales) sunt la fel de bine amenajate și beneficiază de un sistem de indicatoare de semnalizare ușor de reperat, la rândul său ireproșabil.

Traseele cu nume stranii precum *Cavall Verd* (cal verde), sau *Moro Blau* (maurul albastru) exercită o atracție irezistibilă asupra curioșilor itineranți iar legendele despre comorile ascunse de maurii alungați în grabă acum multe sute de ani, sau ale contrabandiștilor din secolul trecut înflăcărează imaginația.

Numărul mare de ruine de castele și turnuri de observație părăsite, ca și abundența de peșteri care răsar parcă la tot pasul din relieful carstic specific zonei nu fac decât să îndemne și mai mult la cercetări amănunțite.

Unele adăpostesc picturi rupestre vechi de mii de ani, în timp ce altele au servit drept refugiu tâlharilor la drumul mare, care obișnuiau să taie drumul călătorilor nevoiți să treacă munții prin defileele înguste.

E suficient să auzi rezonanța conchistadorială a denumirilor munților că deja-i cresc aripi fanteziei.

Dar nu numai numele, ci și formele fistichii, amintind de siluetele gigantice ale unor închipuiți uriași din poveste stârnesc imaginația. →

**GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG**

Așa, de exemplu, coama muntelui Montgo seamănă leit cu un elefant ce tocmai se odihnește. De asemenea, la tot pasul ai impresia că pe cerul de un albastru strălucitor sunt proiectate chipuri de războinici cu profiluri severe și cu bărbi impunătoare. De la pupitrul mării le dirijează triumfiularul Peñon de Ifach, pinten alb, ascuțit, izvorât direct din apele bleumarin.

Altitudinea sa de 333 de metri e predestinată parcă pentru cele trei colțuri cu care se opintește din apă. Încă de pe vremea cartaginezilor, "Peñonul" era cunoscut ca simbol al acestei regiuni de coastă.

Ei l-au botezat "Micul Gibraltar" pentru că seamănă leit cu fratele său mai mare și pentru că le vestea apropierea de malul Atlanticului, care pe atunci reprezenta "Capătul Lumii". Astăzi, stânca Ifach e protejată și declarată Parc Natural, cu suprafața cea mai mică din catalogul numeroaselor Parcuri Naturale ale Spaniei.

Aici crește o specie endemică de floare roz care-i poartă numele, delicata silene hifacensis.

Motivul principal care contribuie la recunoașterea "Coastei Albe" ca refugiu perfect pentru "hibernatul activ" este clima sa blândă, cu condiții ideale pentru întreprinderea de excursii montane pe durata întregii ierni continentale.

Atunci când în restul Europei începe să ningă, pe Costa Blanca începe sezonul rucsacului, pentru că, pe aici, zăpada e un cuvânt exotic, cunoscut doar din auzite.

Iarna, temperaturile medii de peste zi se situează între 16 și 20 de grade Celsius iar temperatura apei mării arareori scade sub 15 grade. Sezonul "rece" e deci foarte blând, cu temperaturi care amintesc de primăvara veșnică, iar ploile sunt extrem de rare. În fapt, precipitațiile sunt așa de slabe încât pericolul deșertizării e vizibil la tot pasul. Inclusiv furnizorul local de apă s-a gândit să îndemne la economie, scriind pe facturile de la finalul anului: "Vă dorim un an ploios!".

Lipsa ploilor, motiv de grijă pentru localnici, e prilej de bucurie pentru turiști.

Meteorologii garantează o medie de nici mai mult nici mai puțin decât 300 de zile însorite pe an! Sezonul de "senderismo" (trekking) începe deci în luna septembrie și se sfârșește în

luna mai, când dogoarea verii ne toropește așa de tare încât e de preferat să ne mutăm cu toții în primitoarele valuri ale Mare Nostrum (numele latin al Mediteranei). Îmbinare mai plăcută între efort și relaxare nici că se putea!

Acolo, în adâncime și în larg, muntele nu se întrerupe brusc la contactul cu marea, ci se continuă prin abisuri, revelând o lume cel puțin la fel de fascinantă.

Lumea subacvatică a Costei Blanca e o feerie care face deliciul numeroșilor scufundători.

De la simplul practicant de snorkeling, care se mulțumește să se bălăcească la adâncimi de 3-5 metri prin Supra- și Mediolitoral, până la scafandru profesionist, care se avântă la adâncimi între 20 de metri (Infralitoral) și 40 de metri, "mușcând" un pic din Batialul ce sentinde până la profunzimi de 500 de metri, cu toții profită de limpezimea legendară a apei Mediteranei.

Doar zonele Abisal și Hadal, care nu sunt propice sportului subacvatic, rămân izolate departe, în larg. Pe timp de iarnă, pentru cine nu e prea frigos, un costum de neopren cu grosime de 5 mm e suficient pentru a rotunji într-o perfecțiune aventura vacanței, mai ales ținând cont de faptul că Marea Mediterană nu are pești care să atace omul și nici curenți subacvatici periculoși.

Una peste alta, nu-i de mirare că mulți dintre cei care au trecut pe aici s-au hotărât spontan să rămână (ca mine).

Costa Blanca este plină de rezidenți străini, care știu de ce nu se mai dau duși.

Majoritatea provine din nordul Europei, dar tendința e în creștere și printre românii care nu se lasă mai prejos.

La propriu și la figurat, Costa Blanca se dovedește a fi o destinație turistică la mare înălțime, cu vârful(uri) și-n îndesat(ă) până în mare!

Spania, 2016

LITERATURĂ ȘI FILM

Albastru din unghiuri diferite

Georges Simenon (1903-1989) a scris 192 de romane. Scriitorul belgian prolific a creat un personaj memorabil: comisarul Maigret. Iată că un roman scurt precum *Camera albastră* a atras atenția actorului-regizor Mathieu Amalric în 2014 și s-a născut astfel filmul *La chambre bleue*, în care joacă Amalric, dar și Léa Drucker, Stéphanie Cléau, Laurent Poitrenaux.

Amalric a reușit pe deplin o relectură atemporală, fragmentară, în care orice cronologie e abolită. Ancheta se desfășoară în montaj caleidoscopic, pe două fronturi: mintal și polițienesc. Banda sonoră (da, mi-am amintit de filmul *Amantul* al lui Annaud) conține șușoteli, atingeri, frânturi de vorbe. De la camera de hotel – albastră – unde se consumă adulterul, ajungem la tribunalul cu tapet...albastru. El și ea iubindu-se furtunos, iar mai apoi tot ei cu cătușe. Ca la Duras, faptul divers sucombă în moarte. Mă gândesc mai ales la *Moderato cantabile*, unde crima e urmată de întrebările insașiabile ale Annei. Iată că una e viața trăită și altele sunt răspunsurile referitoare la acea existență. În *Camera albastră* asistăm la reversul iubirii, la năvălirea societății în viața privată. Ce poți răspunde la întrebările rigide ale judecătorului? Nu poți etala inefabilul, magia, îndoielile, nuanțele. Povestea lor e tocată, disecată, vidată de orice fior, aplatizată. Esențialul nu e rezolvarea enigmei, ci personajele cu resorturile lor intime. Julien are o amantă și se întâlnesc să facă dragoste într-un hotel de la gară. Fiecare e căsătorit. De la prim-planurile erotice, cu spermă și sânge, se ajunge între jandarmi, psihologi, judecători, deoarece a murit suspect soțul femeii adulterine. Într-o spirală tragică, cei doi se trezesc confrunțați cu un coșmar plin de mulțime, martori, vorbe...Regizorul nu e preocupat de proces, în sensul că frazele sunt acoperite de muzică. Contează sugestia, spectacolul procesului, întorsătura, drama. Julien ascultă întrebările, iar memoria creează flashuri ale trăirilor trecute. Contează omul prins la frontiera dintre normalitate și tragic. Actorii sunt în rol, mai ales Laurent Poitrenaux (judecătorul imparțial, săcâitor, corect, credibil).

ALEXANDRU JURCAN

BOGDAN ULMU

(n. 29 aprilie 1951 – d. 20 mai 2016)

Mozaic afectiv

Cehov și femeile

Rar scriitor atât de discret, în viața intimă! Și să nu uităm că au rămas de pe urma sa mii de scrisori; și iar să ne-amintim că o sumedenie de oameni care l-au cunoscut au relatat zeci de secvențe din scurta, dar tumultoasă & laborioasă sa existență!

Și totuși, în afară de dragostea lui pătimașă, declarată și atipică, pentru Olga Knipper (care i-a devenit nevestă), nu se știe mai nimic despre iubirile lui efemere, ori de durată. Deși cehovologii au căutat cu obstinație modele reale ale eroinelor lui din proză și teatru, greu transpore, de vreo trei-patru ori, „documentul” din spațiile ficțiunii! „Se spunea, în anturajul lui, că avusese legături cu o balerină și, de asemenea, cu o actriță franțuzoică de la Teatrul *Lentovski*. Chiar el mărturisea că îi plăcea să frecvențeze *Salonul de Varietăți*, un șantan renumit al Moscovei în care, pe lângă ofițeri desfrânați, întâlnea și multe femei ușoare” (ne amintește Troyat). Prudent și pudic, scriitorul trata mereu în glumă subiectul, nimeni neștiind cu-adevărat care era adevărul... Plus că la 30 de ani se considera prea bătrîn pentru aventuri; dar la 41, culmea, i se părea normal să fie îndrăgostit!

Și totuși, au existat în viața lui Cehov și nume concrete – chiar dacă relațiile nu prea s-au... concretizat: Dunia Efros, prietenă de-a sorei lui, tânără evreică pe care APC chiar a cerut-o în căsătorie (și noroc că având religii diferite, femeia a început un șir de certuri ce se anunța nesfârșit, iar scriitorul și-a găsit salvarea în fugă)! Apoi, s-a lăsat sedus de o profesoară frumoasă, Lidia (Lika) Mizinova, deși atitudinea lui nu era cea a unui bărbat care iubește sincer. Legătura asta platonicească nu va putea fi destrămată niciodată, Lika crezând cu tenacitate că va ieși, într-o zi, soarele erotic și pe ulița ei. Flatat de iubirea picantei femei, scriitorul nu vroia să fie univoc, și între două ironii, plasa un surprinzător „Te iubesc cu pasiune, ca un tigru, și îți ofer mîna mea!” (într-o epistolă din iulie 1891). Sau, peste un an: „...Visez sosirea dumitale așa cum un beduin, în deșert, visează apa”; în fine, tot ei, ludicul tandru îi adresează descumpănitoare rânduri tip „Sunt al

dtale din cap, pînă-n picioare, din tot sufletul, pînă la uitarea de sine, pînă la tîmpenie și pînă la nebunie!”... Hm! Să fie joacă, ori disperare? Discretul Antoșa a luat cu el secretul, în mormânt...

Oricum, Lika s-a regăsit în Nina din *Pescărușul*. Dar nu s-a simțit jignită de faptul că aventura ei cu Potapenko a apărut pe scenă, fiindcă totuși Cehov a idealizat-o.

Mai puțin insistentă, dar la fel de ghinionistă, a fost și matematiciana Olga Kudasova; „Mi-ar fi necaz să mă împiedic toată ziua, de o femeie! Totuși, n-ar fi rău să mă îndrăgostesc!” (îi scria lui Suvorin în 1892). Inconsecventă atitudine!

De durată, ne apare acum, după dispariția eroului nostru, relația cu Lidia Avilova, cea care a pretins (în volumul *A.P. Cehov în viața mea*, apărut în 1947) că scriitorul era îndrăgostit de ea și a fugit la Sahalin ca s-o uite! Cehov nu a confirmat niciodată presupunerea femeii-*crampon*. În schimb a făcut publică o aventură de-o noapte... din îndepărtatul Ceylon! („am făcut dragoste cu o femeie hindusă cu ochi negri, într-o pădure de cocotieri, într-o noapte cu lună!”). Din nou, atipică destăinuire! Cum tot uluitoare ni se pare prea-scurta relație cu actrița ucraineană Maria Zankovetkaia, căreia i-a promis chiar că-i va scrie un rol, într-o viitoare piesă! Sigură, dar efemeră, a mai fost aventura cu actrița Vera Kommissarjevskaja – cea care a intrat, peste noapte, în *Pescărușul* și care, spre finalul vieții dramaturgului, îl căuta avidă de continuarea relației lor, într-o localitate însorită. Era prea târziu, Anton Pavlovici fiind grav bolnav și, în plus, în etapa *exclusivă* Knipper („ultima pagină” a vieții lui)...

În noiembrie 1895, îi scrie lui Suvorin: „Am terminat cu amantele!” Așa o fi fost? Oricum, peste 5 ani apărea Olga Knipper, și atunci devenea clar că nu mai era loc de amante...

Pagini noi dintr-un vechi jurnal teatral

Am nostalgia boemei: unde a dispărut? Un deceniu, cred, la restaurantul scriitorilor, am cunoscut exemplarele emblematice ale ei: amuzante, ori enervante, după ora la care se petrecea acțiunea.

Poate nu-i o pierdere dispariția lor: dar nici un câștig...

*

Montez pentru a șaptea oară *Chirița* lui Alecsandri: de vreo cinci ori, chiar am vrut...

E un text de care nu mă satur... Inexplicabil?

*

Un amic spune că hrana românului = 60% pîine.

Ca român, mă simt jignit... (probabil, român atipic).

*

Am scos un volumaș de versuri: primit incredibil de bine! Ba chiar amicul S. crede că de-acum încolo de ele trebuie să mă țin!

Mai știi?!

*

Alex Leo Șerban era citat într-o revistă fiindcă a spus că filmul e ce nu pot face literatura, muzica și pictura decât la un loc.

Nu mă surprinde: doar că știam că asta-i definiția teatrului, dată cu circa un mileniu mai devreme!

*

Lumina în spectacol nu doar dezvăluie, ci și ascunde.

Pericolul e să ascundă... de tot! (vezi accidentală până de curent). În *spațiul gol* al lui Brook însă, n-ascunde nimic, căci, cum știm, spectacolul se joacă la lumina soarelui.

*

Revăd *Femeia-n roșu*, filmul lui Veroiu.

Rămîne o peliculă pasabilă.

Decepție – Elena Albu: unde-i misterioasa actriță din vremea tinereții mele?

S-a prozaizat și parcă și talentul-i pare aici firav!

BOGDAN ULMU

Eveniment cultural

ANIVERSAREA SOCIETĂȚII ROMÂNE DE HAIKU

În luna martie 2016, Societatea Română de Haiku (S.R.H.), a împlinit 25 de ani de la înființare (1991). Fondatorul acesteia, precum și al Editurii Haiku și al revistei Haiku, a fost devotatul inginer, profesor și scriitor, Florin Vasiliu (1929-2001).

Pe data de 18 mai 2016, a avut loc la sala de festivități a Universității Populare „Ioan I. Dalles” din București, o întâlnire aniversară la care au participat poeți ai S.R.H. din capitală și din țară.

Printre participanți am remarcat prezența unor scriitori și poeți de haiku cunoscuți: Virginia Stanciu-Butescu, Jules Cohn-Botea, Valentin Busuioc, Magdalena Dale, Dan Doman, Adina Enăchescu, Florin Grigoriu, Vali Iancu, Letiția Iubu, Teodora Moțet, Ecaterina Neagoe, Valentin Nicolîțov, Virginia Popescu, Gheorghe Postelnicu, Paula Romanescu, Constantin Stroe, Sorin Șireneasa etc. Au mai fost prezenți scriitorii Elisabeta Iosif - directorul revistei *Cetatea lui Bucur* - și George Ursa - Președintele Societății Scriitorilor Români, director al editurii cu același nume, precum și un public numeros iubitor de literatură.

Președintele S.R.H., poetul Valentin Nicolîțov, a prezentat un scurt istoric al societății, principalele realizări ale acesteia de-a lungul celor 25 de ani de existență, colaborarea internațională cu revistele și poeții de haiku din alte țări și a menționat și câteva activități ce urmează a se derula în viitor. În continuarea programului, poetul Jules Cohn Botea a prezentat o expoziție de foto-haiku, iar artista Doina Ghițescu a citit poeme haiku scrise de poeții români. Au avut loc discuții între participanți, schimburi de păreri într-o atmosferă caldă, colegială, s-au

făcut proiecte pentru viitor și fotografii. S-a distribuit numărul 55/2016 al Revistei de interferențe culturale româno-japoneze Haiku.

La finalul întâlnirii președintele S.R.H. a înmănat diplome de onoare unor membri marcanți ai societății, mulțumindu-le pentru activitatea deosebit de fructuoasă desfășurată de-a lungul anilor și contribuția deosebită la promovarea poemului haiku în România și în lume.

În final, el a înmănat diplome câștigătorilor Concursului Internațional de Haiku, ediția a X-a. La concurs au participat 122 de poeți din 14 țări.

Concursul s-a desfășurat pe trei secțiuni lingvistice: română, engleză și franceză.

Secțiunea română

Premiul întâi

Jules Cohn- BOTEA

A trecut iarna –
și-am văzut iar minunea
un pom înflorit

Premiul 2

Valentin BUSUIOC

Primii fulgi de nea –
pleoapele motanului
coboară la fel

Premiul 3

Letiția Lucia IUBU

Gară pustie –
cățelul credincios
la oră fixă

Mențiuni de onoare

Eduard ȚARĂ

Noapte de iarnă –
ultimul tramvai cară
numai lumină

Gheorghe POSTELNICU

Se duc cocorii –
din țările calde vin
valuri de emigranți

Dalila Osbay, FERTILITATE, ceramică, 2012

Ana RUSE

Lotusul se-nchide
peste perechea de fluturi –
noaptea nunții

Constantin STROE

Lumina toamnei –
în fereastra bunicii
ard gutuile

Dan IULIAN

Cireșu-nflorit
îmi bate în fereastră –
la ușă nimeni

Secțiunea franceză

Premiul întâi

Patrick SOMPROU, Franța

De Sânt Valentin-
una peste cealaltă
bicicletele

Premiul 2

Veronique DUTREIX, Franța

Plajă de nudiști
un tip aleargă
după umbrelă

Premiul 3

Jean ANTONINI, France

Ignorând cifrele
ignorând timpul
tril de pasăre

*

Secțiunea engleză

Premiul întâi

Djurdja Vukelic/ROZIC, Croația

Cătunul pustiu –
viespile culegând
perele coapte

Premiul 2

Ljubomir RADOVANCEVIC, Croația

Trecând expresul
pomii pierd câteva petale
și toate vrăbiile

Premiul 3

Neal WHITMAN, U.S.A.

Butelca de vin vechi –
sora mai mare a mamei
nemăritată

Mențiune de onoare

Ajaya MAHALA, India

Candela stinsă...
Fața copilului
iluminată

CONSTANTIN STROE

De la Păstorel cutire

Cotnarul

Bătrânului Cotnar nu-i sapă tronul
Vreun prinț de viță nobilă ca el,
Vreun Cabernet, Pinot sau Ottonel,
Ci veneticul de pripas: sifonul!

Vin vechi

De știi ce-i sticla, doaga și paharul,
Păzind ale podgoriei lozinci,
Și dacă vrei să înțelegi Cotnarul,
Tu să nu-l bei decât după ani cinci!

Vis

Bătrânul încărcat de ani
Visa, uitându-se-n pahar,
Că s-a născut la Drăgășani
Și că murise la Cotnar.

Slăvitul Ștefan

La curtea din Hârlău, în buza viei,
Făcea Măria-Sa popas, nu rar,
De-și mai uita de grijiile domniei
Cu dumnezei, Fetească de Cotnar!

Memorie

Cu-n vin cinstit și sec ca cel de Rhin,
Poți sta fără de grijă noaptea toată;
Dar nu uita că cinstea unui vin
A doua zi, când te trezești, s-arată!

LUMEA LUI LARCO

PASTEL DE MAI

Frumoasă este luna mai
Când sunt gingașe flori pe plai,
Și cei din pragul bătrâneții
Se cred în... floarea tinereții.

ÎNAINTE ȘI DUPĂ REFORMĂ

Schimbară s-o-nțelegi nu poți,
E-o situație bizară;
Aveam o țară fără hoți,
Acum sunt hoți, dar n-avem țară!

IDILĂ

Aștept în patul meu comod
O doamnă mândră-n seara asta,
Iubirea, iar, să prindă rod...
Accept de-o fi chiar și nevasta!

DESTIN ANAPODA

De-ar fi român, bulgar sau rom,
Ucrainian, chinez ori rus,
Pensionarul e un om
De toți considerat... în plus.

EIGRAMISTUL

Firul gândului își toarce,
Epigrame, de-i citești,
Vezi, prin poante, că *te-ntoarce*...
Cam așa ca la Ploiești!

INSTANTANEU MARITIM (sonet)

Se vede-a fi al mării amiral,
Spre-nalte grade permanent visează
Severul militar acum de pază
Pe vasul ce s-a-ndepărtat de mal.

E treaz, recită versuri, memorează,
Prin față-i trece orișicare val
Sub cerul înstelat, făr` de egal,
Comod stând pe un scaun cu
spetează.

Când zorile-au sosit, prin cap îi trece
Să facă-o baie dis-de-dimineată,
Dar ghinion, se zbate-n disperare,

Căci îl prinsese un cârcel, se pare.
Dar cunoscut ca om de „suprafață”,
Știa cu toții că n-o să se-nece.

VISĂTORUL PAPUGIU (rondel)

În zori de zi s-a deșteptat

Cu gândul la facturi și rate,
Pe-oricine, cred, l-ar strânge-n spate,
De-ar fi ca el îndatorat.

Avea afaceri necurate,
Întruna se visa magnat...
În zori de zi s-a deșteptat
Cu gândul la facturi și rate.

Iar când la LOTO a jucat,
Era, cum nici că se mai poate:
Cu bani, bogat, dar din păcate,
Întregul vis s-a spulberat...
În zori de zi s-a deșteptat.

UNUI CANDIDAT

S-ajungă „sus”, în minister,
Spunea că-i om de *caracter*
Ales fiind a tot furat...
Deci *caracteru-i* demonstrat.

LA PORȚILE RAIULUI

Că a plătit mult la intrare,
Fiind corupția în floare,
Își zise-un sfânt, că nu-i nici un
mister:
Precum e pe pământ, așa-i și-n cer!

SOARTĂ DE ȚĂRAN (pantum)

Azi tinerii-s plecați de-acasă
Din satul drag, în depărtări
Și se întorc, dar nu la coasă,
Vin, doar, la nunți și-nmormântări.

Din satul drag, în depărtări
Lor de părinți nici că le pasă
Vin, doar, la nunți și-nmormântări,
Iar alteori vin și la masă.

Lor de părinți nici că le pasă,
Îi mai trimit la mănăstire,
Iar alteori vin și la masă,
Dorind în cont o moștenire.

Îi mai trimit la mănăstire,
Bătrânii noștri nu-s atei,
Dorind în cont o moștenire
Se roagă zilnic pentru ei.

Bătrânii noștri nu-s atei,
Își poartă a le lor destine,
Se roagă zilnic pentru ei
Că n-are cine să-i aline.

Își poartă a le lor destine,
Singurătatea îi apasă
Că n-are cine să-i aline.
Azi tinerii-s plecați de-acasă.

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Întreaga colecție a revistei „Vatra veche”, de la... origini până în prezent, se poate citi pe site-ul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu: <http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/bitstream/123456789/976/6/Vatra%20veche%204%20-%202016.pdf>

Liliana Oprescu

Iubite domnule Băciuț,

Din îndepărtata Canadă vă urmăresc, cu o deosebită încântare, bogata dumneavoastră activitate culturală și scriitoricească și mi se umple sufletul de livezile bucuriei ori de câte ori vă întâlnesc condeii. Fără nicio reticență sunteți unul dintre cei mai valoroși poeți ai limbii române la ora actuală.

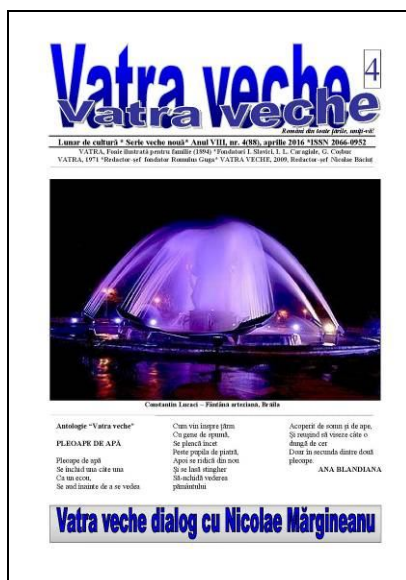
De asemenea, sunt plăcut impresionat de activități dumneavoastră de a promova adevărata cultură și spiritualitate românească. Deși departe de țară, numai geografic vorbind, am fost alături de dumneavoastră, dintru început, de renumitul FESTIVAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE "Ana Blandiana" ajuns, prin harul lui Dumnezeu, la cea de a V-a ediție. Mi-a atras atenția, anul acesta, tema DIMENSIUNEA SACRĂ A IUBIRII atât de actuală în domeniul teologic, filosofic, literar și în viața noastră cea de toate zilele.

Doresc, din partea cenaclului literar FLORICA BAȚU ICHIM din Kitchener, Ontario, Canadă și a mea personal, tuturor organizatorilor acestui deosebit eveniment național, în frunte cu distinsul scriitor și om de cultură N. Băciuț și participantei, penița de aur a literaturii noastre - Ana Blandiana, mult succes și urarea de a vedea Festivalul și la cea de a 50-a EDIȚIE. Cu stimă și binecuvântări,

pr. dr. Dumitru Ichim
Kitchener, Ontario, Canadă

Felicitări și mulțumiri, domnule Nicolae Băciuț, pentru revista *Vatra veche* nr. 4/2016, citită cu aceeași bucurie ca și celelalte numere. Sănătate și spor celor implicați în apariția revistei.

Veronica Oșorheian

Vă mulțumesc mult pentru acest efort de a ne mai scoate din mediocritatea cotidiană.

Cu toată prețuirea,

Iulian Capsali

Aceeași revistă, aceeași calitate estetică și de conținut. După citire, rămâne gândul la umărul viitor într-o reflecție altor și altor întâmplări culturale de luat aminte.

Nu știu cum se-ntâmplă rostul
Că Băciuț și VATRA VECHE

Descriu firea românească
Într-un grai fără pereche.

George Baciu

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc mult de tot și mă bucur pentru lectura plăcută,
Multe salutări

Cu stimă,

Elisabeth Anton

Mulțumesc pentru minunatul material! Doamne, Ajută!

Anca Ivan

Dragă domnule Băciuț,

Vă trimit și o poză cu Adina.
Rog să-i găsiți și acesteia un colțisor.
Am avut cinstea de a fi primit vineri de dl. acad. Eugen Simion.

A vorbit foarte frumos de dvs.

Cu mulțumiri,

M. I.

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei. Felicitări și pentru interviul acordat, în care ați fost fenomenal, recitând cu atât talent și trăire poeziile memorate. Mă întreb dacă generațiile

mai tinere memorează versurile frumoase ale poezilor români. Versurile lui Eminescu este muzică cea mai frumoasă pe care o poți asculta.

Vavila Popovici

Am parcurs paginile revistei *Vatra veche* și vă transmitem din toată inima, prețuirea noastră ! Corespondența dintre domnul Solomon Marcus și Luciana, rămâne pentru noi, părinții, un miracol... în timp ce pentru ea... a decurs surprinzător de firesc !

Întrucât dna Olaru are calculatorul defect (am vorbit și eu personal cu un informatician care a încercat să rezolve defecțiunea), va trimit eu acel fișier atașat pe care l-am omis anterior.

"Mulțumim" este prea puțin !

Și totuși, MULȚUMIM !

Cu respect,

Monica Lăpușneanu

Stimate domnule Băciuț,
Revista *Vatra veche* îmi oferă lunar un regal de lectură. Felicitări! Va propun spre publicare o cronică a unei cărți mai puțin cunoscute la noi dar extrem de interesante, a scriitoarei Getta Berghoff din Israel.

Cu cele mai alese sentimente,

Mihai Batog-Bujeniță

E aproape miezul nopții, știu că vă pregătiți pentru Drumul spre Mică Roma. Mi-ar fi plăcut să vă fiu în preajmă. O zi frumoasă pentru mâine! Eu voi fi la Bistrița, câteva ore doar, apoi iar la iarbă verde din sat.

Melania, cu stimă cuvenită

PS. Acum văd că a intrat în inbox, *Vatra veche*, o descarc și mai citesc câteva minute, restul bucuriei lecturii, pe mâine după amiază.

Domnule Băciuț,

Mai întâi de toate, vă felicit pentru apariția în pdf a noului număr al revistei VATRA VECHE, cu un cuprins valoros și bogat, că de obicei. Mai apoi, m-a bucurat nespus că revista dumneavoastră mi-a acordat, pentru a două oară, cu generozitate o pagină întreagă cuprinzând poeme din recentul meu volum, OROLOGIU ÎMPIETRIT. E încă un semn de încredere din partea redacției revistei în poezia mea și mă îndeamnă și pe

viitor la o colaborare fructuasa cu VATRA VECHÉ.

Vă asigur de toată considerația mea,

Aurelian Sârbu

Mulțumesc din suflet pentru ce îmi trimiteți.

Cu stimă și respect pentru muncă ce o faceți,

Vasile Mesaroș

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revistă.

Ca întodeauna, aveți prețuirea și admirația mea pentru tot ceea ce faceți în domeniul cultural

Ceea ce realizați Dvs. nu este deloc facil.

Așa cum am stabilit mai demult, vă trimit și eu o poezie din viitorul meu volum de poezii în curs de apariție, care se va numi "Un Tangou numit...Dorință".

Poate în numărul viitor îl veți propune redacției spre publicare.

Aștept răspunsul Dvs.

Cu stimă și deosebit respect,

Nicu Doftoreanu

Un inspirat "patron" al revistei!

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Iată un sumar remarcabil: impresionant numărul de comentarii critice (eseu, cronică, articol, recenzie); studii valoroase (Cioran), interviuri pertinente, prezente numeroase și deschise, afirmând non-provincialismul; prezența în comentarii a lui Solomon Marcus, vechea mea prietenie, demnă de evocări.

Un semn de întrebare despre nuvela-poezie (struțo-cămilă există, prin urmare).

Salutări nostalgice și bune urări prietenești,

Ion Vlad

Vă mulțumesc din suflet pentru revistă.

Cu stimă,

Giuseppe Munarini

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț pentru această minunată revistă. Am mai spus, o voi mai spune: într-adevăr o revistă cu adevărat românească, scrisă din inimă, pentru inimă!

Nicolette Orghidan

Mulțumesc pentru *Vatra veche*.

Cu respect,

**Anatol Petrencu,
Chișinău.**

Ca de fiecare dată, un număr, după părerea mea, bine realizat, cu multă dragoste, pasiune și nu în ultimul rând cu mult talent, calități atribuite editorului ei - domnul Nicolae Băciuț. Voi transmite și recenzia cărții, din 2016, semnată de domnul Ioan Mugurel Sasu. Sincere mulțumiri pentru proză publicată! Aștept și revista în format tradițional. Multă putere de muncă prin harul Bunului Dumnezeu spre a ne fericii cu alte și alte numere!

Cu toată prețuirea semnatarului,

Decebal Alexandru Seul

Am primit revista, minunata dv. revistă de cultură autentic românească. Studiul meu despre un surghiun ce a marcat istoria lumii, în primul rând a Europei, prin artista tătara crimeana JAMALA cu cântecul 1944 a deschis o era nouă, sperăm noi tătarii, dând naștere la noi orizonturi popoarelor mici, popoarelor uitate sau forțate într-o asimilare etno-genocida seculară... De asemenea, mi-a atras atenția ancheta dv. „Exilul românesc. Imigrația românească”, cu d-na Dorina Brândușa Landen, căreia îi transmit prin revista dv. felicitări. Studiindu-vă articolul, am concluzionat foarte multe asemănări cu exilul tătarilor crimeeni, exil produs în urmă ocupației ruse din 1783, exil provocat și în 2014, exil acum cunoscut în lumea întreagă. Doresc revistei dv. aceeași traiectorie de demnitate și integritate.

Cu mulțumiri,

Güner Akmolla

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista *Vatra veche* nr. 4/2016, mulțumesc! Texte dense, interviuri interesante, poezia înmugurește în arborele primăverii! Un aer de sărbătoare în literatură!

Am trimis câteva note literare la cartea domnului Geo Galetaru, sper să le fi primit, consider că sunt utile revistei! Felicitări pentru ieșirile publice, pentru promovarea literaturii bune, pentru punerea în lumină a poeziei creștine profunde.

Cu drag,

C.Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

Mulțumesc. Să va dea Dumnezeu sănătate! Să fiți fericit!

Gina Agapie

Mulțumesc, *Vatra veche*! Mă bucur că în noile tale pagini ai cuprins mai multă poezie și ajuți noile talente!

Katalin Cadar

Mulțumiri din Blaj, Teiul lui Eminescu mai există! Eminescu a avut ghinion în Blaj, tocmai la limba română și a plecat după un an.

Dimovici

Mulțumesc mult și pentru revista *Vatra veche*, este minunată!

Cu prețuire,

Maria Stoica

Stimate domnule Băciuț,

Am primit prin amabilitatea prietenei mele Bianca Marcovici revista *Vatra veche* nr. 4. E splendidă și vă felicit pentru calitatea articolelor și estetica prezentării.

Vă mulțumesc că ați inserat și articolul meu despre jurnalistul Alexandru Mihalcea și cartea sa "Ceașescu, ultimul stalinist".

Cu deosebită prețuire,

Magdalena Brătescu,

romancieră, membră USR, membră ASILR, jurnalistă, cronicar dramatic, membră a Uniunii jurnaliștilor din Israel

Am primit revista! Ce surpriză plăcută mi-ați făcut.

Mulțumesc și pentru poemele de la pagină 17 și pentru publicarea cronicii făcută de dna Luminița Cornea. Ce binecuvântată sunt cu așa oameni minunați alături.

Sănătate și spor în toate.

Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Minimum 30 de pagini din numărul pe aprilie au intrat în banca mea de date. Mulțumiri!

Ioan Dănilă

Mulțumiri infinite și recompensă divină pentru gestul frumos de a ne trimite revista *Vatra veche*!

Georgiana Jungheatu

Stimate domnule Nicole Băciuț, Întrucât l-am cunoscut la Constanța în 2006, pe romancierul Daniel Drăgan, invitat la un colocviu de lirică japoneză, am primit în dar cărțile dumnealui și dintre care "Ciumă boiler" mi-a atras atenția și am scris un fel de cronică. Va trimit textul și dacă merită să fie publicat îmi

spuneți, dacă nu, nu-i cu supărare, nu-i bai.

Toate cele bune și vă felicit că rezistați într-o lume atât de coruptă și care ar avea nevoie de cultură.

O zi bună,

Laura Vaceanu

Stimate Poete,

Acum mi-e (ne)clar că semnul meu de martie (inclusiv o propunere de prefațare a cărții *Ornic de cobalt* și ruga de a găzdui câteva mostre lirice din ea în revista VV) n-a ajuns. Am crezut că a sosit tardiv și am așteptat ediția de prier, care mi-a parvenit, abia, odată cu Ziua Copilului. Incidentul nu mă oprește să constat că ștacheta calității publicației mureșene a rămas tot foarte sus, să admir roadele muncii entuziaștilor de sub bagheta lui Nicolae Băciuț și să măndestulez cu spirit curat oferit de creatori demni de toată laudă. Cu smerenie poetică,

Nicolae Rotaru

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc mult pentru revistă. O voi lectură cu bucurie.

Cu alese urări și prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Mulțumesc. Vorbe f. frumoase de la doamna Sonnenberg
Să fii sănătos și voios!

Ioan Groșescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru nr. 4/2016, cu materiale variate și foarte interesante, informative, istorice cât și de actualitate.

E necesară informarea - mai ales - a tinerei generații privind istoria eronată, prin false prezentări în deceniile dictaturii comuniste.
Succes și pe mai departe.

Hans Dama

Prins cu atâtea treburi, am tot amânat să vă mulțumesc pentru reviste.

Vă urmăresc zilnic. Bateți țara în lung și lat, după modelul înaintașilor, alături de alți animatori culturali, poeți, preoți și profesori, „aprinși de zelul neamului nostru”, după cum se exprimă Timotei Cipariu într-o scrisoare către G. Bariț.

Să aveți puterea pe măsură gândului și a inimii mereu tinere și neobosite.

Cu dreaptă și vibrantă prețuire,

M. I.

Vă mulțumesc din suflet, dl Băciuț!
Toată admirația și prețuirea mea!

Liliana Iliescu

Va trimit o cronică pentru revistă.

Notă: Scriu atunci când îmi cade în mână și îmi place cartea ... dar de trimis la reviste cronicile, nu prea mă încumet. De comun acord cu poetul despre care am scris, am ales revista dvs. O ZI BUNĂ!

Tudor Cicu

Revista dvs. o primesc în format electronic și de la Liviu Ioan Stoiciu, permanent. Va mulțumesc și dvs. de trimiterea ei.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit *Vatra veche*, nr. 4-2016, pentru care vă felicit și vă mulțumesc. Și să vă păstrați mereu spiritul în această permanentă stare de veghe creatoare.

Cu toată admirația,

Stan V. Cristea

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru că îmi faceți bucuria de a-mi trimite o revista atât de interesantă și valoroasă cum este *Vatra veche*. Cred că vă va face plăcere să răsfoiți și revista noastră - "Târgoviștea literară". Nu știu dacă o cunoașteți. S-ar putea să va placă.

Minodora Platcu

Felicitări pentru emisiune. De înaltă ținută intelectuală, densă, destinsă și distinsă. Un dialog normal în vremuri normale, dar excepțional în aceste vremuri. Plin de responsabilitate și desigur argumente. Mi-ar plăcea să cred că toată seria se află la acest nivel deosebit. Ar merită să fie editat un DVD, eventual cu inserții adecvate de imagini, portrete ale celor invocați, facsimile etc. și difuzat în primul rând în rețeaua școlară românească, biblioteci școlare și universitare, municipale etc. Chiar în rețelele diplomatice ale MAE sau ale vestitului și zbuțumatulului ICR.

PS.1. Și ce coincidentă fericită: Eminescu, respectiv INTEGRALA EMINESCU, ca și în cazul Statutului Fundației DLN (stabilit la începutul anilor '70 de către Nichita Stănescu și Ion Frunzetti) tutelează

Emisiunea...

PS.2. Simțim nevoia de a recomanda, în spiritul și respectul adevărului

Dalila Osbay, CONTOPIRE, ceramică, 2012 (TRILOGIE)

istoric, invocarea și pe cât se poate evocarea cu detalii, a ciclului de ședințe...nocturne desigur...de la Muzeul literaturii române, organizate discret de către eminescologul Al.Oprea, la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80, dedicate în exclusivitate șansei reale de editare a INTEGRALEI EMINESCU.

Volumele IX, X și XI, după cum este cunoscut, fiind în mare pericol. Parțial sau chiar integral.

Participanții, inimoși, dăruiți și deopotrivă temerari scriitori și critici din epoca.

Nichita Stănescu de exemplu fiind unul dintre cei mai activi și însuflețiți participanți.

PS.3. Moartea „accidentală” a unora dintre protagoniști (Pompiliu Marcea, Al.I Oprea), reprezentând în continuare „cazuri neelucidate” ale Procuraturii și Poliției criminalistice...

Senatul Fundației DLN

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru numărul pe mai al revistei ce mi-a parvenit astăzi. Nu pot decât să vă felicit din nou pentru promptitudinea cu care scoateți revista de fiecare dată, nefăcând rabat de la valoarea materialelor incluse și nici de la aspectul grafic. Am avut o după-amiază plăcută, citind o parte din ce cuprinde acest număr, mai ales poezie, fiind și eu poetă, și m-am bucurat de spattul generos acordat acum poeziei. Sperăm să mă regăsesc și eu cu o pagină de poeme. Va trimisesem la sfârșit de ianuarie un

grupaj de 9 poezii și cred că sunt bune, dar...nu știu părerea d-vs. S-au rătăcit sau nu le mai publicați, m-ar interesa să știu. În vara trecută mi-ați publicat Haiku-uri într-un număr. Am vrut acum să vin cu ceea ce e reprezentativ creației mele, că să continuu colaborarea cu revista pe care o conduceți.Va doresc succes în continuare și o vara plăcută.
Toate cele bune,

**Rodica Dragomir,
Baia-Mare**

Nord-vestice, dar calde mulțumiri pentru nr. 4. Cred că va trebui să-mi fixez... calendarul după promptitudinea cu care ne adunați în jurul *Vetrei*... Felicitări!

Ioan Nistor

Mult stimat domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru publicarea articolului despre A. Mihalcea.
Cu deosebită prețuire,

Magdalena Brătescu

Mulțumim pentru revistă. Am avea o rugămintă. ..dacă se poate să ne trimiteți nr 1 și nr 2. (pentru niște pasionați de lectură). Mulțumim anticipat!

Prof. Georgiana Vrînceanu,

Liceul Teoretic Iulia Zamfirescu,
Mioveni, Argeș email
georgiavranceanu@yahoo.com

Stând în față statuii mi-a trecut prin minte fulgerător ceva.....Nici nu am respirat când a început concertul, sopranele au cântat minunt (ave Maria din *Traviata* este favorită mea). Mi-a plăcut mult, mulțumesc pentru invitație, dar pentru ORGANIZATOR a fost f.f. obositor, după cum am văzut eu. Nu-i de mirare că se mai revoltă biata inimioară. Îmi pare rău că nu ne-am putut lua rămas bun, dar fetele au venit de la serviciu și erau flămânde răăăăuuuu de tot.

Rugăciune

TATĂ!

Fă-mă sevă în rădăcina Ta,
să urc spre înviere!
Fă-mă Ana zidită
în templul Tău,
suspînul să-mi fie cânt,
și da-mi o Caiafa,
să mă arunce
în marea durere
la haita dezlănțuită.

Tu, Logos sfânt,
Fii Candelă pe umărul meu!
Amin!

Viorica Șuțu

Ca de fiecare dată, și acest număr este un adevărat regal, pentru care vă mulțumesc! Voi folosi la clasă multe din articole, spre beneficiul copiilor, conectați, astfel, la prezentul literaturii române.

Aș face, totuși, o îndreptare: articolul, excelent, de altfel, semnat de Domnul D.Uritescu, are câteva, nesemnificative, greșeli de scriere pentru textul francez, care pot fi ușor remediate la o eventuală (foarte utilă!) publicare. Aș dori însă să aduc în discuție un subiect care se focusează mai curând pe gramatică, anume, sintagma la îndemâna labei, analizată și stilistic, dar în cadrul căreia, distinsul autor relevă o interesantă schimbare a valorii gramaticale pentru locuțiunea la îndemână care apare aici cu valoare de locuțiune prepozițională, construită, consideră Dl.D.Uritescu, cu un dativ. Aș sugera reluarea demonstrației, dar fiind că la îndemână, se poate asimila cu alte locuțiuni prepoziționale care cer construcția cu genitivul, cum sunt în față, în mijlocul, în susul, toate având ca pandant locuțiuni adverbiale: în față, în mijloc, în sus. Diferențierea o face particula finală, având evidență legătură cu articolul hortarat. Ca atare: la îndemână – locuțiune prepozițională, care se va construi cu cazul genitiv, versus la îndemână, locuțiune adverbială. Nu poate fi vorba despre cazul dativ al substantivului însoțit de aceste locuțiuni, cu exact această formă, căci acest caz are un statut clar, în construcții cu prepozițiile : grație, mulțumită, datorită, conform, contrar, potrivit, aidoma, asemenea, la care se remarcă o instrumentalizare mai accentuată.

Pentru a clarifica mai bine, exemplificăm, în continuare:

a. Această poezie este la îndemâna elevului cititor – aici elevului se află în cazul dativ, aflat cu ajutorul întrebării cui îi este la îndemână? Iar este la îndemână reprezintă predicatul nominal, în cadrul căruia la îndemână, că locuțiune adverbială poate fi interpretată cu sensul cunoscută, apropiată; (poate apărea și inter-

pretarea predicatului că fiind verbal, dar și în această situație, elevului va fi tot în cazul dativ, doar că sensul general devine mai sărac.)

b. Această carte este pe raft, este la îndemână. – aici, locuțiunea adverbială are funcția sintactică de complement circumstanțial de loc, iar predicatul este – apare ca predicat verbal (sensul = se află)

c. Această poezie este la îndemâna elevului cititor. În cazul acesta, locuțiunea prepozițională atrage cazul genitiv al substantivului, iar structura la îndemână elevului poate fi interpretată cu sens spațial – predicatul fiind considerat verbal – se află, sau sugerând iarăși o calitate a cărții de a fi cunoscută, apropiată, situație în care am analizat predicatul că fiind nominal = este la îndemâna elevului, cu un nume predicativ în cazul genitiv, cerut de locuțiunea prepozițională la îndemână.

Aș fi onorată dacă aș putea relua această reșezare a analizei cu însuși autorul excelentului articol despre traducere, cu atât mai mult, cu cât am colaborat, la un moment dat, cu Domnia Sa.

Cu cele mai calde gânduri de bine pentru toți truditarii revistei,

Prof. Mona Șerbănescu

Școală Gimnazială „Anastasia Popescu” Grădinițele „Arc-en-Ciel”

Uneori, mai scriu și poezie...

Sincere aprecieri pentru calitatea revistei și mulțumiri pentru că îmi dați posibilitatea să o citesc, lună de lună.

Cu respect,

Ioan Gheorghisor

"TREZEȘTE-TE, GHEORGHE TREZEȘTE-TE, IOANE!". Cultură și românism la Tg. Mureș
MIRON MANEGA
Ispravnic de concept
CERTITUDINEA - publicație de cultură, spiritualitate și atitudine
www.certitudinea.ro

E foarte bun! Poate ar trebui să scoateți textul pe hârtie și, împreună cu alte interviuri, să publicați un volumaș. Astfel de ziceri momentane izbucnesc din suflet și atestă cu siguranță ceva din omul profund....
Zile bune,

Ecaterina Țarălungă

Sevalet

Ioan Sbârciu în ciclul „Corpus”

Ne întrebăm deseori: **se poate vorbi de o moarte a artei?** Răspunsul ar putea veni tot cu o întrebare: **se poate vorbi de o moarte, de o necroză a umanității?** Dacă da, va muri și arta!

Avem destule talente și realizări în țară și pe acest meleag pentru a privi cu nădejde spre viitor.

Asociația Harghita Visual Arts din Miercurea-Ciuc, înființată la începutul anului 2000, a reușit să creeze acel climat de colaborare și comunicare cu artiștii de aici, dar și cu cei din alte colțuri din țară. De câteva bune luni, un „prieten” al Harghitei, dacă îmi pot permite a-l numi așa, este și pictorul **Ioan Sbârciu**, care în perioada 14-23 mai 2002 și-a înscris numele și fapta artistică, alături de alți opt plasticieni din Miercurea-Ciuc, în „**Project Rome**”.

Domnul Ioan Sbârciu este născut la 9 aprilie 1948 în localitatea Feldru, județul Bistrița-Năsăud. Este absolvent al Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” secția pictură (1973), clasa prof. Petre Abrudan (Cluj-Napoca). Între 1973-1989 este profesor la Liceul de Arte Plastice Cluj. În 1989, a devenit profesor la Institutul de Arte Plastice, numită după Revoluție Academia de Arte Plastice „Ion Andreescu”, iar în 2000 Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca. Membru UAP din România și al Forului Internațional de Arte Plastice. Începând din anul 1975, este membru în numeroase jurii de artă plastică. A organizat multe expoziții personale în țară și străinătate. Va deține funcția de rector (2000-2008) al Universității de Arte și Design din Cluj-Napoca, conferențiar universitar, șeful catedrei de pictură-sculpătură de aici. De câțiva ani, artistul Ioan Sbârciu este președinte al Senatului Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca și președinte al Filialei Cluj a Uniunii Artiștilor Plastici.

Din incursiunea în „lumea” prodigioasei activități artistice a pictorului aflăm că va expune prima oară la Timișoara, la Gallery Jecza. Aici iubitorul de artă a putut admira lucrările din ciclurile cum ar fi *Răpirea Europei*, *Pădurea de cenușă*, *Nocturne-peisaje transilvane*. Pictura sa impresionează „prin vigoarea gestului pictural, prin forța și dramatismul coloristic, ... prin maniera realizării tehnice, prin dimensiunea suprafeței abordate sau prin forța limbajului plastic folosit”. (Maria-Magdalena Crișan, critic și istoric de artă).

Ioan Sbârciu va lua contact cu arta occidentală a ultimului deceniu al secolului al XX-lea. Țara sa de suflet

va rămâne Spania, atât ca element de inspirație (a se vedea **ciclul Don Quijote**), dar și ca spațiu în care revine mereu acasă. Așa ne explicăm, spre exemplu, că peisajele sale, sunt inspirate atât din spațiul transilvan, care l-a consacrat, precum și din cel descoperit în Italia, Germania, Spania, Franța, Elveția, fie rezultanta efectului propriei imaginații.

„Teme sunt destule, trăim în această lume, unde sunt multe surse de inspirație... fiecare artist are teme predilecte, și eu am, dar trebuie să vin și cu noutăți” – afirma Ioan Sbârciu în deschiderea expoziției organizate împreună cu prietenul său renumitul pictor german Markus Lüpertz (decembrie 2007, Sibiu).

Este bine știut că arta din ultimul timp, rând pe rând, e joc, protest, critică, invitație la reflecție, componentă perturbatoare. Elementul subiectiv este în mod special scos în relief prin intermediul diversității de stiluri, de materiale, de teme și de intenții artistice. Artă se vrea figurativă sau, din contră, abstractă. Privind receptarea artei vom constata că arta nu face declarații dogmatice și imperative; ea este o ofertă, care trebuie acceptată și solicitată. Sesizăm de asemenea, că arta este oglinda secolului, care a trecut și a celui nou, în care viețuim – adică dinamic, complex și contradictoriu.

În cazul artei lui **Ioan Sbârciu**, regretatul critic și istoric de artă Dan Hăulică, vorbește despre pictura acestuia numind-o ca pe o muncă de încredere. Respectă pictura abstractă, conceptuală – încercând să scoată pictura figurativă din acel loc dificil unde este situată mereu.

În unele opere ale **artei contemporane** – ca cea de față, a artistului clujean **Ioan Sbârciu**, la al cărei vernisaj am participat, aducându-mi aportul cu un discurs, întrezărești un caracter arbitrar și excesiv, așa zice chiar o undă de „șoc” sau acel neobișnuit. Studiind îndelung și cu atenție aceste forme din genericul **CORPUS** vei recunoaște în cele din urmă, că ceea ce îți părea arbitrar se va transforma în libertate, iar neobișnuitul devine perceptibil, aparenta nebuloasă se preface în claritate, finețe...

Titlul „**Corpus**” reprezintă un subiect, care l-a fascinat pe autor, rezultatul căutărilor sale fiind o serie de lucrări în care a exploatat materialitatea hârtiei și nu pe cea a culorii, aceasta devenind doar un adjuvant. Pictorul **Ioan Sbârciu** prin ciclul „**CORPUS**” – interesante mulaje în hârtie – vine parcă a demonstra, că nu mai este necesar a extrage formele din natură, domnia sa caută lucrurile ascunse îndărătul vălului aparențelor. Pictează/compune aspectul spiritual al eului, ne invită spre ceea „**punte către lumea spiritului**”. Artistul și-a propus să redea plastic legătura →

NICOLAE BUCUR

dintre marele tot cosmic și universul individual, dintre microcosmos și macrocosmos. Potrivit pictorului, omul este un microcosmos, imaginea perfectă a universului. Ele au fost astfel concepute încât să se ofere spectatorului spre propria interpretare. Tehnica folosită a fost cea mixtă, acrylic, ulei pe pânză. Reținem în acest sens din mărturisirea făcută într-un interviu la Radio România Cultural (26 ian. 2007): „Folosesc o tehnică mixtă – după modelul Renașterii - unde încep cu desenul, apoi acuarelă și guașă și ajung la sfârșit la ulei” (cu referire la expoziția „Pădurea de cenușă” de la Galeria Anaid, București).

Cu mijloace precum conturarea formei în materialul folosit – hârtie, carton – contrastele de culoare și un **stil gestual** ușor apăsător, lucrările reflectă o imagine a realității determinate de subiectivitatea creatorului. De aceea, asemenea **creații** – „**invenții**” nu trebuie percepute drept niște simple elemente decorative sau un joc arbitrar cu forma. Ioan Sbârciu are ceva de spus, fiindcă scopul pe care și l-a propus, vreau să cred, nu constă în a stăpâni forma, ci în a adapta această formă conținutului. Cu alte cuvinte, contemplarea exterioară se transformă în participare interioară. Dezvoltând ideea așa spune, că **artistul zămisliind aceste „corpuri” nu s-a aflat în fața lucrărilor, ci în interiorul lor.**

Materialul – hârtia pare mulată pe trup asemenea mulajului în ghips al unor părți ale corpului uman, deseori masca feței unei persoane. **Pictorul „regizează”** deci o atitudine caracteristică, mulajul întărit cu polistiren, săruri și vopsele devenind „**obiect de artă**”.

Realul transpus în spațiu este divizat în suprafețe și volume, în cute, contururi și pete ca o nouă ordine și ca o armonie, **o tendință mai degrabă arhitecturală și statică.** Gândirea creatorului se îndreaptă spre o construcție, iar traseul în realizarea expresiei plastice înregistrează gestul mâinii, impulsurile, intensitățile sale, asemeni olarului în modelarea obiectelor sale. Se degajă din aceste **șase lucrări** un fel de unitate care face să triumfe imaginația plastică față de rezistența, pe care i-ar opune pitoreasca incoerență a realului.

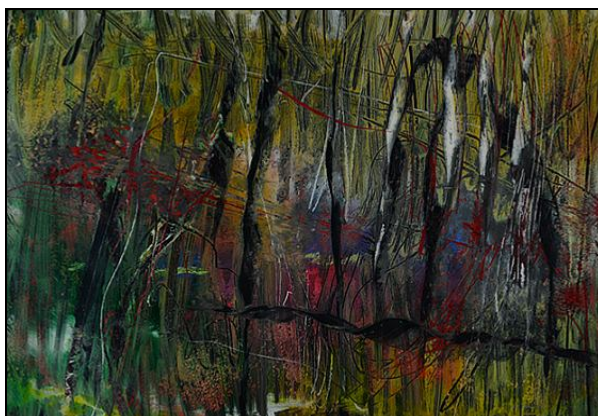
Artistul năzuiește să egaleze natura prin actul său creator, chiar prin intermediul unei asemenea „invenții” spontane, pe care doar omul cu bogată sa fantezie este apt s-o facă. Cineva remarcă că, Ioan Sbârciu este într-o permanență cadentă cu timpul, caută și găsește noi motive picturale și utilizează structuri plastice neobișnuite.

Vizitatorii pot fi derutați, descumpăniți privind asemenea realizări prezente într-un asemenea spațiu expozițional? – o întrebare retorică, dar pe care și-o vor pune cei, care vor poposi aici. Evident întrebarea este și pare firească pentru că „**limbajul de exprimare**” diferă totalmente de cele văzute până acum. Pentru a fi decodate aceste semne, aceste forme, obligatoriu privitorul trebuie să ia în considerare un nou mod de a vedea, care nu mai este cel familiar, un mod nou de a privi și înțelege, căruia va trebui să facă apel la fantezia și creativitatea sa. Poate va trebui să insistăm în confruntările noastre plastice spre acel **dialog subiectiv și viu cu privitorul.** Numai așa iubitorul de frumos va învăța să vadă opera ca pe o propunere de lectură deschisă și în nici un caz arbitrară. Și din aceste considerente prezența artistului plastic **Ioan Sbârciu** este bine venită aici la Miercurea-Ciuc, dar și în colonia de artă de la Lăzarea sau alte locuri.

(Din vol. în pregătire „Constelația artei”)

Pădurea de cenușă

Răpirea Europei

OCHIUL CICLOPULUI

Dalila Osbay, Ochiul ciclopului, 2010

În orizontul lecturii

Orhan Pamuk, "O ciudățenie a minții mele"

Romanul *O ciudățenie a minții mele*, prima carte publicată de Orhan Pamuk după dobândirea Premiului Nobel pentru Literatură (2006), este o epopee modernă, desfășurată pe parcursul a mai bine de patru decenii (1969-2012), în centrul căreia se află unul dintre milioanele de „personaje secundare” ale Istanbulului: iaurgiul și bragagiul Mevlut Karataş. Povestea adeseori înduioșătoare a contraeroului Mevlut Karataş, cu bucuriile, sensibilitățile, izbânzile și, mai ales, eșecurile sale, e de fapt povestea „celuilalt Istanbul”, a vânzătorilor stradali, a cartierelor de barăci, a imigranților din Anatolia care ajung să schimbe, treptat, textura și stilul de viață tradițional al orașului, pe valul ambiguu al pribegiilor moderne. Modernizarea orașului, petrecută pe fundalul eternelor frământări politice, se asociază cu dispariția unor îndeletniciri tradiționale, cu modificarea dramatică a peisajului uman, cu nenumărate înfrângeri personale, nevăzute și neștiute,

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA,
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

care marchează destinele „generațiilor pierdute” ale Istanbulului contemporan.

O ciudățenie a minții mele, de Orhan Pamuk, a apărut în colecția Biblioteca Polirom, traducere din limba turcă și note de Luminița Munteanu, și în ediție digitală.

„Unul dintre cele mai savuroase romane ale lui Pamuk și începutul ideal pentru cei care vor să-l cunoască pe autorul turc. Prin cartea sa, Pamuk face pentru Istanbul ce a făcut Joyce pentru Dublin. El surprinde nu doar ceea ce vezi și simți într-un oraș, ci și cultura, credința și tradițiile, oamenii și valorile lui... O scrisoare de dragoste pentru Turcia modernă.” (*The Washington Post*)

„Femeile din aceste pagini sunt fabuloase... În mijlocul uriașei întinderi a Istanbulului, între Orient și Occident, Pamuk folosește o mulțime fremătătoare de personaje ca să spună povestea unei culturi mereu în schimbare și a multelor sale discordii.” (*The Boston Globe*)

„*O ciudățenie a minții mele* e o vastă colecție de personaje, evenimente, case, mâncăruri, obiecte care, după cum își va da seama cititorul după ce va fi citit șase sute de pagini, pot fi cuprinse sub un singur nume: Istanbul.” (*The Guardian*)

*

Orhan Pamuk s-a născut în 1952, la Istanbul, și a crescut într-o familie numeroasă, asemănătoare aceluia pe care le descrie în romanele *Cartea neagră* și *Cevdet Bey și fiii săi*, într-o zonă înstărită din Nișantași. La 23 de ani, Orhan Pamuk se hotărăște să devină romancier; trăiește retras în apartament și începe să scrie. Cu excepția unei perioade de trei ani petrecute la New York, el a locuit numai la Istanbul. Scrie romane de treizeci de ani și nu a avut niciodată altă meserie. Cărțile i-au fost traduse în mai mult de cincizeci de limbi, iar unul dintre cele mai apreciate romane ale sale, *Mă numesc Roșu*, a câștigat în anul 2003 IMPAC Dublin Literary Award. În 2006, Orhan Pamuk a primit Premiul Nobel pentru Literatură, fiind printre cei mai tineri laureați ai acestuia.

CLAUDIA FITCOSCHI

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan, Dorin N. Urutescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

